

SÁRBOGÁRD VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFELJESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2008. június

SÁRBOGÁRD VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Készítette:

Benczik Zsófia
Ferik Tünde (Völgyzugoly kft.)
Jakab Attila (ExpertCom kft.)
Kéthelyi Gergely (SocioScope Bt.)
Kéthelyi Márton (Völgyzugoly kft.)
Petrovácza Rita
Varga Andrea

Közreműködött:

Sárbogárd Város Önkormányzata és civil szervezetei

Témafelelős:

Jakab Attila (ExpertCom kft.)

2008. június

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETŐ	1
2	SÁRBOGÁRD SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN	2
2.1	SÁRBOGÁRD HELYZETE A MAGYAR VÁROSHÁLÓZATBAN	2
2.2	SÁRBOGÁRD HELYZETE A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS VÁROSHÁLÓZATBAN	2
2.3	SÁRBOGÁRD HELYZETE A MEGYE TELEPÜLÉSHÁLÓZATÁBAN	3
2.4	SÁRBOGÁRD A KISTÉRSÉGBEN	5
3	A VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ HELYZETÉRTÉKELÉS	7
3.1	A TELEPÜLÉS ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA	7
3.2	GAZDASÁG	7
3.2.1	<i>Általános gazdasági fejlettség</i>	7
3.2.2	<i>A gazdaság dinamikája</i>	8
3.2.3	<i>A gazdaság szerkezete</i>	13
3.2.3.1	Ipar	18
3.2.3.2	Mezőgazdaság	19
3.2.3.3	Szolgáltatások, kereskedelem	21
3.2.3.4	Idegenforgalom, vendéglátás.....	23
3.3	TÁRSADALOM	34
3.3.1	<i>Demográfia</i>	34
3.3.2	<i>Képzettség</i>	39
3.3.3	<i>Egészségi állapot</i>	41
3.3.4	<i>Gazdasági aktivitás, foglalkoztatottság</i>	42
3.3.4.1	Munkanélküliség	42
3.3.4.2	Foglalkoztatottak	45
3.3.4.3	Jövedelemviszonyok	48
3.3.4.4	Nemek közötti különbségek	50
3.3.5	<i>Vallási hovatartozás</i>	51
3.3.6	<i>Kisebbségi hovatartozás</i>	52
3.4	KÖRNYEZET	53
3.4.1	<i>Lakó- és épített környezet</i>	53
3.4.1.1	Településszerkezeti fejlődés	53
3.4.1.2	Terület-felhasználás	54
3.4.1.3	Lakásállomány	55
3.4.2	<i>Kulturális (épített) örökségvédelem</i>	59
3.4.3	<i>Természeti környezet</i>	61
3.4.3.1	Lakó- és gazdasági funkciót szolgáló természeti környezet	62
3.4.3.2	Védett természeti környezet	63
3.4.3.3	Környezeti állapot, környezetvédelem	66
3.5	KÖZSZOLGÁLTATÁSOK	67
3.5.1	<i>Közmű-infrastruktúra és szolgáltatás</i>	67
3.5.1.1	Ivóvízellátás	69
3.5.1.2	Szennyvízelvezetés	72
3.5.1.3	Hulladékgyűjtés	78
3.5.1.4	Csapadékvíz elvezetés	79
3.5.1.5	Gázellátás	79
3.5.1.6	Villamos energia	80
3.5.1.7	Távközlés, informatika	80
3.5.2	<i>Közlekedés</i>	81
3.5.2.1	Közút	81
3.5.2.2	Helyi és helyközi tömegközlekedés.....	82
3.5.3	<i>Humán közszolgáltatások</i>	84
3.5.3.1	Oktatás.....	84
3.5.3.2	Egészségügy	93
3.5.3.3	Kultúra.....	94
3.5.3.4	Sport	96
3.5.3.5	Szociális közszolgáltatások (idősek otthona, szociális ellátás).....	96
3.5.3.6	Civil szervezetek, egyházak	102
3.5.3.7	Közigazgatási szolgáltatások	103
4	SÁRBOGÁRD VÁROSRÉSZEINEK BEMUTATÁSA	104

4.1	A VÁROSRESZEEK BEMUTATÁSA.....	105
4.1.1	SÁRBOGÁRD.....	105
4.1.2	SÁRSZENTMIKLÓS.....	108
4.1.3	ALSÓTÖBŐRZSÖK.....	110
4.1.4	GAZDASÁGI TERÜLETEK.....	114
4.1.5	VÁROSKÖRNYÉKI LAKÓTERÜLETEK ÉS EGYÉB LAKOTT TERÜLETEK.....	116
4.2	A VÁROSRESZEEK EGYÉB JELLEMZÉSE.....	120
4.3	A KEDVEZŐTLEN ADOTTSÁGÚ (ALACSONY STÁTUSZÚ RÉTEGEKET KONCENTRÁLÓ) VÁROSRESZEEK BEAZONOSÍTÁSA.....	124
5	SÁRBOGÁRD VÁROSÁNAK KORÁBBI VÁROSREHABILITÁCIÓS CÉLÚ TEVÉKENYSÉGEINEK BEMUTATÁS.....	127
6	SÁRBOGÁRD VÁROS SWOT ANALÍZISE.....	130
6.1	A FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁT MEGHATÁROZÓ HELYZETEK.....	133
7	STRATÉGIAI FEJEZET.....	137
7.1	A STRATÉGIA ALAPESZMÉJE:.....	137
7.2	A VÁROS HOSSZÚ TÁVÚ JÖVŐKÉPE.....	139
7.2.1	<i>Gazdasági dimenzió jövőképe.....</i>	<i>139</i>
7.2.2	<i>Társadalmi-szociális dimenzió jövőképe.....</i>	<i>141</i>
7.2.3	<i>Környezeti és infrastrukturális dimenzió jövőképe.....</i>	<i>143</i>
7.3	A JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE.....	144
7.3.1	<i>A város egészére vonatkozó fejlesztési irányok.....</i>	<i>144</i>
7.3.2	<i>Városrészekre vonatkozó célok.....</i>	<i>157</i>
7.4	A STRATÉGIA ILLESZKEDÉSE A MEGLÉVŐ FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKHOZ.....	160
7.4.1	<i>Illeszkedés, összhang a településfejlesztési koncepcióval, településrendezési tervvel.....</i>	<i>161</i>
7.4.2	<i>Célrendszer koherenciája.....</i>	<i>163</i>
7.5	A 2007-2013 SORÁN FEJLESZTENI KÍVÁNT AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE.....	163
8	A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA.....	178
8.1	AZ ÖNKORMÁNYZAT VÁROSREHABILITÁCIÓS CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ NEM INGATLANFEJLESZTÉSI JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEI.....	178
8.1.1	<i>Tervalku.....</i>	<i>178</i>
8.1.2	<i>Városi marketing stratégia.....</i>	<i>178</i>
8.1.3	<i>Funkcióvesztett, kiüresedett, használaton kívüli épületek hasznosítása.....</i>	<i>179</i>
8.1.4	<i>Helyi adókedvezmények, építési illeték kedvezmények biztosítása.....</i>	<i>179</i>
8.2	PARTNERSÉG BEMUTATÁSA.....	179
8.3	VÁROSFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGEK ELHELYEZÉSE AZ ÖNKORMÁNYZATI SZERVEZETRENDSZERBEN.....	182
8.4	A STRATÉGIA MEGVALÓSULÁSÁNAK MONITORINGJA.....	185
9	TÁRSADALMI-SZOCIÁLIS FELMÉRÉS ÉS ANTI-SZEGREGÁCIÓS TERV – KÜLÖN TARTALOMJEGYZÉK SZERINT.....	186
10	ELFOGADÁS MÓDJA, DÁTUMA.....	236
11	ZÁRADÉK.....	237

Mellékletek

1. sz. melléklet: Hiányosan ellátott területek (külső)
2. sz. melléklet: Hiányosan ellátott területek (belső)
3. sz. melléklet: Indikatív akcióterületek (belső)
4. sz. melléklet: Indikatív akcióterületek (külső)
5. sz. melléklet: Civil szervezetek listája
6. sz. melléklet: Ingatlanguzálkodási terv
7. sz. melléklet: Partnerség dokumentálása (emlékeztetők, jegyzőkönyvek, jelenléti ívek)
8. sz. melléklet: Képviselőtestületi határozatok a városközpont-rehabilitációs pályázat kapcsán

1 BEVEZETŐ

A városok a fejlesztési elképzelések megalapozásául integrált városfejlesztési stratégiát készítenek. Az integrált városfejlesztési stratégia – melyet a városi testület hagy jóvá - a város egész területét érintően városrészenként elemzi a városrészek erősségeit és gyengeségeit, valamint vázlatosan ismerteti a városrészek fejlesztési céljait, amelyből összeáll a hosszú távon elérni kívánt egészséges városszerkezet. Ez biztosítja a stratégiai gondolkodást és a fejlesztési célok szinergiáját, a fejlesztési elképzelések tervezhetőségét.

A városfejlesztési stratégia másik sarkalatos pontja a partnerségi alapú tervezés és megvalósítás. A város fejlesztése összetett érdekek mentén zajlik, melynek többek között meghatározó szereplője az önkormányzat, a lakosság, gazdasági szereplők, stb. A partnerségi alapú tervezés biztosítja, hogy a stratégiában megfogalmazott célok az érintett csoportok érdekeit figyelembe vegyék, és a fejlesztés végrehajtása során támogatásukat maguk mögött tudják. Ez egyúttal elősegíti a különböző források feltárását és ideális kombinációjának kialakítását is.

Az integrált városfejlesztési stratégia során a már létező fejlesztési elképzelések illesztése megtörténik, és a jelenleg több esetben elaprózott projekt elképzelések helyett nagyobb akcióterület kijelölésével integrált, több fejlesztési elképzelést tartalmazó projekt javaslatok születhetnek meg. A város az integrált városfejlesztési stratégiában jelzi, hogy melyik lenne az a városrész, amelyet fejlesztési akcióterületként megjelöl.

Az integrált városfejlesztési stratégia mellett a Regionális Akciótervi nevesítés érdekében kötelezően benyújtandó dokumentum az előzetes akcióterületi terv, amely tartalmazza a város fejlesztési javaslatát, indokolja annak szükségességét, és bemutatja, hogy a kitűzött célt milyen tevékenységek révén, milyen partnerekkel, milyen költségvetéssel kívánja a város megvalósítani.

Az integrált városfejlesztési stratégia, valamint az előzetes akcióterületi terv módszertanát és értékelési szempontrendszerét az ÖTM által kiadott Városrehabilitációs Kézikönyv tartalmazza.

Az Irányító Hatóság az integrált városfejlesztési stratégia szakmai kontrollját, értékelését végzi el, illetve módszertant biztosít ennek elkészítéséhez. Amennyiben a stratégia nem megfelelő, akkor azt visszaadja a városnak átdolgozásra, kiegészítésre. Abban az esetben, ha az integrált városfejlesztési stratégia minden szakmai elvárásnak megfelel, értékelésre kerül az előzetes akcióterületi terv is. Amennyiben - az RFT véleményét figyelembe véve - az Irányító Hatóság szakmai értékelésen támogatásra jogosultnak tartja a projektet, és azt a Kormány döntésével megerősíti, a projekt kiemelt projekt státuszt kap és a Regionális Akciótervben nevesítésre kerül.

Az integrált városfejlesztési stratégia elkészítését és értékelését követően kell a projekt gazdának a projektet az előzetes akcióterületi tervnél részletesebben kidolgoznia, és ehhez végleges akcióterületi tervet készítenie, várhatóan 2008. évben lezárulhat ezen folyamat.

2 SÁRBOGÁRD SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN

2.1 SÁRBOGÁRD HELYZETE A MAGYAR VÁROSHÁLÓZATBAN

Sárbogárd népességét tekintve Magyarország vidékies kisvárosai közé sorolható. A településen 13.267¹-en laknak, ez a mutató évek óta csökkenő tendenciát mutat. Vidékiek jellegére utal népsűrűsége: 71 fő/km², ami ugyan magasabb, mint a hozzá tartozó kistérségé (46 fő/km²), de így is elmarad az országos átlagtól (109 fő/km²).

Az összetett mutatók alapján Sárbogárd és kistérsége Magyarország stagnáló térségei közé sorolható, így a Közép-Dunántúli régió egyik legrosszabb helyzetben levő kistérsége. A régióhoz való felzárkózás hazai viszonylatban is kedvezőbb helyzetbe hozná a kistérséget. A népesség korösszetétele kedvezőnek mondható, a lakosság 62%-át aktív korú népesség alkotja, ami közel azonos az országos tendenciával. Az aktivitási ráta is hasonló az országos átlaghoz, a munkanélküliségi ráta viszont magasabb (9% körüli az országos 7,4% értékkel szemben). Rontja a helyzetet, hogy az elvándorlási egyenleg negatív, és főleg a gazdaságilag aktív népesség vándorol el.

Sárbogárd és kistérsége hagyományosan agrárgazdasági jellegű terület, ipara kevésbé jelentős. Főleg a kis-és középvállalkozások jellemzőek, melyek gazdasági teljesítménye viszonylag kicsi. A korábbi nagyvállalatok városba kihelyezett részlegei megszűntek. Kevés ipari vállalkozás működik a városban, a gazdaságot inkább a kereskedelem, a szolgáltatások és a mezőgazdaság együttes jelenléte határozza meg. A kereskedelem és a szolgáltatási szektor kiterjedt (főleg a szállítmányozás terén), de a megye átlagától elmarad. Az iparnak azonban a helyi foglalkoztatási problémák megoldásában komoly szerepe van, így a fejlődés egyik potenciális iránya lehet.

2.2 SÁRBOGÁRD HELYZETE A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS VÁROSHÁLÓZATBAN

A régió is az Európai Unió „Konvergencia” célkitűzése alá tartozik, régióon belül is a legrosszabb helyzetben a sárbogárdi és az enyingi kistérség található, de egyik sem sorolható Magyarország leghátrányosabb helyzetű kistérségei közé. A régió földrajzi helyzete kedvező, területe a közép-európai térség új fejlődési zónáit, innovációs centrumait felfűző tengelyeinek metszéspontjában helyezkedik el. Maga Sárbogárd a Dél-Fejér megyei térség közlekedési hálózatának az egyik átmenő állomása, észak-dél irányú kapcsolatot biztosít a 63. számú főúttal a közép-dunántúli régió közlekedési hálózati rendszerében. Sárbogárd a régióon belül fontos vasúti csomópont, Budapest-Dombóvár-Pécs fő vasútvonalhoz Székesfehérvár felé, illetve Szekszárd-Bátaszék-Baja irányban van fővonalis leágazás a településen. Közlekedés szempontjából elmondható, hogy a kiépítettség jó, de az utak és a vasúti hálózat is fejlesztésre szorul.

A Közép-Dunántúli régió változatos képet mutat, régióon belül jelentős eltérések tapasztalhatók. A régió településállománya kiegyenlített szerkezetű, de kiemelkedik a négy megyei jogú város: Székesfehérvár, Veszprém, Tatabánya és Dunaújváros. A régióknak nincs

---

¹ 2007. január 1-jén

egyetlen országos jelentőségű vagy több régiós növekedési pólusa, de a fent említett négy város policentrikus városhálózat részeként nagyvárosi tetraédert alkot. A kis-és közép városok egy része – főleg a Dunántúli-középhegység mentén – egyfajta bányászati-energetikai tengelyt alkottak, de a térségben jellemzően megtalálhatók a döntően agrárjellegű térségek is. Sárbogárd és vonzáskörzete is az utóbbihoz tartozik. Sárbogárd és kistérsége a legkedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági mutatókkal rendelkező külső perifériához tartozik.

A népességet tekintve igen változatos képet mutat a régió. Annak ellenére, hogy az ország második legsűrűbben lakott térsége, Sárbogárd és kistérsége jelentősen alatta marad a régió átlagnak. (Bár önmagában Sárbogárd kevésbé marad el a régió átlagától). A régióban az átlagosnál magasabb az aktív korcsoportok aránya, de Sárbogárdról éppen az aktív népességet szívják el a régió központjai. A regionális munkanélküliségi átlaghoz képest kiugróan rosszabb rátával rendelkezik a kistérség is. A lakosság átlagos jövedelme is elmarad a régió átlagához képest.

Természeti adottságok is változatos képet eredményeznek a régióban. Sárbogárd természetföldrajzilag Mezőföldhöz tartozik, kitűnő termőtalaj található vonzáskörzetében. Ebből adódóan is agrár jellegű település. A régió igazi környezeti sajátossága a karsztvíz kincs, a felszín alatti vizek Sárbogárd és környékén kiemelt figyelmet kell kapjanak.

Összességében elmondható, hogy az alapvetően ipari jellegű régióban Sárbogárd agrár jellege miatt nem tölt be jelentős ipari funkciót. A kis-és közép vállalkozásai kevésbé tökéresek, a külföldi működő tőke is elkerülte a kistérséget. Idegenforgalmi szempontból a terület fehér foltnak számít.

2.3 SÁRBOGÁRD HELYZETE A MEGYE TELEPÜLÉSHÁLÓZATÁBAN

Míg Közép-Magyarország népsűrűségét az utóbbi 8 évben növekedés, addig Fejér megye népsűrűségét stagnálás jellemzi, megelőzve Veszprém megyét, elmaradva Komárom-Esztergom megyétől.

Fejér megye az ország közepes nagyságú megyéi közé tartozik. Területe az ország területének közel 5%-a, lakosság száma az országénak 4,3%-a.

A megyében 12 város található, a községek száma 96.

A megye GDP-je a közép-magyarországi régió megyéi közül a legnagyobb, az országos átlaghoz képest Budapest és Pest megye nélkül magas. Az egy főre jutó GDP szintén magas az országos átlaghoz képest, mértéke: 2091eFt/fő.

A regisztrált gazdasági szervezetek száma a megyében 48594, ebből társas vállalkozás 17302, egyéni vállalkozás 28286, a nonprofit szervezetek száma 2486, mely az országos átlaghoz közelít. Ebből a működő vállalkozások száma 27289, mely jobb az országos átlagtól.

Ezen vállalkozások száma gazdasági ág szerint a következő képet mutatja: 1086 mezőgazdasággal, vad-, erdő-, halgazdálkodással foglalkozó gazdasági egység; 2660 iparral foglalkozó egység; 3546 építőiparral foglalkozó egység; 5678 kereskedelemmel, javítással foglalkozó egység; 1123 szálláshely-szolgáltatás, vendéglátással foglalkozó egység; 1461 szállítással, raktározással, postával, távközléssel foglalkozó egység; 1012 pénzügyi közvetítéssel foglalkozó egység; 6700 ingatlanügyletekkel, gazdasági szolgáltatással foglalkozó egység; 1073 oktatással foglalkozó egység; 859 egészségüggyel, szociális ellátással foglalkozó egység; 2091 egyéb közösségi, személyi szolgáltatással foglalkozó

egység.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma alacsony az országos átlaghoz képest, ami jellemző Sárbogárdra is.

A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményértéke a megyében 132914 millió Ft, az országos átlaghoz képest magas, viszont Sárbogárdot tekintve ez az érték alacsony.

A kutatás-fejlesztéssel foglalkozó helyek száma 72 a megyében, amely növekedést mutat az előző évekhez képest, de probléma, hogy ez az adat hiába konvergál az országos átlaghoz, Sárbogárd e téren is elmarad.

A megye középső és déli térsége perifériának tekinthető, Sárbogárd és Enying kistérségekkel az élen; a centrumok funkciója, a gazdasági szerkezet gyenge, elmaradott; a foglalkoztatási gondok mindennaposak.

A megye település szerkezete stabil, a kiválással létrejött települések száma dominál, településsűrűsége az országos átlaghoz viszonylag ritka.

A városok szerepe felértékelődött az utóbbi időben, még mindig Székesfehérvár rendelkezik a legnagyobb és legjelentősebb vonzáskörzettel. A városhiányos központokban urbanizációs központokat jelenthetnének a kisvárosok, azonban az infrastrukturális elmaradottságuk miatt ez még nem megoldható.

A természeti adottságokat illetően elmondható, hogy a megye mezőgazdálkodási tevékenység folytatására kiválóan alkalmas, és ez Sárbogárdra is tökéletesen kijelenthető.

Fejér megyében a népesség egészségügyi állapota romló képet mutat, ez jellemző Sárbogárdra is, mely tökéletesen beleillik az országos tendenciákba. Az ellátó központok a megyeszékhelyen találhatóak, a régió legnagyobb befogadóképességű intézménye a Szent György Kórház, amely szintén a megyeszékhelyen található. Ezen kívül még Mórton és Dunaújvárosban működik kórház. Sárbogárdon pedig csak szakrendelés folyik. A házi orvosok és a gyermekorvosok több mint a fele a városokban praktizál, 28 községben nincs önálló házi orvosi szolgálat; Sárbogárdon a 13267 lakosra 7 házi orvos és 3 gyerek házi orvos jut.

Egyenetlenül valósult meg a megyében a szociális alap- és szakellátó rendszer, a gyermekvédelmi struktúra reformja, azonban elmondható, hogy a legjelentősebb fejlődés a gyermekvédelem területén tapasztalható. Bár emberhiánnyal küszködik a rendszer. Gyenge pontként jelenik meg az intézményhálózaton az időskorúak otthon rendszere, bár igény lenne rá, azonban a több férőhely biztosítását megoldó intézkedések nem születtek. Sárbogárdon egy 22 férőhelyes otthon működik.

A megye 108 településéből 10 tartozik a Sárbogárdi kistérség tervezési területbe, amely a települések 9,2%-a.

2.4 SÁRBOGÁRD A KISTÉRSÉGBEN

A kistérség 10 településből áll (9 községből és 1 városból). A kistérséghez az alábbi települések tartoznak: Alap, Alsószentiván, Cece, Hantos, Igar, Mezőszilas, Nagylók, Sárbogárd, Sáregres, Vajta.

1. Táblázat: A sárbogárdi kistérség terület és népességadatai, 2007 január 1.

Sorsz.	Települések	Terület (ha)	Népesség (fő)
1.	Alap	4829	2055
2.	Alsószentiván	3965	656
3.	Cece	5885	2702
4.	Hantos	3696	973
5.	Igar	4119	1069
6.	Mezőszilas	6497	2256
7.	Nagylók	3244	1111
8.	Sárbogárd	18934	13267
9.	Sáregres	2616	846
10.	Vajta	2343	943
	Kistérség összesen	56128	25222

A kistérség összterülete 561,28 km², ami Fejér megye összterületének megközelítőleg 12,8%-a. A kistérség egyetlen városa Sárbogárd, népsűrűségével (71 fő/km²) kiemelkedik a kistérség átlagából (46fő/km²), de összességében elmarad az országos átlagtól (109 fő/km²). A kistérség népessége csökkenő tendenciát mutat, a megye illetve az ország egészéhez viszonyítva.

A sárbogárdi kistérség a megye déli részén, a Mezőföld nyugati területén helyezkedik el, mely átmenetet képez az Alföld és a Dunántúli Domság között, viszonylag kevés erdővel rendelkezik. Felszíni vizekben szegénynek mondható, kisebb-nagyobb lefolyástalan mocsaras, lápos részek találhatók. Természetes növényvilága az Alföld jellegzetességeit viseli magán, talaja változatos, a kitűnő mezősi talaj mellett szikesedett és iszapos öntéstalaj, továbbá lösz egyaránt jellemzi. Az erózió talajpusztító tevékenysége ellenére erdősávok telepítésével, talajmegkötő műveléssel sikerült megállítani a talajpusztulást, melynek eredményeképp a talaj 90%-a alkalmas szántóföldi művelésre.

Az 1970-es években erőteljes városi koncentráció ment végbe az infrastrukturális fejlesztéseket tekintve, ezáltal a községi szinten nem maradt központi forrás. Ez a települések közötti különbségek nagymértékű növekedéséhez vezetett. Továbbá problémát jelentett a kerítésen belüli és kerítésen kívüli infrastruktúra közötti különbség: összkomfortos lakások épültek, miközben a csatornázás és a szennyvíztisztítás hiányos, valamint az utak burkolata rossz minőségű volt. Ez a folyamat a rendszerváltás után a községek javára változást mutatott, ahol megindultak az infrastrukturális fejlesztések: gáz, víz, telefon stb. területeken. A kistérségen belül települési, közüzemi szennyvízelvezető csatornarendszer és szennyvíztisztító Sárbogárdon és Mezőszilason van, valamint néhány kisebb intézményi szennyvíztisztító található Cece és Vajta településeken.

Közlekedési kiépítettséget tekintve a kistérség helyzete megfelelő, a területet három országos

főútvonal szeli át: 61-es számú, 63-as számú, 64-es számú főútvonalak. A kistérséget átszeli a Budapest- Érd- Ercsi- Pusztaszabolcs- Sárbogárd- Dombóvár-Pécs és a Székesfehérvár-Sárbogárd vasúti főútvonal. A kistérség közlekedési útvonalai a megye meghatározó térszerkezeti fővonalait elkerülik, mely a térség gazdasági elmaradottságának egyik fő okozója. A falvak infrastrukturális helyzetének javulása és gazdasági helyzetének romlása közötti feszültség, továbbá a falvakban megmutatkozó nagyarányú munkanélküliség, az alacsony jövedelem miatt a területen élők az új szolgáltatásokat nem tudják megfizetni.

A mezőgazdasági úthálózatok tekintetében a kistérség elmaradott, karbantartásuk nem megoldott. A mezőgazdasági épületek korszerűtlenek, az EU-s normáknak nem felelnek meg.

A kistérség településszerkezete – hasonlóan a régióhoz, megyéhez – kiegyensúlyozott. A térségközpont, Sárbogárd mellett egyenlő számban oszlanak meg az 1000 fő alatti, az 1000-1999 fő közötti és a 2000-4999 fő közötti települések. Aprófalvas 500 fő alatti települések nincsenek a térségben. Sárbogárdi kistérség összes lakásállománya 10281 db, melynek közel fele (5048 db) Sárbogárdon található.

A megye lakosságának megközelítőleg csak ~6 %-a él a kistérségben.

A Sárbogárdi Kistérségben az egy főre jutó személyi jövedelemadó nem éri el az országos átlagot. A munkanélküliek aránya a megyében itt a legmagasabb. A fenti körülmények miatt az elvándorlás is jelentős.

A népesség öregedési folyamatát negatív tendencia jellemzi. Csökken a 15 év alatti népesség aránya, továbbá a 60 éves vagy annál idősebb korosztály aránya a megyében itt a legmagasabb: 20,2% (2004-es adat). A kistérség egészségügyi ellátása az egy háziorvosi körzetbe jutó lakások száma alapján a megyei adatokhoz képest nagy eltérést mutat, mely a kistérség egészére vonatkozóan 1263 fő. Gyógyszertárral csupán a települések mintegy fele rendelkezik.

Az alapfokú nevelés és oktatás intézményrendszere hiányosságokat mutat és egyben kiegyensúlyozatlan a kistérségben. Óvoda és általános iskola mindegyik településen megtalálható. Középfokú oktatást csak Sárbogárd biztosít.

A szántóföldi növénytermesztés vetésszerkezete a megyében, régióban itt a legmagasabb. Jelentős a zöldség, gyümölcs félék termesztésének aránya, azonban a nagyüzemű zöldségtermesztés megszűnt, átkerült a háztáji gazdaságokba. Kiemelkedő a gabona, ezen azon belül a búza és kukorica termesztése. Cece, Vajta, Sáregres térségben tradicionálisnak számít a paprika, dinnye, továbbá Alsószentiván környékén a dió termesztése. Jelentősebb szőlőterület Igar, Vámszőlőhegy térségében található.

Az élelmiszer-feldolgozás területén nagymértékű az elmaradás. A malomipar kivételével a feldolgozottsági fok alacsony színvonala kevés hozzáadott értéket teremt. Kevés a zöldség és gyümölcs feldolgozási lehetőség, nincs konzervipar, kicsi a tároló és hűtőkapacitás. A meglévő feldolgozó kapacitás is leépül, a magas színvonalú malomipari feldolgozás Sárbogárdon 2002-ben megszűnt.

Sárbogárdi kistérség halmozottan hátrányos helyzetű, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott, tartós munkanélküliséggel sújtott, valamint mezőgazdasági vidékfejlesztés keretében támogatandó térség.

3 A VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ HELYZETÉRTÉKELÉS

3.1 A TELEPÜLÉS ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

Sárbogárd város a Mezőföld közepén, a Sárvíz bal partján, Fejér megye déli részén helyezkedik el. A települést a megye-székhellyel, Székesfehérvárral (39 km) a 63. sz. főút, Budapesttel (84 km) és Péccsel (144 km) pedig vasútvonal köti össze. A városszomszédos települései: Sárszentágota, Nagylók, Mezőfalva, Nagykarácsony, Alap, Cece, Sáregres, Mezőszilas, Dég, Káloz. A 10 településből álló **Sárbogárdi kistérség központi települése**.

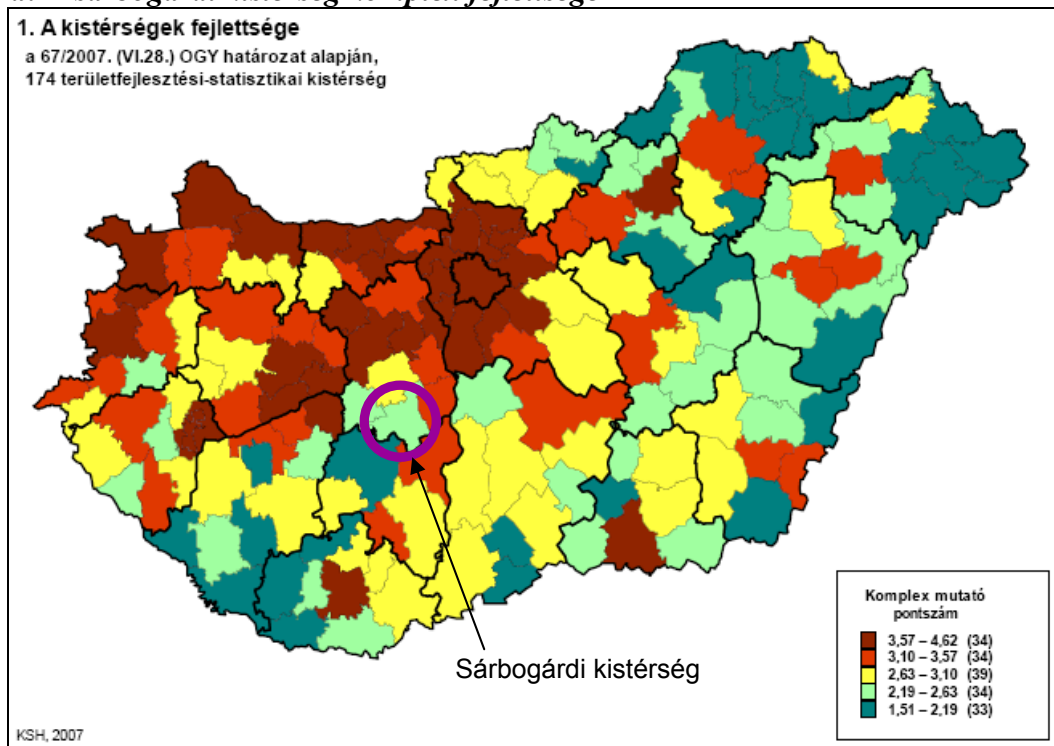
A település **közigazgatási területe 18 934 ha**, amelynek legnagyobb része (94%), 17 860 ha a külterülethez tartozik, s mindössze (~6 %) 1074 ha a belterület, illetve (~2 %) 301,1 ha a zártkert (forrás: TakarNet, 2008).

Sárbogárd **több történelmi múltú településből alakult**. A XIX. század elején Bogárd és Tinód községeket egyesítik Sárbogárd néven, majd Töbörzsök és Sárszentmiklós községekkel történt egyesítéssel alakult ki a mai Sárbogárd. A város külterületén több kisebb városkörnyéki lakóterület – volt majorsági központ, falu, illetve tanyacsoport – tartozik még a városhoz, ezek: Nagyhörscsök, Sárhatvan, Örspusztá, Pusztáegres, Rétszilás, Kislók településrészek.

3.2 GAZDASÁG

3.2.1 ÁLTALÁNOS GAZDASÁGI FEJLETTSÉG

1. ábra: A sárbogárdi kistérség komplex fejlettsége

A Fejér megye déli részén elhelyezkedő sárbogárdi kistérség komplex mutatói alapján kedvezőtlen helyzetben van, társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetűnek

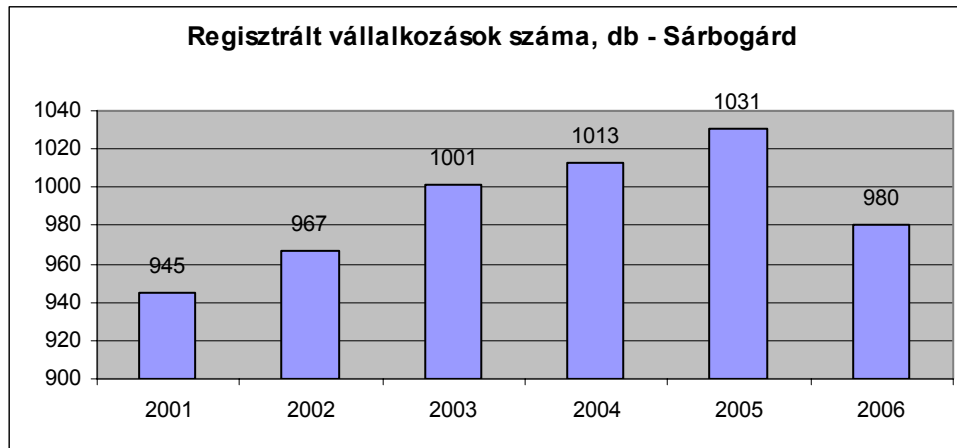
tekinthető. Fejér megyei elhelyezkedése ellenére nem a Dunántúl versenyképes, dinamikus gazdasági fejlődést produkáló térségei közé tartozik, hanem a Dél-Dunántúl elmaradottabb térségeinek sorához illeszkedik. Fejér megyei viszonylatban markáns különbség van az északi dinamikus és a déli, kedvezőtlenebb mutatókkal rendelkező kistérségek között, utóbbiak egyike a sárbogárdi kistérség. Ez a kistérségi fejlettségi állapot természetesen a Sárbogárd város körüli falvak agrárjellegéből, a térségi agrárgazdaságra épülő gazdasági karakteréből is adódik, de Sárbogárd város sem rendelkezik olyan erős és korszerű gazdasággal, amely a térség egészének gazdaságát dinamizálná. Maga is 22 év óta város, de vidékies jellegű kisváros maradt, ami a gazdasági-társadalmi mutatókban is tükröződik.

A Sárbogárdi kistérség tíz településből áll: Alap, Alsószentiván, Cece, Igar, Hantos, Nagylók, Mezőszilas, Sárbogárd, Sáregres, Vajta, mintegy 26400 lakossal. A lakosság száma folyamatosan csökken, nagymértékű az elöregedés, az elvándorlási egyenleg negatív. A gazdaságilag aktív, fiatal, képzett lakosok költöznek el.

3.2.2 A GAZDASÁG DINAMIKÁJA

A vállalkozások száma az országos tendenciának megfelelően 2001 és 2005 között folyamatosan és egyenletesen emelkedett, amikor is egy törés következett be, és sok vállalkozás megszűnt. 2001-hez képest (945 vállalkozás) így is kis mértékű növekmény van, 2006-ban 35-tel több regisztrált vállalkozást (980 vállalkozás) tartottak nyilván a városban, mint 2001-ben. A vállalkozások számának 2005-2006 viszonylatában kimutatható csökkenése – tekintettel az országos, regionális azonos trendre – elsősorban makrogazdasági okokra vezethető vissza.

1. diagram

Forrás: KSH

A város saját térségében meghatározó gazdasági szerepét mutatja, hogy a kistérségben regisztrált vállalkozások kétharmada (61%) sárbogárdi. Ez az arány nem változott 2001-hez képest, és a közbülső években sem. Megyei viszonylatban azonban a város gazdasági súlya már csekély, a vállalkozások mindössze 2,2%-ra található Sárbogárdon. Vagyis a vállalkozások számában tükröződik a kistérség Fejér megyén belüli kedvezőtlenebb helyzete.

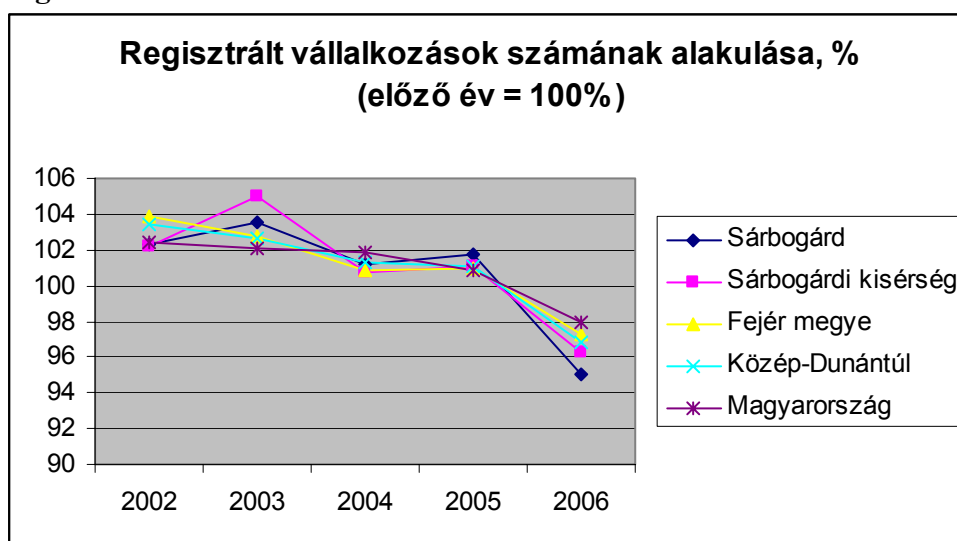
1. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	945	967	1001	1013	1031	980	104
Sárbogárdi kistérség	1523	1556	1633	1646	1664	1602	105
Fejér megye	41913	43531	44752	45132	45592	44372	106
Közép-Dunántúl	113623	117539	120678	122248	123613	119628	105
Magyarország	1124142	1151520	1176003	1197723	1207572	1182292	105

Forrás: KSH

A gazdasági élet szempontjából kedvezőtlen a vállalkozások számának utóbbi időszakban bekövetkezett csökkenése. Tekintettel arra, hogy a vállalkozássűrűség Sárbogárdon (74 db regisztrált vállalkozás/1000 lakos) eleve alacsonyabb, mint az országos átlag (117 db/1000 fő), és a megyei, regionális átlagnál is kevesebb, ez a helyi gazdaság gyengeségét stabilizálja. A kistérség a megye egyik leginkább vállalkozás hiányosabb övezete (amíg az ezer főre jutó vállalkozások száma a Fejér megyei átlagot tekintve 90, a Sárbogárdi térségben csak 47).

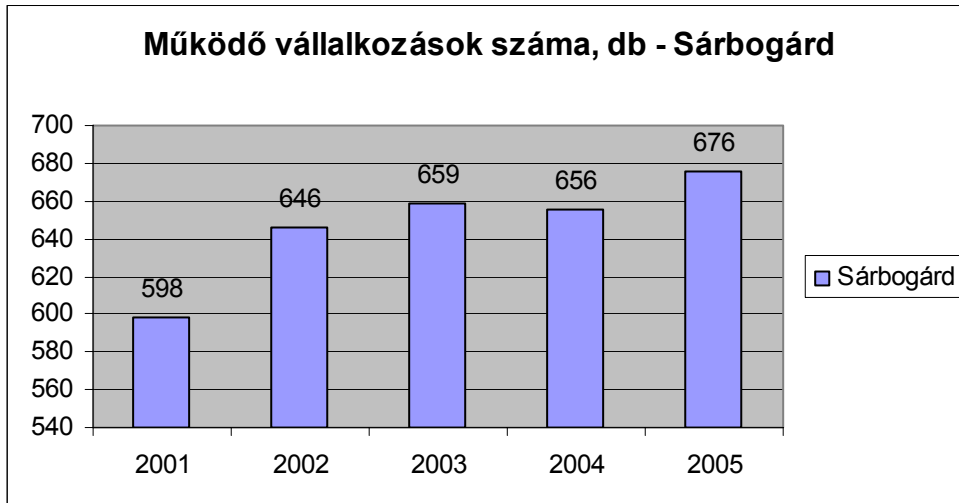
2. diagram

Forrás: KSH

A városban 676 vállalkozás működött 2005-ben. Vagyis a ténylegesen működő, gazdasági tevékenységet folytató vállalkozások száma lényegesebb kevesebb, mint a regisztrált vállalkozásoké, amelyek csupán kétharmada (66%) tekinthető működőnek. A működő vállalkozások körében is közel ugyanaz a tendencia érvényesül számukat tekintve, mint a regisztrált vállalkozások körében: 2001 óta lassú emelkedés figyelhető meg 2005-ig. Különbség, hogy a működő vállalkozások száma 2004-ben kicsit visszaesett (3 db vállalkozással volt kevesebb, mint 2003-ban). Ugyanez megfigyelhető országosan is, míg megyei és regionális viszonylatban ezzel szemben növekedés volt. 2004-2005 viszonylatában a városban és országosan is nőtt a vállalkozások száma. 2001-hez viszonyítva ez összességében mintegy 9-10%-os növekedést eredményezett, és kedvező, hogy ez az adat Sárbogárdon a legmagasabb.

3. diagram

Forrás: KSH

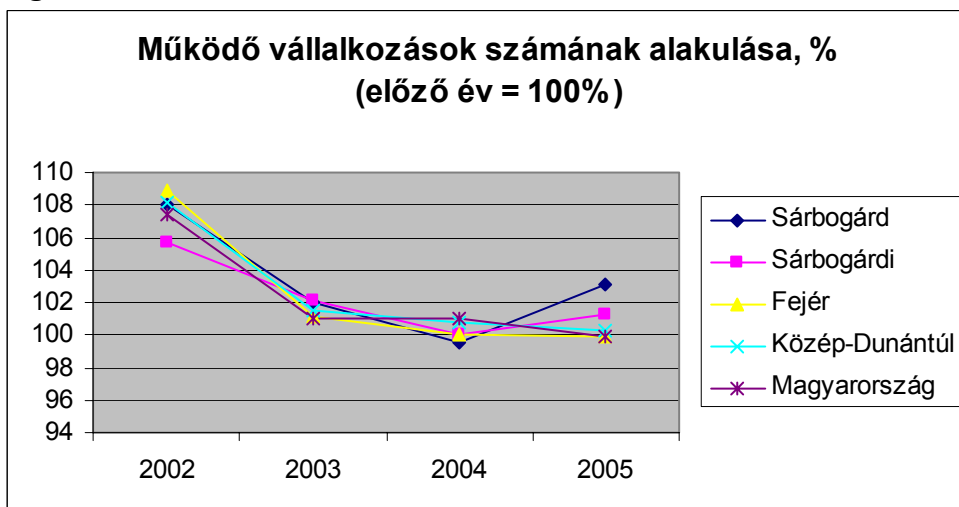
A vállalalkozási aktivitás Sárbogárdon a működő vállalkozásokat tekintve is alacsonyabb, mint az országos érték (50 db/1000 lakos az országos 70 db/1000 lakos, illetve a megyei 64 és a régiós 66 db/1000 lakos értékekkel szemben). Ez a kisvárosi és vidékies jellegre vezethető vissza, és visszaigazolja a kistérség gazdasági-társadalmi elmaradottságát, vagy legalábbis kedvezőtlenebb helyzetét.

2. táblázat: Működő vállalkozások száma, 2001-2005 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	598	646	659	656	676	113
Sárbogárdi kistérség	950	1004	1025	1025	1038	109
Fejér megye	24792	27010	27321	27330	27289	110
Közép-Dunántúl	66652	72078	73153	73697	73886	111
Magyarország	645881	693788	700855	708307	707756	110

Forrás: KSH

4. diagram

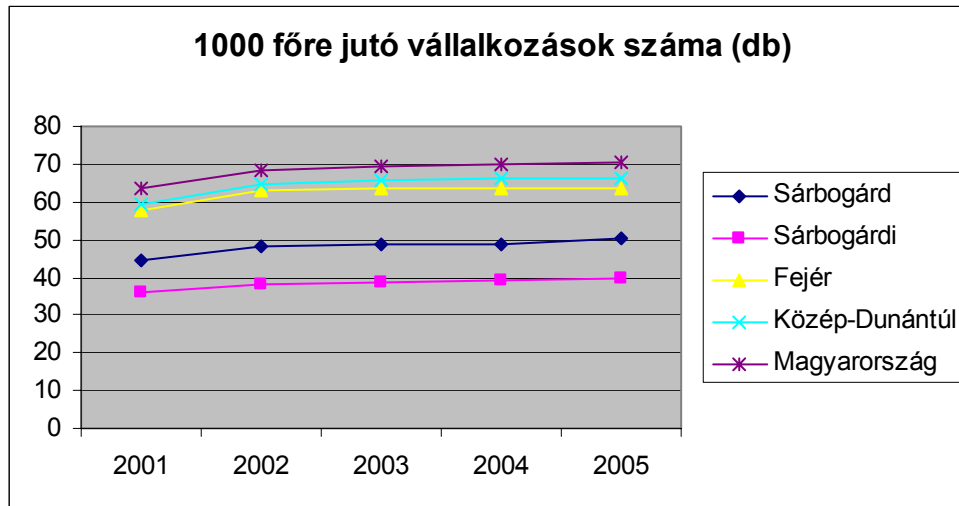
Forrás: KSH

A működő vállalkozások háromnegyede egyéni vállalkozás (508 db). Számuk tehát

háromszorosa a társas vállalkozásokénak (168 db). Ez azt mutatja, hogy a város gazdaságában – legalábbis a szám alapján – a kisvállalkozási forma dominál.

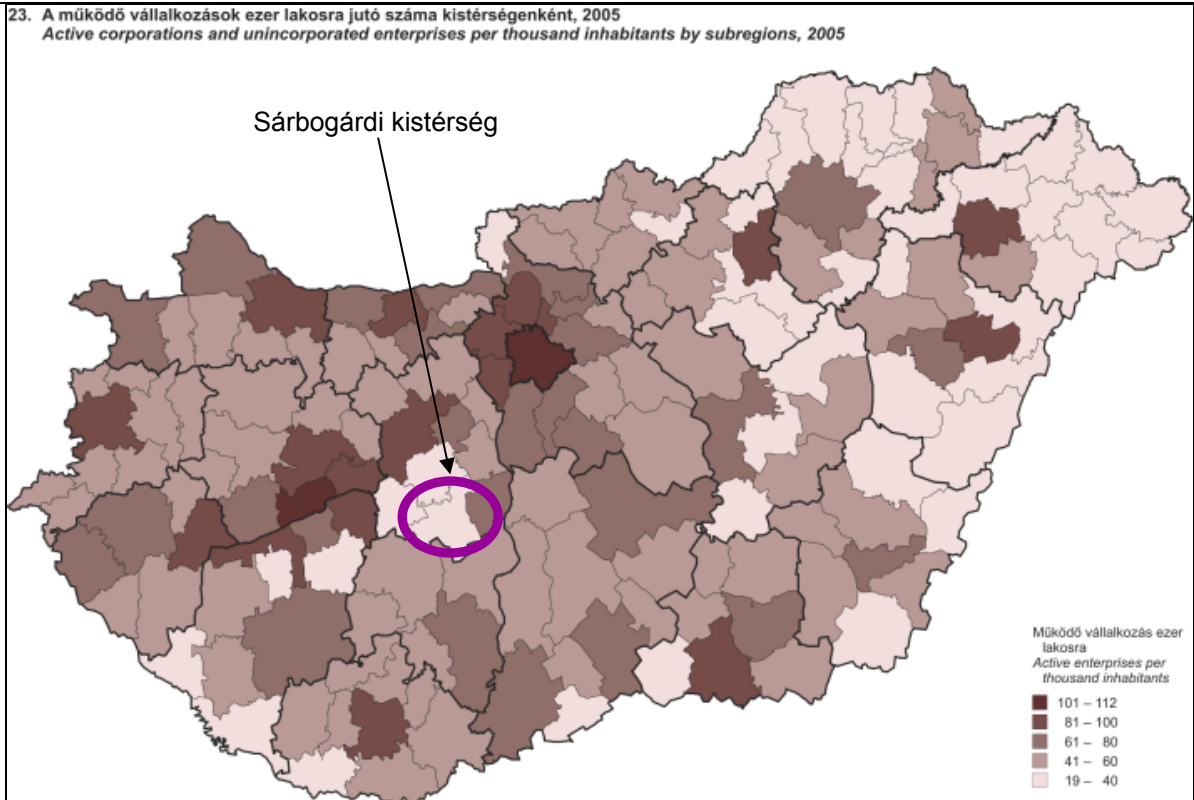
A tőkeszegény kisvállalkozások a jellemzőek, akik napi gondokkal küszködnek, s fejlesztésben nem tudnak gondolkodni.

5. diagram

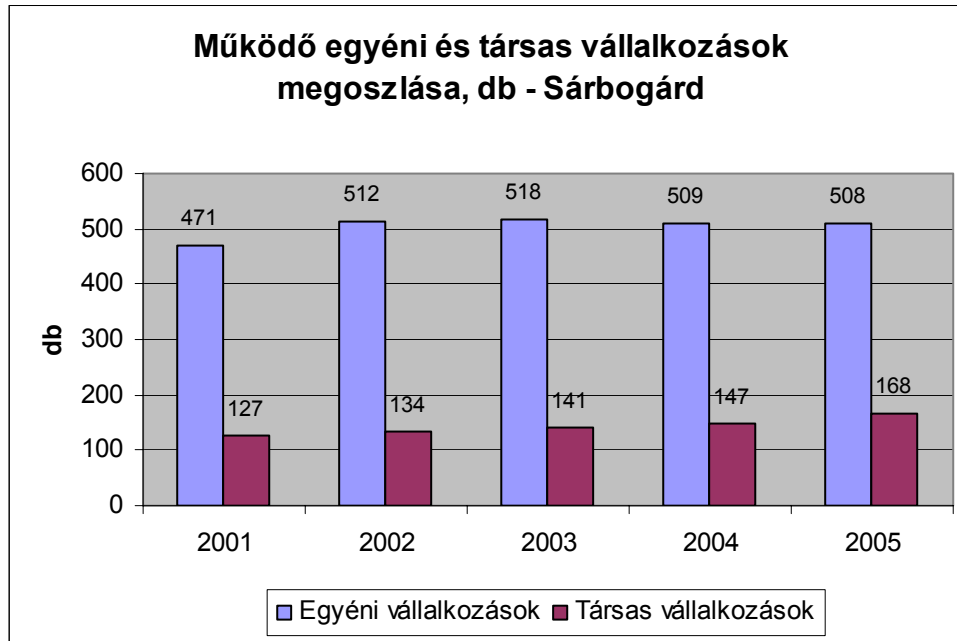
Forrás: KSH

2. ábra: A működő vállalkozások ezer lakosra jutó száma a kistérségben, 2005

Forrás: KSH

6. diagram

Forrás: KSH

2001-2006 viszonylatában az egyéni vállalkozások száma 37-el, a társas vállalkozásoké 41-el nőtt. A számbeli növekedés folyamatos, és viszonylag egyenletes, azzal a különbséggel, hogy 2003-tól az egyéni vállalkozások száma csökkenésnek indult, míg 2001-hez képest 47-el nőtt a számuk 2003-ra, addig 2005-re 10-el csökkent. Ez feltehetően a kedvezőtlenebbé váló és romló makrogazdasági folyamatok eredménye, a romló gazdasági környezet leginkább a kicsi, alkalmazkodni alig tudó, tartalékokkal nem rendelkező kisvállalkozásokat sújtotta. Mindez egyben az emberek jövedelmi helyzetét, tőkeerejét is mutatja, vásárolni/fogyasztani és vállalkozni is kevesebben képesek. Az egyéni vállalkozások csökkenő száma miatt a gazdasági szerkezet a vállalkozások számában is a nagyobb vállalkozások felé tolódik el, Sárbogárdon is.

Kivetett iparüzési adó (2001-2007) évekre (e Ft)

2002. év	125.357
2003. év	124.526
2004. év	135.552
2005. év	133.414
2006. év	121.213
2007. év	166.596

A 10 legnagyobb iparüzési adót szolgáltató vállalkozás és tevékenységük

1 Videoton Holding Zrt.	Termelő vállalat
2 Keytec Sárbogárd Kft.	Szerszámgyártás
3 Kite Mezőgazdasági Szolgáltató és Kereskedelmi Zrt.	Mezőgazdasági kereskedelem
4 OTP Bank Rt.	Pénzügyi szolgáltatás
5 Barta 2000 Kft	Autókereskedés
6 E. On Dél-dunántúli Áramszolgáltató Zrt	Villamos energiaszolgáltatás
7 Máv Zrt.	Vasúti forgalom

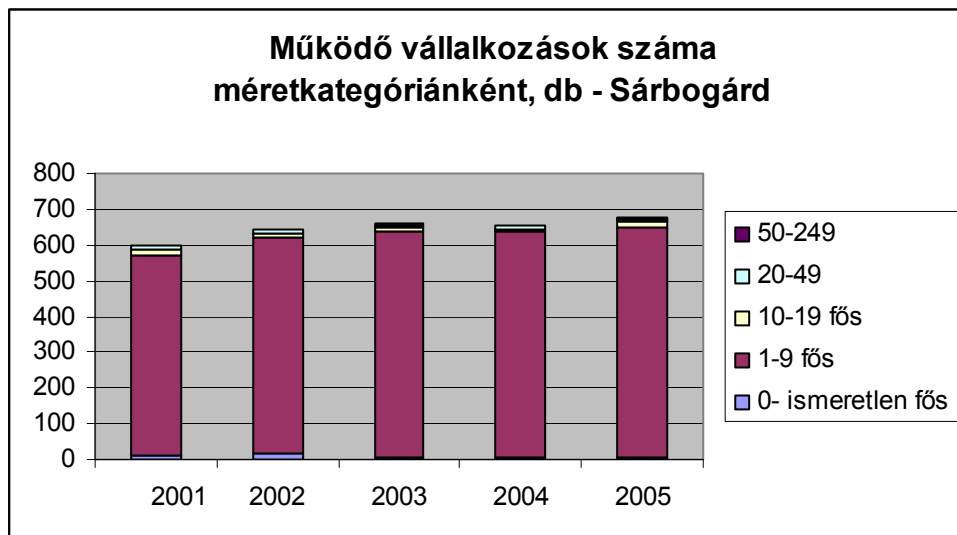
- 8 Print City Kft
- 9 Dala-2001 Kft
- gépkereskedelem
- 10. Fiorács Kft

- Nyomda
- Gépjármű kereskedelem,
- Mezőgazdasági
- Sertésenyésztés

3.2.3 A GAZDASÁG SZERKEZETE

Sárbogárdon kizárólag mikro-, kis- és középvállalkozások működnek. Ezekben belül is a 10 fő alatti mikro vállalkozások vannak túlsúlyban, a vállalkozások 95%-a (641 db) tartozik ebbe a körbe. Ez az arány 2001-hez képest sem változott. Szám szerint tehát a város gazdaságát a kis, egyszemélyes vagy legföljebb néhány alkalmazottal rendelkező vállalkozások határozzák meg. A kisvállalkozások (10-49 főt foglalkoztató vállalkozások) 3,6%-ot, a középvállalkozások (50-250 fő) pedig mindössze 0,4%-ot képviselnek. Utóbbi szám szerint 2 vállalkozást jelent. Ha az ismeretlen eredetű vállalkozásokat is a mikro vállalkozások közé soroljuk, akkor azok aránya 96%-ra nő.

7. diagram

Forrás: KSH

A működő vállalkozások száma alakulásának megfelelő ingadozással a mikro vállalkozások száma 2001-2003 között jelentősen nőtt (73 vállalkozással), majd 2004-re csökkent, végül 2005-re újabb növekedés állt be. Az 5 év viszonylatában egészében tehát 81-el lett több vállalkozás a városban. A kisvállalkozások számának alakulása is közel ezt a trendet követi, míg a középvállalkozások száma lényegében szinten maradt.

3. táblázat: A működő vállalkozások méretkategóriák szerint, 2001-2005 (db)

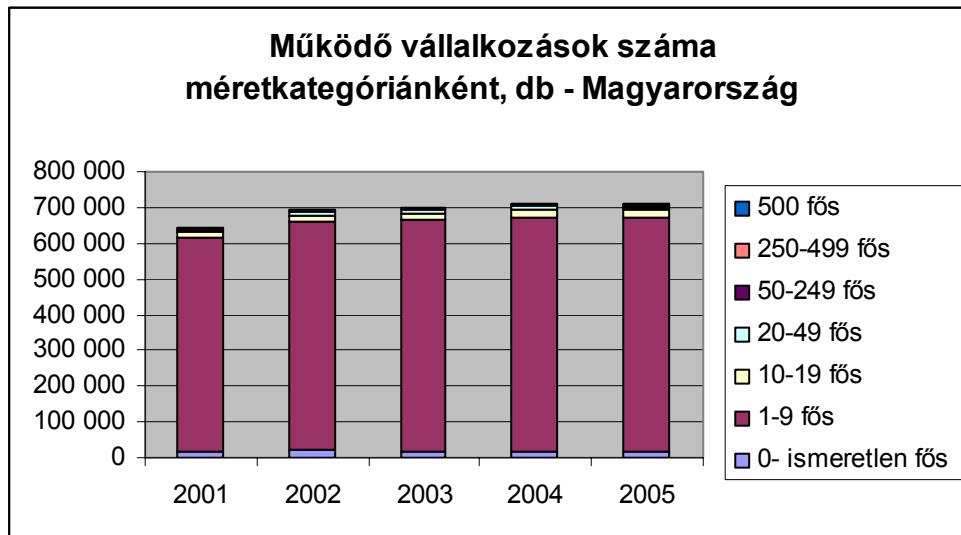
Év	0- ismeretlen fős	1-9 fős	10-19 fős	20-49	50-249	250-499	500
2001	12	560	17	7	2	0	0
2002	19	600	15	10	2	0	0
2003	4	633	11	9	2	0	0
2004	5	630	11	7	3	0	0
2005	8	641	17	8	2	0	0

Forrás: KSH

A nagyvállalat hiánya történelmi adottság. Sárbogárd gazdasága hagyományosan a mezőgazdaságra épült, ipara nem jelentős, községi múltjával, kisvárosi jellegével pedig nem jár olyan jelentős fogyasztói kör, amelyre széleskörű szolgáltató szektort és kereskedelmet alakított volna ki. A város gazdasága elsősorban helyi jellegű.

A vállalkozások szám szerinti megoszlása alapvetően az országos átlagnak megfelelő. Különbség, hogy a mikro vállalkozások száma kicsivel (3%-kal) Sárbogárdon nagyobb, valamint, hogy országosan természetesen van nagyvállalkozás. A középvállalkozások aránya is nagyobb országosan, igaz, nem sokkal (0,7%). Tehát a vállalkozások számát tekintve nemcsak sárbogárdi jelenség a mikro- és kis-, középvállalkozások dominanciája, hanem az országban mindenhol ez figyelhető meg.

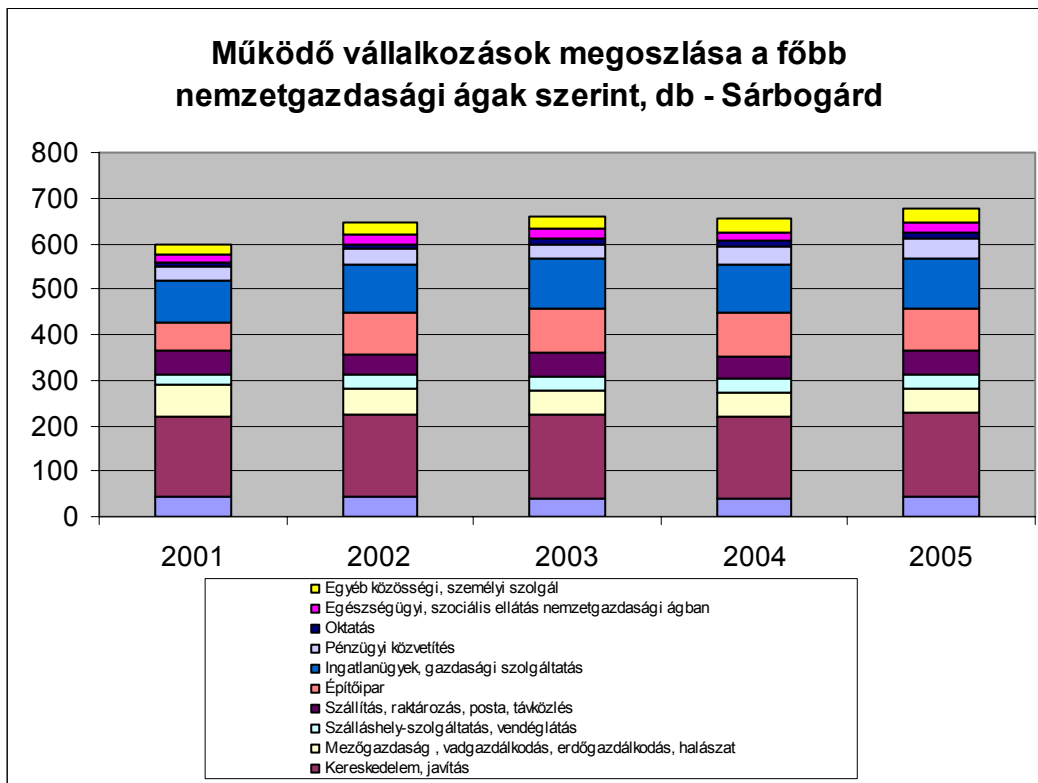
8. diagram

Forrás: KSH

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a vállalkozások tényleges gazdasági súlya is ezt a megoszlást követi. E tekintetben lényegében fordított a helyzet, a nagyszámú mikro- és kisvállalkozás egyenként és együttesen is viszonylag kis gazdasági teljesítményt produkál, piaci jelenlétük sérülékeny, piaci szerepük nem meghatározó, míg a kevés nagyvállalkozás dominál e tekintetben, a gazdasági recessziót is könnyebben viselve.

9. diagram

Forrás: KSH

Sárbogárdon a vállalkozások zöme (71%, 482 db) a kereskedelmi és szolgáltató szektorban működik. A kereskedelem önmagában a vállalkozások egyharmadát jelenti (27%, 184 db). Az országos arány is hasonló, de országosan egészében a terciér szektor nagyobb hányadot tesz ki (77%), azon belül azonban a kereskedelem kisebb részt képvisel (22% az összes vállalkozás %-ában). Sárbogárd gazdasági szerkezete tehát a hagyományosabb, bizonyos értelemben korszerűtlenebb, ezt mutatja a hagyományos kiskereskedelem nagyobb szerepe. Emellett a szolgáltató szektor sem a nagyvárosi fejlett szolgáltatási struktúrát jelenti, hanem egy jellegzetes kisvárosi szolgáltatási kört és színvonalat, a közszolgáltatások meghatározó szerepével. Ezt jelzi, hogy a gazdasági szolgáltatások aránya Sárbogárdon 10%-kal alacsonyabb (16%, 109 db), mint országosan (27%), bár a pénzügyi szolgáltatások (6,4%, 43 db) és posta, szállítás, távközlés (5,2%, 50 db) aránya magasabb az országos átlagnál. Kis különbség mutatkozik a közszolgáltatásokban is, Sárbogárdon az egészségügyben (2,7%, 18 db), az oktatásban (2,2%, 15 db) és az egyéb közösségi-személyi szolgáltatásban (4,7%, 32 db) kevesebb vállalkozás működik, mint az országos arány.

4. táblázat: A működő vállalkozások megoszlása gazdasági ág szerint, 2001-2005 (db)

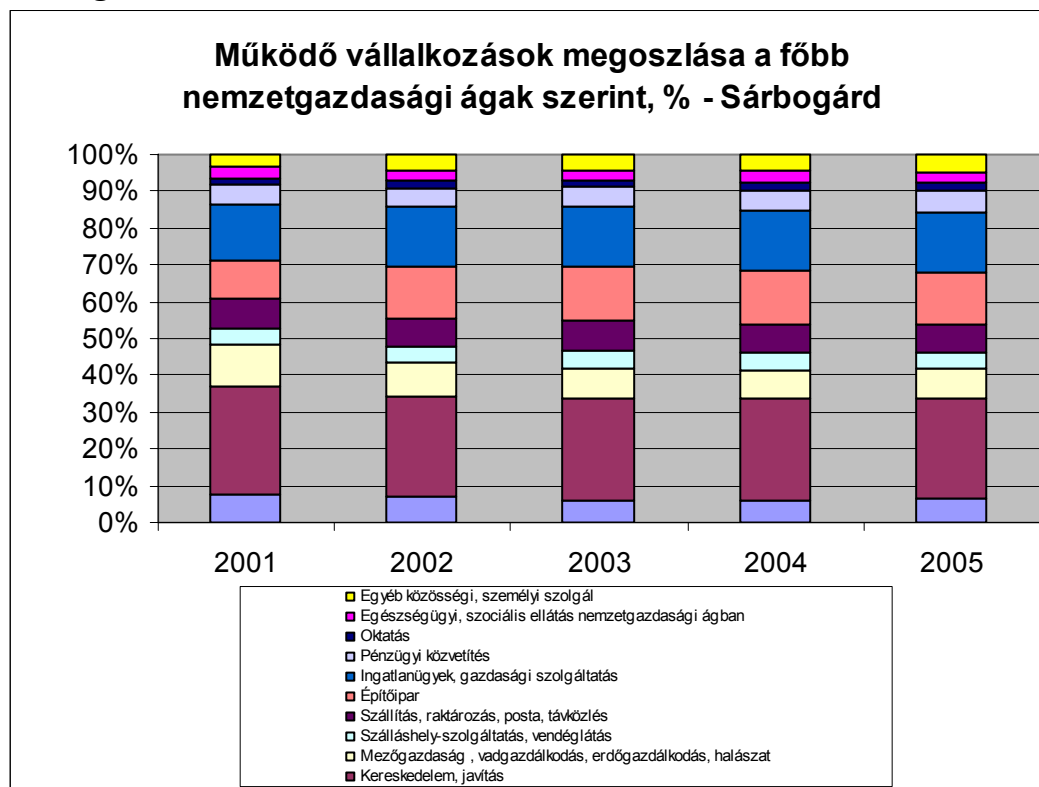
Év	Bányász at, feldolgo zóipar, villamos energia, gáz-, gőz- ,vízellát ás	Kereske delem, javítás	Mezőga zdaság , vadgazd álkodás, erdőgaz dálkodá s, halászat	Szállásh ely- szolgált atás, vendégl átás	Szállítás , raktáro zás, posta, távközlé s	Építő- ipar	Ingatla nügyek, gazdasá gi szolgált atás	Pénzüg yi közvetít és	Oktatás	Egészsé gügyi, szociális ellátás nemzetg azdaság i ágban	Egyéb közössé gi, személy i szolgál
Sárbogárd											
2001	44	176	69	25	49	64	91	30	11	18	21
2002	44	178	58	30	48	91	105	33	12	20	27
2003	41	182	54	32	52	96	110	33	11	20	28
2004	41	180	51	31	50	96	107	36	14	20	30
2005	43	184	56	31	50	95	109	43	15	18	32
Magyarország											
2001	71501	167224	26531	32265	34771	57263	161713	17626	16473	21757	38757
2002	72811	165877	26154	33565	40454	67899	177325	18765	19329	22360	49249
2003	69553	161055	25246	33290	38682	71071	185038	21011	21621	22905	51383
2004	68166	160041	24784	33236	37731	72371	189259	22685	23557	23697	52780
2005	65675	156274	24274	32737	36902	72394	192309	24644	24945	24192	53410

Forrás: KSH

Sárbogárd hagyományos gazdasági karakterét mutatja a mezőgazdasági vállalkozások nagyobb aránya. 2005-ben összesen 56 vállalkozás tevékenykedett az agrárgazdaságban (beleértve az erdő- és a vadgazdálkodást), ami 8,3%-os arányt jelent. Ez több mint kétszerese az országos értéknek (3,4%). Vagyis Sárbogárdon, szemben az országos tendenciával, máig jelentős szerepe van a mezőgazdaságnak, a város őrzi korábbi agrárjellegét.

Ezzel párhuzamosan az ipar jelentősége kisebb. Igaz, az építőipar ezt kiegyenlíti, sőt az építőipari vállalkozásokat az iparhoz számítva még Sárbogárdon nagyobb a két ágazat együttes jelentősége. Ez ugyancsak a hagyományosabb gazdasági karaktert mutatja, az ipari vállalkozások többsége (95 db, 14%) az építőiparhoz sorolható, sőt ennek aránya még az országos átlagot (10%) is meghaladja. Ezzel szemben az iparban (feldolgozóipar, energiaellátás, bányászat) 43 vállalkozás működött 2005-ben (6,4%), szemben az országos 9,3%-kal.

10. diagram

Forrás: KSH

A vállalkozások számát tekintve 2001-2005 között (a vállalkozások számának növekedése mellett) a mező-, erdő- és vadgazdálkodásban működő vállalkozások száma csökkent. Ebben az ágazatban a csökkenés folyamatos (69-ről 56 darabra, 11,5%-ról 8,3%-ra), az 5 év során a vállalkozások egyötöde szűnt meg vagy vonult ki az ágazatból. Vagyis annak ellenére, hogy az agrárgazdaság Sárbogárdon továbbra is az országos átlagot meghaladó jelentőségű, a város agrárgazdaságában is érvényesül az az országos trend, amely a mezőgazdaság folyamatos visszaszorulását mutatja. Relatívén a csökkenés Sárbogárdon még nagyobb is. Az ipari vállalkozások száma lényegében szinten maradt, az építőipari vállalkozások száma azonban jelentősen nőtt: 2005-ben 31-el több vállalkozás (95 db) működött a városban, mint 2001-ben.

Az országos tendenciának megfelelően arányában csökkent a kereskedelemben tevékenykedő vállalkozások száma (29-ről 27%-ra). Míg azonban országosan ez számbeli csökkenést is mutat, addig Sárbogárdon szám szerint több kereskedelmi vállalkozás volt 2005-ben, mint 2001-ben (184 db). Vagyis az aránycsökkenés relatív, más ágazatok, pl. az építőipar jelentőségének növekedéséből adódik.

Az országos – kis mértékű – csökkenéssel szemben kis mértékű növekedést mutat a turizmus-vendéglátó szektor, 25-ről 31-re nőtt az ágazatban működő vállalkozások száma (4,2-ről 4,6%-ra), míg országosan 5-ről 4,6%-ra csökkent. A szállítás, posta, távközlés ágazatban a vállalkozások száma lényegében nem változott (50 db), az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások ágban azonban nőtt (91-ről 109 darabra, 15,2-ről 16,1%-ra), és jelentős növekedés volt a pénzügyi közvetítés gazdasági ágban is (30-ről 43-ra nőtt az ilyen tevékenységet folytató vállalkozások száma). A közszolgáltatási ágazatokat tekintve az egészségügyi vállalkozások száma szinten maradt (18 db) 2001-2005 között, bár a közbülső években némileg magasabb volt; míg az oktatásban (11-ről 15 darabra, 1,8-ről 2,2%-ra) és az

egyéb szolgáltatásokban működő vállalkozások száma (21-ről 32 darabra, 3,5-ről 4,7%-ra) nőtt. Ezek a folyamatok alapvetően követik az országos trendeket.

5. táblázat: A működő vállalkozások megoszlása gazdasági ág szerint, 2001-2005 (%)

Év	Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás	Kereskedelem, javítás	Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	Szállás helyszolgáltatás, vendéglátás	Szállítás, raktározás, posta, távközlés	Építőipar	Ingatlanügylek, gazdasági szolgáltatás	Pénzügyi közvetítés	Oktatás	Egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ágban	Egyéb közösségi, személyi szolgálat
Sárbogárd											
2001	7,4	29,4	11,5	4,2	8,2	10,7	15,2	5,0	1,8	3,0	3,5
2002	6,8	27,6	9,0	4,6	7,4	14,1	16,3	5,1	1,9	3,1	4,2
2003	6,2	27,6	8,2	4,9	7,9	14,6	16,7	5,0	1,7	3,0	4,2
2004	6,3	27,4	7,8	4,7	7,6	14,6	16,3	5,5	2,1	3,0	4,6
2005	6,4	27,2	8,3	4,6	7,4	14,1	16,1	6,4	2,2	2,7	4,7
Magyarország											
2001	11,1	25,9	4,1	5,0	5,4	8,9	25,0	2,7	2,6	3,4	6,0
2002	10,5	23,9	3,8	4,8	5,8	9,8	25,6	2,7	2,8	3,2	7,1
2003	9,9	23,0	3,6	4,7	5,5	10,1	26,4	3,0	3,1	3,3	7,3
2004	9,6	22,6	3,5	4,7	5,3	10,2	26,7	3,2	3,3	3,3	7,5
2005	9,3	22,1	3,4	4,6	5,2	10,2	27,2	3,5	3,5	3,4	7,5

Forrás: KSH

3.2.3.1 Ipar

Sárbogárd városi státusza ellenére gyengén iparosodott. A korábbi nagyvállalatok városba kihelyezett részlegei megszűntek. Kevés ipar vállalkozás működik a városban, a gazdaságot inkább a kereskedelem, a szolgáltatások és a mezőgazdaság jelenléte határozza meg. Az iparnak azonban a helyi foglalkoztatási problémák megoldásában komoly szerepe van, és potenciálisan a fejlődés egyik ágazata lehet.

A városban működő ipari üzemek közül kiemelkedő a Videoton Holding helyi üzeme, a KeyTec Kft., és a Szegletkő'91 Kft.

A városban ipari parkot alakítottak ki (Brodway ipari park) és a Forrás Ipari Park, valamint a honvédségi területen is iparterület kialakítását tervezik. Az iparterületek a 63-as út mellett, a város szélén helyezkednek el.

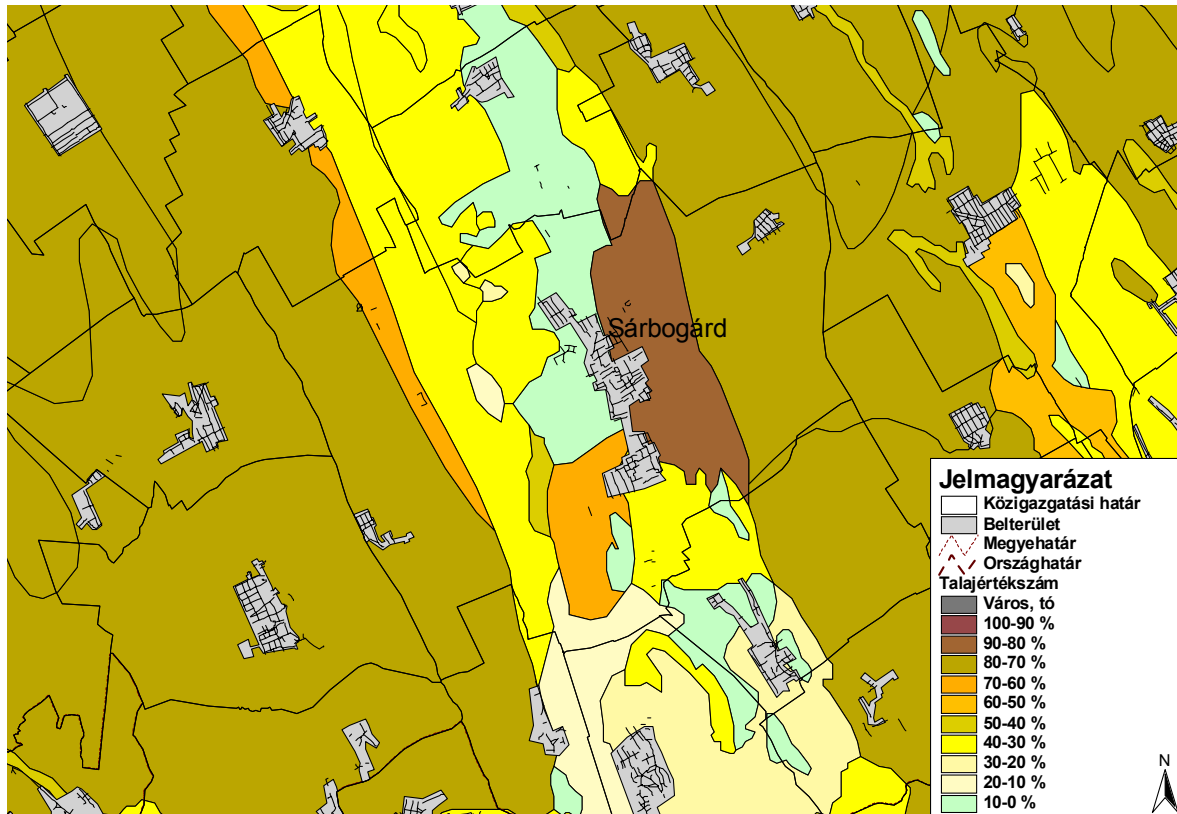
A kistérség élelmiszer feldolgozó kapacitása 6,5 %-ot képvisel a megyében. A feldolgozottsági fok alacsony színvonala (kivéve: malomipar) miatt csekély a hozzáadott érték mértéke. Kevés a gyümölcs- és zöldség feldolgozási lehetőség, nincs konzervipar, kicsi a tároló- és hűtőkapacitás. A már meglévő feldolgozó kapacitás is leépül: a magas színvonalú malomipar Sárbogárdon 2002.-ben megszűnt.

3.2.3.2 Mezőgazdaság²

A térség legfőbb gazdasági értékét a mezőgazdasági termelés adja. Ennek alapját a Mezőföld kiváló termőföldjei képezik. A kitűnő minőségű földeken magas színvonalú szántóföldi növénytermesztés, továbbá zöldség- (pl. cecei paprika) és gyümölcsstermesztés (pl. görögdinnye) folyik, de az állattenyésztésnek is hagyománya van.

A szántóterület átlagos aranykorona értéke Sárbogárdon 23,75, magas.

3. ábra: Sárbogárd és térsége talajérték-száma

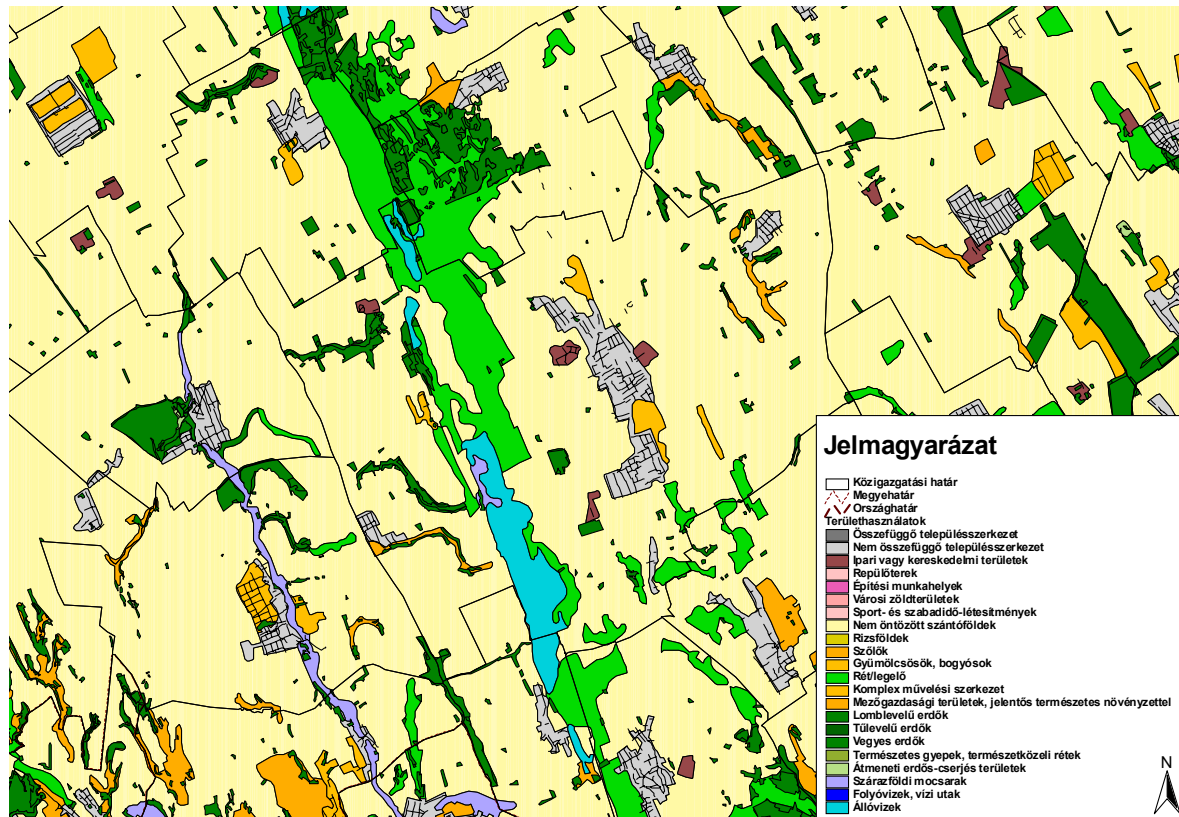

A kistérségben kimagaslóan magas a szántóterület aránya a mezőgazdasági területen belül: 85,45%. Nagyon alacsony a gyümölcsös és a kert részaránya (0,01% és 0,27%) ugyanakkor a szőlőterület részaránya 0,73%. Az előbbi két művelési ág aránya jelentősen elmarad a megyei értékekből, 0,7 % és 1,47%, míg a szőlőültetvény részesedése jobban megközelíti (1,2%) azt. Az erdőterület aránya a legalacsonyabb a megyében. Jelentős még a halastó, valamint a gyepterület (rét, legelő) részesedése, mely azonban a megyei átlagértéknél alacsonyabb (16,5 %).

Az átlagos művelt terület szántó tekintetében 5,96 ha (a megyében, régióban a legmagasabb) az egyéni gazdaságok esetében, a gazdasági szervezetek tekintetében 392,43 ha (a megyében a legalacsonyabb). A szántóföldi növénytermesztés vetésszerkezete az összes gazdaságot figyelembe véve: kalászos gabona 30,39%; kukorica 53,01% (a megyében, a régióban a legmagasabb a részaránya). Jelentős a zöldségfélék termesztésének aránya, bár a nagyüzemi zöldségtermesztés megszűnt.

² Forrás: Kistérségi agrárstruktúra- és vidékfejlesztési program, felülvizsgált, 2004. 2004-es adatok.

4. ábra: Felszínborítottság (Corin adatbázis alapján)

Az állattenyésztés közepes jelentőségű: 9397 számosállat van a kistérségben; 70,5%-át az egyéni gazdaságok tartják. A megye szarvasmarha állományának 7,7%-a, sertés állományának 13,1%-a található a kistérségben. A kistérség jelentős baromfiállománnyal rendelkezik. A 100 ha mezőgazdasági területre jutó állatállomány: szarvasmarha 12,0 db; sertés: 99,9 db; juh 36,3db. A megyei átlagot csak a juhok száma haladja meg.

Az 1000 ha mezőgazdasági területre jutó gép- és eszközellátottság a megyei átlagot meghaladja. A kistérségben 12900 fő folytat mezőgazdasági tevékenységet, illetve 32 gazdasági szervezet és 5947 egyéni gazdaság működik. A mezőgazdasági tevékenységet folytatók által használt összes földterület 72,1%-át egyéni gazdaságok használják. Az 1 gazdaságra jutó mezőgazdasági termék értéke 501–700 ezer Ft közötti.

A megyei struktúrához képest megállapítható, hogy alacsonyabb a mezőgazdasági szövetkezesek és gazdasági társaságok aránya, amely a szervezettség gyengébb színvonalára utal. Ugyanakkor több az egyénileg boldogulni kívánók száma. Azon településeken, ahol magas az 1000 főre jutó őstermelők száma, ott általában kevés a gazdasági szerveződések száma.

A kistérségben 1000 lakosra jutó őstermelői szám 195 (a megyei átlag 72), amely a mezőgazdasági foglalkoztatási gondját és alacsony jövedelmezőségét jelzi.

A kistérségre fokozottan jellemző az egyoldalú vetésszerkezet megléte a gabonafélék javára.

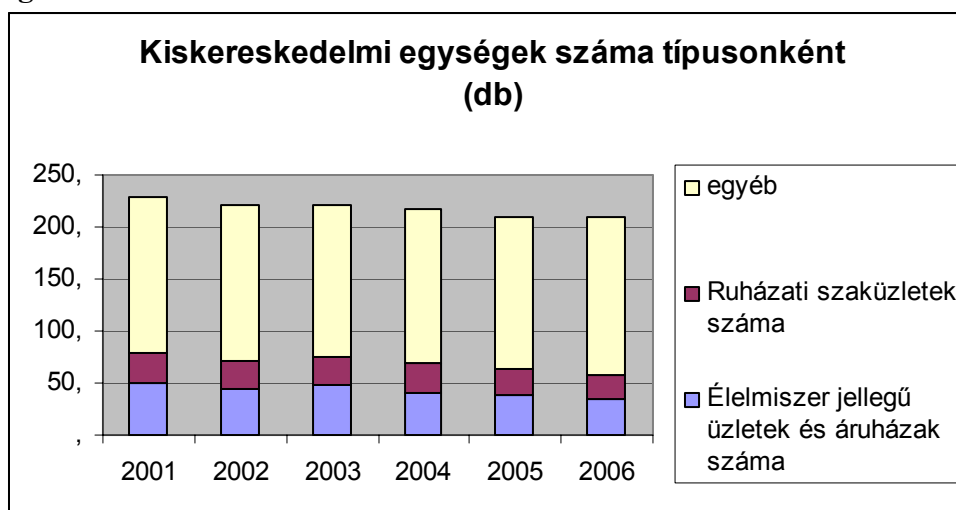
Jelentős méretű a kihasználatlan gyep és legelő területek megléte, ahol az extenzív állattartás feltételei adóttak.

A biotermesztés (mintegy 600 ha terület) és egyéb alternatív kultúrák alacsony arányban vannak jelen, fejlesztésük a zöldség- és gyümölcsstermesztés részarányának növelésével együtt munkalehetőséget biztosítana.

3.2.3.3 Szolgáltatások, kereskedelem

Sárbogárdon 2006-ban 206 kiskereskedelmi üzlet volt. Számuk 2001-2006 viszonylatában viszonylag stabil. 2005-ös adatot tekintve a kereskedelem, javítás ágazatban működő 184 vállalkozásra 209 kiskereskedelmi üzlet jutott (átlagosan 1,13 db), ami a hagyományos kiskereskedelmi szerkezetet mutatja.

11. diagram

Forrás: KSH

A kiskereskedelmi üzletek egyhatoda élelmiszerüzlet. Arányuk és számuk jelentősen (egyharmaddal, 30%) csökkent 2001-hez képest, akkor 50 élelmiszerbolt vagy áruház működött a városban, míg 2006-ban már csak 35. Kis mértékű csökkenés (20%) figyelhető meg a ruházati üzletek számában, 2006-ban 23 ilyen bolt üzemelt Sárbogárdon. A többi kiskereskedelmi üzlet száma egészében szinten maradt (150 db).

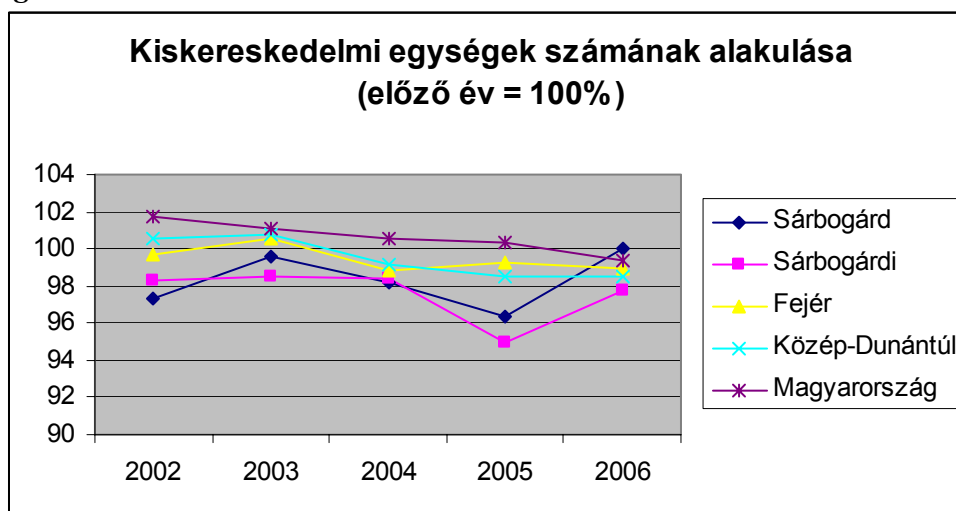
6. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek száma, 2001-2006

Év	Élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma db	Ruházati szaküzletek száma db	Egyéb db	%-os változás élelmiszer 2001-2006 %	%-os változás ruha 2001-2006 %	%-os változás egyéb 2001-2006 %
2001	50,	28,	150			
2002	45,	26,	151			
2003	48,	27,	146			
2004	41,	28,	148			
2005	39,	25,	145			
2006	35,	23,	151	70	82	101

Forrás: KSH

A kiskereskedelmi üzletek száma egészében csökkent a városban 2001 óta, 19 üzlettel van kevesebb (2006). Ugyanez zajlott le kistérségi szinten is (ebben természetesen a sárbogárdi csökkenés eleve benne van), ahol 46-al kevesebb üzlet működött 2006-ban, mint 2001-ben. A csökkenő tendencia folyamatos volt ebben az időszakban. Némi csökkenés mutatható ki a régió és a megye szintjén, itt azonban mindez egy közbülső felfutást követ, vagyis 2002-2004/2005 között megyei és regionális szinten nőtt a kiskereskedelmi üzletek száma, s ezt követte a visszaesés. Országos szinten ingadozást mutatkozik a kiskereskedelmi üzletek számában, 2001-hez viszonyítva azonban kis mértékű növekedés mutatható ki.

12. diagram

Forrás: KSH

7. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek száma, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	228	222	221	217	209	209	92
Sárbogárdi kistérség	398	391	385	379	360	352	88
Fejér megye	5897	5881	5912	5842	5801	5737	97
Közép-Dunántúl	17441	17542	17669	17512	17256	17005	98
Magyarország	160546	163400	165244	166212	166738	165646	103

Forrás: KSH

A kereskedelem és szolgáltatások a város központjába összpontosulnak, főleg az Ady Endre és a Köztársaság úton, melyek a város legforgalmasabb, és a lakosság által leginkább használt útjai.

A település kereskedelmi-vendéglátóipari ellátottsága megfelelő, a cukrászdától, az éttermekig, a vegyesbolttól a háztartási üzletig, a gépjármű-kereskedéstől, a MOL, illetve OMV-benzinkútig minden megtalálható. Nagykereskedelmi üzletláncok közül a Penny Market, Lidl és a Plus Áruház van jelen a városban, de egyeztetés szinten van a Tesco

betelepülése is.

A város több pontján található Postahivatal. Az új központi posta épületet 2005-ben adták át, mely most a megye egyik legkorszerűbb postahivatala.

3.2.3.4 Idegenforgalom, vendéglátás

A kedvező fekvés biztosította jelentős átmenő forgalom ellenére a turizmus Sárbogárdon nem jelentős. Pedig a kistérség összességében számottevő idegenforgalmi vonzeróval rendelkezik, hiszen a Sárvíz-völgye természetes élőhelyei, gazdag növény- és állatvilága, a vajtai termásvíz, régészeti lelőhelyek, lovaglási, horgászati, vadászati lehetőségek mind az idegenforgalmi kínálat alapját képezhetik. A vajtai kastély ugyancsak jelentős vonzerót képvisel.

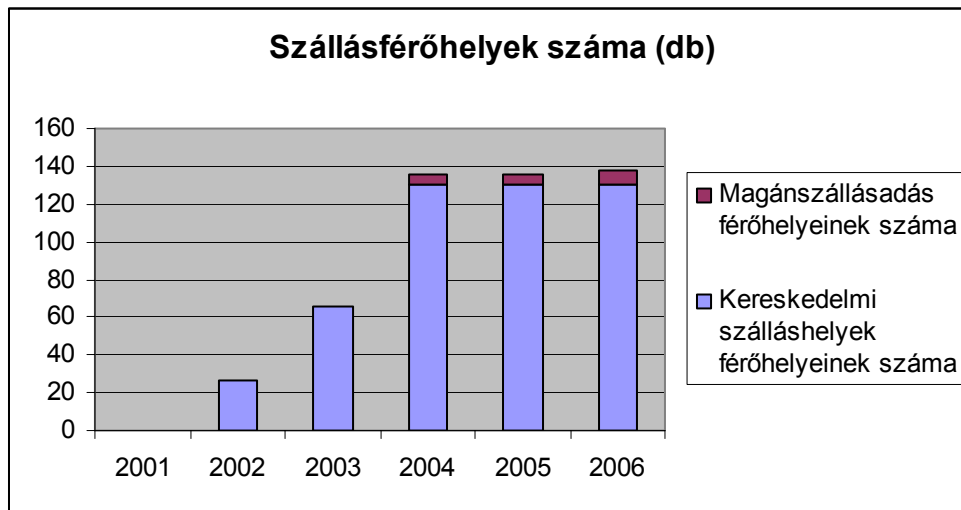
A Rétszilasi-halastavak természetvédelmi terület, a természetjárók, túrázók, kirándulók kedvelt helyszíne. Itt az öko-turizmus, a falusi vendéglátás kibontakozása és fejlesztése folyamatban van, hiszen a város hosszú távon erre alapozhatja idegenforgalmi jelentőségét. A turisztikai programokat és kínálatot ezekre a nagyrészt még érintetlen természeti és táji adottságokra lehet alapozni az ökoturizmus (madár, vadmegfigyelés, fotó-szafari, kerékpáros, természetjáró turizmus, tematikus táborok) és a hobby és aktív turizmus (lovaglás, horgászat, vadászat, rekreáció stb.) valamint a falusi turizmus vonatkozásában.

A viszonylag jó szállásférőhely-ellátottság és a vonzerók ellenére számottevő szervezeti és egyéni turizmus csak Vajtán és Mezőszilason alakult ki. A panziók többsége a jelentős tranzitforgalom kiszolgálására létesült.

Sárbogárdon 2006-ban 4 szálláshely működött, 1 szálloda, 2 panzió és 1 magán szállásadás. Kistérségi szinten ezek az adatok annyiban módosulnak, hogy a magán szállásadás vendéglátóinak száma 9-re nő, a panziók és szállodák száma azonban ugyanannyi, vagyis ezek a szálláshelyek csak Sárbogárdon vannak.

Sárbogárdon 2006-ban 138 szállásférőhely volt. Ezek döntő többsége (94%) a kereskedelmi szálláshely kategóriába tartozik, magán szállásadásban mindössze 8 szállásférőhelyet tartanak nyilván. Ezek a szálláshelyek is az utóbbi 5 évben, 2002-ben és azóta jöttek létre, 2001-ben még nem volt szálláshely a városban.

13. diagram

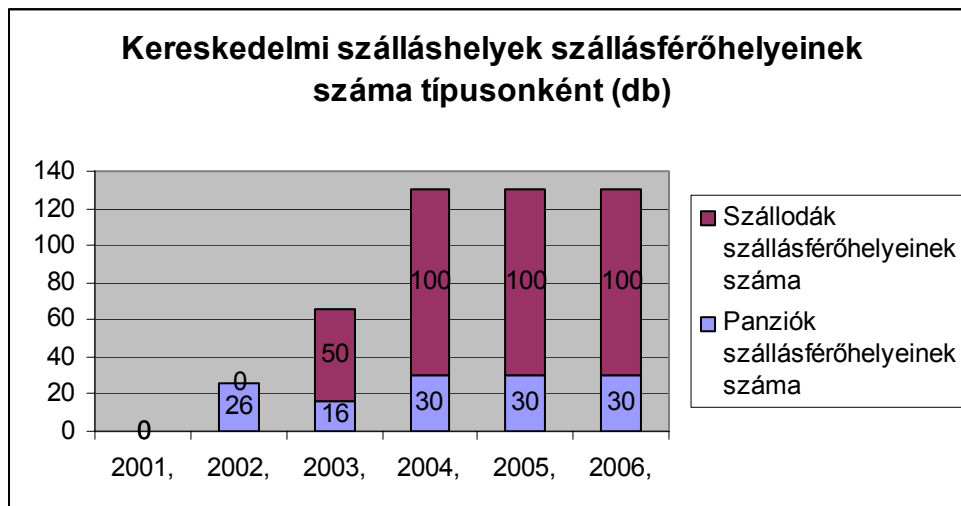
Forrás: KSH

8. táblázat: Szállásférőhelyek száma, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma	0	26	66	130	130	130
Magánszállásadás férőhelyeinek száma	0	0	0	6	6	8

Forrás: KSH

14. diagram

Forrás: KSH

A 130 kereskedelmi szálláshely 77%-a szállodai férőhely, emellett 30 panzióbeli férőhely található a városban. Más kereskedelmi szálláshely típus (pl. kemping, nyaralóház, stb.) nem üzemel Sárbogárdon. Panzió 2002, szálloda 2003 óta van a városban. Vendégforgalmuk nagyon alacsony.

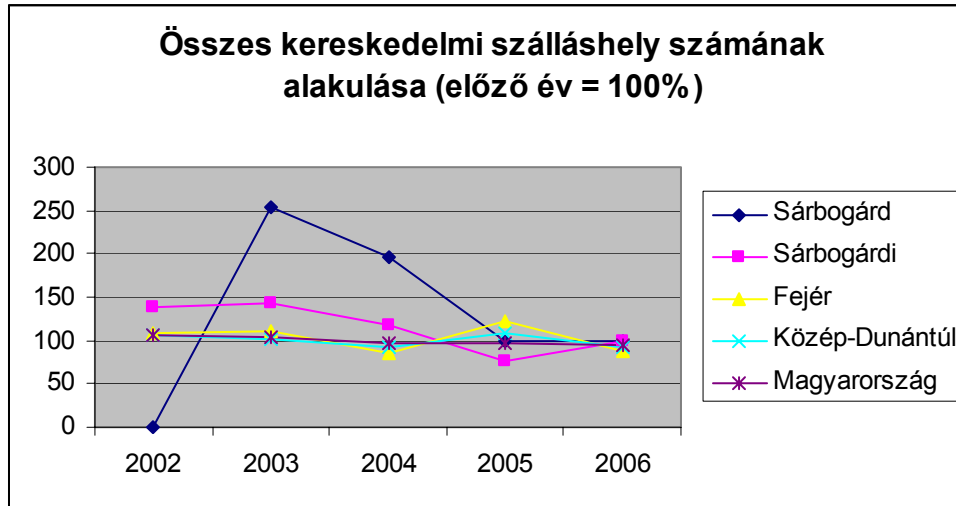
Nyilvántartás szerint 2 panzió és egy szálloda üzemel a városban. A sárbogárdi szálláshelyek: Korona Panzió, Sörpatika Panzió Étterem és a Két Kovács Hotel.

9. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma (db)

Megnevezés	2001,	2002,	2003,	2004,	2005,	2006,
Panziók szállásférőhelyeinek száma	0	26	16	30	30	30
Szállodák szállásférőhelyeinek száma	0	0	50	100	100	100

Forrás: KSH

15. diagram

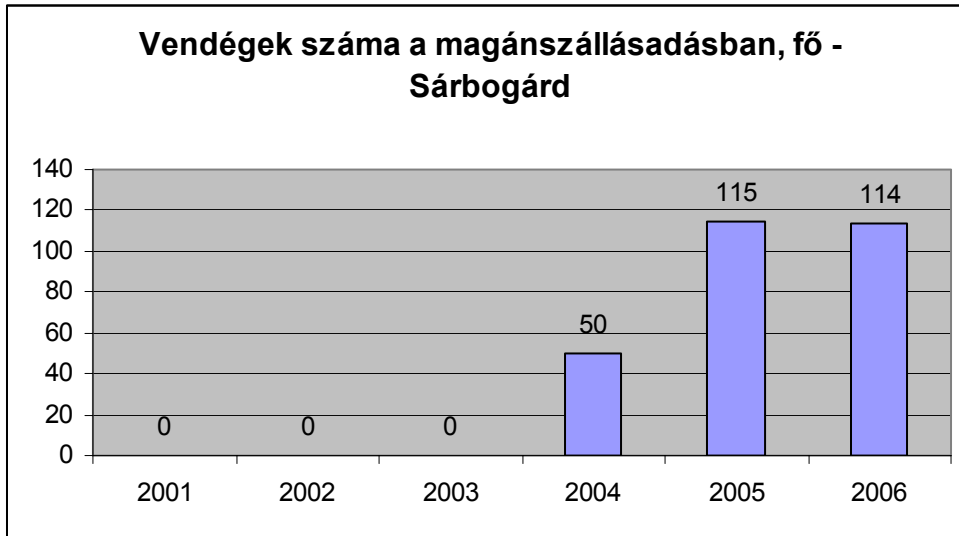

Forrás: KSH

A megyei vendégforgalomból Sárbogárd mindössze 0,45%-kal részesedik. A kistérségben sem jelentős a turisztikai szerepe, a vendégek egyharmada (32,6%) szállt meg Sárbogárdon 2006-ban. 2002-höz képest ez is emelkedés, akkor a kistérségbe érkező vendégek negyede (24,8%) szállt csak meg Sárbogárdon, igaz, ez megyei viszonylatban 0,56%-ot tett ki. 2002 előtt egyáltalán nem beszélhetünk a városban idegenforgalomról. A vendégszám növekedés elsősorban a kereskedelmi szálláshelyekhez kötődik, a vendégek 80%-a panzióban, szállodában szállt meg, a magán szállásadást 20,1% választotta.

A magán szállásadás tekintetében a megyei vendégforgalomból Sárbogárd mindössze 0,54%-kal részesedik. A kistérség sem jobb ebben a tekintetben, mindössze 1%-ot képvisel a megye vendégforgalmából. Kistérségi szinten a magán szállásadásban megfordult vendégek tehát fele-fele arányban oszlanak meg a város és a környező települések között. A turizmus kezdeti voltát mutatja, hogy 2004-ben nyílt csak magánszállásadó hely egyáltalán a városban, igaz, a kistérségben folyamatosan van (2006-ban 9 vendéglátóval). 2004 óta relatíve dinamikusán, duplájára nőtt a vendégek száma ebben a szállásadás típusban, de ez is csak 114 vendéget jelent éves szinten (2006), a kistérségben pedig 215-öt. Kistérségi szinten a növekedés még „dinamikusabb”, a 2001-es 19 vendégtől 2006-ra a 215 vendégig jutott el a térség. A városban a magán szállásadás a fizető vendéglátást jelenti.

16. diagram

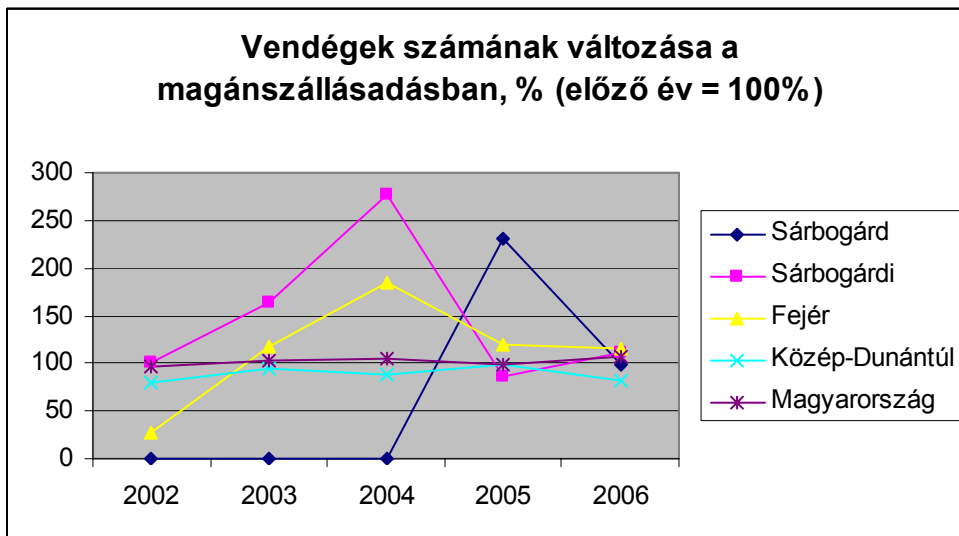
Forrás: KSH

10. táblázat: Vendégek száma a magán szállásadásban, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	0	0	0	50	115	114	228
Sárbogárdi kistérség	19	19	31	86	194	215	1132
Fejér megye	37389	9944	11591	21414	18366	21009	56
Közép-Dunántúl	125195	99545	94259	83927	101002	82632	66
Magyarország	655951	635024	648807	680241	667011	719637	110

Forrás: KSH

17. diagram

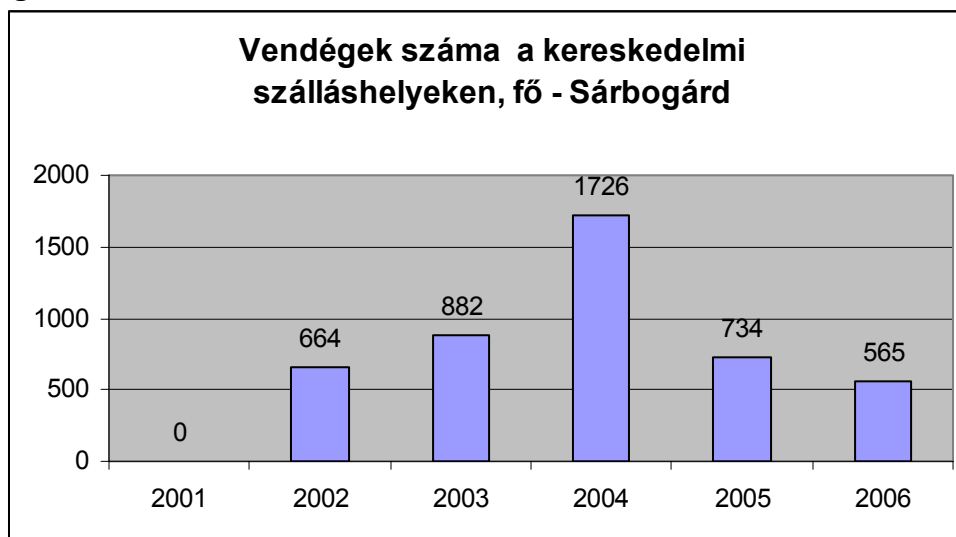

Forrás: KSH

A kereskedelmi szálláshelyek tekintetében sem sokkal nagyobb a város részesedése a megye vendégforgalmából, 0,44%. Kistérségi szinten már jelentősebb a vendégforgalom, de megyei viszonylatban ez is nagyon kevés (1,46%). 2006-ra a vendégforgalom csökkenése ellenére 0,61%-ra nőtt a megyei vendégforgalomból történő részesedés, míg kistérségi szinten csökkenés történt, 2002-ben még a megyébe érkező vendégek 2,46%-a választotta a sárbogárdi kistérséget szálláshelyül. Az arányváltozás ellenére a tendencia azonos a városban és a kistérségben. A vendégek száma 2004-re jelentősen megemelkedik, majd 2 év alatt a 2002-es szint alá csökken. 2004-hez képest egyharmadára esik vissza (az amúgy sem magas) a vendégforgalom a kereskedelmi szálláshelyeken. Az országos tendencia ezzel szemben a vendégek számának egyenletes, lassú növekedését mutatja, és közel azonos a trend a megyében és a régióban is. Mindez az idegenforgalom gyengeségét mutatja a városban.

A vendégek megoszlása a kereskedelmi szálláshelyeken térségi viszonylatban nem egyenletes, a város egyharmad arányban (30,3%) részesedik, tehát a környező településekre kétszer annyi vendég érkezett 2006-ban, mint Sárbogárdra.

18. diagram

Forrás: KSH

11. táblázat: Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2001-2006 (db)

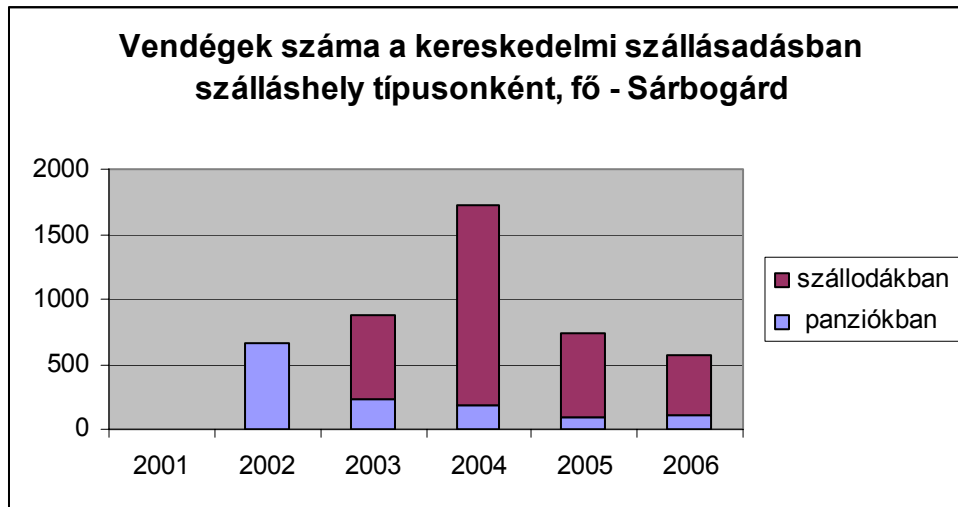
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	0	664	882	1726	734	565	85
Sárbogárdi kistérség	1387	2654	2857	2941	2179	1862	70
Fejér megye	104185	107619	110693	107834	117831	126981	118
Közép- Dunántúl	654214	655356	670835	653808	713689	737874	113
Magyarország	6072963	6175880	6313713	6614144	7061805	7180650	116

Forrás: KSH

Az 565 Sárbogárdon megszálló vendég többsége – ez a szállásférőhelyek megoszlásából is következik – a kereskedelmi szálláshelyeken szállt meg. Többségük (79,8%, 451 fő) a szállodát választotta. Ez a panzióvendégek számának folyamatos csökkenését is eredményezte, 2006-ra a panzióban megszállók száma ötödére csökkent (17%-a a 2002-es értéknek). A szállodavendégek száma is csökkent, bár nem ilyen jelentősen, de közben 2004-ben jelentős növekedést mutatkozott. Országosan, és a régió, illetve a megye szintjén sokkal kiegyensúlyozottabbak a folyamatok, igaz, Sárbogárd esetében eleve csak néhány év trendjéről beszélhetünk, előzmények nélkül.

2006-ban 61 külföldi vendég fordult meg a sárbogárdi kereskedelmi szálláshelyeken, összesen 118 vendégéjszakát töltve el.

19. diagram

Forrás: KSH

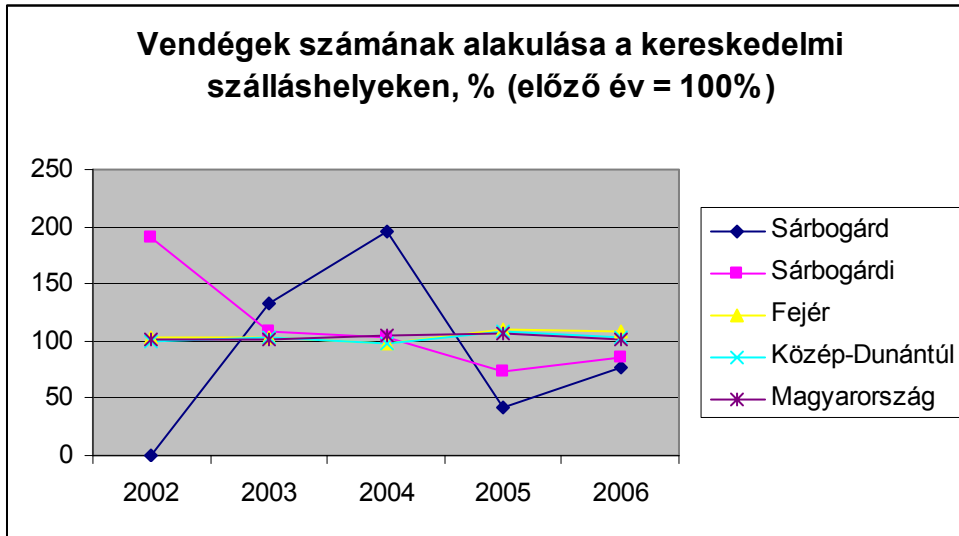
12. táblázat: Vendégek száma, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Panziókban	0	664	233	178	86	114	17
Szállodákban	0	0	649	1548	648	451	69

Forrás: KSH

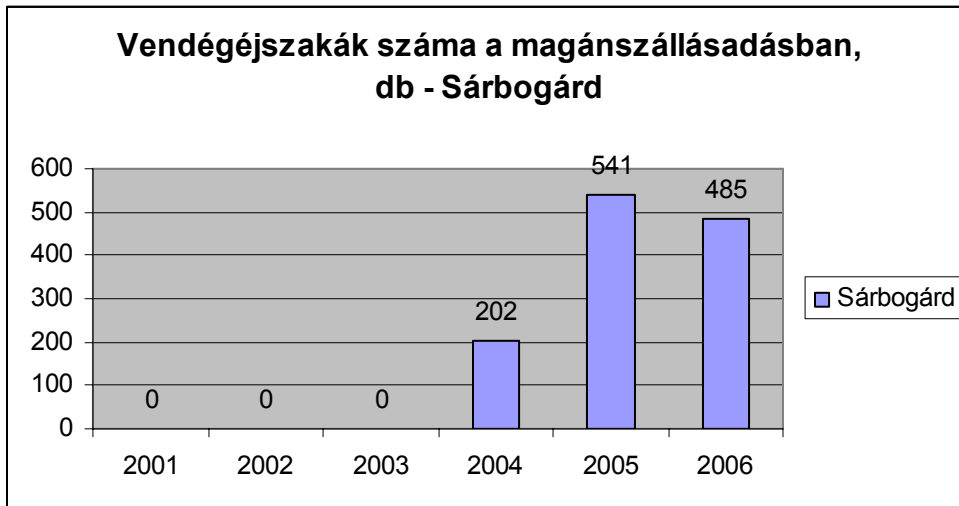
20. diagram

Forrás: KSH

A vendégéjszakák tekintetében a trendek ugyanazok. 2002-höz képest növekedés figyelhető meg, a kereskedelmi szálláshelyek tekintetében egy közbülső felfutással, és ez kisebb mértékben a magán szállásadásban is megfigyelhető. A városban 2006-ban 2107 vendégéjszakát töltöttek el a vendégek, a kistérségben pedig 7380-at, ami a megyei számnak 0,5, illetve 1,7%-a. nagyon alacsony tehát a nemcsak a vendégforgalom, hanem a városban és a térségben eltöltött idő is. A kevés vendégéjszaka országos adat is.

21. diagram

Forrás: KSH

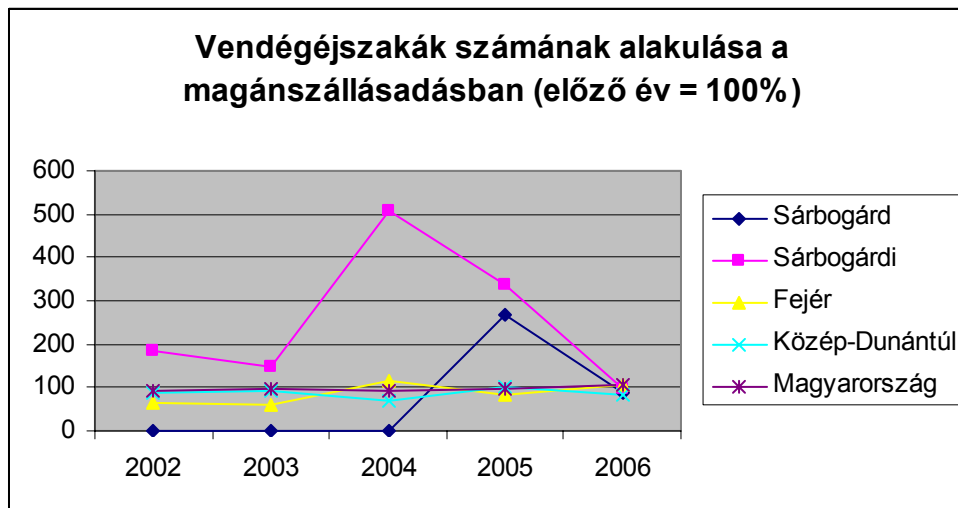
A magán szállásadásban egy vendég átlagosan 4,25 vendégéjszakát tölt Sárbogárdon, kistérségi szinten pedig 4,86 éjszakát. A városi adat megfelel az országos átlagnak (4,29%), a kistérségi érték kicsivel magasabb annál. A város és a kistérség viszonylatában közel egyenlő a vendégéjszakák megoszlása, a kistérségre valamivel több vendégéjszaka jut.

13. táblázat: Vendégéjszakák száma a magánszállásadásban, 2001-2006 (db)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	0	0	0	202	541	485	240
Sárbogárdi kistérség	23	42	62	314	1060	1042	332
Fejér megye	156739	104813	64508	73106	59464	61883	85
Közép- Dunántúl	695533	594844	538866	384902	389435	326469	85
Magyarország	3807578	3488445	3393262	3094142	2948870	3094149	100

Forrás: KSH

22. diagram

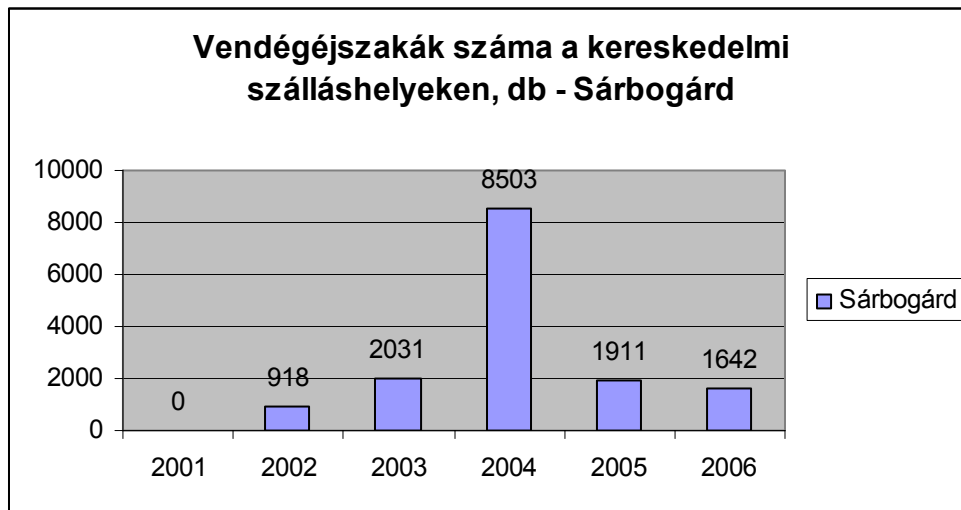
Forrás: KSH

A kereskedelmi szálláshelyeken a vendégek kevesebb napot töltöttek, mint a magánszállásokon. Az átlagos tartózkodási idő Sárbogárdon 2,9 vendégéjszaka/vendég, kistérségi szinten 3,4. Az országos átlag 2,7 vendégéjszaka/vendég, vagyis a városban az országos átlagnak megfelelő a tartózkodási idő, a kistérségben némileg magasabb annál. Ezzel együtt alacsony ez az érték, bár az országos átlag, térségi szinten pedig annak meghaladása a térség turisztikai potenciálját jelzi.

A vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a kistérségi és a megyei trendhez hasonlóan hektikusan alakult, azzal a különbséggel, hogy míg a megyében 2004 egy relatív mélypont volt (bár nem volt jelentős az ingadozás), addig ugyanebben az évben a Sárbogárdon eltöltött vendégéjszakák száma többszörösére nőtt, amit ugyanilyen jelentős visszaesés követett, majd 2006-ra újabb visszaesés.

A kereskedelmi szálláshelyekhez kötődő vendégéjszakák megoszlását tekintve a város a kistérség idegenforgalmának negyedét (25,9%) bonyolította le.

23. diagram

Forrás: KSH

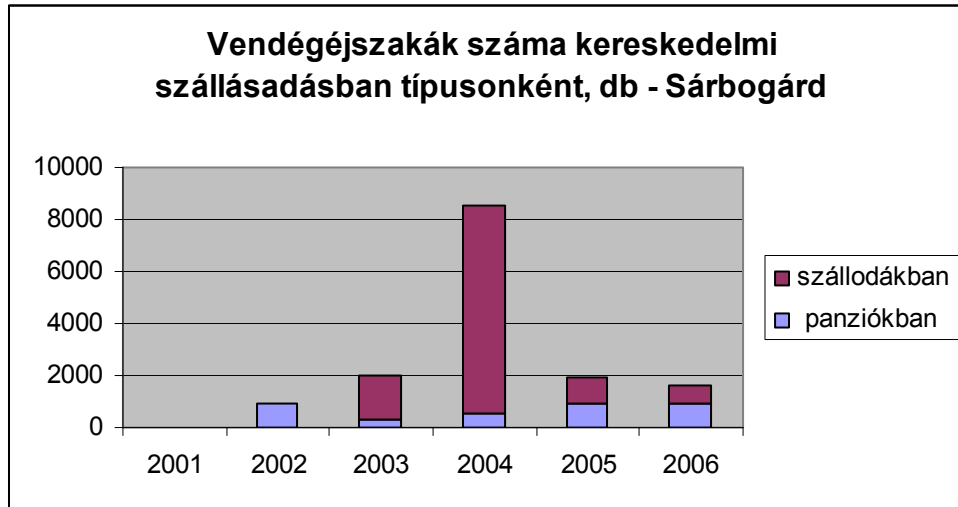
14. táblázat: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2001-2006 (db)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	0	918	2031	8503	1911	1642	179
Sárbogárdi kistérség	6303	6766	8396	11907	6285	6338	94
Fejér megye	296101	294626	297916	289260	368012	362215	123
Közép-Dunántúl	2556868	2415628	2423483	2291959	2436362	2345953	97
Magyarország	18648371	18449925	18606083	18893558	19732235	19647030	106

Forrás: KSH

A városban eltöltött 1642 vendégéjszaka megoszlása nem követi a vendégszám alakulását, sőt annak ellentétje. A több vendégéjszaka ugyanis a panziókhöz kapcsolódik, amelyek a vendégéjszakák 54,8%-át realizálták, míg a vendégek körében részesedésük 20% volt. 2003-ban a panziók forgalmán érződött a szálloda megnyitása, forgalmuk jelentősen visszaesett, azóta azonban növekszik, míg a szállodáknál csökkenés mutatható ki.

24. diagram

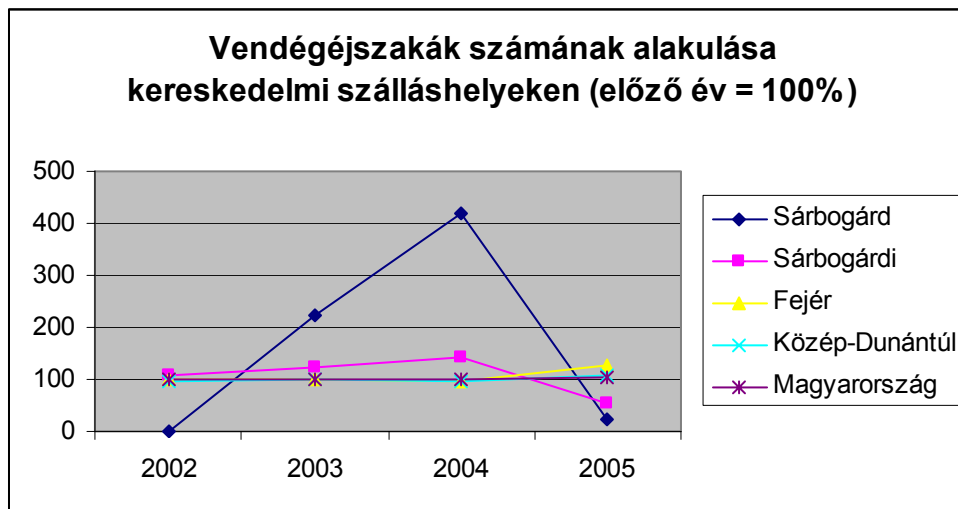
Forrás: KSH

15. táblázat: Vendégéjszakák száma a panziókban és a szállodákban, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Panziókban	0	918	313	535	890	900
Szállodákban	0	0	1718	7968	1021	742

Forrás: KSH

25. diagram

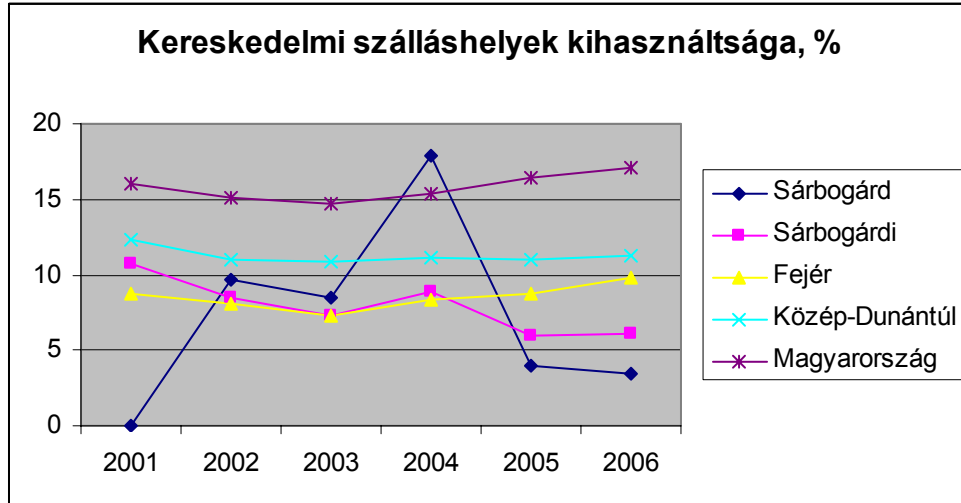

Forrás: KSH

A szálláshelyek kihasználtsága alacsony. A magán szállásadás kihasználtsága 2004-ben 9%, 2005-ben 25%, 2006-ban 17% (Forrás: KSH). Tehát az eleve nagyon kevés férőhely sem kihasznált. A kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága is alacsony. 2002-től és 2004-től eltekintve, amikor 10, illetve 18% volt, minden évben 10% alatt volt a kihasználtság. 2006-ban pedig kifejezetten alacsony volt, mindössze 3%. Kistérségi szinten is alacsony a kihasználtság, bár így is a sárbogárdi érték duplája (6%). Ezek az adatok erősen elmaradnak a

megyei és a régiós, még inkább az országos értékektől, ami ugyancsak a városi és a kistérségi idegenforgalom gyöngeségét mutatja.

26. diagram

Forrás: KSH

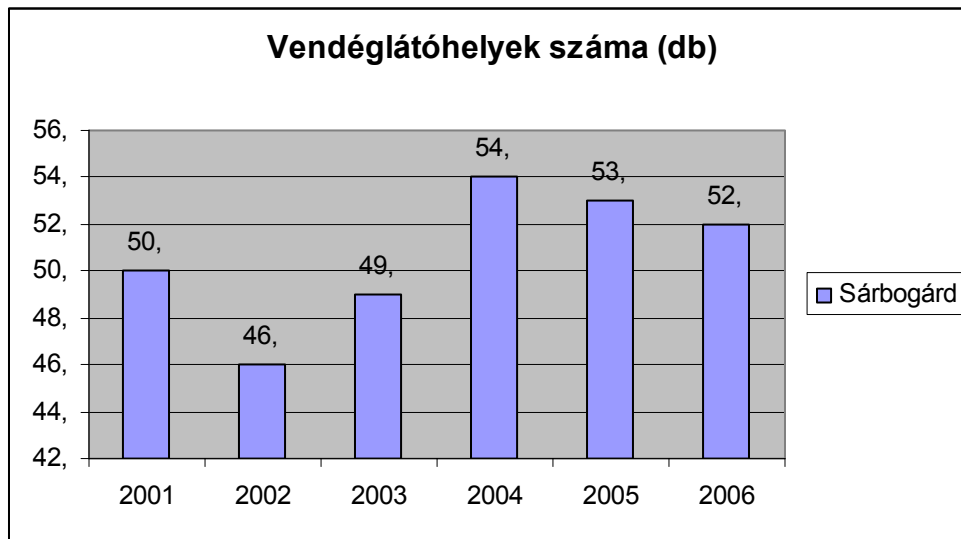
16. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága, %

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	0	10	8	18	4	3
Sárbogárdi kistérség	11	8	7	9	6	6
Fejér megye	9	8	7	8	9	10
Közép-Dunántúl	12	11	11	11	11	11
Magyarország	16	15	15	15	16	17

Forrás: KSH

A vendéglátóhelyek száma viszonylag stabil a 2001-2006 közötti időszakot tekintve, Sárbogárdon 50 db körül ingadozik. 2002-ben mutatkozott csökkenés (4 hely szűnt meg), majd 2004-ben emelkedés történt (54-re nőtt a vendéglátóhelyek száma). 2006-ban 52 vendéglátóhely üzemelt a városban. Vagyis a kistérségben működő vendéglátóhelyek fele Sárbogárdon található, ami nemcsak a város nagyobb lakosságából adódik, hanem a vendéglátásban betöltött városi funkcióit is mutatja. Megyei viszonylatban természetesen ez a szerep már lényegesen kisebb, tehát nem elsősorban turisztikai célú a város vendéglátása, hanem a helyi igényeket elégíti ki.

27. diagram

Forrás: KSH

17. táblázat: Vendéglátóhelyek száma, 2001-2006 (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	50	46	49	54	53	52	104
Sárbogárdi kistérség	94	93	96	102	110	106	113
Fejér megye	1857	1949	1975	1964	1993	2028	109
Közép-Dunántúl	6372	6556	6640	6625	6599	6625	104
Magyarország	52019	53763	55139	55680	56287	56489	109

Forrás: KSH

Sárbogárdon 38 éttermet és cukrászdát, 11 bár és borozót találunk, valamint 2 alkoholtartalmú és egyéb italszaküzletet. A számokban lényeges változás nincs az utóbbi években, a bárak és borozók száma kismértékben csökkent, az éttermeké 2001 után emelkedett, de 2004-hez képest csökkent, ha csak eggyel is (2006). A kistérségben összességében 60 éttermet és 36 borozót, bár találunk, vagyis az éttermek kétharmada, a bárak, borozók egyharmada található a városban.

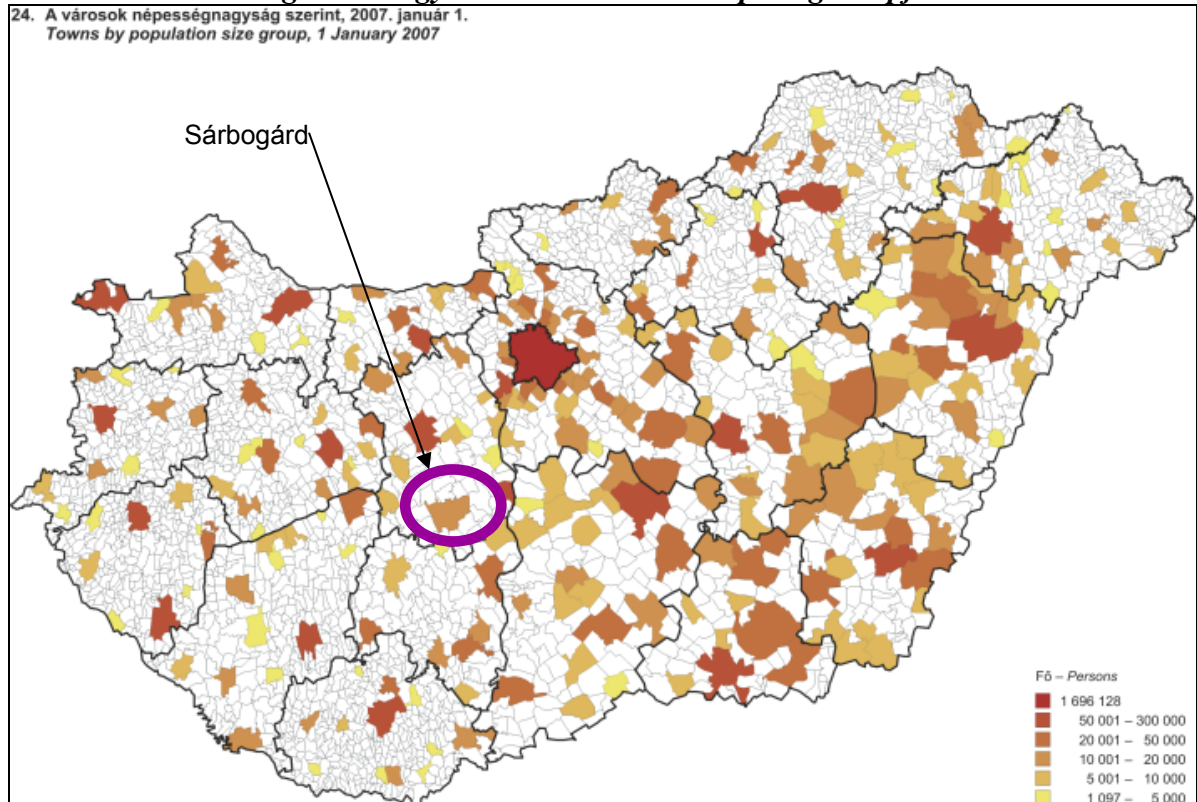
3.3 TÁRSADALOM

3.3.1 DEMOGRÁFIA

Sárbogárd lakónépessége 2006-ban 13267 fő, állandó népessége 13390 fő. 1990-hez viszonyítva az állandó népességet tekintve 211 fővel csökkent a város lakossága, a lakónépességet nézve azonban 152 fővel nőtt (13601 fő állandó népesség, 13115 fő

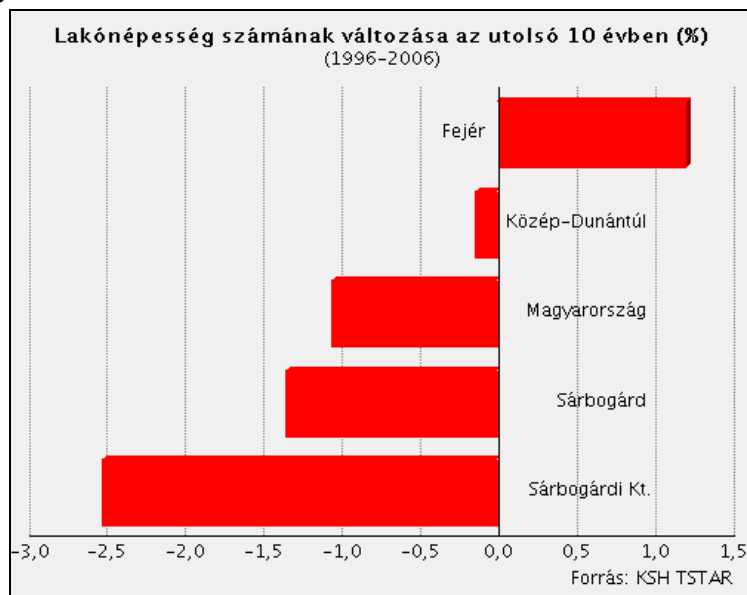
lakónépesség 1990-ben).³ Kistérségi viszonylatban a népesség fele (51%) él Sárbogárdon.

5. ábra: Sárbogárd a magyar városhálózatban népessége alapján

Forrás: KSH

28. diagram

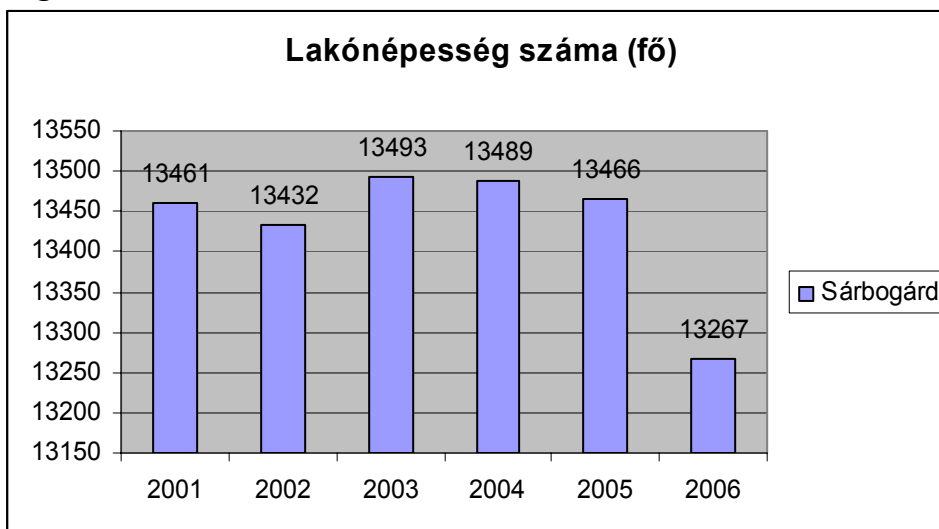
Forrás: www.vati.hu, Települési riport

A lakosság tehát nem egyenletesen és folyamatosan, de alapvetően csökken. 2001-2006

³ KSH 1990 népszámlálás adatok alapján. A TSTAR adatok ettől kis mértékben eltérnek, a táblázatokban, diagramokban azok szerepelnek.

között közel 200 fővel csökkent a lakosság. Kistérségi szinten még jobban csökken a lakosság, 2006-ban hatszáz fővel kevesebben laktak Sárbogárd térségében, mint 2001-ben.

29. diagram

Forrás: KSH T-STAR (a szövegben a népszámlálás adatait számítjuk 1990-re és 2001-re)

18. táblázat: A lakónépesség változása, 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	13461	13432	13493	13489	13466	13267	99
Sárbogárdi kistérség	26491	26463	26373	26251	26116	25878	98
Fejér megye	428922	428409	428579	428798	428332	428711	100
Közép- Dunántúl	1120610	1117629	1116921	1114795	1111977	1111247	99
Magyarország	10174853	10142362	10116742	10097549	10076581	10066158	99

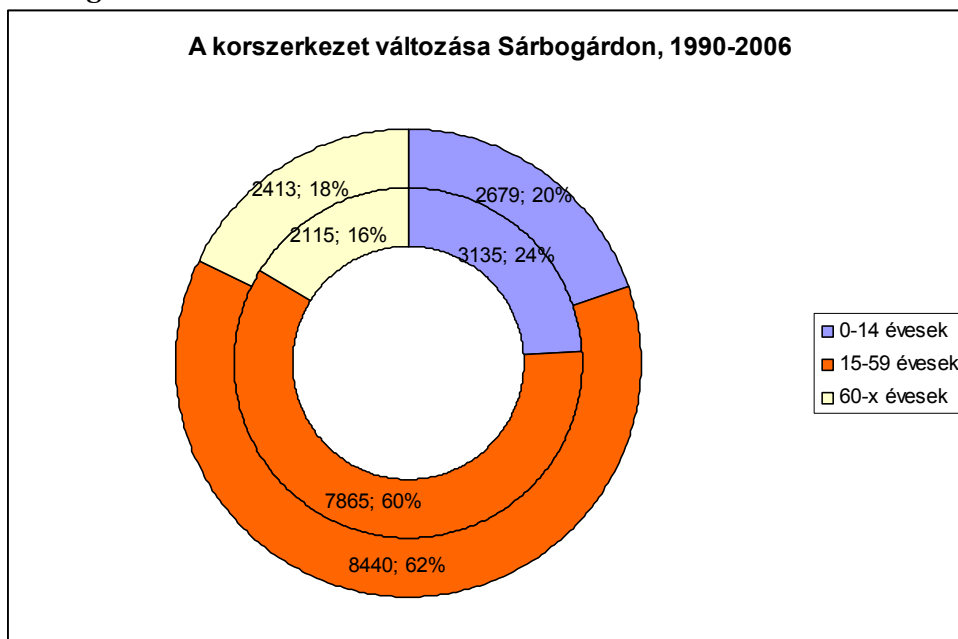
Forrás: KSH TSTAR

A város tagolt településszerkezetű, 17 külterületi településrészrel és 148 külterületi lakóingatlannal, üdülővel, lakóegységgel rendelkezik. A külterületi népesség száma 353 fő, aránya a lakónépességen belül 2,6% (2001). Ez viszonylag jelentős arány ahhoz képest, hogy nem egy alföldi tanyás településről van szó. Mindez a külterületi településrészekből adódik.

A népsűrűség 70 fő/km², ami alapján a város vidékiesnek minősül (országos átlag 110 fő/km²). A népesség csökkenésével a népsűrűség is csökken (2001-ben 71,5 fő/km² volt).

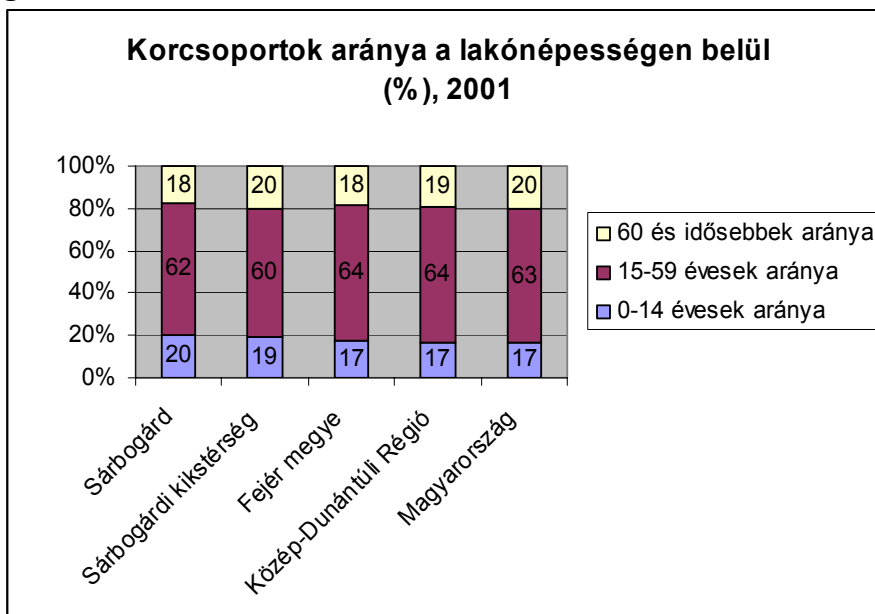
30. diagram

Forrás: KSH

A város lakosságának korszerkezete jelentős eltérést nem mutat az országos, illetve a megyei és a regionális adatokkal egybevetve. A lakosság kétharmadát (62%, 8440 fő) az aktív korúak teszik ki, míg az inaktív rétegek, vagyis a 14 év alatti gyerekek és a 60 év feletti idősök aránya 20% (2679 fő) és 18% (2413 fő). Országos szinten utóbbiak aránya fordított, vagyis az idősök aránya valamivel nagyobb (20%), míg a gyerekeké kisebb (17%). Ez azt mutatja, hogy Sárbogárdon az előregedés kevésbé jellemző, mint országosan, vagy legalábbis ennek üteme, aránya némileg kisebb. Ebben a tekintetben Sárbogárd mutatói a megye és a régió mutatóinál is jobbak, ha minimális is a különbség.

31. diagram

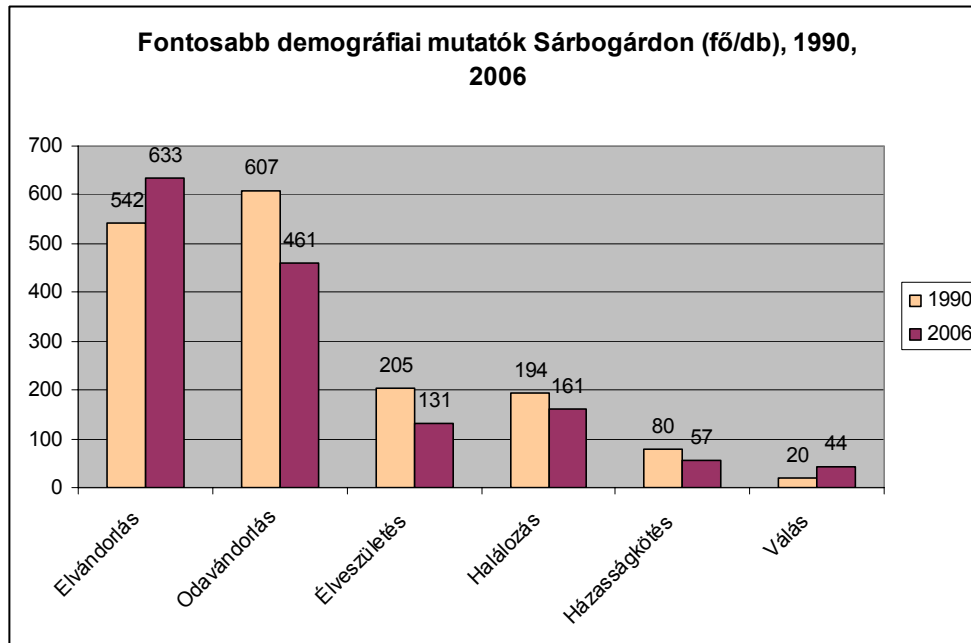

Forrás: KSH

1990-hez képest a fiatalok részaránya csökkent, míg az időseké nőtt, és nőtt a 15-59 éves lakosság aránya is. Ez az elöregedést mutatja.

A városban elvándorlás jellemző, a vándorlási egyenleg 172 fő (2006). 1990-hez képest nőtt az elvándorlások száma (akkor 542 volt), az odavándorlás pedig csökkent, vagyis a vándorlási mutatók sokat romlottak (háromszorosára nőtt a vándorlási egyenleg). Az születések száma jelentősen csökkent 2001-2006 viszonylatban, 205-ről 131 gyermekre. Csökkent a halálozások száma is, bár ebben a fogyó népesség is tükröződik. A születések és a halálozások egyenlege is háromszoros értékkel romlott, míg 1990-ben 11-el születtek kevesebben, mint ahányan meghaltak, addig 2006-ban 30-al.

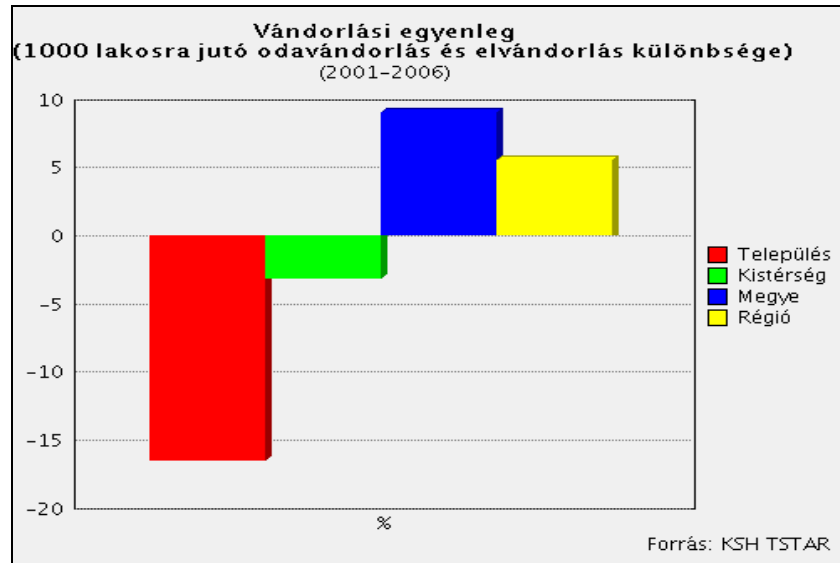
32. diagram

Forrás: KSH

A társadalom szétesését mutatja, hogy a házasságkötések száma is csökken, a válásoké pedig több mint duplájára emelkedett. Míg 1990-ben négyszer annyi házasságkötés volt, mint válás, addig 2006-ban már csak 1,3-szoros a különbség.

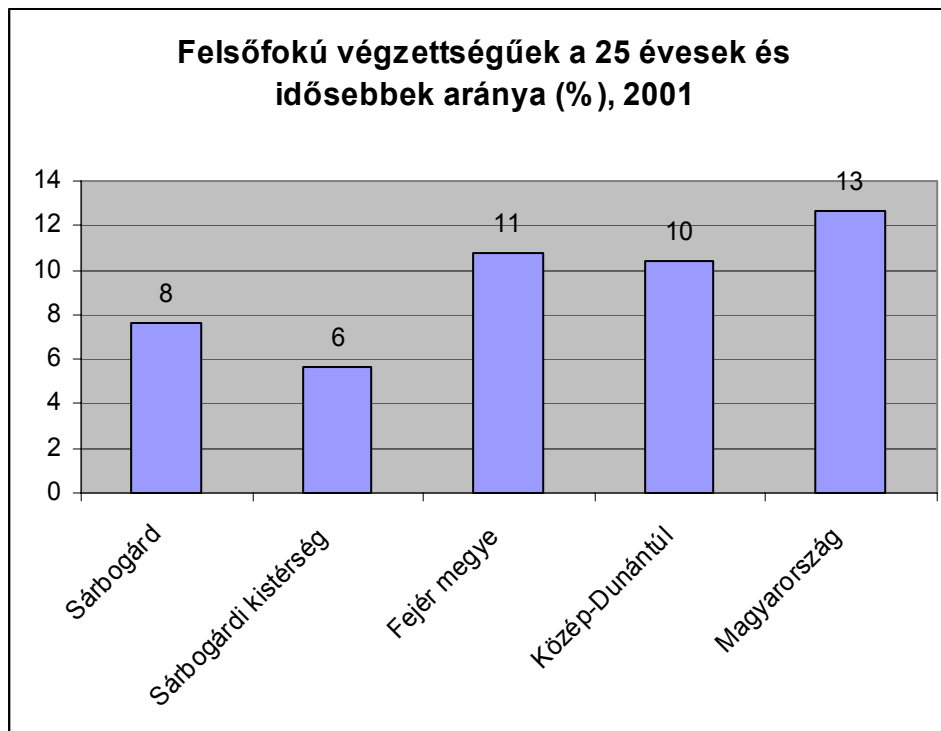
33. diagram

3.3.2 KÉPZETTSÉG

Sárbogárdon a lakosság kevesebb, mint egytizede (8%) rendelkezik felsőfokú végzettséggel, 670 fő (a 25 évnél idősebb népességet tekintve). A kistérségi átlagnál ez magasabb, de a megyei, a régiós és az országos értéknél alacsonyabb. Utóbbitól 5%-kal marad el.

34. diagram

Forrás: KSH

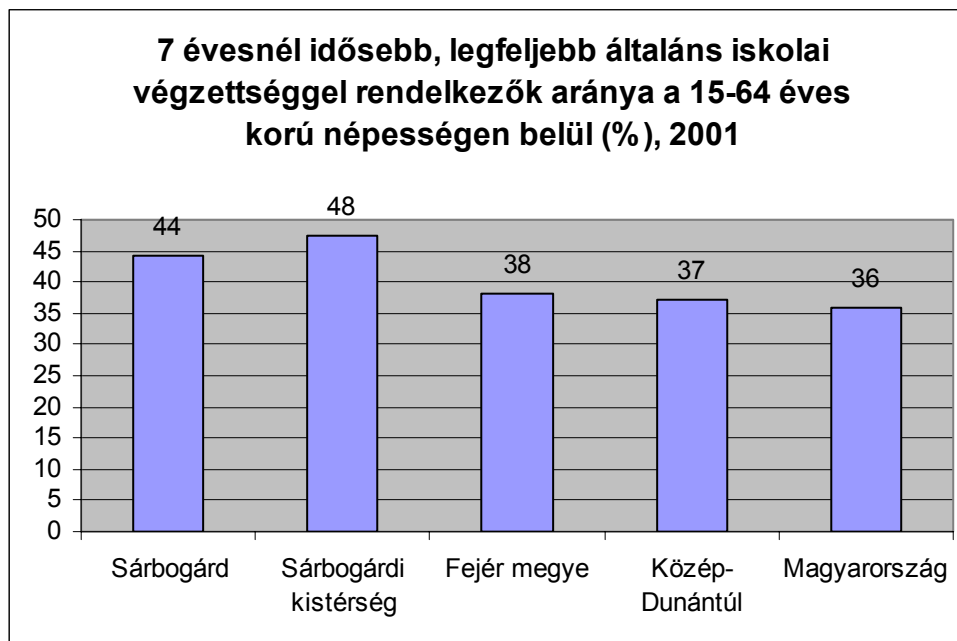
19. táblázat: Felsőfokú végzettségűek száma és aránya a 25 évnél idősebb népességből, 2001

Megnevezés	% a 25 évnél idősebb népesség arányában	25-x éves összesen egyetem, főiskola stb. oklevéllel	25 évesnél idősebbek száma
Sárbogárd	8	670	8 797
Sárbogárdi kistérség	6	995	17 619
Fejér megye	11	31 549	292 752
Közép-Dunántúl	10	79 532	763 981
Magyarország	13	888 345	7 025 468

Forrás: KSH

Nagyon magas a mindössze általános iskolai végzettséggel, vagy még azzal sem rendelkezők száma (4021 fő) és aránya: 32% a 7 évnél idősebb népesség arányában és 44% a gazdaságilag aktív korú népesség viszonylatában. Igaz, a kistérségi érték még ennél is magasabb, de a város mutatói e tekintetben azonban nemcsak az országos átlagtól, hanem a megye és a régió mutatóinál is rosszabbak. Vagyis a lakosság közel fele nem rendelkezik semmilyen szakmai képzéssel és/vagy érettségivel. Ez minden magasabb tudásra alapozott gazdasági tevékenység fejlesztésének is gátja lehet.

35. diagram

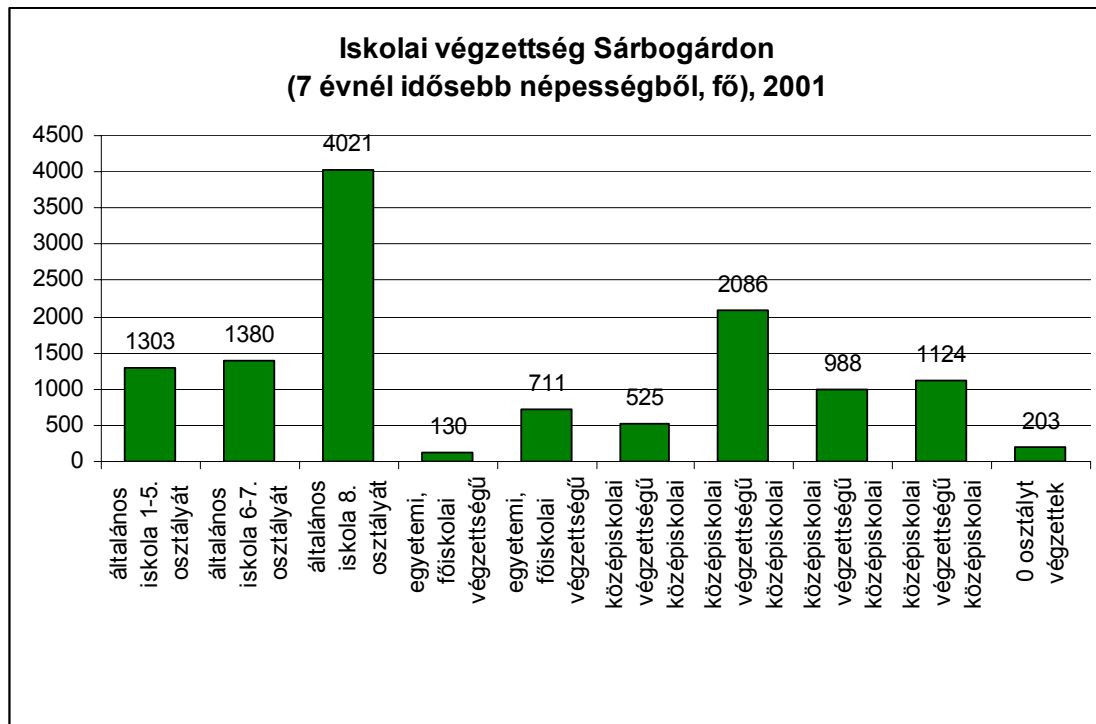
Forrás: KSH

20. táblázat: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők száma és aránya, 2001

Megnevezés	% a 15-64 éves népesség arányában	7 évesnél idősebb népesség összesen általános iskola 8 osztály végzettséggel	15-64 évesek száma
Sárbogárd	44	4021	9071
Sárbogárdi kistérség	48	8212	17275
Fejér megye	38	114817	301356
Közép-Dunántúl	37	288370	778353
Magyarország	36	2494796	6957129

Forrás: KSH

36. diagram

Forrás: KSH

3.3.3 EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT

Az emberek egészségügyi állapota, helyzete az országos helyzetnek megfelelő. Az előregedésből adódóan az időskori egészségügyi problémák jelentősek. Az egészséges életmód nem általános.

21. táblázat: Betegek száma Fejér megyében, 2005

	Az addiktológiai gondozóintézetben nyilvántartott betegek év végén	Bőr,- és nemibeteg gondozó intézetek bőrbeteg-forgalma	Bőr,- és nemibeteg gondozó intézetek nemibeteg-forgalma	Gyermek- és ifjúsági pszichiátriai gondozásban év végén nyilvántartott betegek száma	Mentőfeladatok száma	Nyilvántartott aktív tb-s betegek száma	Összes nyilvántartott alkoholisták száma a pszichiátriai és addiktológiai gondozó intézetekben	Pszichiátriai gondozóintézetben év végén nyilvántartott betegek száma	Kórházakban meghalt betegek száma
Fejér megye	1371	50520	43	415	109109	36	1240	2824	3002
Magyar ország	33853	1763667	10808	18196	2249286	1808	32888	142210	78664

Forrás: KSH. Csak megyei adatok vannak.

22. táblázat: Megbetegedések száma Fejér megyében, 2005

	Bejelentett hastyphus és paratyphus megbetegedések (importált esetekkel együtt)	Bejelentett hepatitis A megbetegedések száma	Bejelentett hepatitis B megbetegedések	Bejelentett kanyaró megbetegedések (importált esetekkel együtt)	Bejelentett legionellosis megbetegedések	Bejelentett malária megbetegedések (importált esetek)	Bejelentett meningococcus okozta megbetegedések	Bejelentett mumpsz megbetegedések száma	Bejelentett rubeola megbetegedések	Bejelentett salmonellosis (salmonella fertőzések) megbetegedések	Bejelentett shigellosis (vérhas) megbetegedések	Bejelentett szamárköhögés megbetegedések
Fejér megye	0	0	3	0	0	0	1	0	0	360		1
Magyarország	3	279	119	2	13	4	32	72	32	8157	85	22

Forrás: KSH. Csak megyei adatok vannak.

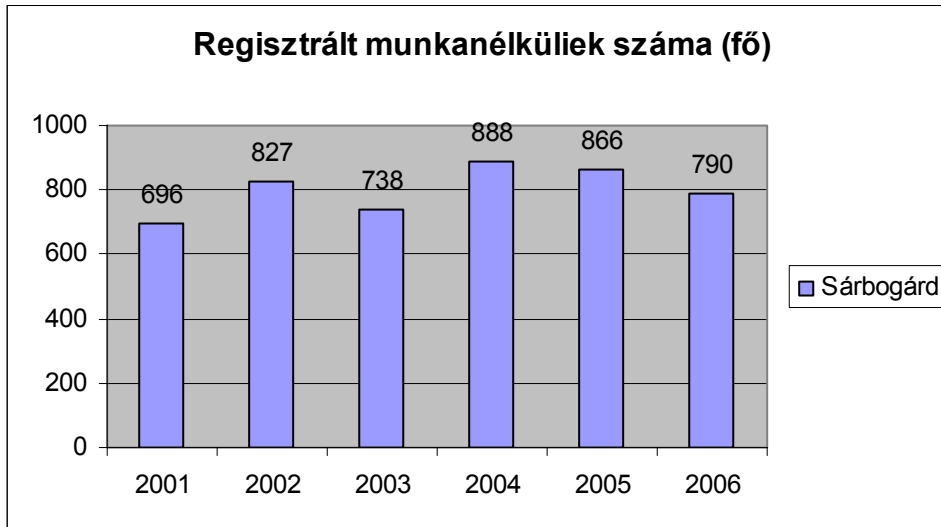
Megváltozott munkaképességűeknek folyósított járadékban 191 fő részesült a városban 2006-ban.

3.3.4 GAZDASÁGI AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATOTTSÁG

3.3.4.1 Munkanélküliség

A munkanélküliek száma a városban 2001-hez viszonyítva emelkedett. Az emelkedés nem volt egyenletes, mert a 2006-os érték (790 fő) csökkenést mutat az azt megelőző évekhez képest. A munkanélküliség tekintetében a csúcs 2004-ben volt, amikor 888 főt tartottak volt állás és munka nélkül Sárbogárdon.

37. diagram

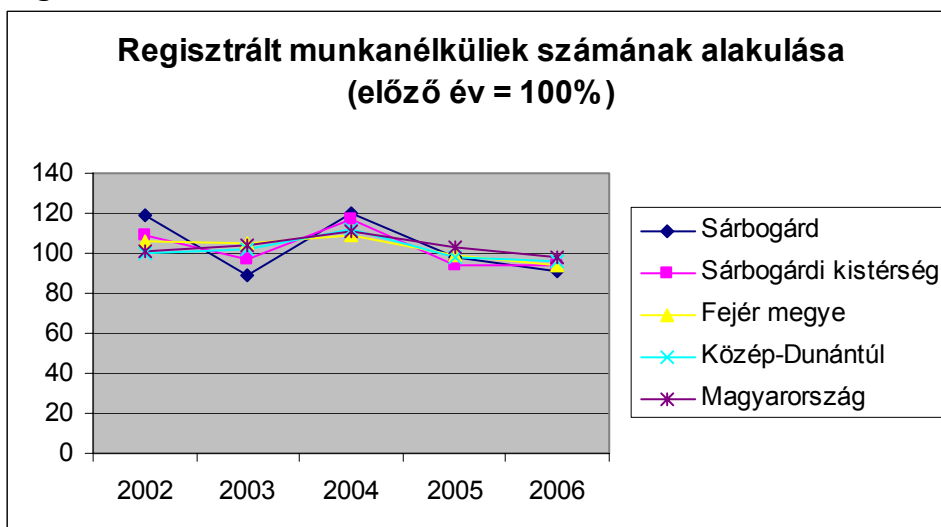
Forrás: KSH

23. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	696	827	738	888	866	790	114
Sárbogárdi kistérség	1433	1564	1515	1770	1668	1569	109
Fejér megye	11722	12462	13136	14319	14179	13261	113
Közép-Dunántúl	32549	32639	33285	37193	36545	34971	107
Magyarország	343012	344901	359939	400597	410649	403439	118

Forrás: KSH

38. diagram

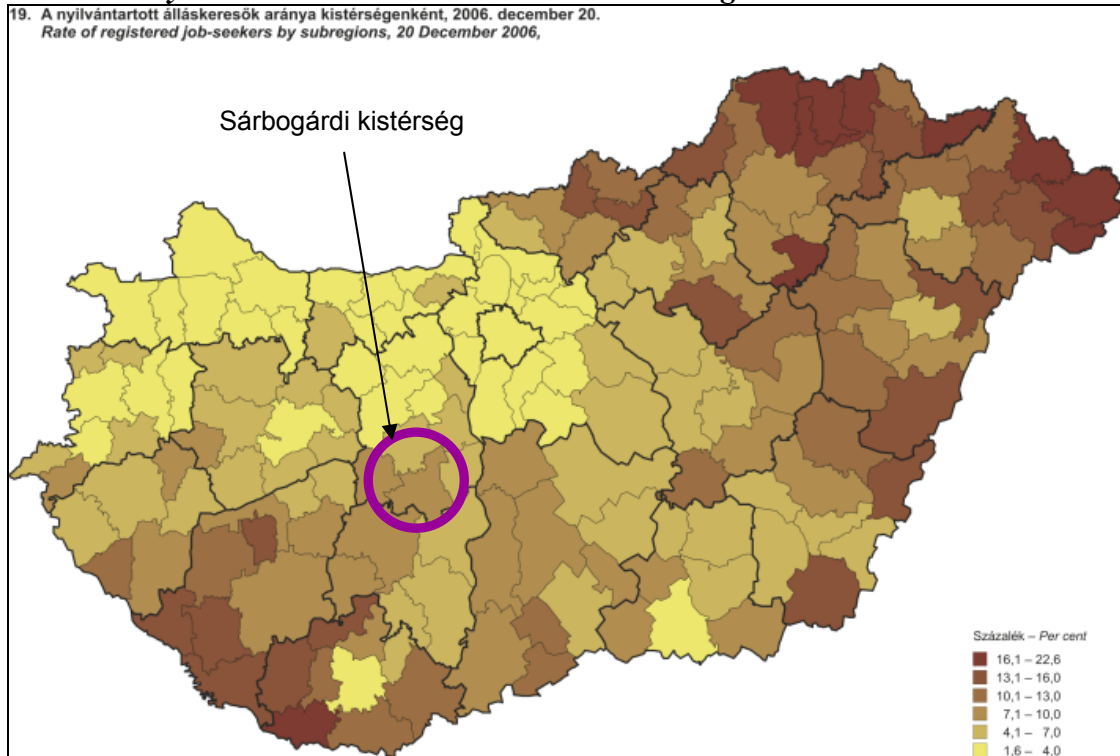

Forrás: KSH

A munkanélküliségi ráta 2006-ban 9%, mely szerint arányában több a munkanélküli

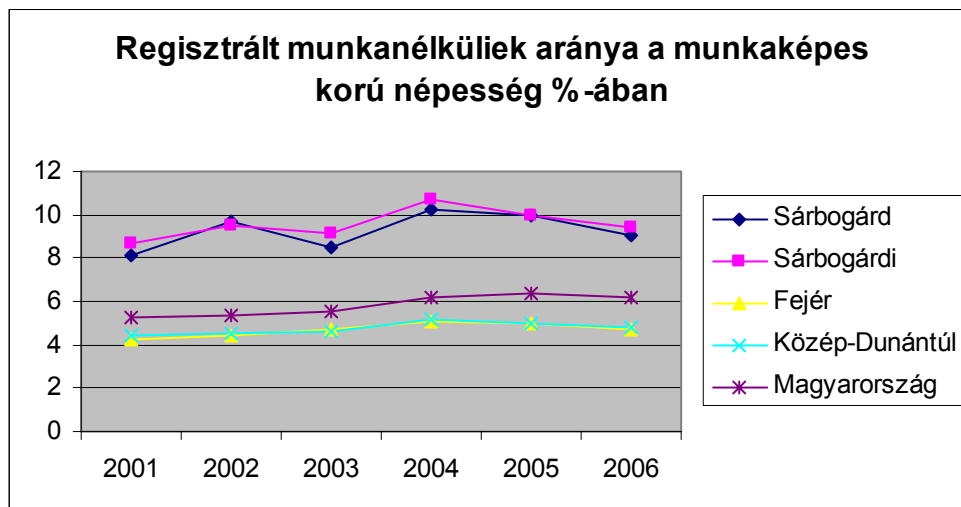
Sárbogárdon, mint az országos átlag (6%). A 9%-os ráta megegyezik a kistérségi értékkel, a megyei és a regionális értéknek azonban szinte duplája (5%). Utóbbi a város megyén és a régió belüli kedvezőtlen helyzetét mutatja. 2001-2006 között a megyei, régiós és országos ráta kis mértékben emelkedett (1%-kal), a kistérségi lényegében szinten maradt, Sárbogárd városban pedig kis mértékű növekedés (1%-kal) mutatható ki. A munkanélküliek számának változását követve azonban ez is csökkenés a 2004-2005-ös évekhez képest, amikor is a munkanélküliségi ráta a 10%-ot is elérte, vagyis minden tizedik aktív korú embernek nem volt állása és munkája.

6. ábra: Nyilvántartott álláskeresőik száma a kistérségben

Forrás: KSH

39. diagram

Forrás: KSH

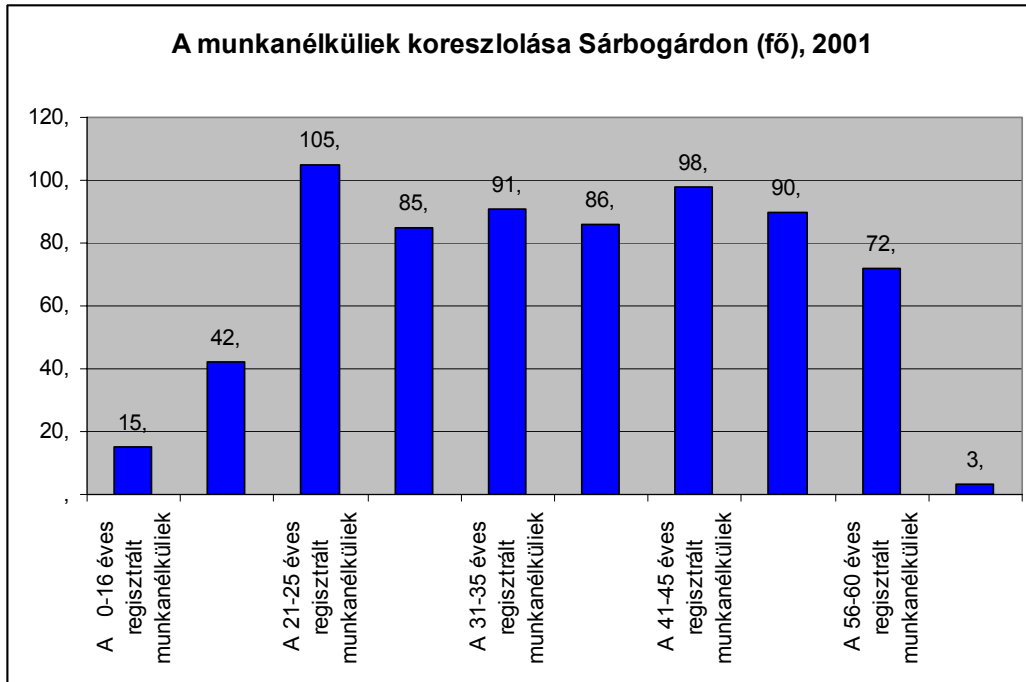

A munkanélküliek 58%-a tartós munkanélküli, 459 emberek 180 napon túl nincs munkája. Ez nagyon magas érték, a tartós munkaerő-piaci problémákat mutatja.

A munkanélküliek többsége a fizikai foglalkozásúak köréből kerül ki (682 fő, 86%). A pályakezdő munkanélküliek aránya 8% (65 fő).

A munkanélküliek korszerkezetét tekintve a legtöbb a fiatal, 21-25 év közötti ember (105 fő), de komoly foglalkoztatási problémát jelez, hogy gyakorlatilag minden generáció érintett a munkanélküliségben.

40. diagram

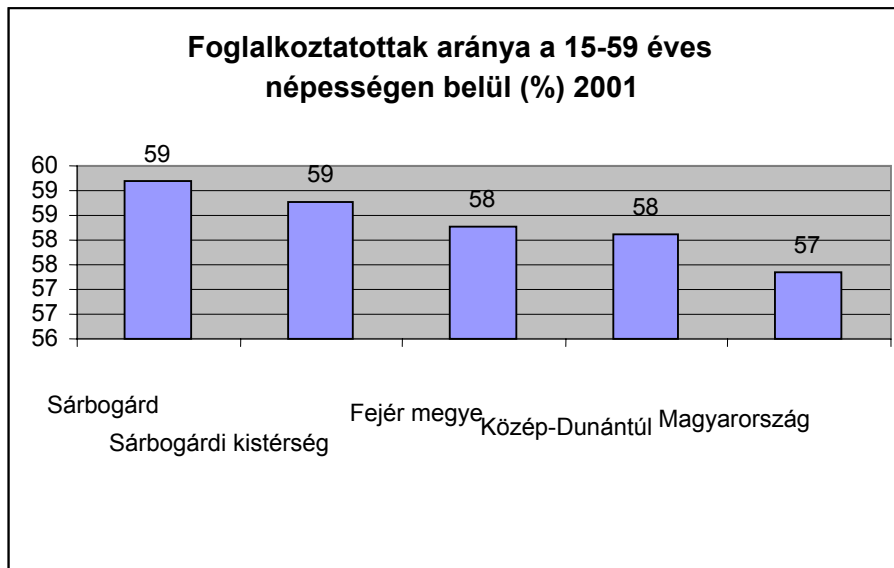
Forrás: KSH

Az iskolai végzettséget tekintve a legtöbb munkanélküli az általános iskolai és a szakmunkásképző végzettségűek közül kerül ki (365, illetve 237 fő). Ez összefüggésben van természetesen a város lakosságának képzettségi szerkezetével, melyben a korábbiak szerint nagyon jelentős az alacsony iskolai végzettségűek aránya, ami természetesen a munkanélküliek számában is jelentkezik. A diplomás munkanélküliek száma 15 fő.

3.3.4.2 Foglalkoztatottak

A 2001-es népszámlálás adatai szerint Sárbogárdon 4713 foglalkoztatott volt. A gazdaságilag aktív korú, 15-59 éves népesség viszonylatában arányuk 59%. Ez az arány kicsivel kedvezőbb, mint az országos (57%) vagy a megyei és régiós adat.

41. diagram

Forrás: KSH

24. táblázat: Foglalkoztatottak száma és aránya, 2001

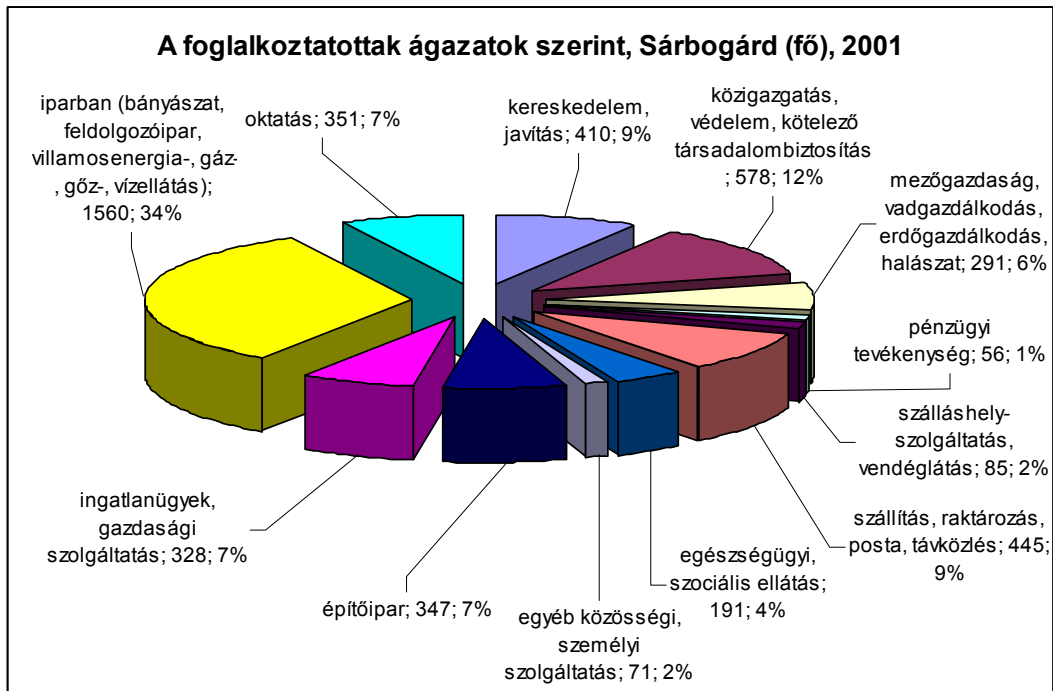
Megnevezés	Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül (%)	Foglalkoztatott korcsoport 15-59 éves	15-59 éves lakónépesség összesen
Sárbogárd	59	4 713	7 960
Sárbogárdi kistérség	59	8 667	14 744
Fejér megye	58	175 433	301 157
Közép-Dunántúl	58	446 815	768 932
Magyarország	57	3 631 415	6 332 815

Forrás: KSH

Legtöbben az iparban (1560 fő), továbbá a közigazgatásban, társadalombiztosításban (578 fő), a szállítás, posta, távközlés ágazatban (445 fő) és a kereskedelemben (410 fő) dolgoztak. Ezzel szemben a mezőgazdaságban 291-en (6%).

1990-hez képest jelentős átrendeződés a foglalkoztatási szerkezetben, hogy a mezőgazdaság foglalkoztatása egyharmadára esett vissza (1088 főről 291 főre), míg a gazdasági szolgáltatások hétszeresére nőttek (49-ről 328 főre). Mindeközben egészében csökkent a foglalkoztatottak száma (1125 fővel).

42. diagram

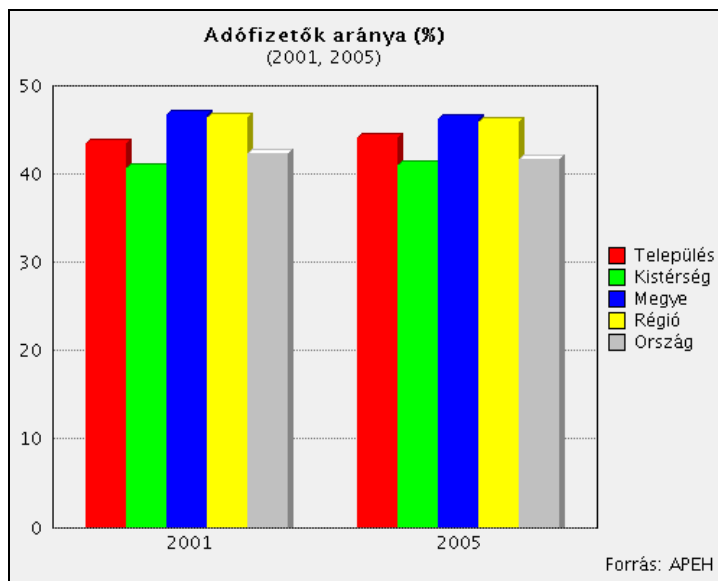

Forrás: KSH

Sárbogárdon egyaránt megfigyelhető a munkába be- és eljárás. Többségben a helyben foglalkoztatottak vannak (3600 fő, 76%), a helyben lakók és dolgozók száma 3049 fő (2001). 1664 lakos más településre járt dolgozni 2001-ben, többségén a megyén belül (1252 fő). Jellemző ingázási célpontok: Székesfehérvár, Dunaújváros. Megyén kívüli településekre is jellemző tehát az ingázás. A környező településekről naponta 551 fő járt be dolgozni Sárbogárdra.

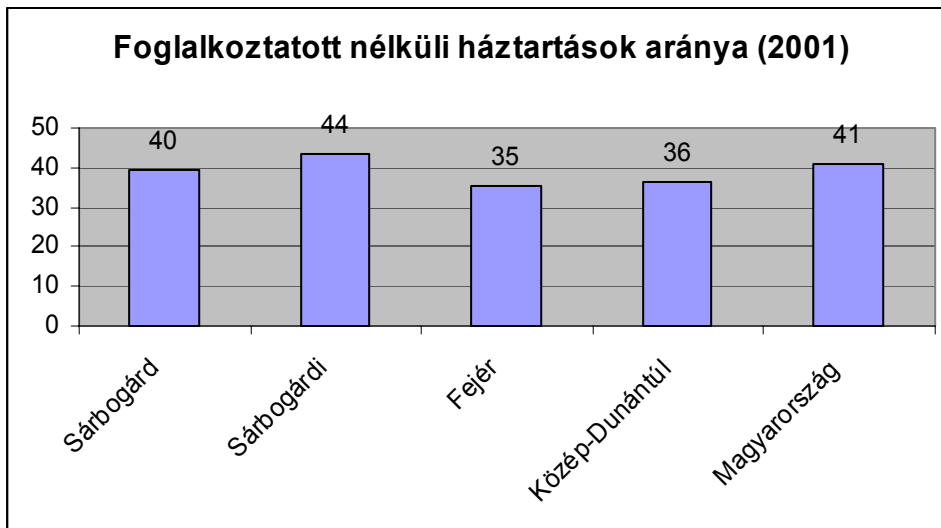
A munkanélküliség miatt az adófizetők aránya a városban alacsonyabb, mint a régiós és a megyei érték, de az országos arálynak megfelel, a kistérségi értéknél pedig magasabb.

43. diagram

Nagyon sok az olyan háztartás, ahol nincs foglalkoztatott (1885 db), illetve ahol csak inaktív kereső van (1606 db). A háztartások több mint egyharmadában (40%!) nincs foglalkoztatott, vagyis nagyon nagy az inaktivitás. Ez az arány megfelel az országos értéknek, amely szintén nagyon magas, a megyei és a régió adatánál azonban rosszabb. Ez ugyancsak a város kedvezőtlen helyzetét mutatja a megyében és a régióban. A kistérség mutatói még a város értékénél is kedvezőtlenebbek.

44. diagram

Forrás: KSH

25. táblázat: Foglalkoztatott nélküli háztartások száma és aránya, 2001

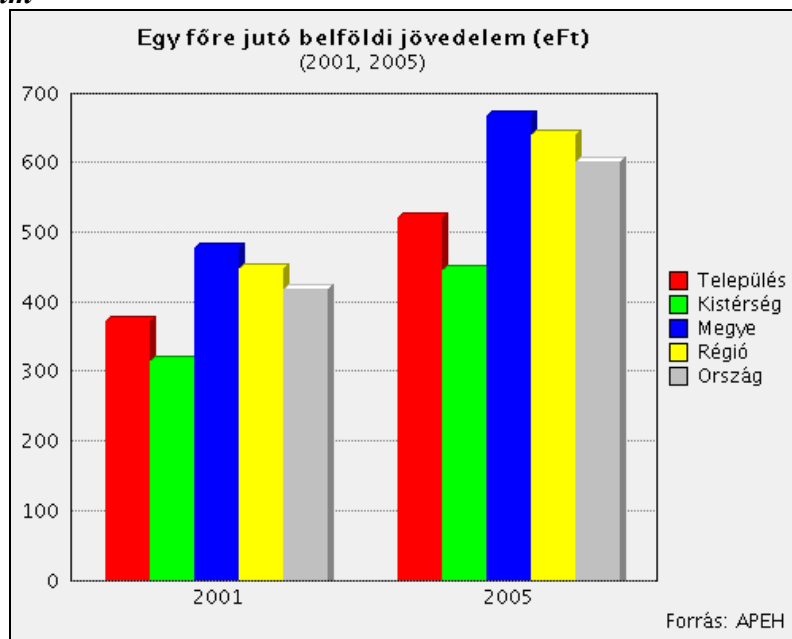
Megnevezés	Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, %	A háztartások száma, ahol nincs foglalkoztatott	Háztartások száma
Sárbogárd	40	1885	4762
Sárbogárdi kistérség	44	4151	9533
Fejér megye	35	55253	157004
Közép-Dunántúl	36	149300	411635
Magyarország	41	1579158	3862702

Forrás: KSH

3.3.4.3 Jövedelemviszonyok

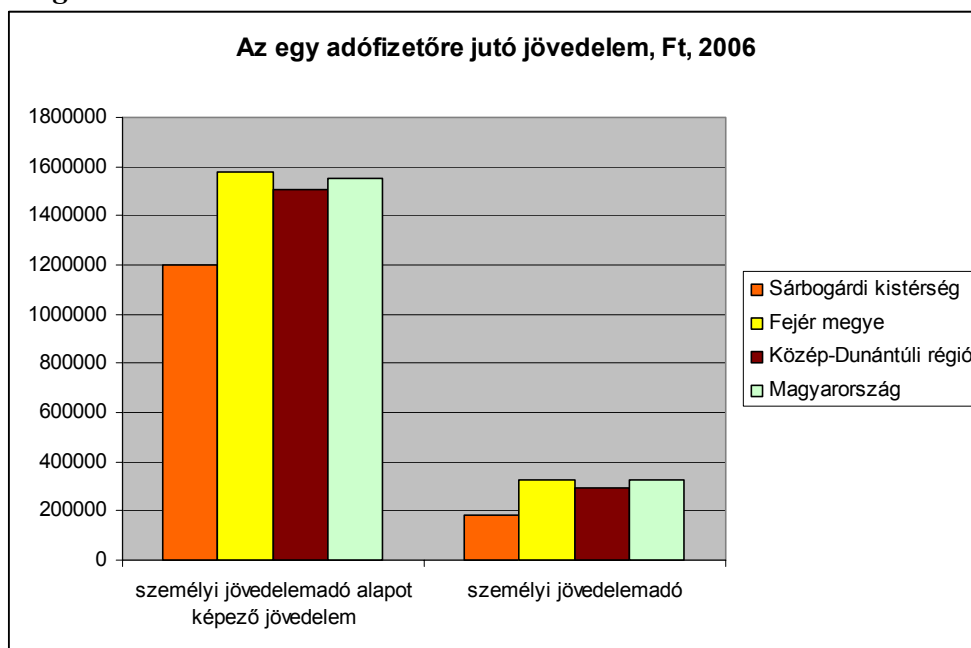
Az egy főre eső belföldi jövedelem Sárbogárdon magasabb, mint a kistérségben, ugyanakkor jóval alacsonyabb az országos, a régiós és különösen a megyei átlagnál. Az egy főre jutó SZJA kistérségi szinten alig több mint a megyei átlag fele.

45. diagram

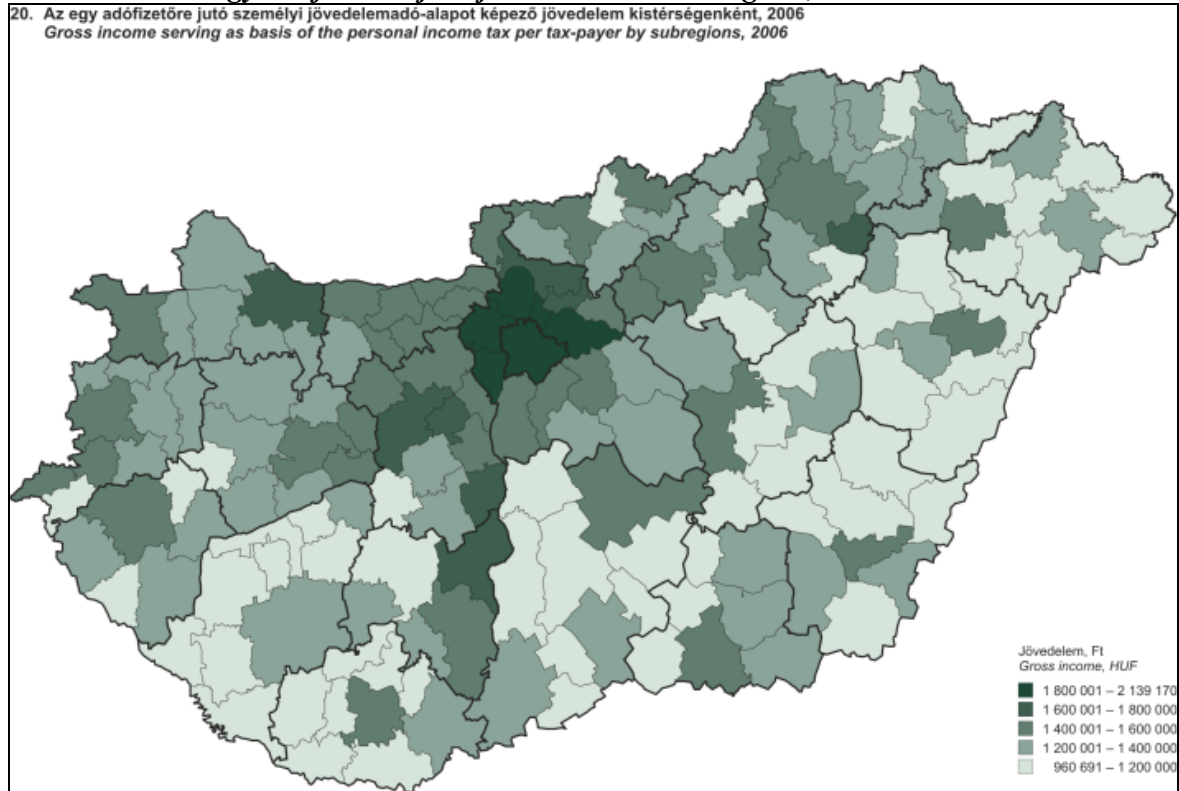
Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem a kistérségben 1201141 Ft volt 2006-ban, míg a személyi jövedelemadó 185802 Ft. Mindkét érték kisebb a megye, a régió és az ország átlagánál. Legnagyobb az elmaradás megyei szinten, ami a kistérség hátrányos helyzetét mutatja a megye központi, fejlett térségeivel szemben. A jövedelemviszonyok szempontjából tehát a kistérség az ország rosszabbul kereső hányadába sorolódik. Ennek oka egyrészt a munkanélküliség, az inaktív rétegek jelenléte, valamint a város, és főként a kistérség gazdasági szerkezete. Ebben ugyanis a mezőgazdaság lényegesen jelentősebb, mint az országos átlag, mivel azonban a mezőgazdasági jövedelmek kisebbek, mint az ipar és főként a tercier szektor jövedelmei, ez megmutatkozik a jövedelmi átlagban is.

46. diagram

Forrás: KSH

7. ábra: Az egy adófizetőre jutó jövedelem a kistérségben, 2006

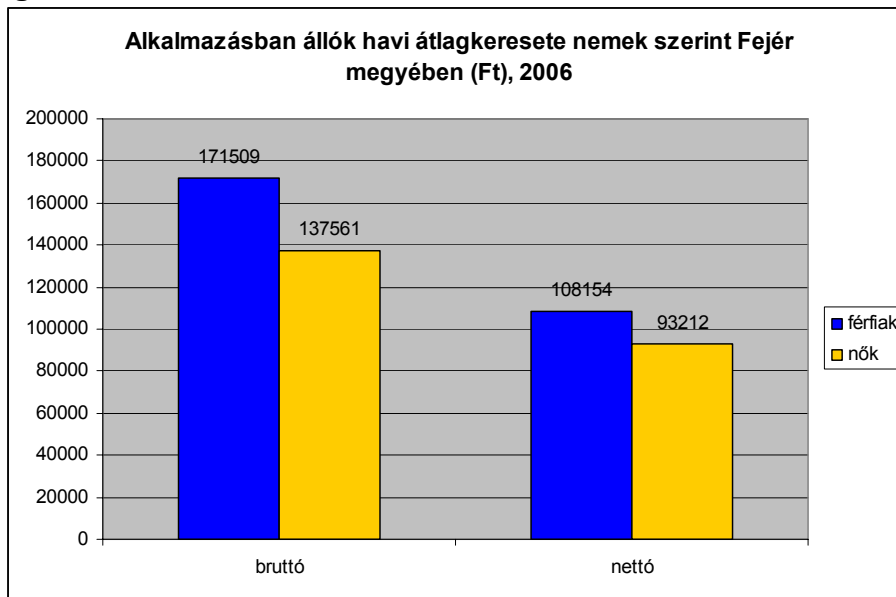
Forrás: KSH

3.3.4.4 Nemek közötti különbségek

Sárbogárd lakosságának 51%-a nő (6882 fő). A munkavállaló korú népességben arányuk 49% (4360 fő). A nyugdíjasok között több nőt találunk (1019 fő, 56%).

A nemek közötti különbség a jövedelmekben mutatható ki. Megyei szinten a nők bruttóban 20%-kal, nettóban 14%-kal keresnek kevesebbet, mint a férfiak. Fejér megyében az átlagjövedelem magasabb, mint az országos és a regionális érték, ami a nettó keresetekben a nőknél is kimutatható, a bruttó keresetben már csak a régióval szemben érvényesül.

47. diagram

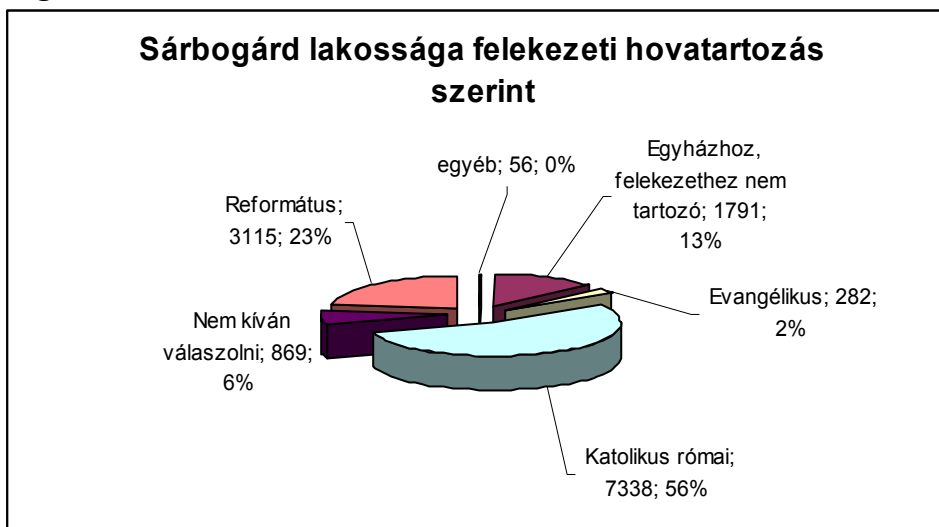
Forrás: KSH

Kimutatható a nők nehezebb helyzete a munkaerőpiacon is. Sárbogárdon a munkanélküliek valamivel több mint fele (55%, 65 fő) nő. A tartós munkanélküliek között 58%-ot képviselnek a nők (32 fő), a pályakezdő munkanélküliek között 77%-ot (7 fő).

3.3.5 VALLÁSI HOVATARTOZÁS

A város lakosságának többsége, közel kétharmada római katolikus vallású (7338 fő, 56%). A lakosság majdnem egynegyede (3115 fő, 23%) a másik nagy keresztény egyházhoz, a reformátushoz tartozik, evangélikusnak 282 fő (2%) vallotta magát. Utóbbiak a város sváb lakosaiból kerülnek ki. Emellett sokan ma már nem tartják a vallást és egyik felekezethez sem tartoznak, arányuk az ismeretlen vallási hovatartozásúakkal együtt 19%, a lakosság egyötöde. Az országos adatoknak ez lényegében megfelel, azzal a különbséggel, hogy arányában kicsivel többen vannak a hívő emberek Sárbogárdon (reformátusok, katolikusok és evangélikusok).

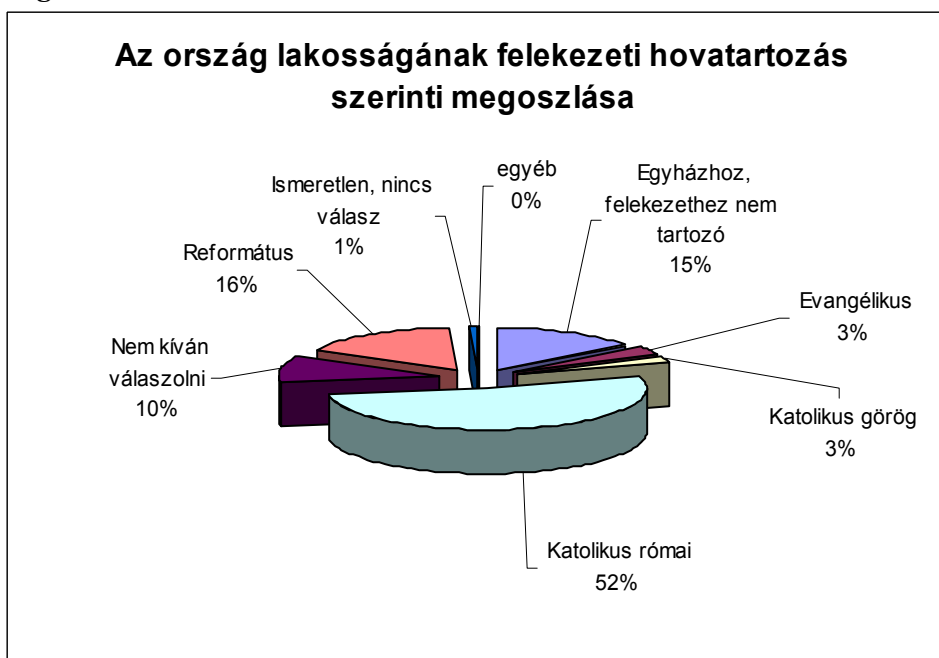
48. diagram

Forrás: KSH

A városban négy római katolikus (Sárbogárd városrészben, Sárszentmiklóson, Pusztægresen, Sárhatvanon), egy református (Sárbogárd városrészben), és egy evangélikus (Sárszentmiklóson) templom található.

49. diagram

Forrás: KSH

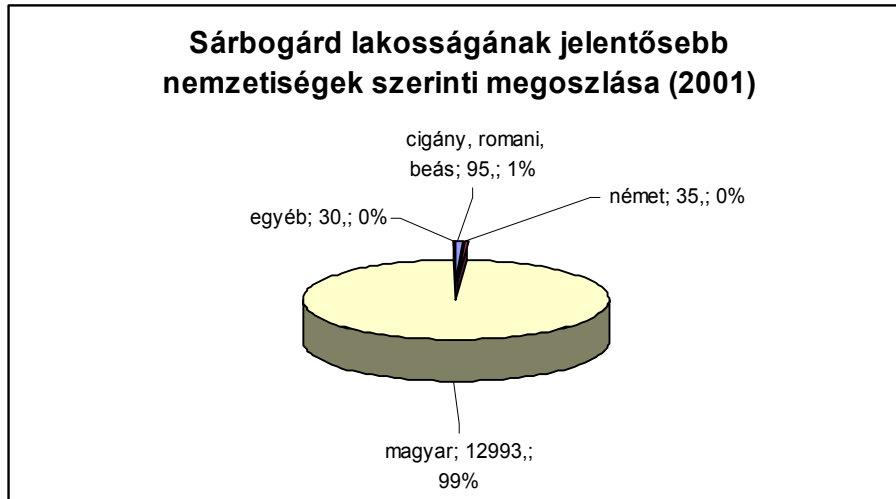
3.3.6 KISEBBSÉGI HOVATARTOZÁS

Sárbogárd és térségét alapvetően magyar lakosság lakja. A városban 99% a magyar emberek aránya (12993 fő), jelentősebb kisebbséget a cigányok képviselnek, de számuk 100 fő alatti (95 fő, 1%). Minimális arányban van sváb (német, 35 fő) és egyéb nemzetiség (30 fő) a városban. Kistérségi szinten valamivel nagyobb arányban vannak jelen a nemzeti és etnikai kisebbségek, a cigányság 2%-ot, a svábság és egyéb nemzetiség (együttesen görög, horvát,

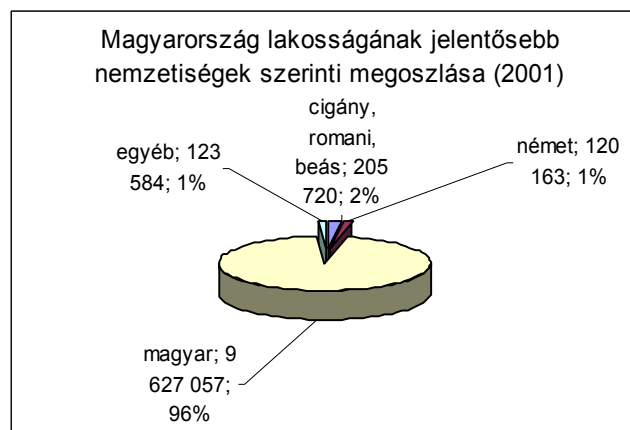
lengyel, román, ruszin, szerb, szlovén, ukrán) 1-1%-ot képvisel. Az országos adatokkal összehasonlítva Sárbogárd lakosságában jelen vannak a nemzeti és etnikai kisebbségek, de kisebb mértékben, mint az országos arány.

50. diagram

Forrás: KSH

51. diagram

Forrás: KSH

3.4 KÖRNYEZET

3.4.1 LAKÓ- ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET

3.4.1.1 Településszerkezeti fejlődés

Sárbogárd központi belterülete a közigazgatási terület középső részén helyezkedik el, felfűződve az észak-déli irányú 63.sz. másodrendű főútra. A városmag egy többutcás, szalagtelkes település a Sárvíz-völgy bal partján. A településkép magán viseli az **alföldi nőtt települések jellegzetességeit**: az egymástól távol lévő párhuzamos utcák egyikéből a jelenlegi főút alakult ki, a mély telkeket párhuzamos dűlőút szélességű lakóutcák tarták fel, „bordás” típusú településszerkezetet alakítva, mely meghatározza a jelenlegi településkaraktert adó közterület- és telekstruktúrát. Az „útifaluból” keletkezett többutcás, szalagtelkes település belsőségét az utóbbi évtizedek dinamikus fejlődése eredményeként egyre inkább szabályos alaprajzforma és városias külső jellemezte.

Sárbogárd településszerkezeti és városfejlődési jellegzetessége a **várost körbevevő lakóterületek rendszere** (Nagyhőrcsök, Sárhatvan, Örpuszta, Pusztaegres, Rétszilás, Kislók), amely mind gazdasági, mind rekreációs funkciót is betölt.

Településrész	Településrész mérete (ha)
Sárbogárd	509,9
Sárszentmiklós	290,5
Alsótöbörzsök	290,9
Nagyhőrcsök	29,1
Sárhatvan	26,8
Örpuszta	24,5
Puszaegres	93,4
Rétszilás	66,8
Kislók	50,1

3.4.1.2 Terület-felhasználás

Sárbogárd továbbra is magában hordozza a **mezővárosias jelleget**. A város **jól elkülönülő központtal** rendelkezik, mely igazgatási, funkcionális szerepet tölt be, de nem tud a település életében szervező erőként fellépni, mert nincsenek vonzó, üzletek, zöldfelületek, vendéglátóegységek – nincsen városközpont jellege. A városmagot néhány emeletes, különböző építészeti stílusban készült épület alkotja, a műemlék épületek mellett a 70-es években épült lakóházak és középületek is megtalálhatók itt. A magasabb szintszámú épületeknek és a zárt sorú beépítésnek köszönhetően polgáris jellegű kisvárosi környezet alakult ki.

Az egyes városrészekben az **alközpontok**, Sárszentmiklós kivételével, nehezen választhatók le a környező lakóterületekről, valójában más településrészekben alközpontokról alig beszélhetünk.

A **belterület döntő hányada lakóterület**, ahol a kertvárosias jellegű területek mellett, helyenként falusias és kisvárosias lakóterületek is megtalálhatók. A sűrű úthálózattal jellemezhető településszerkezet homogén, a terület nagy részét alkotó családi házas övezetet alig tagolják, illetve nem szakítják meg más jellegű területek. A kisvárosias lakóterületek három- és négyzetes, iparosított technológiával épült lakótelepei a város keleti részén elszórtan helyezkednek el. *Sárbogárd eredeti településszerkezetének jellegzetes megőrzendő része a közök rendszere és azok vonalvezetése.*

A belterülettől északi irányban **ipari hasznosítású területek** találhatók. A volt honvédségi és a szovjet laktanya elhanyagolt, az utóbbi évtizedben az állapota romlott, 2007-ben azonban ásványvíz palackozó építése kezdődött el. A település szerkezetében idegen elemként jelennek meg a bevásárló áruházak, a Penny, a Plus és a Lidl.

3.4.1.3 Lakásállomány

A házak általános jellemzése meglehetősen nehéz feladat, a XIX. századi műemléki és népi építészeti épületei mellett épületei, a falusias jellegű földszintes lakóházak és az utóbbi évtizedben épült családi házak, többlakásos társasházak létesültek. A házak nagy része jó állapotú, csak néhány felújítandó, illetve romos épület ékelődik közéjük. A középületek közül több a város legfőbb építészeti értékeit jelentő régi épületekben kaptak helyet, illetve az azok környezetébe épült 60-as, 70-es években felhúzott épületek.

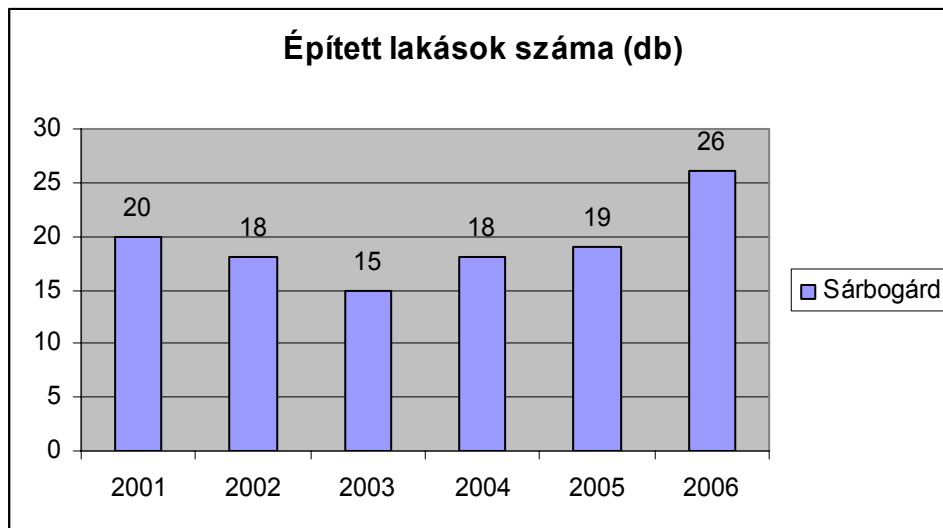
Sárbogárdon 2001-ben 4957, 2006-ban 5048 lakás volt. A lakásállomány folyamatosan nő. Tekintettel arra, hogy közben a lakosság csökken, ez azt eredményezi, hogy egy lakásra kevesebb ember jut, több az önálló háztartás. Kistérségi szinten a lakásállomány fele a városban található, ez megfelel a népességi arányoknak. A lakásállomány országosan is nő, így a sárbogárdi tendencia az országos, regionális és megyei trendet követi.

26. táblázat: Lakásállomány (db) 2001-2005

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	4957	4975	4989	5006	5025	5048	102
Sárbogárdi kistérség	10132	10168	10189	10223	10249	10281	101
Fejér megye	160797	161709	162074	164360	165343	166509	104
Közép-Dunántúl	423100	425801	427191	432301	434902	437517	103
Magyarország	4076640	4104019	4130211	4172787	4209472	4238452	104

Forrás: KSH

52. diagram

Forrás: KSH

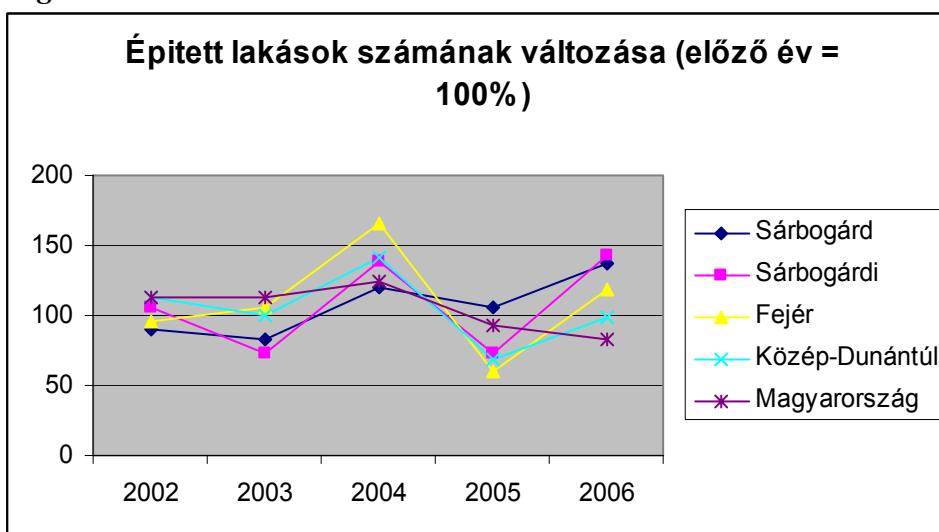
A lakásállomány növekedése mögött a lakásépítések állnak. Minden évben épülnek lakások a városban, ha a meglévő lakásállományhoz képest számuk csekély is. A 2001-2006 közötti időszakot tekintve évi 15-26 lakás építése volt jellemző. 2001-2003 között visszaesés volt megfigyelhető, majd a 2003-as mélypontot (15 lakás épült) követően folyamatos emelkedés jellemző. Ez a trend szintén megegyezik a megyei és a régiós tendenciával, az országosnál azonban kedvezőbb, mert országosan 2004 óta csökkenés érvényesül.

27. táblázat: *Épített lakások száma (üdülők nélkül)*

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	20	18	15	18	19	26
Sárbogárdi kistérség	34	36	26	36	26	37
Fejér megye	1080	1033	1096	1809	1076	1277
Közép-Dunántúl	2646	2979	2963	4185	2890	2866
Magyarország	28054	31511	35507	43913	41084	33864

Forrás: KSH

53. diagram

Forrás: KSH

A lakásállomány növekedését eredményezi, hogy az évente épülő lakások száma meghaladja a megszűnő lakások számát. A városban mindössze egy vagy legfeljebb néhány lakás szűnik meg egy évben, de 2001-ben, 2002-ben és 2005-ben egy lakás sem szűnt meg. Kistérségi szinten is ez a helyzet. Kivétel pont a 2006-os év, amikor a városban 3 lakás szűnt meg, a kistérségben pedig 5. Az épülő lakások számának alakulásával lényegében ellentétes tendencia érvényesül a lakások megszűnésében: 2002 és 2003 viszonylatában szűnt meg a legtöbb lakás, azóta csökkenés jellemző országos, régiós és megyei szinten is.

28. táblázat: *Az év folyamán megszűnt lakások száma (üdülők nélkül) (db), 2001-2006*

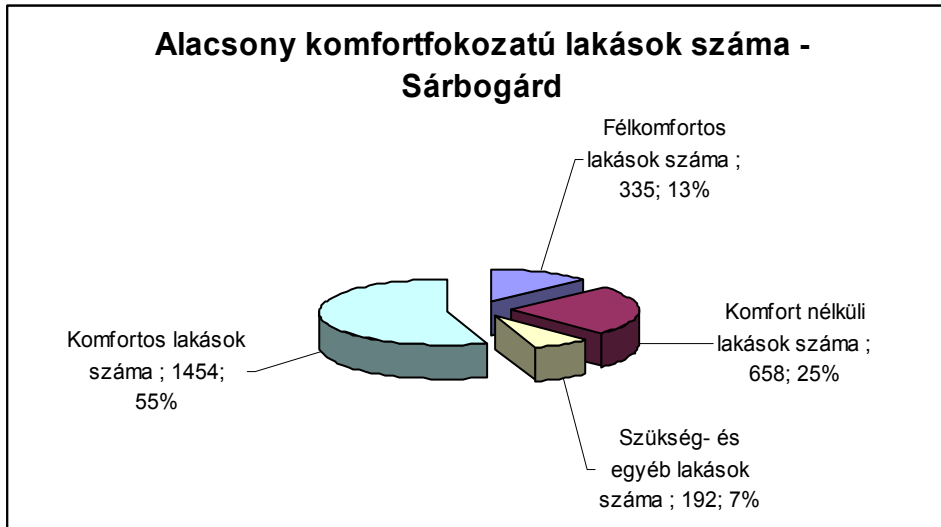
Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	0	0	1	1	0	3
Sárbogárdi kistérség	2	0	5	2	0	5
Fejér megye	132	143	163	91	93	111
Közép-Dunántúl	331	350	358	298	289	251
Magyarország	6572	4902	5583	5101	4399	4884

Forrás: KSH

A sárbogárdi lakások nem egészen fele összkomfortos (47%). Ezzel majdnem az országos átlagértéket (49,9%) képviseli, attól kicsivel rosszabb. A régió és a megye szintjétől (60%) jelentősen elmarad, de a kistérségi átlagot (36%) jelentősen meghaladja. Ezt azt is jelenti, hogy az alacsony komfortfokozatú lakások 53,3%-os aránya nagyobb, mint a megyei vagy a

régiós átlag (40%). Kistérségi viszonylatban a sárbogárdi városok sokkal komfortosabbak, mint a környező települések lakásállománya, azokban a lakások több mint kétharmada (64%) alacsony komfortfokozatú. Sárbogárdon tehát a lakások valamivel több mint fele nem összkomfortos, valamilyen infrastrukturális elem vagy annak bekötése hiányzik.

54. diagram

Forrás: KSH

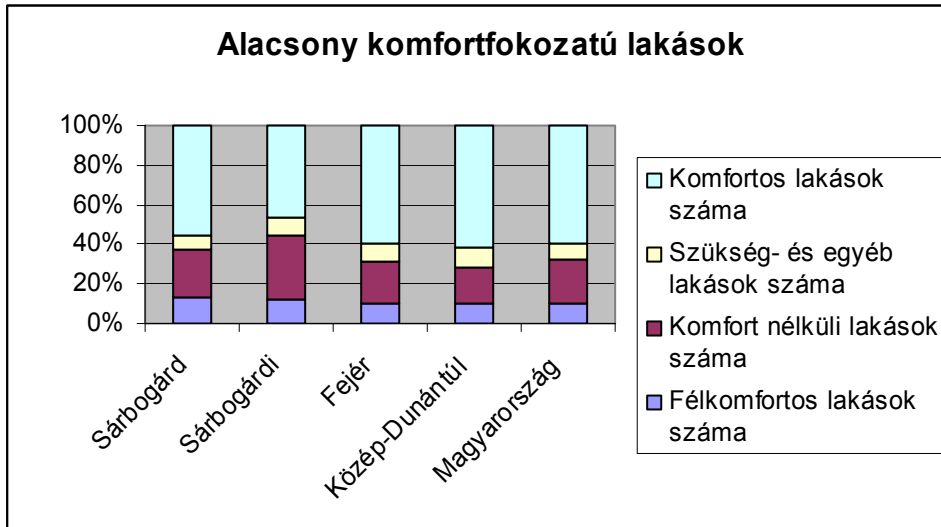
Az alacsony komfortfokozatú lakások között is 25%-ot képviselnek a komfort nélküli lakások, az egész lakásállomány viszonylatában pedig 13%-ot tesznek ki. Az alacsony komfortfokozatú lakások többsége tehát komfortos (55%). A félkomfortos lakásokkal együtt arányuk 68%, számuk 1789 db. Ugyanakkor a komfort nélküli és szükség-lakások száma egészében jelentős (32%, 850 db). Ezek jelentős fejlesztésre szorulnak, azzal a lakókörnyezettel együtt, ahol találhatóak. Ezek az értékek megfelelnek a megyei, regionális és országos arányoknak, kistérségi viszonylatban ennél rosszabb a helyzet, a komfort nélküli lakások száma és aránya nagyobb.

29. táblázat: Alacsony komfortfokozatú lakások száma, db, 2001

Megnevezés	Félkomfortos lakások száma		Komfort nélküli lakások száma		Szükség- és egyéb lakások száma		Szükség- és egyéb lakások száma	
	száma, db	aránya, %	száma, db	aránya, %	száma, db	aránya, %	száma, db	aránya, %
Sárbogárd	335	7	658	13	192	13	1454	29
Sárbogárdi kistérség	799	8	2064	20	599	20	3025	30
Fejér megye	6470	4	13436	8	6118	8	38142	24
Közép-Dunántúl	17160	4	30645	7	15838	7	104253	25
Magyarország	207455	5	444733	11	162785	11	1224183	30

Forrás: KSH

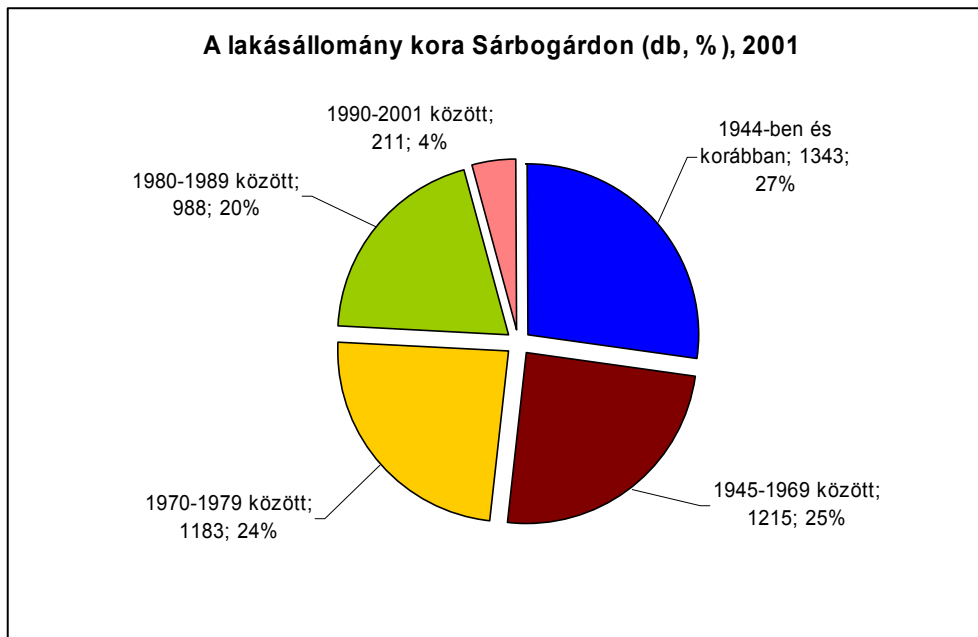
55. diagram

Forrás: KSH

A lakások több mint fele 1970 előtt épült, 27%-uk még 1944 előtt. A lakásállomány jelentős része tehát elöregedett. 1990-2001 között 211 lakást építettek a városban, ami az összes lakásállományból 4%-ot képvisel (2001-es adatok).

56. diagram

Forrás: KSH

Nem minden lakás lakott, 10%-uk üres (2001).

Méret alapján a nagylakások dominálnak a városban. 1143 lakás (23,1%) 100 m² fölötti alapterületű, a 80-99 m² közötti területű lakásokkal (1312 db) együtt a lakásállomány felét (49,7%) jelenti. A 30 négyzetméternél kisebb lakások száma viszonylag kevés (40 db, 0,8%), a 40 m² alatti lakásokkal (84 db) együtt a kis lakások összesen 2,5%-ot képviselnek. Az egy szobás lakások száma 370. A lakások átlagos alapterülete 78 m², ami szintén a nagy lakások nagy számát mutatja (2001).

A városban a kisvárosi jellegből adódóan a kertés, családi házas beépítés dominál. Összesen 4114 lakóház volt a városban 2001-ben.

8. ábra: Sárbogárdi utcakép

www.sarbogard.hu

Lakótelepek is épültek Sárbogárdon, a városközpontban a Barátság lakótelep, a város keleti szélén az Árpád lakótelep, valamint a két legnagyobb az Ady E úti és az Attila utcai honvédségi lakótelepek. A város tagolt településszerkezetű. Központi településrésze is két nagy egységből áll lényegében, a tulajdonképpeni Sárbogárból, mellyel északon egybeépült Alsótöbörzsök, valamint a déli részen elhelyezkedő Sárszentmiklósból. További településrészek: Rétszilas, Pusztægres, Örspusztza, Sárhatvan, Nagyhörscök és Kislók.

3.4.2 KULTURÁLIS (ÉPÍTETT) ÖRÖKSÉGVÉDELEM

A város öröksége, múltja⁴

A Sárvíz mocsaras völgyéből kiemelkedő jó termőképességű löszhátakon az újkőkor óta kimutatható az ember jelenléte. Bronzkori eredetű a várostól északkeletre található földvár, a „Bolondvár”, jelentős római kori leletek is előkerültek a vidékről. Az Árpád-korban a terület a Sárvíz átkelőinek védelmét ellátó besenyők szállásterülete volt. A vidék két legjelentősebb települése Bogárd és a közvetlen mellette fekvő Tinód voltak. Neveiket az őket birtokló családok vették fel. A hagyomány szerint innen származik Tinódi Lantos Sebestyén. A török hódoltságban a település nem néptelenedett el, sőt a megszállók palánkkal erősítették meg. Az 18. században és az 19.sz. elején a lassan gyarapodó település vallási közösségei felépítették templomaikat és iskoláikat.

A város szülötte, a reformkor egyik jelentős politikusa Meszlényi Rudolf, aki Kossuth Lajos hűgát Zsuzsannát vette nőül, Kossuth pedig Meszlényi testvérét Teréziát. Másik jeles sárbogárdi família a Mészöly család, melynek leszármazottja Mészöly Géza festőművész és Mészöly Miklós író.

A település fejlődése az 19. sz. második felében a vasút megjelenésével gyorsult fel. Tinód egybeolvadt Bogárral. 1854-72 között mezővárosi rangot viselt és járási székhely lett. A 20. sz. első felének nehézségei ellenére 1920-as években Gimnázium működött a településen. A II. világháborúban súlyos harcok folytak a birtoklásáért. Sárbogárd mai képe az 1945 utáni fejlődés eredménye.

A városban tájház található.

⁴ Forrás: www.sarbogard.hu

Országos védelem alatt álló műemlék épületek a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal külön védelmét élvezik, a város épített emlékei között meghatározó arculatteremtő erejű és országosan építészettörténeti szempontból védendő értékek.

Sárbogárd területén a századfordulós épületek nagy része átépült és iskola, óvoda, vagy egyéb intézmény működik bennük, de külső megjelenésük az állagromlástól eltekintve nem sokat változott.

Országosan védett műemlékek⁵:

Címe	hrsz	funkció	
Ady Endre u 126.	960	Volt Rektorisz villa	VK 10448 4951/1990.
Ady Endre u. 127.	2642	Lakóépület, üzletsor	VK 10449 4952/1990.
Hősök tere 2.	658	Volt községháza	MJ 10450 4953/1990.
Tompa Mihály u.	330	Református templom	MJ1683
Hatvanpuszta	588	Római katolikus plébániatemplom	MJ 1688 22509/1958.
Béke u.	4845	Római katolikus templom	MJ 1688 22509/1958.
Bercsényi utca	533	Volt zsinagóga	

Helyi védelem alatt álló épületek

A város területén számos olyan régi lakóházat, népi építészeti emléket találunk, melyek őrzik a XIX. század végi, és a XX. század eleji építészeti hagyományokat, jellegzetes mezőföldi vonásokat.

A település területén található régészeti lelőhelyek:

Sárbogárdon a homokdombok mindegyikén a múlt század során bányászott anyagnyerő helyek mindegyike lelőhely:

1. Cifrabolondvár
2. A Cifrabolondvár alatti rész
3. Forrás-dűlő
4. Tringer-tanya (Tiringer-tanya)
5. Szecsódi-homokos (Virág-részi homokbánya)
6. Nagyhörcsök-Törökdomb
7. Templom-dűlő
8. Ady Endre u
9. Puszta-templom
10. Rác-hegy:
11. Erdő-alatti dűlő
12. Bíbic-halom
13. Töbörzsök
14. Nagy-tanya
15. Huszár-tanya 1
16. Huszár-tanya 2
17. Tarack-dűlő
18. Sikor-dűlő

⁵ Forrás: Sárbogárd Településszerkezeti terve. KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft.

19. Tarack-dűlő
20. Döggút
21. Tinódi-szőlőhegy
22. Böcz-tanya
23. Kelner-tanya

Helyi értékvédelem

Helyi védelemre javasolt épületek a következők:

- Ady Endre utca 175.
- Ady Endre utca 169.
- Ady Endre utca 153.
- Ady Endre utca 151.
- Ady Endre utca 133.
- Tury Mihály út 15.
- Ady Endre utca könyvtár
- Ady Endre utca 39-41.
- Ady Endre utca 35.
- Ady Endre utca 64.

Sárbogárdon számos kúria található, melyek többnyire (átalakítva) lakóépületek, változó műszaki állapotban:⁶

- Somody-Gött-kúria, Tompa M. u. 19/b
- Mészöly (Hermina)-kúria, József A. u. 4.
- Mészöly (Áron)-kúria, Gergely köz 1.
- Huszár (Dezső)-kúria, Gilice köz 1.
- Huszár-kúria, Ady E. u. 198.
- Zichy (Kharndt)-kúria, Gesztenye sor 3., Sárbogárd-Sárszentmiklós
- Zichy (Pálffy)-kúria, Sárbogárd-Kislók

Nagyhörceköpusztán állt a Zichy-Pálffy-Zichy kastély, melynek ma már csak egy épületrésze áll, romos állapotban, 1997 óta üresen.

3.4.3 TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Sárbogárd város tágabb térsége a Mezőföld közepén, a Sárvíz-völgy kistáján helyezkedik el a megye déli részén. Településszerkezetét meghatározza a Sárvíz mocsaras területe és a magasabban fekvő lösszel borított füves puszta.

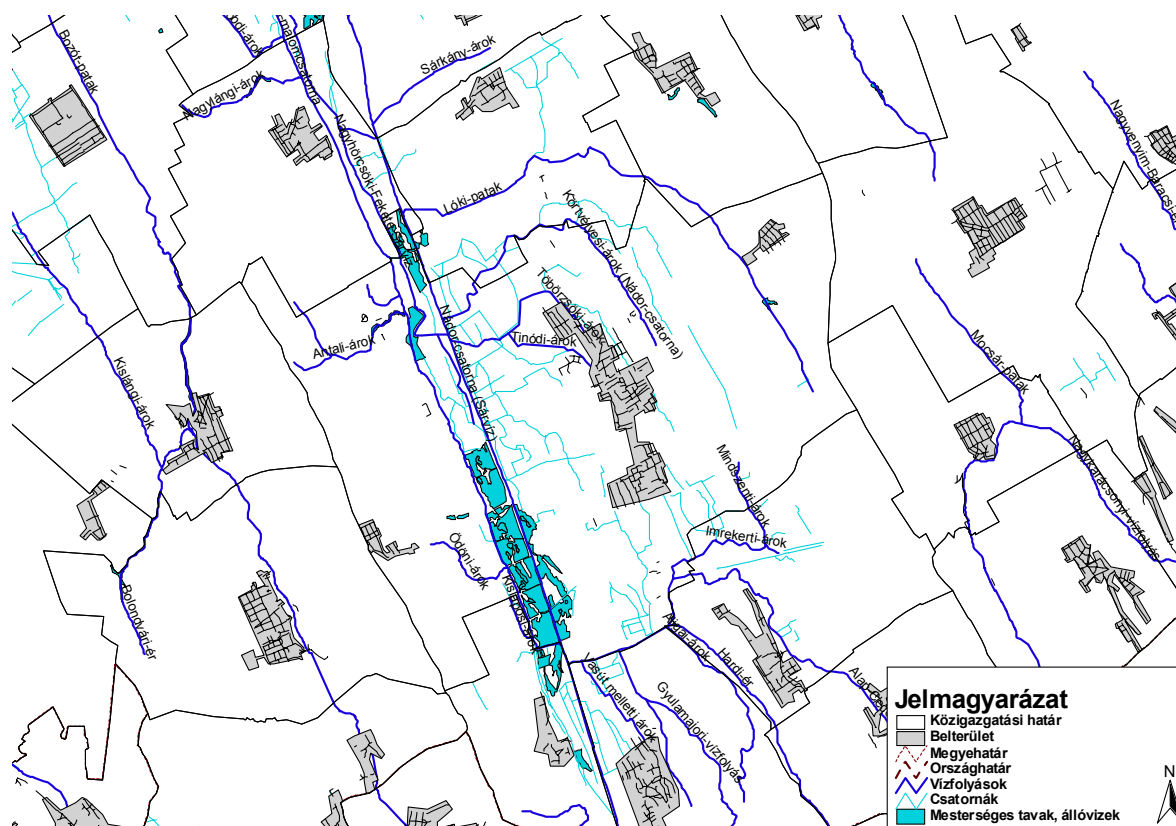
A térség természeti adottságai kiválóak, itt található hazánk egyik legnagyobb halastó rendszere, számos természetvédelmi terület

A kistájnál meg kell említeni a térség vízfolyásait is. A táj meghatározó vízfolyása a Sárvíz. Sárbogárd és környékének vízrendszerét a következő ábra mutatja be.

---

⁶ Forrás: Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. Fejér megye kastélyai és kúriái. Castellum Novum, Budapest, 2002.

9. ábra: Sárbogárd és környezetének vízrajza

3.4.3.1 Lakó- és gazdasági funkciót szolgáló természeti környezet

Sárbogárdon 51710 m² zöldterület található (2006).

30. táblázat: Zöldterületi adatok, 2001, 2005

Megnevezés	2001		2005		2006
	Összes belterjesen gondozott parkterület nagysága ezer m ²	Összes belterületi parkterület nagysága ezer m ²	Összes zöldterület ezer m ²	Összes zöldterület ezer m ²	Összes zöldterület ezer m ²
Sárbogárd	95	131	160	n.a	n.a
Sárbogárdi kistérség	95	131	160	51710	132066
Fejér megye	4578	7130	11191	8006673	12305572
Közép-Dunántúl	12902	18721	26836	18974958	27454445
Magyarország	82520	122246	253002	118392744	181548935

Forrás: KSH

A város nem rendelkezik összefüggő **zöldfelületi rendszerrel**, az egyes elemek elszigetelten, kis területen találhatóak, ezek: Hősök tere, templomkertek, intézményi kertek, sportpályák, temetők stb. A város beépített területein, elsősorban a beállt lakóterületeken a zöldterületek nagysága és minősége nem kedvező. Az utcákat csak ritkán kísérik fasorok, zöldsávok,

illetve elmaradtak a lakótelepek környezetére jellemző parkosítási munkák, s ezzel együtt a lakókörnyezet minőségének a javítása.

Több, a városban található játszótér nem felel meg teljesen az EU előírásoknak.

Fontos zöldfelületi szempontból, hogy a jellemzően kertvárosias és falusias lakótelkek hátsó részét kertként, illetve a tájhasználathoz alkalmazkodva szántóként hasznosítják, ezzel növelve a városi szövetben hiányzó zöldfelületek kondicionáló hatását.

3.4.3.2 Védett természeti környezet

Sárbogárd Fejér megyében Dunaújvárostól nyugatra, Székesfehérvártól délkeletre helyezkedik el. A **Közép-Mezőföld** (Alföld legnyugatibb) kistáj részét képező város az ős Sárvíz megsüllyedt hordalékkúpjának az ártérre néző peremére települt. A kistáj a Sárvíz és a Duna által határolt területen fekszik. A sárbogárdi löszplató, amely 20-40 m vastag típusos löszből épül fel, északnyugat-délkelet irányban kibillent, Sárvíz völgyétől (100 m) 150-180 m-re kiemelkedik.

A város térbeli növekedésén jól nyomon követhető, hogy Sárbogárd, Sárszentmiklós, illetve a városkörnyéki **lakóterületek a hordalékkúp magasabb részein** épültek ki, távolabb a korábbi mocsaras, rendszeresen vízjárta területektől. A későbbi vízrendezési munkálatoknak – Nádor-csatorna és Malom csatorna kialakításának – köszönhetően a Sárvíz vízrendszerét szabályozták, s ezzel a tájra mai napig jellemző nagy kiterjedésű mezőgazdasági területek kialakultak, az érzékeny természeti területek mellett. A természetes növényzet jelentősen visszaszorult.

A települések belterületével közvetlenül nem kapcsolódnak természetes élőhelyek, a mezőgazdasági művelés a jellemző. A területen a Sárvíz következtében jelentős a **nemzeti és országos védelem** alatt (Ramsari területek, Natura 2000, országos jelentőségű természetvédelmi terület) álló területek nagysága: **Sárvíz-völgye Tájvédelmi Körzet** 157 ha, **Rétszilasi-halastavak Természetvédelmi Terület** 1495 ha. A védelem alatt álló területek bővítése tervezett

A Rétszilasi-tavak és környéke (az alapi kaszálórétek és a nagylóki völgyrendszer) közel 1500 ha nagyságú tórendszer, mely 1996-tól védett. A halastavak Fejér megye déli határán, a Sárrét és a Mezőföld találkozásánál, a Rétszilasi süllyedékben, a Sárvíz (Nádor-csatorna) és a Malom-csatorna mentén található. A terület legkiemelkedőbb értékét a gazdag madárvilág jelenti. A védett terület a Dunántúl legjelentősebb ökológiai folyosójához tartozik.

A település területén országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt áll a **Bolondvár-földvár**.

A település területén további számos ökológiailag értékes, természet-közeli állapotú területek is találhatóak, melyek a fent leírt területekkel együtt részét képezik az Országos Területrendezési Terv **országos ökológiai hálózatának** is. Továbbá Sárbogárd külterületének egy része érzékeny természeti terület.

Helyi jelentőségű táji és természeti érték a Kislóki löszfalak, melyben ritka növény-, rovar és madárvilág található.

Sárbogárd nagy kiterjedésű védett területei – vizes élőhelyek, nádas, kaszálók, gyepek – mellett a város külterületén **évszázados hagyományai** van a **mezőgazdasági művelésnek**, a gyümölcsstermesztésnek, illetve ezek feldolgozásnak. A mezőföld jellegzetes löszhátain termékeny, kiváló minőségű talajok keletkeztek, s szinte teljes egészük mezőgazdasági művelés alatt állnak. A mezőgazdasági területek szántók, gyepek közvetlenül a lakott területek határában kezdődnek. A nagytáblás, intenzív mezőgazdasági művelés alatt álló szántóterületeket a külterületi majorok, illetve volt TSZ területek tagolják. A település területén az erdőállomány nagysága mindössze 437 ha, az összterület 3%-a. Az erdőállomány nagyságának növelése várható a külterületen, a lakott területek és a jelentős nagyságú, fejlesztésre kijelölt gazdasági területek között véderdőként kijelölve.

Országos jelentőségű természetvédelmi területek:

Rétszilasi – tavak: országos jelentőségű természetvédelmi területek.

Tervezett Országos jelentőségű természetvédelmi területek:

A Sárvíz – völgye Tájvédelmi Körzet: A Sárvíz – völgye Tájvédelmi Körzet települést érintő egyes részei az országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt álló területének védelemre tervezett bővítési területe.

A NATURA 2000 hálózat részei, európai szintű védettségre tervezett területek:

A Rétszilasi – tavak és környéke, az alapi kaszálórétek és a nagylóki völgyrendszer részét képezik az európai szintű védettségre tervezett NATURA 2000 hálózatnak.

Országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt álló földvár:

A település területén országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt álló Bolondvár – földvár a 0260/2 hrsz-ú ingatlanon található.

10. ábra: A földvár (Bolondvár) Sárbogárd határában

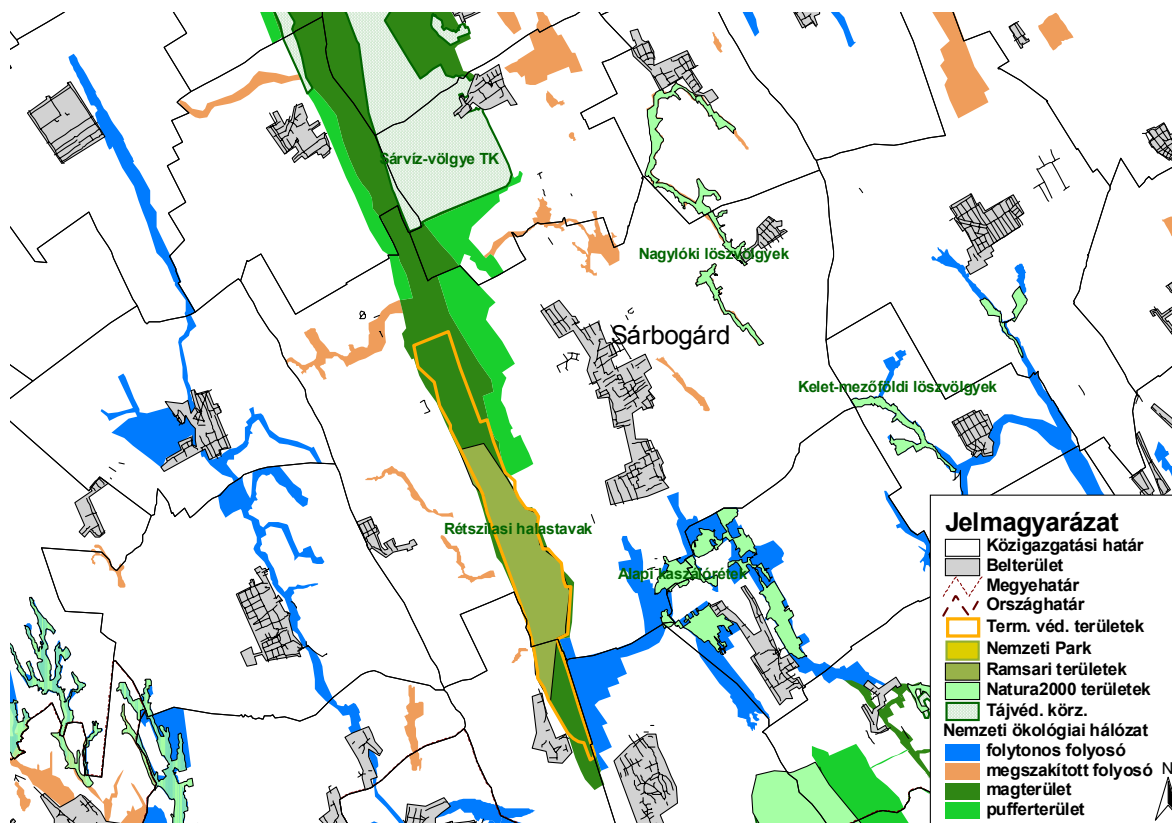

Forrás: www.civertan.hu

Ökológiailag értékes, természet-közeli állapotú területek:

A település területén további számos ökológiailag értékes, természet-közeli állapotú területek is találhatóak, melyek fent leírt területekkel együtt részét képezik az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Tv. 3/1. melléklete által megállapított országos ökológiai hálózatnak is.

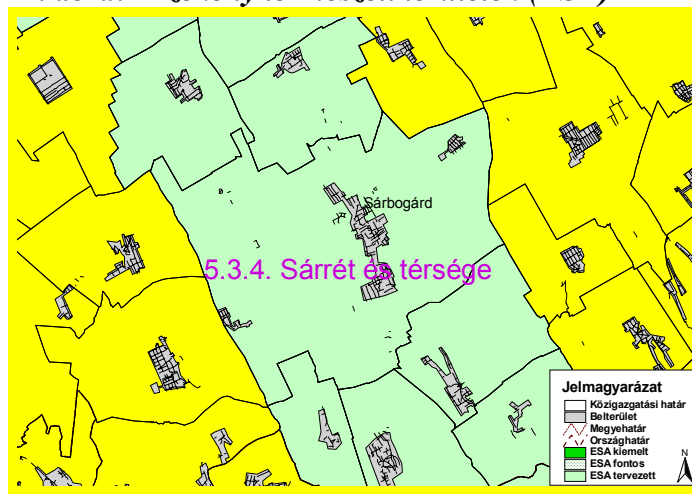
11. ábra: A Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei és a természetvédelemmel érintett területek

Érzékeny természeti területek:

Sárbogárd külterületének egy része a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM rendelet által meghatározott érzékeny természeti terület kategóriába is tartozik. Ezen a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása a cél, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében.

12. ábra: Érzékeny természeti területek (ESA)

Fokozottan érzékeny természeti területek:

A védett természeti területeken belül kijelölt, azok legértékesebb, legérzékenyebb, fokozott védelmet igénylő területei. Jelentős részük a tájvédelmi körzeteken belül helyezkedik el, de országos és helyi védett területet is érintenek.

Helyi jelentőségű Táj- és természeti értékek

Kislóki löszfalak: A löszfalak természeti képződmények, amelyeknek igen ritka a növény-, rovar és madárvilága. Ezek természetes és természet-közeli állapotát fenn kell tartani.

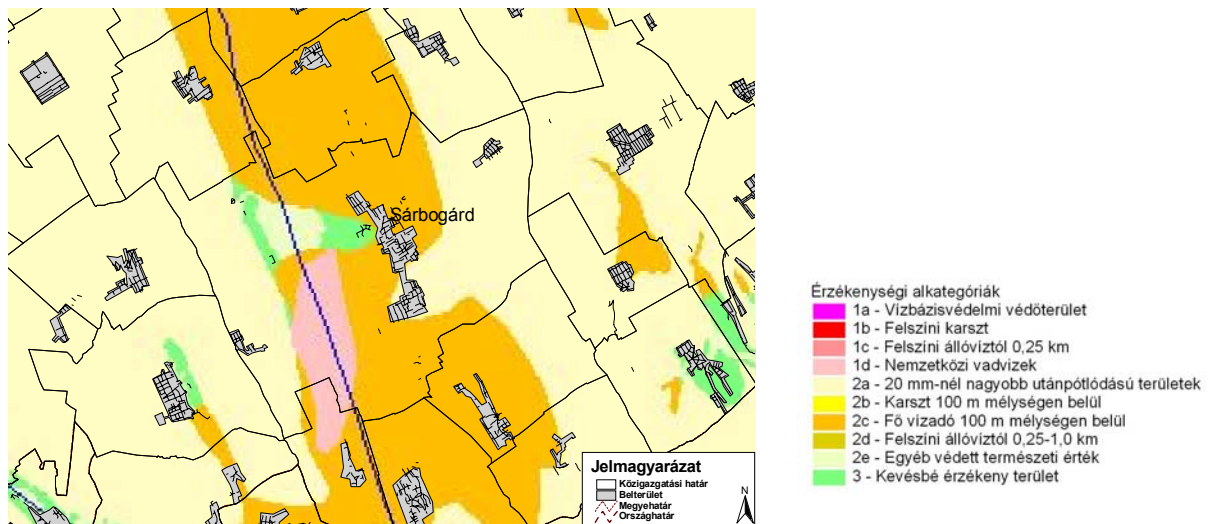
3.4.3.3 Környezeti állapot, környezetvédelem

A felszín alatti közeg érzékenysége nem tartozik szoros értelemben a természetvédelemhez, azonban a környezet védelmének módjában és minőségében fontos jelentősége van.

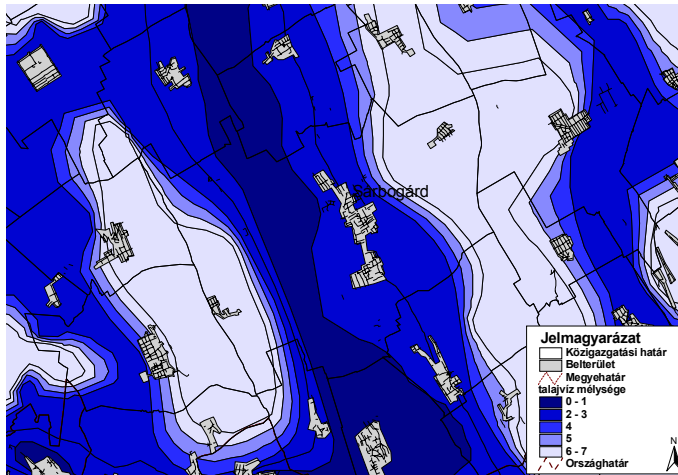
Sárbogárd a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet szerint nem fekszik nitrát-érzékeny területen.

A Sárbogárd a felszín alatti közeg érzékenységre vonatkozó 219/2004 (VII.21.) Korm. rendelet szerint a következő ábra szerinti adottságokkal rendelkezik. A 7/2005. (III. 1.) KvVM rendelethez készül melléklet szerint a település egésze „B” érzékenységi kategóriába lett sorolva.

13. ábra: Felszín alatti érzékenység

14. ábra: Talajvíz mélysége

A talajvíz mélysége a településen a Sárvíz térségében magasabb, általában 1-2 méter között van. Ezen vízenyős területeken gazdag élővilág található, magas természetvédelmi értékkel. A település külterületének keleti és nyugati, magasabban fekvő részein a talajvíz 6-7 m mélyen található. Sárbogárd, valamint az ehhez szorosan kapcsolódó sárszentmiklósi és az alsótöbörzsöki rész talajvíz mélysége 4 m alatt van.

A településfejlesztési területek kijelölésekor a termőfölddel való takarékos gazdálkodás elvét kell figyelembe venni, s a felhasználást ütemezetten, a felmerülő, tényleges igények szerint kell megvalósítani. A nagy mezőgazdasági területek deflációs, s a változatos löszfelszín eróziós veszélynek vannak kitéve.

A **vizek minőségét** terhelik a csatornázatlan területek nem megfelelően kiépített ürítői, a mezőgazdasági tevékenység, a közlekedésből származó talajszennyezés, talajvízszennyezés és az ipari talajvízszennyezés. Sárbogárd nem nitrátérzékeny terület, a felszín alatti víz szempontjából érzékeny település.

Levegő tisztaságvédelmi szempontból a település a tiszta levegőjű települések közé tartozik. A településen és a környező területen nincsen jelentős légszennyező hatású ipari terület. **Környezeti zaj- és rezgésterhelések** szempontjából a 63. sz. főút környezeti terhelése kiemelkedik.

A településen található lerakó kommunális **hulladéklerakó** regionális szerepet tölt be. A hulladékszállítás, illetve ártalmatlanítás megoldott, továbbá a városban működik szelektív hulladékgyűjtés.

3.5 KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

3.5.1 KÖZMŰ-INFRASTRUKTÚRA ÉS SZOLGÁLTATÁS⁷

A városban 2005 elejére, a csatolt településrészek kivételével, teljes körűen kiépítették a kommunális és ipari infrastruktúra hálózatát.

Sárbogárd legnagyobb részén csak a **teljes közműellátás** biztosított. A teljes közműellátás magában foglalja a vezetékes ivóvízellátást, a közcsatornás szennyvízelvezetést, a villamosenergia-ellátást, a gázellátást és a vezetékes távközlést. Sárbogárd **városkörnyéki lakóterületein** azonban több helyen csak a **részleges** közműellátás érhető el, s ennek megváltozása nem várható gazdaságossági szempontok miatt. Hátrányosan érinti a

⁷ Sárbogárd Város Településfejlesztési Konceptiójának felhasználásával.

városkörnyéki lakóterületeket, hogy a szélessávú internet-hozzáférés – Pusztaegres kivételével - nincsen kiépítve ezeken a részeken.

Sárbogárdon és Sárszentmiklóson **elválasztott rendszerű csatornahálózat** működik. A csapadékvíz-elvezetése nyílt árokkal, illetve sűrűbb beépítésű, továbbá a forgalmas területeken zárt gyűjtőhálózatban történik. A hálózat átalakításának kiépítése harmadik fázisban történik. Városkörnyéki lakóterületek esetében a szennyvízellátás nem megoldott, a városi szennyvízhálózatra csatlakozás a távolság és a talajtani jellemzők miatt kérdéses, az alternatív szennyvízkezelési technológiákat kell megvizsgálni. A csapadékvíz-elvezetés nyílt árokkal történik. A közmű ellátottság a szennyvízelvezetés és a csapadékvíz-elvezetés kivételével mennyiségi vonatkozásban kedvező, Sárhatvan és Nagyhörcsök kivételével a vezetékes gázellátás megoldott.

	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)	Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Háztartási gázfogyasztók száma (db)	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	Összes gázfogyasztók száma (db)
1997. év	71,6	4520	46,1	1086	2420	127,5	2543
1998. év	91,3	4549	52,6	1139	2516	127,9	2648
1999. év	93,1	4878	65,6	1422	2619	128,2	2771
2000. év	93,1	4916	65,6	1569	2709	129,2	2867
2001. év	93,1	4973	65,6	1711	2789	129,5	2952
2002. év	93,2	4655	62,6	1886	2865	130,2	3042
2003. év	93,2	4781	62,7	1886	3010	131,1	3200
2004. év	95,2	4846	86	2834	3134	132,9	3337
2005. év	93,8	4891	86	2834	3230	133,4	3438
2006. év	92	4963	83,5	3326	3322	133,5	3545

*A közművek fejlesztése tekintetében ezért a **minőségi ellátást kell előtérbe helyezni a jövőben, továbbá a városkörnyéki lakóterületeken a közművekhez való csatlakozás feltételeit kell megteremteni. A csatornahálózat fejlesztését be kell fejezni.; továbbá a közművek megjelenésének javítását jelentheti. A városkörnyéki lakóterületek esetében alternatív lehetőségeket minden közmű esetében meg kell vizsgálni.***

SWOT

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Közművesítettség magas foka a központi településrészen; – Jelentős számú gazdasági és lakóterületi fejlesztésre alkalmas terület; – Páratlan természeti értékek; – Jó megközelíthetőség, jó közlekedési kapcsolatok; 	<ul style="list-style-type: none"> – Városi arculat hiánya; – Központok, alközpontok hiánya; – Közösségi terek, zöldterületek hiánya a központban és a lakótömbökben; – Elnéptelenedő külterületi egységek; – Belső úthálózat gyenge minősége; – Nagy átmenő forgalom;

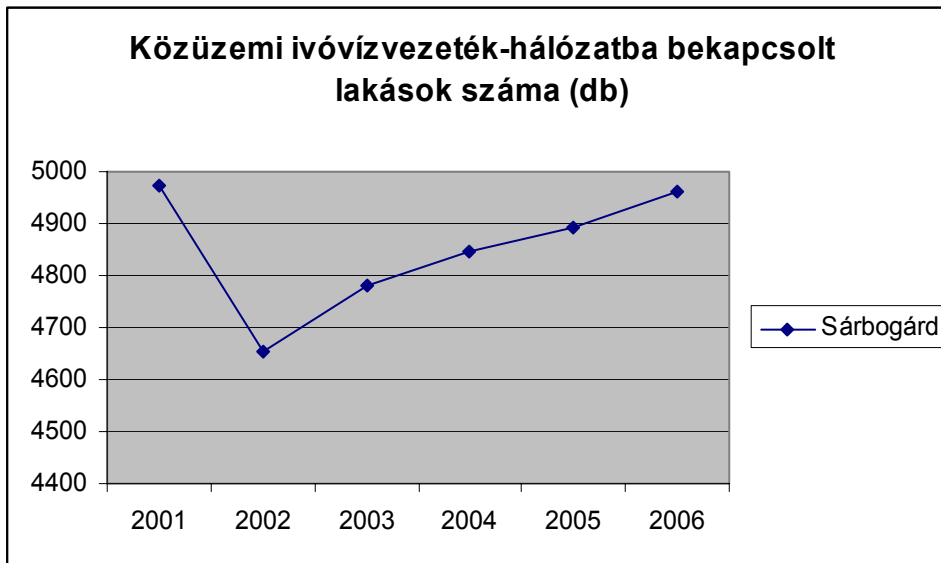
<ul style="list-style-type: none"> –Növénytermesztés hagyományai, jó minőségű földek megtartása. 	<ul style="list-style-type: none"> –Egyes intézmények nem megfelelő kapacitása; –Épített örökség rossz állapota; –Egységes zöldfelületi rendszer hiánya; –Kerékpárút hálózat hiánya; –Közmű infrastruktúra gyenge minősége, rossz kapacitása.
<p>LEHETŐSÉGEK (külső)</p>	<p>VESZÉLYEK (külső)</p>
<ul style="list-style-type: none"> –Rekreációs szerep erősítése; –Munkahelyteremtő gazdasági szereplők megtelepedése; –Gazdasági és turisztikai szerep erősítése –Művi és természeti értékek megóvása, hasznosítása; –Kereskedelmi és szolgáltató szerep erősítése –Strand fejlesztése, gyógyturizmus kialakulása –Átmenő forgalom negatív terheléseinek megszüntetése, lelassítása; –Közlekedési kapcsolatok javítása; –M8 autótút, városi elkerülő út kiépülése; –Gyűjtőúthálózat korszerűsítése; –Kerékpárút hálózat kiépítése – Környezetterhelés csökkentése; –Új városközpont kialakítása –Megindul az elszlömösödő lakóterületek rehabilitációja. 	<ul style="list-style-type: none"> –A rendelkezésre álló fejlesztési területek nem előre mutató, koncepciót nélkülöző hasznosítása; –Takarékos területgazdálkodás elveinek mellőzése; –A város túlzott beépítése –A fejlesztésekkel párhuzamosan nem épül ki az infrastrukturális, szolgáltató és alapintézményi háttér, –Nem épül meg a várost elkerülő autótút, s csak nagy távlatban valósul meg az M8; –Romló környezetminőség.

3.5.1.1 Ivóvízellátás

Sárbogárd és a településrészei ivóvízellátását öt független rendszer biztosítja. Kislók, Pusztagegs, Sárhatvan és Nagyhörscök saját kutakról önálló rendszerekben kapják a vizet.

Az ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások 2002 óta folyamatosan nő, és 2006-ra érte el a 2001-es értéket. Kistérségi szinten szintén visszaesés figyelhető meg 2001-2002 viszonylatában, míg a megyét, a régiót és az országot tekintve egyenletes, lassú emelkedés tapasztalható.

57. diagram

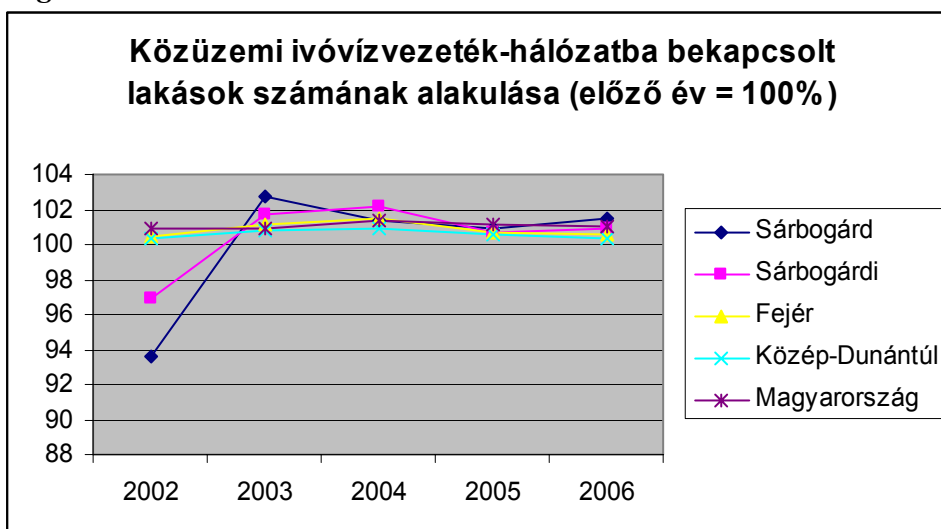
Forrás: KSH

31. táblázat: Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	4 973	4 655	4 781	4 846	4 891	4 963	100
Sárbogárdi kistérség	9 311	9 024	9 177	9 379	9 443	9 533	102
Fejér megye	153 159	153 932	155 776	158 104	159 216	160 115	105
Közép-Dunántúl	410 141	411 442	414 599	418 499	420 730	422 265	103
Magyarország	3 787 024	3 820 695	3 856 833	3 911 099	3 956 388	3 996 223	106

Forrás: KSH

58. diagram

Forrás: KSH

32. táblázat: Közüemi ivóvízvezeték hálózat hossza (km), 2001-2006

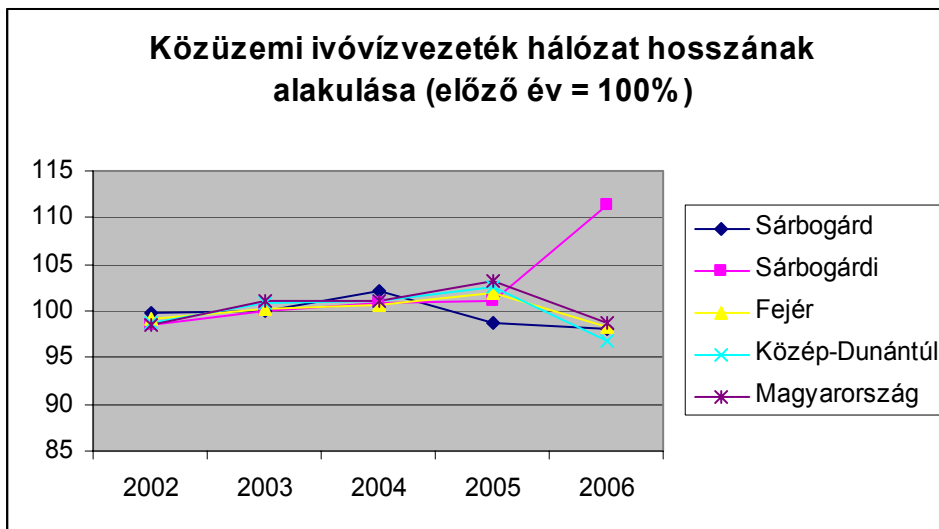
Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	93	93	93	95	94	92	99
Sárbogárdi kistérség	223	220	220	222	225	250	112
Fejér megye	2 875	2 850	2 856	2 876	2 932	2 880	100
Közép-Dunántúl	8 338	8 225	8 292	8 378	8 597	8 325	100
Magyarország	62 604	61 692	62 321	62 922	64 911	64 085	102

Forrás: KSH

2006-ban 92 km ivóvíz-vezeték hálózat volt a városban. 2001-hez viszonyítva tehát 1 km-el kevesebb, 2004-hez viszonyítva pedig 3 km-el. Országos, megyei, régiós és kistérségi szinten is csökkent a kiépített hálózat 2002-ben, majd onnantól kezdve növekedés figyelhető meg 2005-ig, amikor a kistérséget kivéve ismételen csökken a hálózathossz.

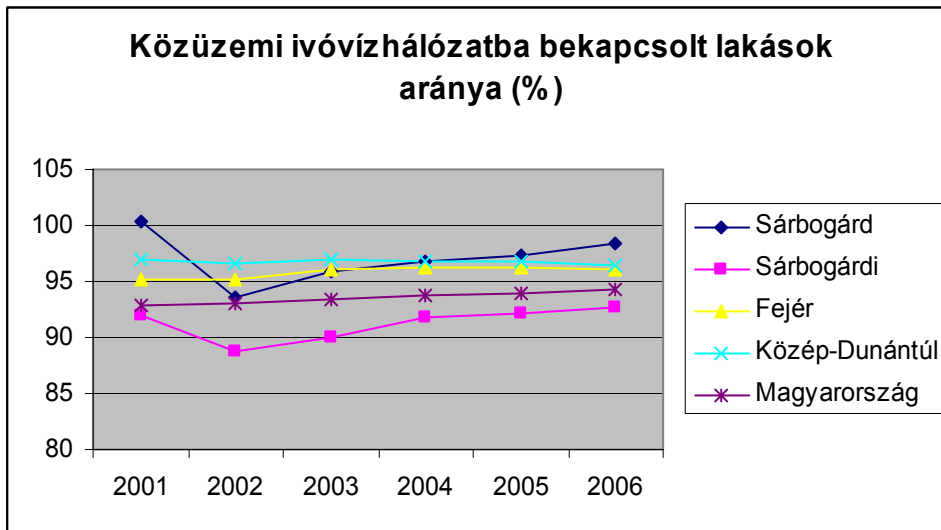
Sárbogárdon vannak olyan kisebb utcák, ahol vízvezeték még nincs, de a szennyvízelvezetés már kiépült, itt a vízvezeték kiépítése a feladat.

59. diagram

Forrás: KSH

60. diagram

Forrás: KSH

A fenti trendet követi a közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások arányának változása is. 2001 után 2002-re csökken az arányuk (Sárbogárdon 6%-kal), de legalábbis nem nő. Sárbogárdon a 2002 óta tartó, évről évre történő növekedés mellett sem éri el az érték a 2001-es szintet. A városban 2006-ban a lakások (ingatlanok) 98%-a van bekötve az ivóvízhálózatba. Ez az arány jobb, mint a kistérségi átlag, ahol a lakások 7%-a nem rendelkezik közvetlenül ivóvízzel, jobb a megyei (96%) és a régiós (97%) átlagnál is, sőt az országos értéknél is. Ebben a tekintetben a sárbogárdi lakások, házak közműellátottsága megfelelő.

32. táblázat: *Közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (%), 2001-2006*

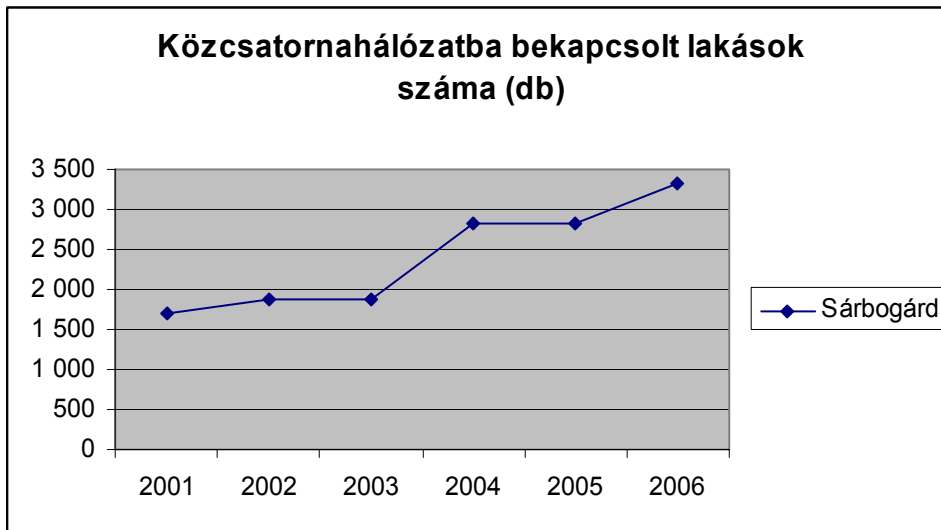
Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	100	94	96	97	97	98
Sárbogárdi kistérség	92	89	90	92	92	93
Fejér megye	95	95	96	96	96	96
Közép-Dunántúl	97	97	97	97	97	97
Magyarország	93	93	93	94	94	94

Forrás: KSH

3.5.1.2 Szennyvízelvezetés

A vízvezeték-hálózat kiépítettségétől és a bekötött lakások számától lényegesen elmarad a szennyvízelvezető hálózat kiépítése. A szennyvízcsatornába bekötött lakások száma folyamatosan nő 2001 óta a városban. Ugrásszerű növekedés 2004-től figyelhető meg. Ennek köszönhetően 2006-ban 3326 lakás volt bekötve a csatornahálózatba, a 2001-es szám közel kétszerese. A környező települések csatorna kiépítettsége lényegesen rosszabb Sárbogárdénál. Az ország, a régió és a megye mutatóiban nem tapasztalható a 2004-es év kiugrása, a bekapcsolt lakások száma egyenletesen, lassan nő.

61. diagram

Forrás: KSH

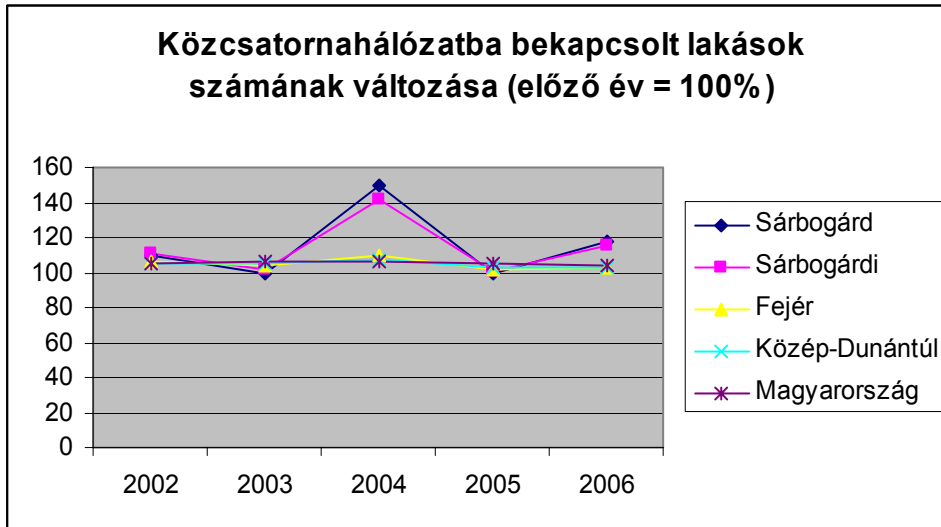
A szennyvízcsatorna hálózat hossza az országos, megyei és régiós adatok szerint egyenletesen és folyamatosan nő, Sárbogárdon és kistérségében azonban nem ez a helyzet. 2002-ben 4 km-el kevesebb csatornával rendelkezett a város, mint 2001-ben, és 2006-ra is visszaesés figyelhető meg 2005-höz képest (3 km-el). A kistérségben ugyanez a helyzet. Másik fontos különbség, hogy 2004-ben a várost és a kistérséget tekintve is jelentős növekedés figyelhető meg a kiépített csatorna hosszában, a városban 24 km, a kistérségben 14 km-el több csatorna épül.

33. táblázat: Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	1 711	1 886	1 886	2 834	2 834	3 326	194
Sárbogárdi kistérség	2 043	2 276	2 316	3 290	3 298	3 805	186
Fejér megye	85 023	90 682	94 304	103 639	105 481	108 431	128
Közép-Dunántúl	252 201	265 121	278 426	298 956	307 451	316 805	126
Magyarország	2 181	2 300	2 441	2 595	2 733	2 857	131

Forrás: KSH

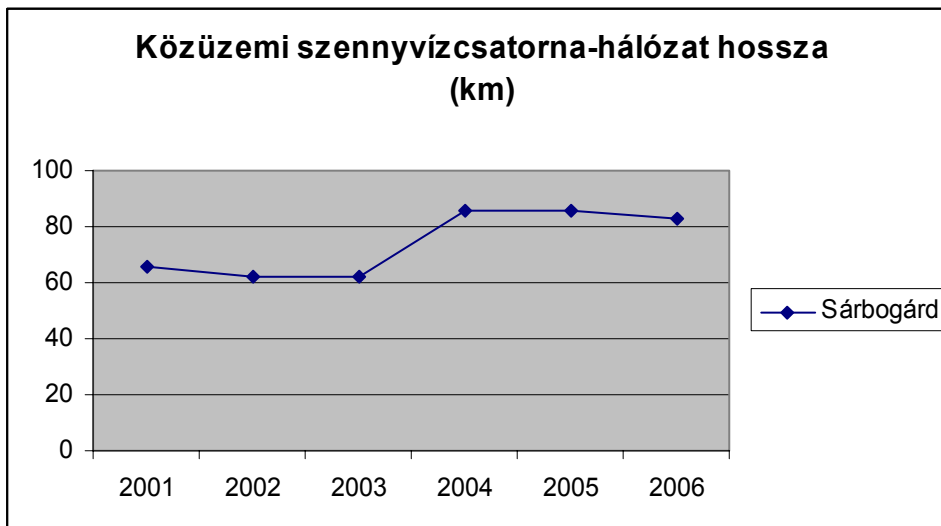
62. diagram

Forrás: KSH

Sárbogárd – és a vele egybe épült Sárszentmiklós – csatornázott, a külső városrészek (Pusztægres, Kislók, Nagyhörcsök, Rétszilas, Sárhatvan) kivételével. A csatornázás elválasztott rendszerű. A kommunális szennyvíz gravitációsan, közbenső átemelők segítségével jut el a közös szennyvíztisztító telepre, mely Sárbogárdtól nyugatra-északnyugatra helyezkedik el. A csatornahálózat megépítése 3 fázisban 2005-ben befejeződött, Sárbogárd ezzel teljes csatornázottságot ér el.

63. diagram

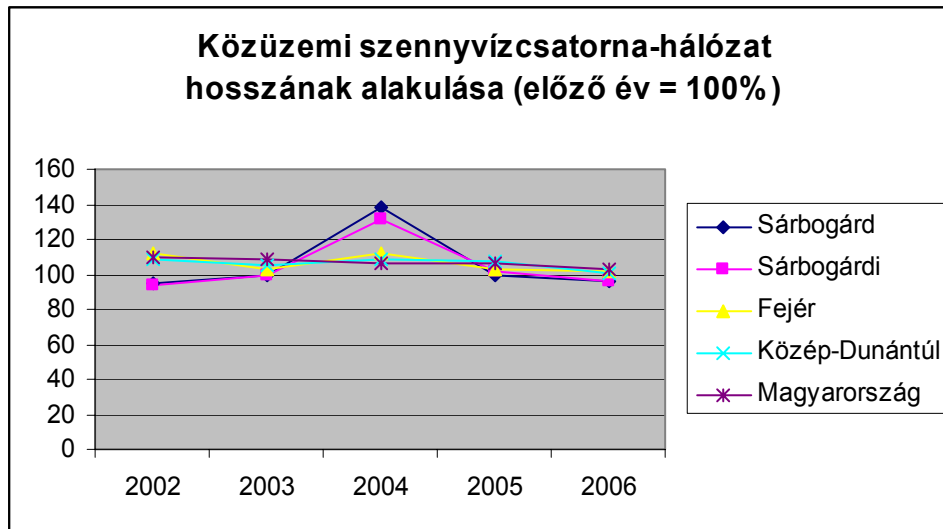
Forrás: KSH

34. táblázat: Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	66	62	62	86	86	83	127
Sárbogárdi kistérség	80	75	75	99	100	96	120
Fejér megye	1 299	1 460	1 502	1 688	1 728	1 759	135
Közép- Dunántúl	3 897	4 245	4 461	4 838	5 201	5 253	135
Magyarország	27 233	30 004	32 698	34 833	36 870	38 085	140

Forrás: KSH

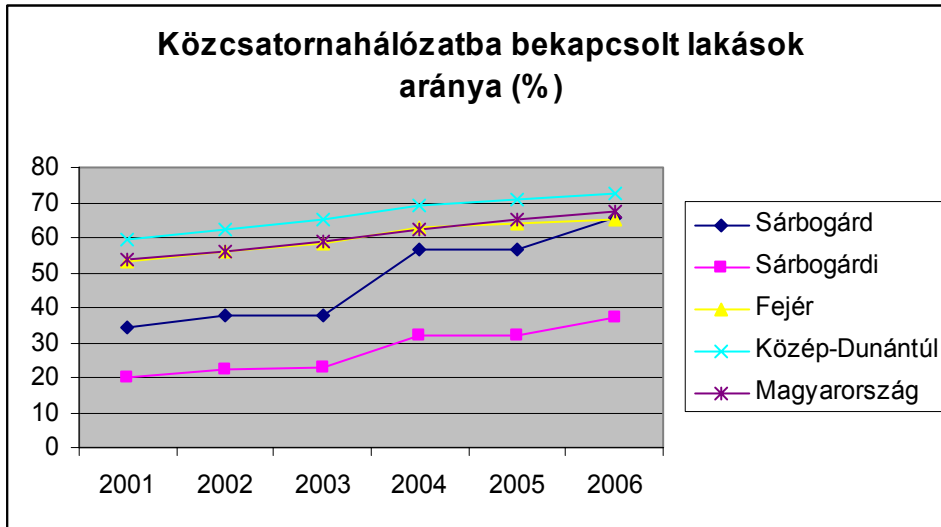
64. diagram

Forrás: KSH

A csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya az országos adatoknak megfelelően elmarad a vízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások arányától, az emelkedés ellenére. Míg 2001-ben csak minden harmadik (35%) lakás volt rákötve a csatornahálózatra, addig 2006-ban már a lakások kétharmada (66%). A környező települések ettől lényegesen el vannak maradva, kistérségi szinten 37%-os a bekötött lakások aránya. A sárbogárdi mutatók az országos és a megyei adatoknak megfelelnek, a régió arányától elmaradnak.

65. diagram

Forrás: KSH

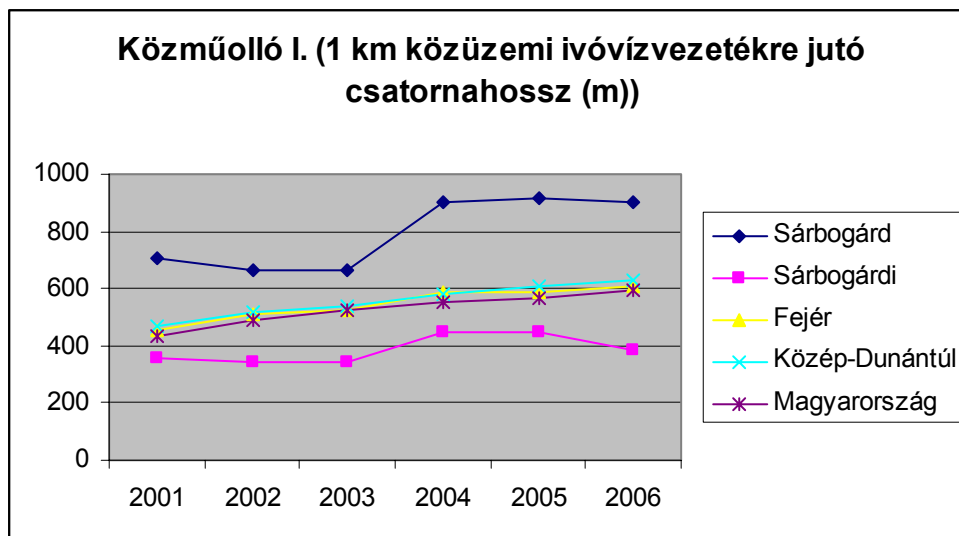
35. táblázat: Közcatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	35	38	38	57	56	66
Sárbogárdi kistérség	20	22	23	32	32	37
Fejér megye	53	56	58	63	64	65
Közép-Dunántúl	60	62	65	69	71	72
Magyarország	54	56	59	62	65	67

Forrás: KSH

A vízvezeték-hálózat és a csatornahálózat kiépítettségének egybevetésével számított közműolló Sárbogárdon kedvezően alakul. 1 km ivóvízvezetékre 2006-ban 0,9 km csatorna jut. 2001-hez képest ez javult, akkor 0,7 km csatorna jutott 1 km vízvezetékre. Ez a közműolló mutató lényegesen jobb, mint a kistérségi érték, de jobb a megyei, a régiós és az országos mutatóknál is. Ez a sárbogárdi közművesítettség magas színvonalát mutatja.

66. diagram

Forrás: KSH

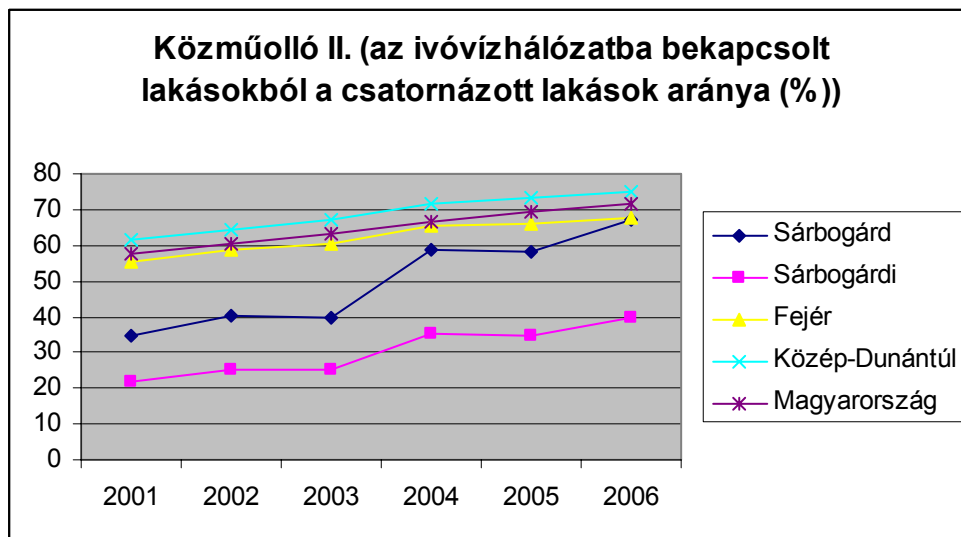
36. táblázat: Közműolló I. (1 km közüzemi ivóvízvezetékre jutó csatornahossz (m)), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	705	667	667	905	917	902
Sárbogárdi kistérség	357	341	341	446	446	384
Fejér megye	452	512	526	587	589	611
Közép-Dunántúl	467	516	538	577	605	631
Magyarország	435	486	525	554	568	594

Forrás: KSH

A bekötött lakások egybevetésével Sárbogárd előnye a megyével, régióval és az országos átlaggal szemben már eltűnik, de 67%-os mutatója azoknak megfelel vagy csak kevéssel marad el tőlük. Vagyis a vezetékes vízzel ellátott lakások kétharmada a csatornahálózatba is be van kötve, ami jó arány. 2001-hez képest e téren Sárbogárd helyzete számottevően javult, az akkori 34%-ról nőtt a csatornára is kötött lakások aránya 67%-ra. Ezzel a megyei átlagot utolérte.

67. diagram

Forrás: KSH

37. táblázat: Közműolló II. (az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakásokból a csatornázott lakások aránya (%)), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	34	41	39	58	58	67
Sárbogárdi kistérség	22	25	25	35	35	40
Fejér megye	56	59	61	66	66	68
Közép-Dunántúl	61	64	67	71	73	75
Magyarország	58	60	63	66	69	71

Forrás: KSH

3.5.1.3 Hulladékgazdálkodás

A térségben Sárbogárdon üzemel, korszerű, műszaki védelemmel ellátott lerakó. A térség települései Polgárdi Város Önkormányzatának többségi tulajdonában lévő Vertikál ZRt.-t bízták meg a keletkező hulladékok összegyűjtésére és elszállítására. A Vertikál ZRt. az üzemeltetője a műszaki védelemmel rendelkező sárbogárdi lerakónak is, amely Sárbogárd és 22 település hulladékát fogadja jelenleg. A Sárbogárdtól keletre kialakított lerakó 1994 óta üzemel. Az újonnan – 2001- ben átadott műszaki védelemmel ellátott egysége 8 ha területen helyezkedik el. A lerakás dombépítéssel történik. A korábban már a területen lerakott hulladék mennyisége 140 ezer m³, amely 2 ha területen helyezkedik el.

A keletkező települési szilárd hulladékok összetétele becslések alapján az alábbi:

Hulladékalkotó anyagok	m/m %
Papír	16-17
Műanyag	5-6
Textil	3-4
Üveg	3-4
Fém	3-4
Szerves (bomló)	35-40
Szerves	25-30
Összesen	100

A hulladékgazdálkodási törvény által elvárt szelektív hulladékgyűjtés bevezetése még nem alakult ki, bár kezdeményezések már történtek. Ennek oka elsősorban a feldolgozóipari háttér hiánya, melynek következtében az elkülönített hulladékgyűjtés és hasznosítás nem gazdasági előnyt a vállaltok számára.

Sárbogárdon rendszeres hulladékgyűjtésbe a lakások 94%-a (4766 lakás) van bevonva. 2001-hez képest ez a szám nőtt, az országos átlagot meghaladja. 2006-ban összesen 2659 tonna hulladékot szállítottak el. A rendszeresen tisztított közterület 47000 m².

38. táblázat: Rendszeres szemétyűjtésbe bevont lakások száma (db), 2001-2006

Megnevezés	2001		2002		2006	
	db	%	db	%	db	%
Sárbogárd	4529	91	4560	92	4766	91
Sárbogárdi kistérség	4529	45	4560	45	9294	90
Fejér megye	85266	53	84389	52	156960	94
Közép-Dunántúl	236598	56	236391	55	407229	93
Magyarország	2505757	61	2565394	62	3901998	92

Forrás: KSH

Jelentős környezeti veszélyforrást jelentenek az illegális hulladéklerakók, és az erdőkben, árkok és utak mentén található szemét lerakatok.

3.5.1.4 Csapadékvíz elvezetés

Sárbogárd és környéke mélyen fekvő, belvizes terület, vízállásos, lefolyástalan részekkel rendelkezik. Meghatározó vízfolyás a Nádor csatorna, amely a vízfolyások végső befogadója. Csapadékos időszakban ez is elöntéssel fenyegeti a körülötte lévő mély fekvésű területeket.

Sárbogárd fekvéséből adódóan lefolyástalan, ezért a nyíltárkos csapadékvíz elvezetés épült ki, amelyeket később a forgalmas, beépült, sűrűn lakott területeken zárt elvezetéssé alakítottak át, víznyelőrácokkal.

A csapadékvíz elvezetés nem épült ki maradéktalanul, tervei elkészültek, engedélyezés alatt állnak, és az elkövetkezendő években tervezik kiépíteni.

3.5.1.5 Gázellátás

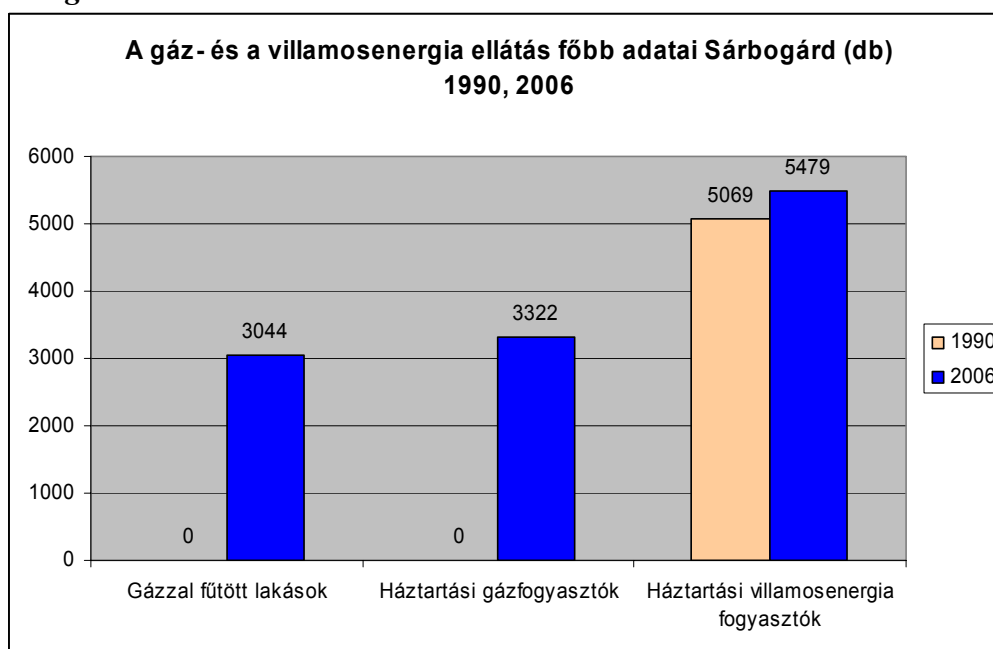
A várostól keletre haladó nagy-középnomású vezetékre csatlakozó gázfogadó és nyomásszabályzó állomások biztosítják a gázellátást. Sárhatvan és Nagyhörcsök gázellátás nem megoldott, és ez nem is gazdaságos.

Az iparterületek közül a Videoton telephez már kiépült a gázvezeték, az ipari park és a további iparterületek ellátása fejlesztést igényel. A lakóterületek további kiépítése nem igényel bővítést várhatóan, a meglévő hálózatról megoldható.

A gázellátásba a lakások 60 %-a van bekapcsolva. 2006-ban a gázzal fűtött lakások száma 3044 db, a háztartási gázfogyasztók száma 3322, az összes gázfogyasztó száma 3545. tekintettel arra, hogy 1990-ben még nem volt kiépítve a gázhálózat, ez tekintélyes növekedés.

Távfűtésbe 465 lakás van bekapcsolva (9%).

68. diagram

Forrás: KSH

3.5.1.6 Villamos energia

A Sárbogárdtól keletre haladó 120 kV-os vezetékhez a Sárszentmiklósnál lévő transzformátor állomásról kiépült 20kV-os hálózat és az ehhez kapcsolódó transzformátorok biztosítják a kiefeszültségű ellátást.

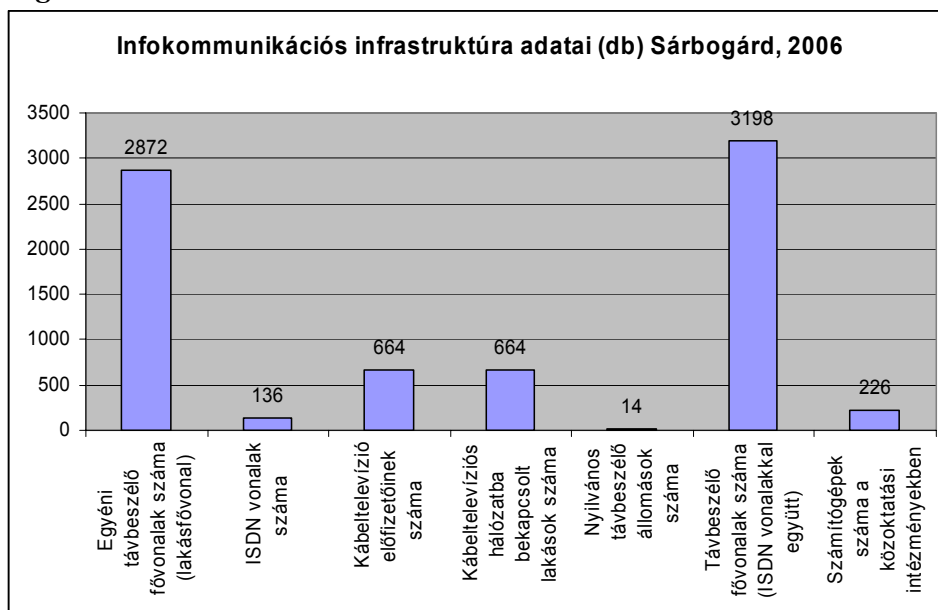
Villannyal a lakások többsége rendelkezik. Háztartási villamos-energia fogyasztók száma 5479 (2006). 1990-ben 5069 fogyasztó volt, így ebben a tekintetben is javult az infrastruktúra a városban.

3.5.1.7 Távközlés, informatika

A távközlési gerinchálózat kiépült a városban, a telekommunikációs lehetőségek biztosítottak. kistérségi szinten a telefonellátottság a legalacsonyabb a megyében, 1000 lakosra 209 vonal jut (megyei érték: 364 vonal/1000 lakos). A mobiltelefon szolgáltatások jelentősen javították a telefonos elérhetőséget.

Sárbogárdon 2872 távbeszélő fővonal van, ami a lakások 57%-át fedi le. Az ISDN vonalak száma 136.

69. diagram

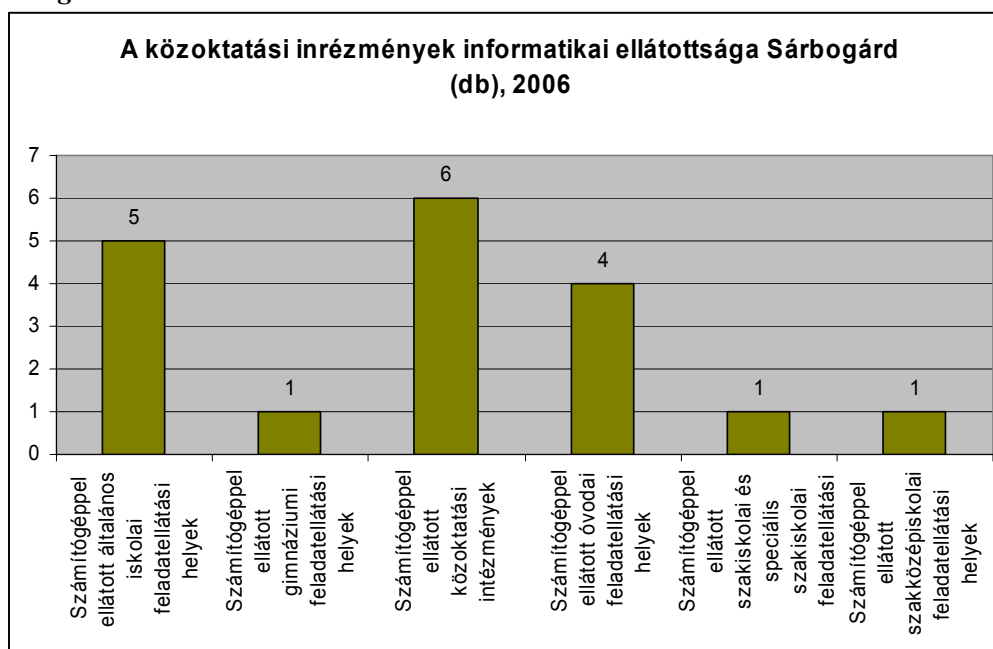

Forrás: KSH

A városban kábeltelevízió működik, a lakások 13%-a rendelkezik kábeltévével (664 db). 2002-ben 331 előfizető 331 lakásban volt elérhető, azóta duplájára emelkedett ez a szám.

Az internet a legtöbb közintézménybe be van kötve és az otthoni internet is terjed. A közoktatási intézményekben összesen 226 számítógép volt 2006-ban.

70. diagram

Forrás: KSH

3.5.2 KÖZLEKEDÉS

3.5.2.1 Közút

Sárbogárd fő közúti kapcsolatát a **63. sz. országos főút** adja, mely egyben a város észak-déli irányú tengelyét képezi. A város észak-déli irányú kapcsolatát biztosítja észak felé az M7 autópályával (Budapest, észak Dunántúl irányába), dél felé pedig a 6. sz. országos elsőrendű főúttal (Szekszárd, Pécs, Horvátország, dél Dunántúl irányába). A város **kapcsolattal rendelkezik továbbá** a városkörnyéki lakóterületek, valamint Mezőfalva, Dunaújváros, Alap, Mezőszilas, Cece, Szabadbattyán irányokban településközi utakon és országos mellékutakon. A város Dél-Fejér megye közlekedési hálózatának egyik legfontosabb átmenő állomása, mely a város lakott részein – környezeti, településszerkezeti – konfliktusokat okoz.

A problémák megoldása a belterületől keletre kijelölt **63. sz. elkerülő út** megépítése jelentené. A város Sárbogárd – Sárszentmiklós részét elkerüli, így az új út nem lakott területeken, hanem ipari területeket érintve vezet, így tehermentesítve a várost. Másik jelentős közlekedési folyosó, mely kialakításra kerül, az **M8 autópálya** a várostól északra, melyhez a város két csomóponttal fog kapcsolódni Nagyhörcsök magasságában és a 63. sz. főút keresztezésében. Az új autópálya a város országon belüli kelet-nyugati kapcsolatait is biztosítani tudja, mely jelenleg mellékúthálózaton zajlik.

A főúttal párhuzamos **tehermentesítő utak**, továbbá **kelet-nyugat irányú közlekedési kapcsolatok alulértékelték**. Figyelembe véve Sárbogárd településszerkezeti adottságait, valamint a keleti településrészen várható nagyarányú gazdasági fejlesztéseket, az ezekhez kapcsolódó közlekedésfejlesztési igények kielégítésére Sárbogárd belső úthálózati adottságai nem megfelelőek, az elkerülő út nélkül nem valósulhatnak meg.

3.5.2.2 Helyi és helyközi tömegközlekedés

Sárbogárd minden irányban jó vasúti, illetve közúti tömegközlekedési kapcsolatokkal rendelkezik, fekvése ebből a szempontból kedvező. Budapest, Székesfehérvár, Dunaújváros, Pécs és Dombóvár felé vasúti és közúti összeköttetése egyaránt van.

Vasút

Sárbogárd fontos vasúti csomópont. A Budapest–Dombóvár–Pécs fő vasútvonalhoz Székesfehérvár felé, illetve Rétszilason Szekszárd–Bátaszék–Baja irányába van fővonal leágazás a településen.

15. ábra: Vasútállomás Sárbogárdon

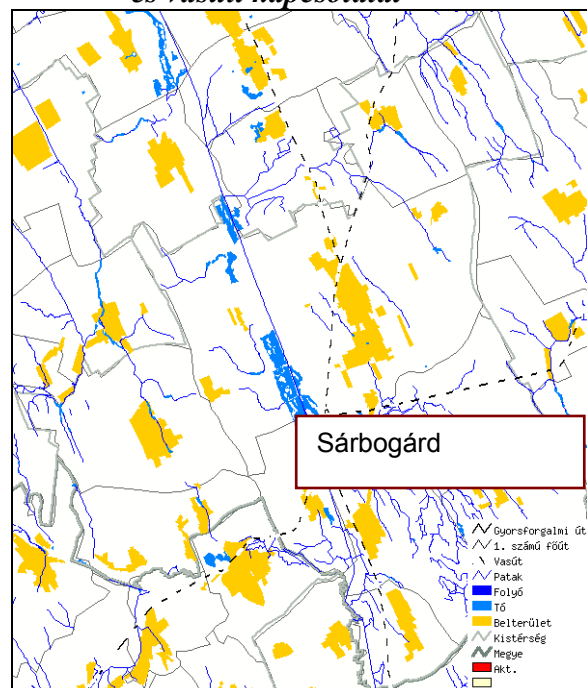

Forrás: www.sarbogard.hu

Rétszilast egy másik vasútvonal Dunaújvárossal és Pusztaszabolccsal köti össze. Sárbogárdot Budapesttel, Péccsel, Kaposvárral, Zágrákkal InterCity, Bajával és Szekszárddal InterPici járat köti össze. Gyorsvonattal elérhetők a Dél-Dunántúl fontosabb városai és Budapest. Néhány elővárosi és helyközi személyvonat is közlekedik az előbbi négy vasútvonalon. Fejlesztési terv a Budapest-Dombóvár vonal kétvágányúvá való átépítése és a Sárszentmiklós-Dunaújváros vonal villamosítása.

Közút

16. ábra: Sárbogárd elhelyezkedése, közúti és vasúti kapcsolatai

Forrás: www.vati.hu TeIR települési riport

A város főútja a 63-as másodrendű főút, amely Székesfehérvárt Szekszárddal köti össze, és áthalad a város tengelyén. Ezen az úton közelíthető meg legkönnyebben Sárbogárd. Elkerülő út kiépítését tervezik. Fontos mellékút a 63-as útra csatlakozó Nagyvenyim– Dunaújváros út, és további mellékutak kötik össze a várost a környező településekkel.

Fontosabbak: a Pusztægres és Mezőszilas felé vezető mellékút, a 61-estől a 63-as főútig tartó Alap-Sárbogárd út. Valamint a Nagyhorcsókra és Mezőfalvára vezető mellékút. Utóbbi Kislókon is átmegy.

Kevés a közterületi parkolóhely. A belső úthálózat bővítését tervezik.

Az állami közutak hossza 19029 m, melyek összesen 131000 m² területet foglalnak el (2006).

39. táblázat: Úthálózat és közterületek adatai, 2001, 2005

Megnevezés	2001				2005		
	Játszóterek száma	Játszóterek területe	Összes belterületi burkolt közút hossza- önkormányzati *	Összes belterületi közút hossza - önkormányzati *	Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe	Önkormányzati kiépített út és köztér hossza	Önkormányzati kiépített út és köztér területe
	db	ha	km	km	m ²	km	ha
Sárbogárd	3,	7,	78,	87,	n.a	1,93	6,48
Sárbogárdi kistérség	3,	7,	78,	87,	20323,	145,75	654,39
Fejér megye	325,	285,	839,	974,	1698017,	2181,74	10327,52
Közép-Dunántúl	759,	718,	2225,	2667,	2140337,	5346,64	26286,74
Magyarország	6670,	6542,	19837,	26652,	7113121	43954,48	208004,6

* (korábban tanácsai) és állami (1986-ig egyéb utakkal együtt) Forrás: KSH

Autóbusz közlekedés

Sárbogárd helyközi autóbusz-közlekedése biztosítja a város elérhetőségét a környező megyei jogú városokból, Győrből és a szomszédos településekről. A buszmegállók öbölben történő elhelyezése feladat.

A városon belüli tömegközlekedést helyi buszjáratok oldják meg. A helyi járatok kapcsolatot biztosítanak a vasútállomás, a városközpont, az ipari park és a városrészek között. A települést teljesen nem fedik le.

Álló járművek, parkolás

A település központjában elhelyezett parkoló kihasznált, de a városközponti tér igényeinek kielégítése érdekében áthelyezése indokolt. A nagyobb forgalmat generáló kereskedelmi szolgáltató gazdasági területeknél megfelelően kiépített parkolók állnak, a vasútállomásnál a parkolást viszont rendezni kell.

A jelenleg is kiváló közlekedési kapcsolatok, mind közút, mind vasút tekintetében megfelelő lehetőséget biztosítottak ez idáig is a város számára, mely lehetőségek kihasználása nem történt meg. Az M8 autópálya és az elkerülő út egyidejű megépítése a gazdaság fejlesztésének megfelelő alapjai lehetnek, melyre a város bátran építhet.

Kerékpárút

A település központjában, a 63. sz. főút mellett (Ady Endre utca) egyetlen, forgalomtól nem elválasztott kerékpárút vezet. A kerékpárforgalmat a településen a gyűjtőutak, illetve a közlekedési fő- és mellékutak bonyolítják. A közintézményeknél, iskoláknál, temetőknél és az ipari parkban kerékpártárolók vannak. Fejlesztési tervek az ipari parkhoz vezető kerékpárút kiépítése, a főút mellett Cece irányába vivő kerékpárút, a Kislókra vezető kerékpárút, a Sárvíz mentén a halastavak megközelítését lehetővé kerékpárút (Sáregres és Sárbogárd között) kiépítése. Javaslat egy észak-déli kerékpáros túraút kialakítása.

Külterületi utak

A külterületi, mezőgazdasági úthálózat tekintetében a kistérség igen elmaradott, ami összefügg a földek egy része művelésének felhagyásával. Az utak sokszor még karban tartva

sincsenek. A megmaradt mezőgazdasági üzemekhez tartozó utak járhatóak, de fejlesztésükre nem fordítanak energiákat.

Járdahálózat

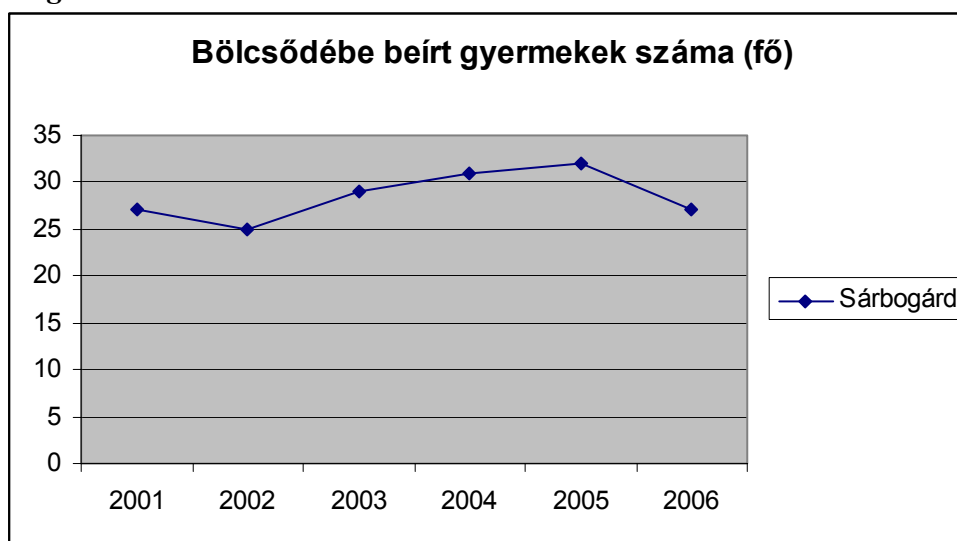
A gyalogos közlekedés feltételeinek javítása is megoldásra vár még Sárbogárdon. Amellett, hogy a **járdák mennyisége és minősége nem felel meg** a városi rangú településsel szemben támasztható követelményeknek, nagyobb gondot jelent a 63.sz. főút biztonságos gyalogos átkelőinek hiánya. A központi funkciókat ellátó főút menti területek jelentős gyalogos forgalmat generálnak. A növekvő gépkocsi forgalmat tudatosan lassító **forgalomtechnikai megoldások** jelenleg egyáltalán nem segítik a gyalogos közlekedést, a főúton való átkelést a központi részekén.

3.5.3 HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

3.5.3.1 Oktatás

Sárbogárdon egy bölcsőde működik 20 férőhellyel. A beírt gyermekek száma 2001 és 2006 viszonylatában 25-31 között változott, 2006-ban 27 gyermeket vittek bölcsődébe. 2001-hez képest ez nem jelent változást, akkor is ugyanennyi bölcsődés gyerek volt. Kistérségi szinten is ugyanez a szám, mert a környező települések egyikén sincs bölcsőde.

71. diagram

Forrás: KSH

40. táblázat: Bölcsődébe beírt gyermekek száma (fő), 2001-2006

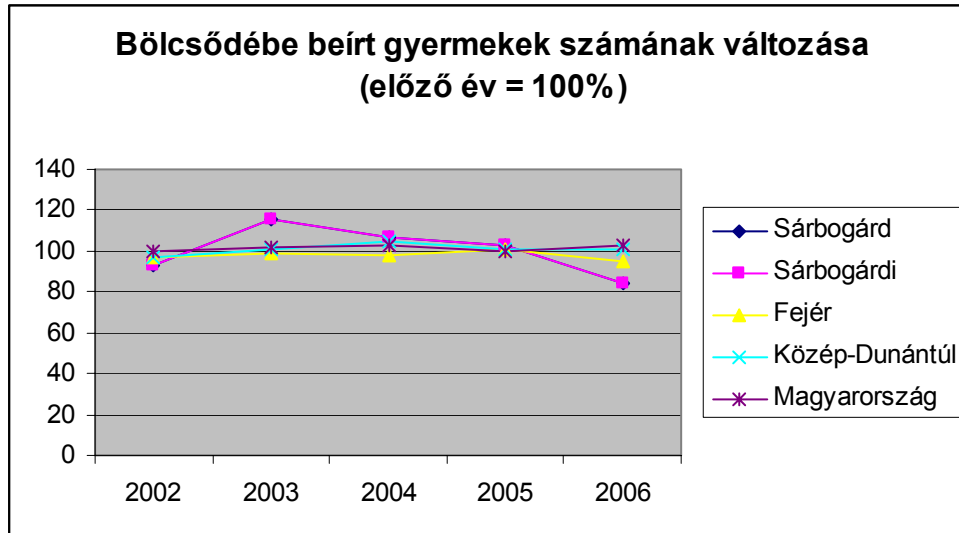
Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	27	25	29	31	32	27	100
Sárbogárdi kistérség	27	25	29	31	32	27	100
Fejér megye	1125	1087	1080	1054	1065	1010	90

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Közép-Dunántúl	2902	2815	2830	2960	2984	3023	104
Magyarország	28981	28847	29422	30333	30230	31153	107

Forrás: KSH

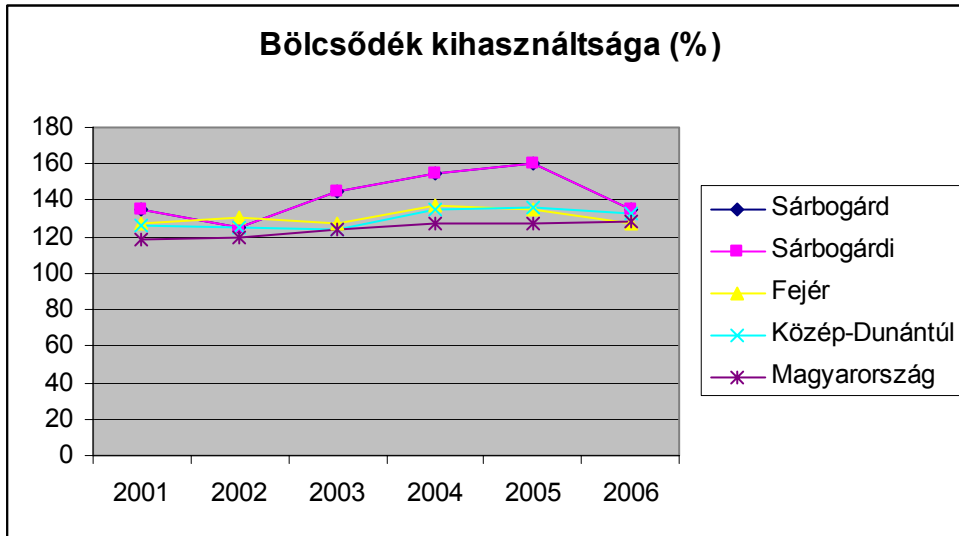
72. diagram

Forrás: KSH

A bölcsőde kihasználtsága 2006-ban 135%-os volt, mivel a 20 férőhelyre 27 gyermek jutott. 2001-2006 között valamennyi évben több gyermeket írtak bölcsődébe, mint amennyi férőhely rendelkezésre áll. A kihasználtság a gyerekszámmal együtt 2005-ben csúcsosodott, 160%-on. A bölcsőde kihasználtsági mutatója az országos értékeket meghaladja, vagyis Sárbogárdon több gyerek jut egy bölcsődei férőhelyre, mint országosan, és ugyanez fennáll a megye és a régió viszonylatában is. Azonban ez nem a tényleges „fizikai kihasználtságot” mutatja, mert az éves szinten, a 20 férőhelyre vetítve 80-85%-os, azaz naponta 16-17 gyermek jelent meg a bölcsődében.

73. diagram

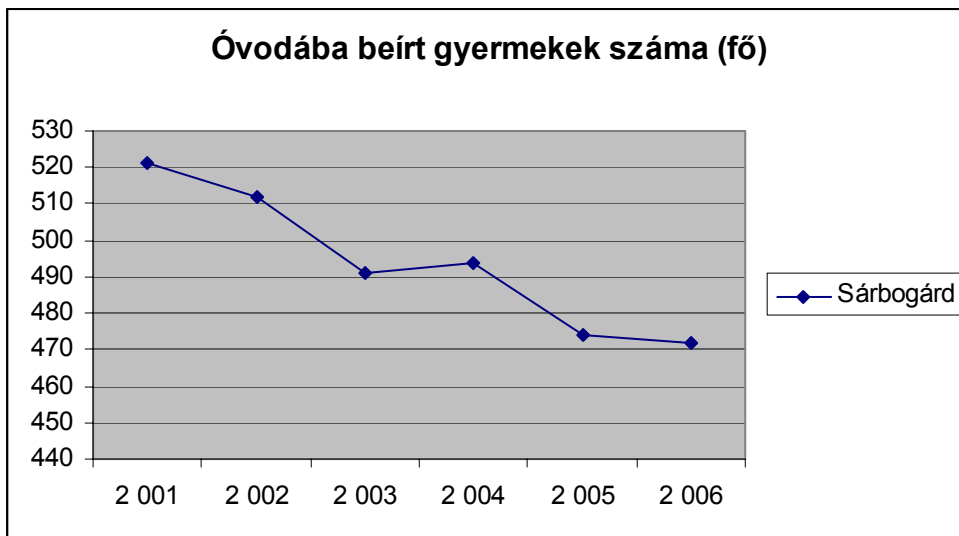

Forrás: KSH

A városban három óvoda működött (2007. szeptemberig), majd a 2007/08-as nevelési évtől az intézményszervezések eredményeként az alábbi intézményszerkezet jött létre: Központi Általános Iskola, Óvoda, Családsegítő és Gyermejkölési Szolgálat óvodai intézményegysége a Zengő Óvoda, továbbá az ÁMK (Sárszentmiklós) óvodai intézményegysége a Kippkopp Óvoda, mely óvodák mindegyike egy-egy telephelyet is működtet Sárbogárdon (Töbörzsök, Pusztageres), így összesen 4 óvodai hely található Sárbogárdon.

Az óvodai férőhelyek száma 2007. évig 600 volt, melyet az intézményszervezésekkel a 2007/08-as nevelési évtől a fenntartó 510 -re csökkentett, melynek magyarázata a csökkenő gyermeklétszám.

74. diagram

Forrás: KSH

Az óvodás gyermekek száma azonban folyamatosan csökken, ami a csökkenő születésszámból adódik. Míg 2001-ben 521 gyerek járt óvodába, addig 2006-ban már csak

472, vagyis 49-el kevesebb. 2003-2004 között volt stagnálás, sőt növekedés (3 fővel), de addig és azután is erőteljes a gyereklétszám csökkenés a város óvodáiban. Ugyanez a helyzet a kistérségben is, ahol 81-el kevesebb gyerek járt óvodába 2006-ban, mint 2001-ben. 2007/08-as nevelési évre a beíratott gyermekek létszáma Sárbogárdon (októberi statisztika alapján): 438 fő. A csökkenés nem sárbogárdi jelenség, országosan, valamint a megyében és a régióban is ez a tendencia a jellemző.

41. táblázat: Óvodába beírt gyermekek száma (fő), 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	521	512	491	494	474	472	91
Sárbogárdi kistérség	959	931	903	891	880	878	92
Fejér megye	14 700	14 203	13 839	13 949	13 818	13 962	95
Közép-Dunántúl	38 196	36 500	35 617	35 323	35 138	35 476	93
Magyarország	341 639	330 872	326 741	325 480	326 256	327 388	96

Forrás: KSH

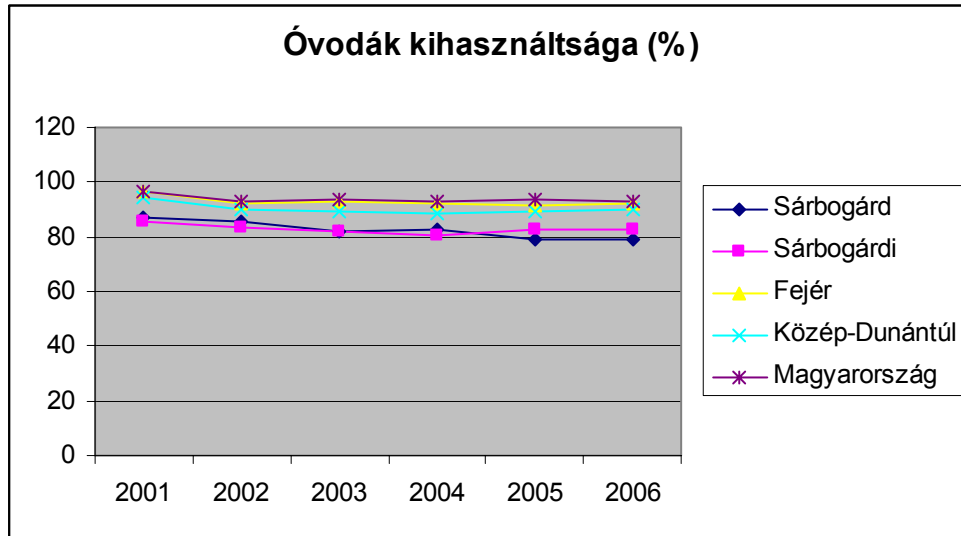
Az óvodai férőhelyek száma az intézményszerkezet átszervezésével is elegendő: a 438 óvodás gyerekre 510 óvodai férőhely jut, vagyis a férőhelyek még 72 gyereket „elbírnának”. A városi óvodák összességében így majdnem 86%-os kapacitáskihasználtsággal működnek. A kihasználtsági mutató valamivel rosszabb, mint a kistérségi, és lényegesen rosszabb, mint az országos, a régiós vagy a megyei átlag. A kihasználtság azonban ezeken a területi szinteken is romlik, vagyis folyamatosan csökken a gyereklétszám, ami kapacitástöbbletet okoz.

42. táblázat: Óvodai férőhelyek száma (db), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	600	600	600	600	600	600	100
Sárbogárdi kistérség	1 116	1 119	1 104	1 104	1 062	1 062	95
Fejér megye	15 254	15 437	14 937	15 167	15 100	15 104	99
Közép-Dunántúl	40 441	40 688	39 803	40 022	39 211	39 335	97
Magyarország	353 146	355 663	349 664	349 309	349 121	351 423	100

Forrás: KSH. Gyógypedagógiai neveléssel együtt

75. diagram

Forrás: KSH

A városban három általános iskola (önkormányzati fenntartású) és egy speciális előkészítő iskola (megyei fenntartású) látta el a nevelési-oktatási feladatokat összesen öt általános iskolai feladatellátási helyen (2007. szeptemberig).

Az 2007/08-as tanév kezdetére történő átszervezések révén - amelyek az önkormányzat által fenntartott iskolai intézményszerkezetet érintette - az alábbi intézmények jöttek létre Sárbogárdon:

Központi Általános Iskola, Óvoda, Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat: Iskolai intézményegysége: Mészöly Géza Általános Iskola és tagintézménye a Szent István Általános Iskola

-ÁMK: Iskolai intézményegysége: Általános Iskola Sárszentmiklós

A művészeti képzést a Zeneiskola biztosítja, valamint a szomszédos Aba művészeti iskolájának városba kihelyezett oktatásai, melyek nem önkormányzati fenntartásúak.

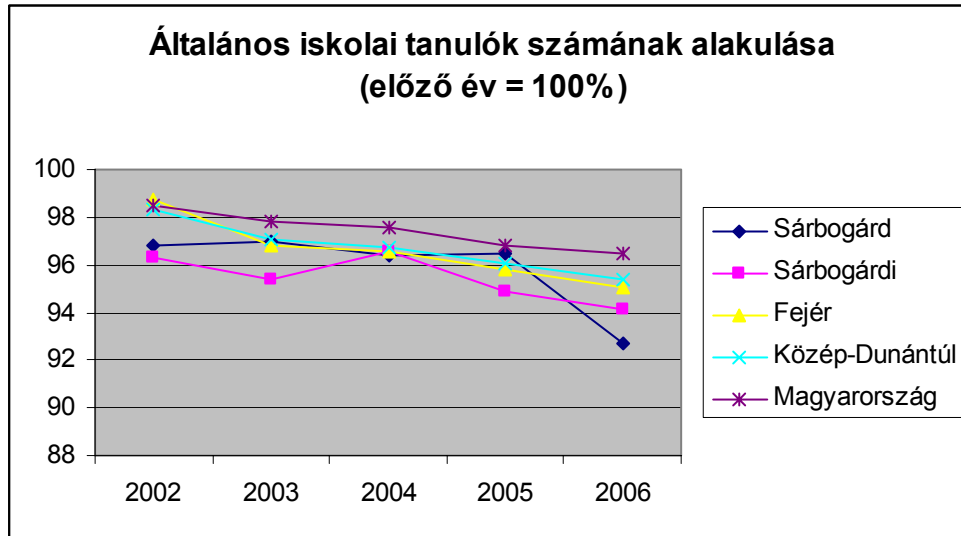
43. táblázat: *Általános iskolai feladatellátási helyek száma (db), 2001-2006*

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	6	6	5	5	5	5
Sárbogárdi kistérség	14	14	13	13	12	12
Fejér megye	152	154	153	152	149	151
Közép-Dunántúl	438	436	433	427	423	420
Magyarország	3 812	3 759	3 725	3 673	3 606	3 586

Forrás: KSH

Az általános iskolai tanulók száma – az óvodás gyermekekhez hasonlóan – folyamatosan csökken. 2006-ban 1222 gyerek járt általános iskolába a városban, 2007. évben 1140 fő. A csökkenés szintén nemcsak sárbogárdi jelenség, hanem megfigyelhető országos, régiós és megyei szinten is. Ez a demográfiai válságot jelzi.

76. diagram

Forrás: KSH

Sárbogárd középiskolája a Petőfi Sándor Gimnázium, a megyei önkormányzat fenntartásában működik (a gimnáziumban szakközépiskola is működött ipari és informatikai technikus képzés is folyt 2007 szeptemberéig). Ez adja a kistérség középiskolai oktatását is, mert a kistérségben csak Sárbogárdon van középiskola. A megye 81 középiskolájából azonban a város (és a kistérség) így is csak szerényen részesedik. 2001-hez ez képest ez csökkenő arányú, mert megyei, régiós és országos szinten is nőtt a középiskolák száma, Sárbogárdon azonban változatlan maradt.

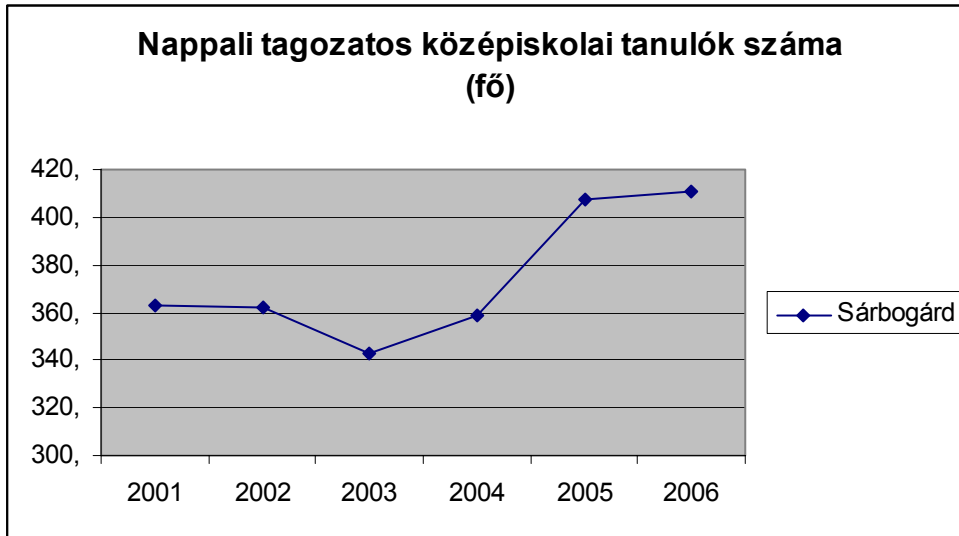
44. táblázat: *Középiskolák, illetve középiskolai feladatellátási helyek száma (db), 2001-2006*

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	2	2	2	2	2	2	100
Sárbogárdi kistérség	2	2	2	2	2	2	100
Fejér megye	71	71	68	70	72	81	114
Közép-Dunántúl	184	185	184	182	180	191	104
Magyarország	1578	1601	1622	1652	1692	1763	112

Forrás: KSH

A középiskolai tanulók száma 2003 óta emelkedik. 2006-ban 411 gyerek járt középiskolába, 52-vel több, mint 68-al több mint 2003-ban. 2001-hez képest ez 113%-os növekedés. Ez a növekedés kistérségi, megyei, régiós és országos szinten is érvényesül, de a sárbogárdinál kisebb kilengésekkel.

78. diagram

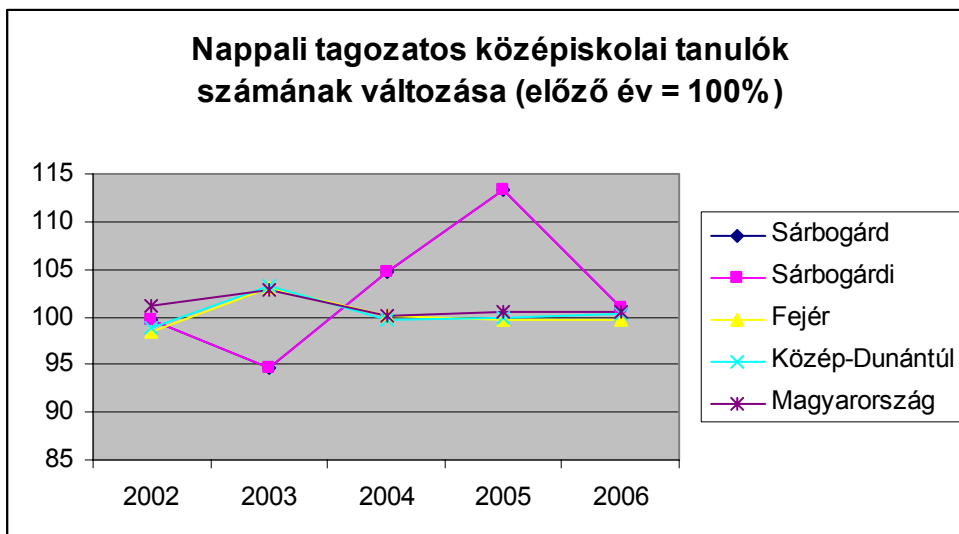
Forrás: KSH

45. táblázat: Nappali tagozatos középiskolai tanulók száma (fő)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	363,	362,	343,	359,	407,	411,	113
Sárbogárdi kistérség	363,	362,	343,	359,	407,	411,	113
Fejér megye	17406,	17147,	17657,	17692,	17636,	17572,	101
Közép-Dunántúl	44145,	43666,	45096,	44934,	44862,	44971,	102
Magyarország	421035,	426301,	438069,	438668,	441218,	443388,	105

Forrás: KSH

79. diagram

Forrás: KSH

A Sárszentmiklósi Általános Iskola diákjainak száma 463 fő. A Petőfi Sándor Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanulólétszáma 405 fő, míg a Kossuth Zsuzsanna Általános Iskola és Speciális Szakiskola 102 tanuló oktatását biztosítja.

A Központi Általános Iskola, Óvoda, Családsegítő és Gyermejkölési Szolgálat általános iskolai intézményegységébe (tagintézménnyel együtt) 2007/08-as tanévben 675 fő jár. Az ÁMK iskolai intézményegység (Sárbogárdon) diákjainak száma 463 fő.

A Petőfi Sándor Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanulólétszáma 405 fő, míg a Kossuth Zsuzsanna Általános Iskola és Speciális Szakiskola 102 tanuló oktatását biztosítja.

A Mészöly Géza Általános Iskolában viszonylag magas a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma, mintegy egy negyede az összlétszámnak, ez 105 főt jelent. A sajátos nevelési igényű tanulók száma 16, amely az összlétszám 3,23%-a.

A Szent István Általános Iskola 36 tanulója halmozottan hátrányos helyzetű, mely a tanulók majd 20%-át jelenti, ez az arány kisebb mint a Mészöly Géza Általános Iskolában; a sajátos nevelési igényű diákok száma alacsony, 3 főt jelent ez esetben, mely százalékosan 1,65%, mely arány fele a Mészöly Géza Általános Iskolában tapasztaltnak.

A Sárszentmiklósi Általános Iskola tanulói létszámával a második helyet foglalja el a rangsorban, az összes általános iskolai képzésben résztvevő 1222 diák (2006-os adat) 37,88%-a jár ide, 463 fő egész pontosan. Ezen diákok közül mintegy 44 halmozottan hátrányos helyzetű (9,5%), jóval kevesebben mint az előző általános iskolákban; a sajátos nevelési igényű tanulók száma 22 (4,75%), ez az arány viszont magasabb az előzőeknél tapasztaltaknál.

A kistérség egyetlen középfokú oktatást nyújtó intézménye a Petőfi Sándor Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanulói létszáma 405 fő, mely az utóbbi években emelkedett, a halmozottan hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű diákok aránya alacsonyabb az általános iskolák esetében tapasztaltakénál, az első esetben ez 1,23%, a második esetben pedig 0,25%.

Az előzőekben felsorolt intézmények esetében normál (általános) tanterv mentén folyik az oktatás. Emelt szintű oktatás és/ vagy két tanítási nyelvű oktatás nem folyik, ahogy gyógypedagógiai tagozat sincs.

A Kossuth Zsuzsanna Általános Iskola és Speciális Szakiskola az általános iskolás és középiskolás korú összes diáklétszám 6,20%-ának biztosít tanulási lehetőséget, akik között azonban sok a nem sárbogárdi, hiszen az intézménybe a megye egész területéről irányít tanulókat a szakértői bizottság.. A 102 fő összlétszám 68,63%-a halmozottan hátrányos helyzetű, és mind a 102 fő sajátos nevelési igényű. Itt gyógypedagógiai tagozat működik, normál tanterv és emelt szintű oktatás értelemszerűen nem.

Az általános iskolai közoktatás integráltsága

OM azonosító	intézmény neve	tanulólétszám az intézményben			Tanulólétszám az iskolában az osztályszervezés módja szerint								
					Normál (általános) tanterv			Emelt szintű oktatás és/vagy két tanítási nyelvű iskolai oktatás			Gyógypedagógiai tagozat		
		Össz.	HH H	SNI	Össz.	HH H	SNI	Össz.	HH H	SNI	Össz.	HH H	
030074	Központi Általános Iskola, Óvoda, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat – Mészöly Géza Ált. Isk.	494	105	16	494	105	16	-	-	-	-	-	
	Központi Általános Iskola, Óvoda, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat – Szent István Ált. Isk.	181	36	3	181	36	3	-	-	-	-	-	
030075	ÁMK – Sárszentmiklósi Ált. Isk.	463	44	22	463	4	22	-	-	-	-	-	
030186	Petőfi Sándor Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	405	5	1	405	5	1	-	-	-	-	-	
038494	Kossuth Zsuzsanna Ált. Isk. és Spec. Szakiskola	102	70	102	-	-	-	-	-	-	102	70	

A városban felsőfokú intézmény nincs.

Sárbogárd a környező településekben lakók számára is oktatási központ. 2001-ben 217 tanuló járt be a városba tanulni.

17. ábra: Iskolák Sárbogárdon

Forrás: www.sarbogard.hu

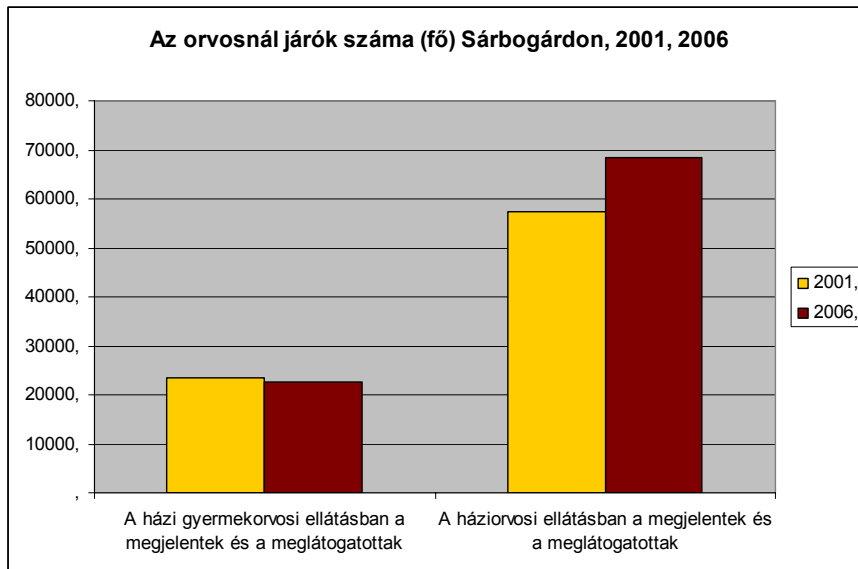

3.5.3.2 Egészségügy

Sárbogárdon a működő házi orvosok száma 7, 2001 óta nem változott. A házi gyermekorvosok száma 3. Az egészségügyi ellátást az alapellátáson túl a Fejér Megyei Szent György Kórház által működtetett Szakorvosi Rendelőintézet is erősíti, továbbá Mentőállomás és Tüdőbeteg Gondozó is található a városban.

Sárbogárdon kórház nincs, kórházi szakellátás Székesfehérváron vehető igénybe.

80. diagram

Forrás: KSH

A városban 3 gyógyszertár található.

A lakosság egészségi állapotának romlását mutatja, hogy 2001-hez képest a házi orvosi ellátásban megjelentek száma (beleértve az orvosi látogatásokat is) 11142 fővel nőtt, vagyis többet voltak az emberek az orvosnál. A gyermekorvosi ellátásban ez a tendencia nem érvényesül, ott még kis csökkenés is tapasztalható (ez a csökkenő gyereklétszámból is adódhat).

46. táblázat: Az egészségügyi ellátás legfontosabb adatai (db/fő), 2001, 2006

Meg-nevezés	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma	A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak	A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma	A kórházakban ténylegesen tejesített ápolási napok száma	A szociális alapellátás keretében étkezésben és házi segítségnyújtásban részesülők száma	Az elbocsátott betegek száma a kórházakban	Fiókgyógyszertárak száma	Gyógyszertárak száma	Működő házi gyermekorvosok száma 12.31-én	Működő háziorvosok száma 12.31-én	Összes működő kórházi ágyak száma (szülőotthonnal együtt) 2001(település)
2001												
Sárbogárd	3	23501	57269	7	0	16	0	0	2	3	7	0
Sárbogárdi kistérség	5	37390,	143797	16	0	179	0	1	4	5	16	0
Fejér megye	64	450886	235825	202	75845	1148	90041	35	78	64	199	2742
Közép-Dunántúl	169	1164389	6195104	555	229214	2479	25318	100	214	167	549	7828
Magyarország	1587	1050142	5368249	5168	2317202	27484	2708144	613	2001	1580	5133	80504
2006												
Sárbogárd	3	22619	68411	7	0	252	0	0	3	3	7	0
Sárbogárdi kistérség	4	28046	176089	17	0	176089	399	294	3	3	4	1
Fejér megye	65	457814	2721754	205	733417	1412	99890	37	81	64	200	2746
Közép-Dunántúl	169	1199628	6995982	551	223344	3143	259703	101	220	167	534	8084
Magyarország	1584	1083836	6159792	5184	2157455	27058	271600	650	2009	1557	5002	79847

Forrás: KSH

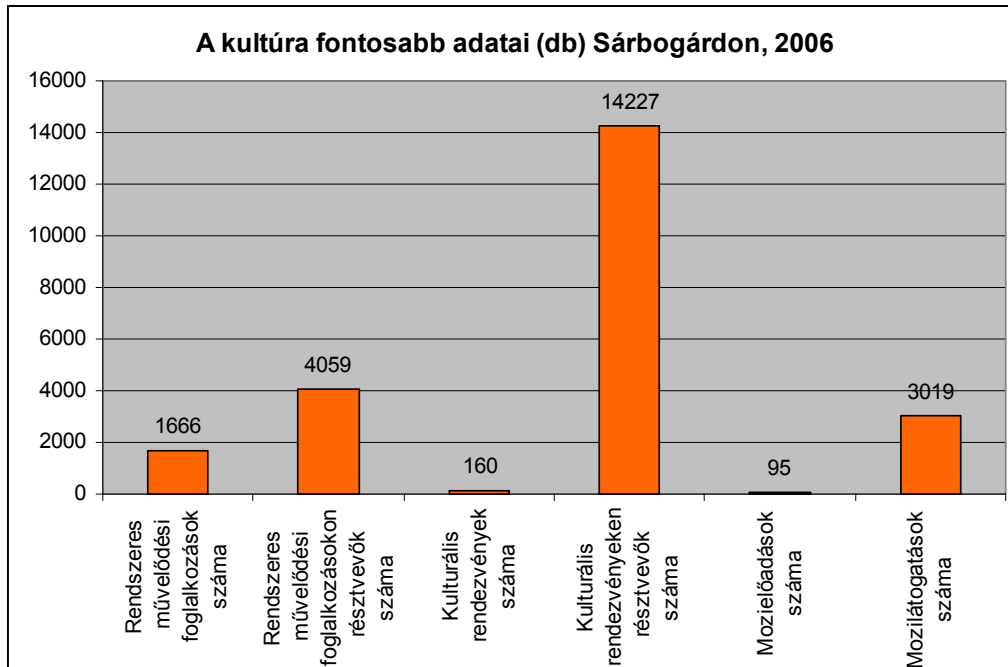
3.5.3.3 Kultúra

A városban egy könyvtár (Madarász József Városi Könyvtár) található, 2006-ban 1999 beiratkozott olvasóval (lakosság 15%-a) és 69339 nyilvános könyvtári egységgel, összesen 36785 könyvtári egység kölcsönzéssel. A városi könyvtárnak kettő fiókkönyvtára van. A városi könyvtár is nagy szerepet vállal rendezvényeivel a helyi kulturális hagyományok őrzésében, és népszerűsítésében.

A városban 6 közművelődési intézmény található. A rendszeres művelődési foglalkozások száma 1666, melyben 4059 fő vett részt összesen. A város kulturális életének közösségi

színtere a városi művelődési ház (József Attila Művelődési Központ), továbbá a klubkönyvtárak, amelyek különböző programoknak, kiállításoknak, színházi produkcióknak, filmvetítéseknek, kluboknak, művészeti csoportoknak adnak otthont (ÁMK Könyvtár és Klub, Pusztagegri Klub, Sárhatvani Klub, Rétszilasi Klub).

81. diagram

Forrás: KSH

A kulturális rendezvények száma 160, melyen összesen 14227 fő vett részt (2006). A legnépszerűbb helyi kulturális- sport-művészeti esemény az 1989 óta, évenként megrendezett Sárbogárdi Napok rendezvénysorozat, amely turisztikai vonzerővel is bír.

A városban egy mozi van, egy moziteremmel. A moziban 95 előadás ment 2006-ban, melyet 3019-en látogattak. A városban színház nem működik.

Sárbogárdon nincs múzeum, múzeumi kiállító hely létesítéséről 2007-ben döntés született, és 2008-ban megvalósításra kerül..

47. táblázat: A kulturális élet fontosabb adatai (db/fő), 2001, 2006

Megnevezés	2001					2006				
	Mozi férőhelyek száma	Mozielőadások száma	Mozilátogatások száma	Múzeumi látogatók száma	Múzeumok (múzeumi intézmények) száma	Mozi férőhelyek száma	Mozielőadások száma	Mozilátogatások száma	Múzeumi látogatók száma	Muzeális intézmények száma
Sárbogárd	349	158	4600	0	0	349	95	n.a.	0	0
Sárbogárdi kistérség	349	158	4600	0	0	349	95	n.a.	0	0
Fejér megye	4232	17608	579326	86494	23	3212	16997	353829	204583	18
Közép-Dunántúl	15985	26364	916480	766284	67	10786	29313	610435	986713	51
Magyarország	133903	426348	1570359	8017988	569	88914	436429	1134933	9489197	374

Forrás: KSH

3.5.3.4 Sport

18. ábra: Sportpálya Sárbogárdon

Forrás: www.sarbo gard.hu

A civil szféra zömét a sportszervezetek alkotják. A városban két nagy sportlétesítmény található, valamint 2004-ben többfunkciós, műanyag-bevonatú sportpályát létesítettek. Utóbbi nemcsak a labdarúgást szolgálja ki, hanem számos sportág gyakorlására lehetőséget nyújt.

3.5.3.5 Szociális közszolgáltatások (idősek otthona, szociális ellátás)

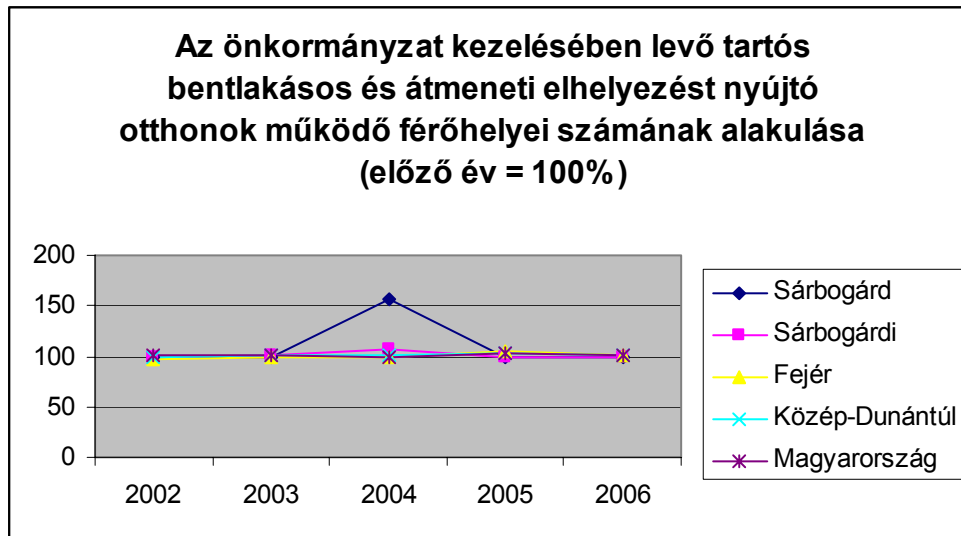
A városban négy szociális otthon működik, összesen 55 férőhellyel. A férőhelyek száma 2004-ben emelkedett meg 20-al. A korábbiakhoz képest ez igen jelentős számbeli növekedés. Kistérségi szinten is nőtt a szociális otthon férőhelyek száma, de kisebb mértékben, igaz, lényegesen több a férőhely (a kistérségben található szociális otthon férőhelyek mindössze 15%-a található Sárbogárdon). Megyei, régiós, országos szinten kis mértékű emelkedés történt a férőhelyszámban.

48. táblázat: Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok működő férőhelyeinek száma (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	35,	35,	35,	55,	55,	55,	157
Sárbogárdi kistérség	335,	332,	335,	355,	355,	355,	106
Fejér megye	2595,	2541,	2522,	2505,	2607,	2612,	101
Közép-Dunántúl	6692,	6621,	6651,	6751,	6917,	6968,	104
Magyarország	56651,	57019,	57724,	57431,	58570,	59091,	104

Forrás: KSH

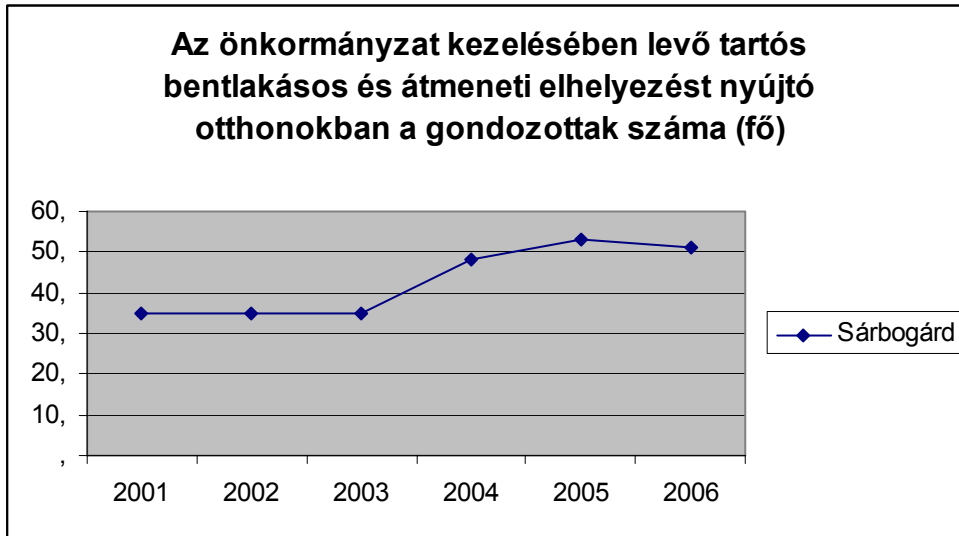
82. diagram

Forrás: KSH

A férőhely-bővítésnek megfelelően a szociális otthonokban ellátottak száma is nőtt 2001-hez, illetve 2003-hoz képest. 2006-ban 51 főt gondoztak Sárbogárdon szociális otthonban tartós vagy átmeneti elhelyezéssel. Ez a szám a férőhelyekhez hasonló módon és értékben viszonyul a kistérségi, a megyei, régiós és országos értékekhez. A kistérségben ilyen otthonokban ellátottak 14%-a van sárbogárdi otthonban elhelyezve.

83. diagram

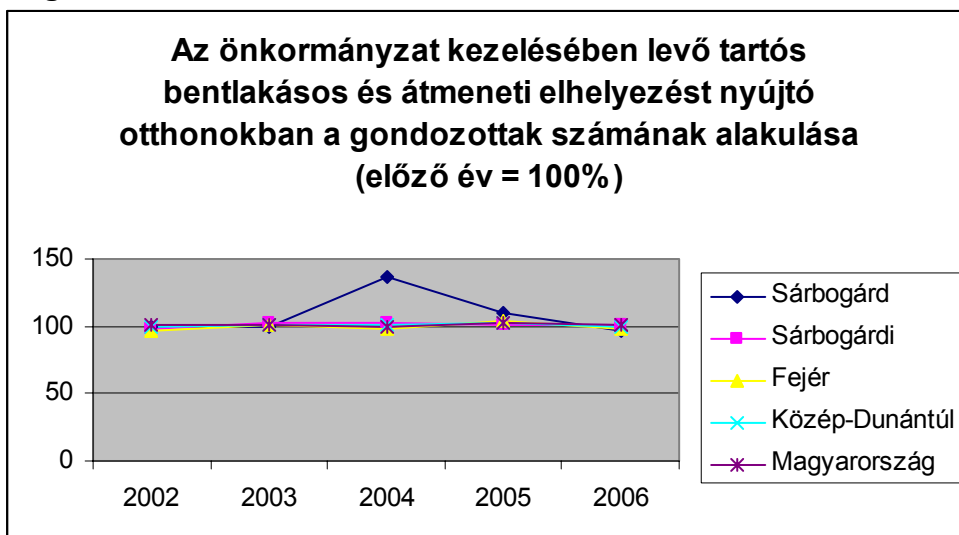
Forrás: KSH

49. táblázat: Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonokban a gondozottak száma (fő)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	35	35	35	48	53	51	146
Sárbogárdi kistérség	340	331	338	348	351	352	104
Fejér megye	2601	2511	2537	2488	2599	2555	98
Közép-Dunántúl	6637	6557	6648	6665	6832	6817	103
Magyarország	55935	56342	56826	56405	57593	57873	103

Forrás: KSH

84. diagram

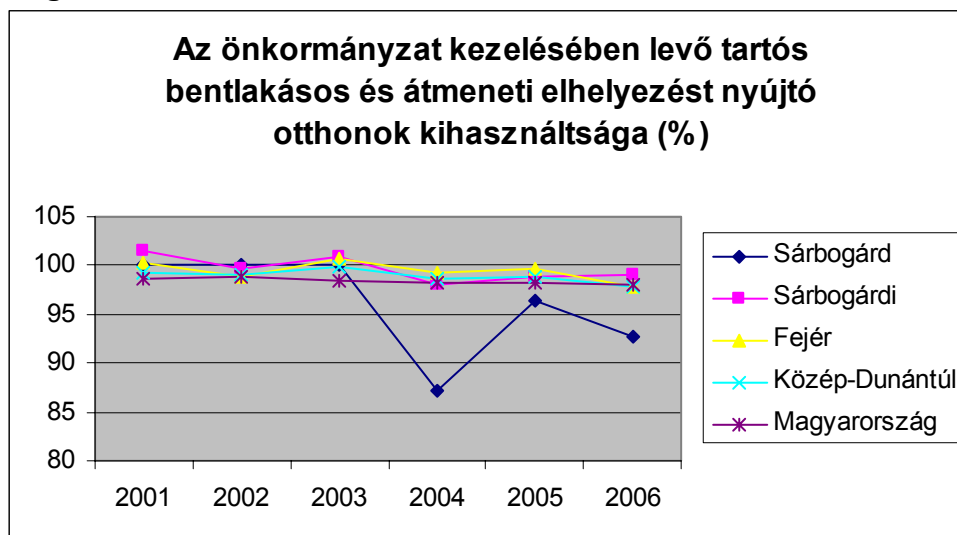

Forrás: KSH

Fentiekből következik a szociális otthonok kihasználtsága, ami 2006-ban 93%-os a várost tekintve. Kistérségi szinten jobb a kihasználtság, 99%, de megyei, régiós és országos szinten is 98%. Vagyis 2006-ban Sárbogárdon kapacitás többlet van a szociális otthonokban, 2001-

2003 között azonban 100%-os kihasználtság volt jellemző. A 2004-es 87%-os kihasználtsághoz képest ez is emelkedés. A jelenlegi többletkapacitás a 2004-ben nyílt új férőhelyeknek tudható be.

85. diagram

Forrás: KSH

Sárbogárdon 2005-ben 391 fő részesült rendszeres szociális segélyben. Számuk 2001-hez viszonyítva folyamatosan emelkedik. Megyei, régiós és országos viszonylatban ugyanakkor jelentősen csökkent a szociális segélyre szorulóknak száma 2001-2002 között, illetve 2003-ra, majd 2004-2005-re jelentős emelkedés volt. Sárbogárd város viszonylatában tehát egyenletesebb volt a szociális segélyezés, a folyamatos növekedés azonban a romló életkörülményekre utal.

50. táblázat: A szociális alapellátás keretében étkezésben és házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő), 2001-2006

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	16,	39,	64,	147,	205,	252	1575
Sárbogárdi kistérség	179,	201,	204,	304,	356,	399	223
Fejér megye	1148,	1211,	1232,	1326,	1309,	1412	123
Közép-Dunántúl	2479,	2586,	2732,	2800,	2832,	3143,	127
Magyarország	27484,	28127,	28536,	27199,	27279,	27058,	98

Forrás: KSH

A házi segítségnyújtásban, illetve étkeztetésben részesülők száma is folyamatos emelkedést mutat 2001-hez képest. Számban és arányában is igen jelentős a növekedés, a 2001-es 16 főhöz képest 2006-ban 252 fő részesült ebben a szociális juttatásban. A kistérség hasonló ellátásban részesülő lakosai kétharmada tehát sárbogárdi (63%), de megyei szinten is jelentős ez az arány (17%), közel minden ötödik ilyen ellátásban részesülő ember sárbogárdi. A város lakosságához mérten ez magas arány. A számbeli növekedés ebben a tekintetben megyei, régiós, illetve kistérségi tendencia is, de közel sem ilyen mértékben.

51. táblázat: Az önkormányzat által rendszeres szociális segélyben részesítettek évi átlagos száma, 2001-2005

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	290,	373,	373	378,	390,83	135
Fejér megye	1748,3	1073,	432,8	1195,	1567,4	90
Közép-Dunántúl	4484,1	2817,	2145,09	2982,	3844,85	86
Magyarország	94779,4	53849,	48214,54	61675,	72068,35	76

Forrás: KSH. * a kistérségi adatok valószerűtlének voltak, 2006-ra nincs adat

Forrás: KSH

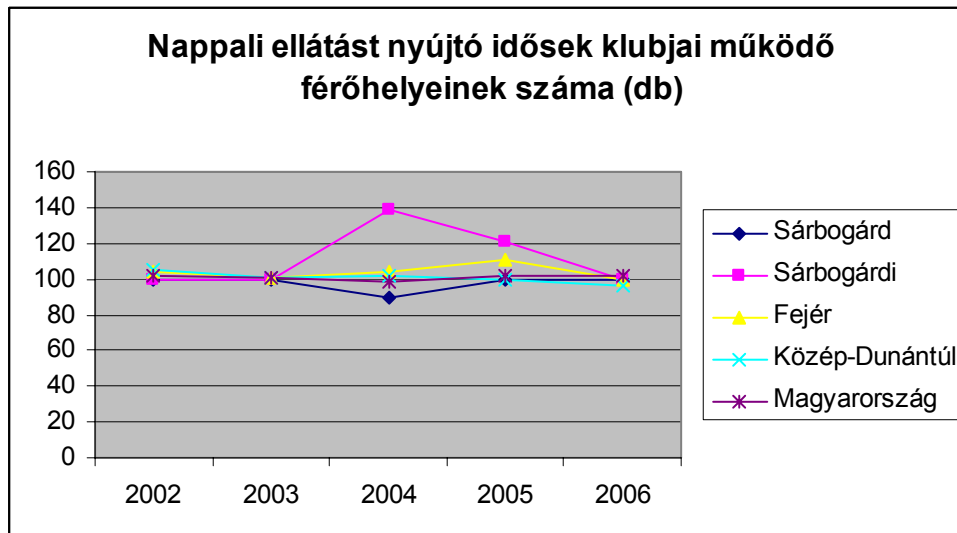
Az előregedés, az idős lakosok számának és arányának növekedése miatt fontos szerep jut az idősek klubjainak és otthonainak. Sárbogárdon 2006-ban egy idősek klubja működött 27 férőhellyel, Vagyis a férőhelyek száma hárommal kevesebb, mint 2001-ben. Míg a városban csökkentek ezek a férőhelyek, addig a megyében, a régióban, a kistérségben és országosan is emelkedtek.

52. táblázat: Nappali ellátást nyújtó idősek klubjai működő férőhelyeinek száma (db)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	30,	30,	30,	27,	27,	27,	90
Sárbogárdi kistérség	70,	70,	70,	97,	117,	117,	167
Fejér megye	806,	837,	843,	879,	970,	971,	120
Közép-Dunántúl	3244,	3406,	3438,	3495,	3475,	3363,	104
Magyarország	39431,	40210,	40277,	39705,	40304,	40904,	104

Forrás: KSH

86. diagram

Forrás: KSH

Az idősek klubjában ellátott emberek száma lényegesen nem változott 2001-hez képest. 2001-ben 26 főt, 2006-ban 29 főt láttak el ebben az intézményben. Kis mértékben nőtt tehát az ellátottak száma, ami lényegében megfelel a megyei tendenciának, rosszabb, mint a csökkenést mutató régiós és országos átlag. A kistérségben azonban jelentős növekedés történt, kétszeresére nőtt az idősek klubjában ellátott emberek száma 2001-2006 között.

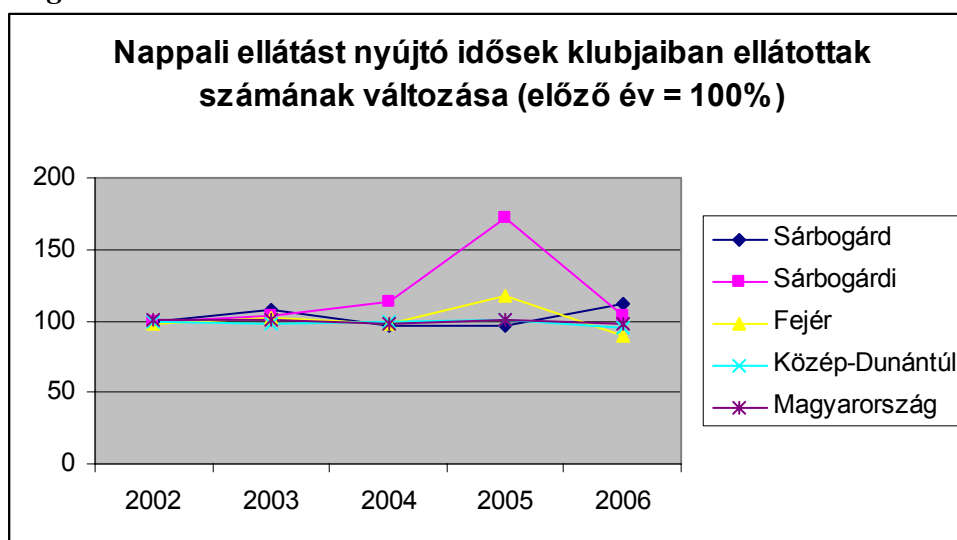

53. táblázat: *Nappali ellátást nyújtó idősek klubjaiban ellátottak száma (fő)*

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	26,	26,	28,	27,	26,	29,	112
Sárbogárdi kistérség	66,	66,	68,	77,	133,	137,	208
Fejér megye	804,	785,	801,	780,	912,	819,	102
Közép-Dunántúl	3112,	3101,	3032,	3002,	3039,	2873,	92
Magyarország	40373,	40486,	40493,	39601,	39742,	39048,	97

Forrás: KSH

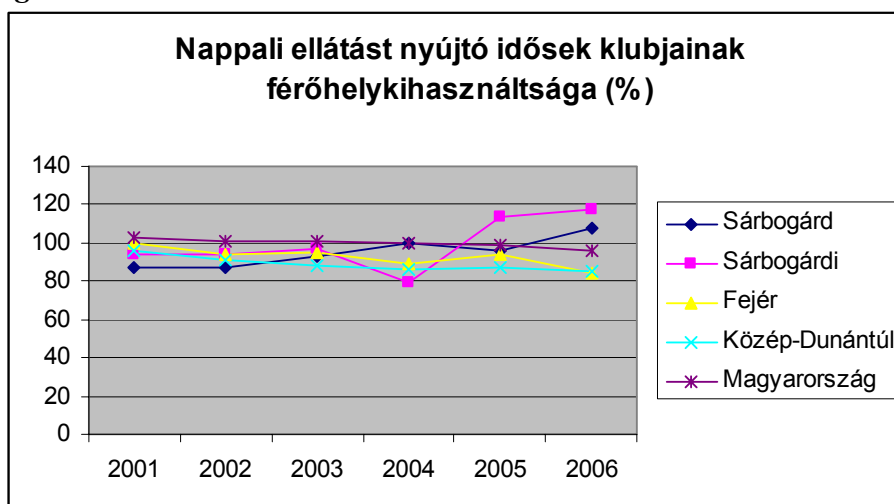
87. diagram

Forrás: KSH

Ebből adódóan az idősek klubja kihasználtsága is folyamatosan nőtt, és míg 2001-ben 87%-kal kapacitástöbblete volt, 2006-ban 107%-os a kihasználtsága. Kistérségi szinten még leterheltebb ez az intézményrendszer, ott 94-ről 117%-ra nőtt a kihasználtság. Ezzel szemben a megyében és a régióban 84-85%-os kihasználtságról beszélhetünk, tehát csökkenő a tendencia, és ugyanez áll az országos átlagra is (95%).

88. diagram

Forrás: KSH

Sárbogárdon 3 db időskorúak otthona található. 2006-ban 80 működő férőhellyel rendelkeztek, ami 2001-hez képest (22 db férőhely) több mint háromszoros növekedés. Ez az előregedést egyértelműen igazolja. A férőhelyek száma országos, régiós, megyei és kistérségi szinten is növekszik.

54. táblázat: Az időskorúak otthonai működő férőhelyeinek száma (db)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	22,	22,	63,	79,	78,	80,	364
Sárbogárdi kistérség	222,	230,	275,	292,	291,	n.a	
Fejér megye	1394,	1392,	1380,	1563,	1710,	1805,	129
Közép-Dunántúl	4034,	4204,	4148,	4560,	4978,	5271,	131
Magyarország	41790,	43306,	45093,	47167,	49004,	51938,	124

Forrás: KSH

Ez városi szinten 100%-os kihasználtságot jelent az időskorúak otthonaiban. 2001-től minden évben teljes kapacitás kihasználtsággal működtek Sárbogárdon ezek az otthonok, így 2006-ban 80 idős embert gondoztak ilyen intézményben. Ez a kistérségi szinten gondozottak számának negyede (27%-a). 2001-hez képest tehát jelentősen nőtt a gondozottak száma. Ez országos tendencia, így országosan, a régióban, a megyében és a kistérségben is növekedés volt, de kisebb léptékű. Régiós és országos szinten így is rosszabb a kihasználtság (104-105%).

55. táblázat: Az időskorúak otthonaiban a gondozottak száma (fő)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006	%-os változás 2001=100%
Sárbogárd	22,	22,	63,	79,	78,	80,	364
Sárbogárdi kistérség	227,	230,	278,	291,	289,	293,	129
Fejér megye	1391,	1392,	1380,	1563,	1710,	1805,	130
Közép-Dunántúl	4013,	4096,	4070,	4472,	4736,	5007,	125
Magyarország	40726,	41939,	43595,	45656,	47273,	50037,	123

Forrás: KSH

56. táblázat: Az időskorúak otthonainak kihasználtsága (%)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sárbogárd	100	100	100	100	100	100
Sárbogárdi kistérség	98	100	99	100	101	n.a.
Fejér megye	100	100	100	100	100	100
Közép-Dunántúl	101	103	102	102	105	105
Magyarország	103	103	103	103	104	104

Forrás: KSH

3.5.3.6 Civil szervezetek, egyházak

A városban 2006-ban 48 nonprofit szervezet működött (lásd: 5. melléklet)

A civil közösségi élet képviselői a helyi szervezetek, egyesületek, csoportok és klubok,

köztük legnagyobb számban a sportszervezetek vannak.

A városban katolikus, református, és evangélikus egyház is működik. egy református templomot, egy római katolikus templomot tartanak fenn a városközpontban, egy evangélikus templomot és egy katolikus templomot illetve Sárszentmiklós városrészben. Pusztagegresen és Sárhatvanon is található egy-egy katolikus templom.

3.5.3.7 Közigazgatási szolgáltatások

Helyi és kistérségi közigazgatási szolgáltatások

Sárbogárd közigazgatási intézményhálózata városi szintjének megfelelő. A városban megtalálható intézmények:

- Városi Rendőrkapitányság
- Városi Ügyészség
- Városi Bíróság
- Önkormányzati Tűzoltóság
- Mentőállomás

Regionális és országos közigazgatási szolgáltatások helyi elérhetősége

A megyei dekoncentrált állami szervek kirendeltséget tartanak fenn a városban:

- ÁNTSZ kirendeltség
- Munkaügyi Központ kirendeltsége
- APEH
- Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrzési Állomás
- Körzeti Földhivatal
- Falugazdász

Emellett a legtöbb regionális szolgáltató vállalat képviselőt tart fenn a városban (E-ON Rt villamos energia szolgáltatás, DDGÁZ gázszolgáltatás, Sárrét-Víz Kht. és Fejérvíz Rt. Vízzolgáltatás).

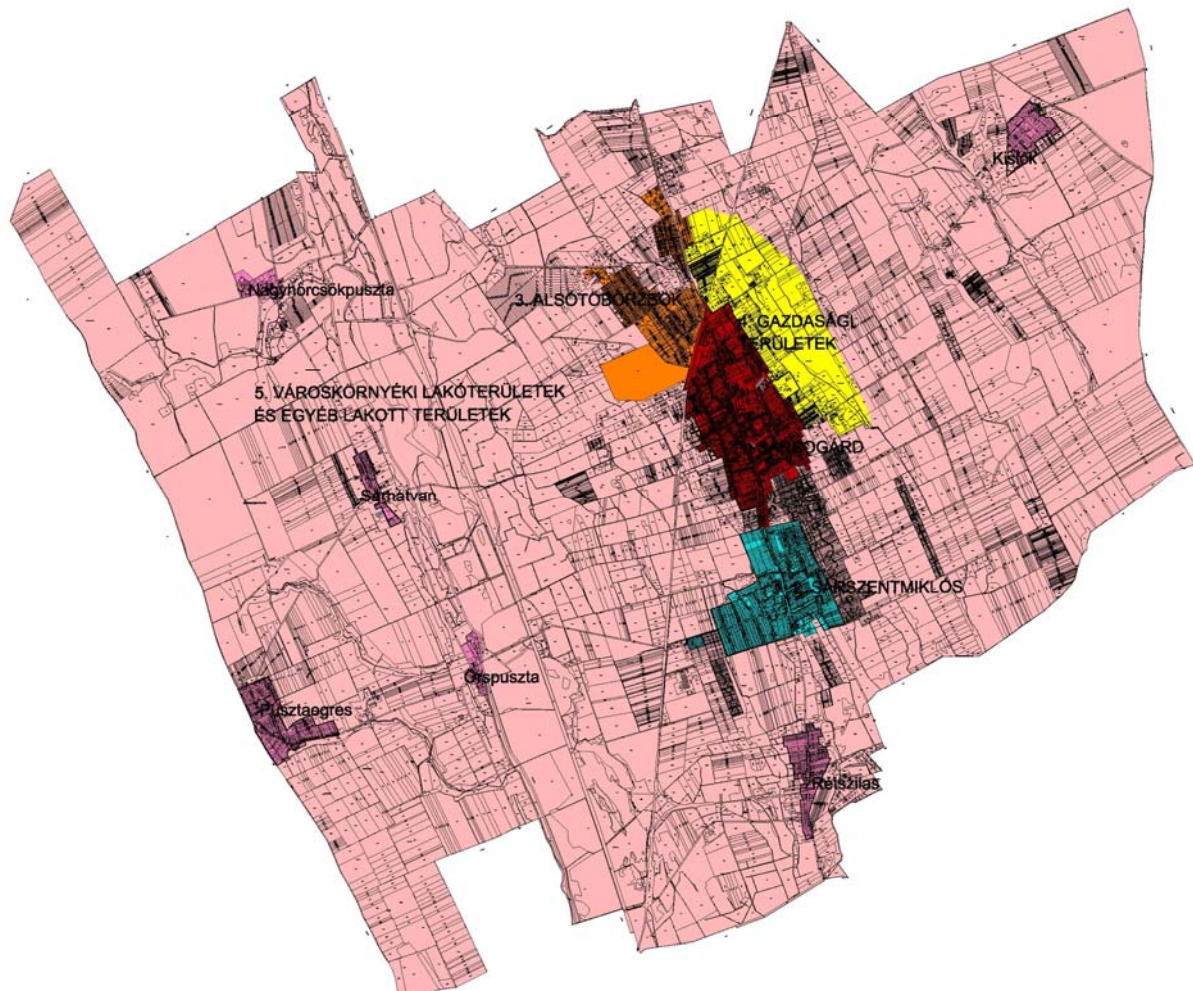
4 SÁRBOGÁRD VÁROSRÉSZEINEK BEMUTATÁSA

A település szerkezete megosztott, beépítésre szánt területei a közigazgatási területen elszórtan helyezkednek el. A településen a területi elemzések ismertetésére 5 városrész került lehatárolásra.

1. Sárbogárd, központi városrész
2. Sárszentmiklós
3. Alsótöbörzsök
4. Gazdasági területek
5. Városkörnyéki lakóterületek és egyéb lakott területek

A Sárbogárd és Sárszentmiklós településrészek a város történelmi múltjából adódóan elkülöníthető településszerkezeti egységek. Míg Sárbogárd vegyes területfelhasználású terület, ahol a lakóterületek mellett nagy szerepet kapnak a településközpont igazgatási funkciói, úgy Sárszentmiklóson elsősorban a beállt lakóterületek túlsúlya a jellemző. Alsótöbörzsök városrész Sárbogárd városrésztől nyugat-északnyugatra helyezkedik el. A két városrész között húzódó vasútvonal képezi az önálló identitástudattal rendelkező Töbörzsök határát, melyben a lakóterületek túlsúlya mellett kis számban megjelennek az azokat kiszolgáló alapfunkciók.

19. ábra: A városrészek lehatárolása

A Gazdasági területek városrész Sárbogárd jövője szempontjából stratégiai jelentőségű, hiszen a meglévő iparterületek jelenléte mellett itt a legmagasabb a beépítetlen, fejlesztésre váró területek aránya, s ezért a jövőben itt megvalósuló építkezések, megtelepedő vállalkozások, gazdasági szereplők hosszútávon fogják meghatározni Sárbogárd megjelenését, megítélését, gazdasági működését. Az összefüggő belterületi városmagot kisebb-nagyobb távolságban veszik körbe a városkörnyéki lakóterületek. Ezek a települések korábbi önállóságukat feladva, a városhoz kapcsolva, fizikailag távolabb, de működésben többségében a városi ellátási, oktatási, szociális hálózatra támaszkodva működnek. A kijelölt 5 településrész Sárbogárd beépített és beépítésre szánt területeit teljes mértékben lefedik.

4.1 A VÁROSRÉSZEK BEMUTATÁSA

4.1.1 SÁRBOGÁRD

Lehatárolás, megközelítés;

Az 509,6 ha kiterjedésű városrész Sárbogárd központi területe. A városrész megközelítése a város legfőbb közlekedési tengelyét jelentő 63. sz. főúton, a városrész északnyugati határában lévő vasútállomáson, illetve a keletről, Mezőfalva – Kislók irányából, a 6219. j. mellékúton lehetséges.

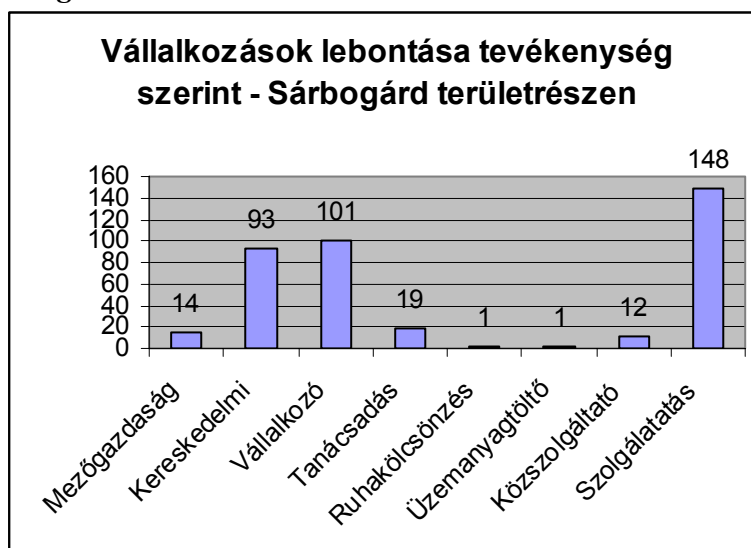

Gazdaság és társadalom

A lakónépség a városrészek között itt a legmagasabb (6631 fő). Összességében elmondható, hogy a városrészek közül itt az egyik legmagasabb a fiatalok, valamint az aktív korúak, valamint a legkisebb a nyugdíjasok aránya. Képzettség terén szintén itt tapasztalhatók a legjobb mutatók, hiszen a felsőfokú végzettségűek aránya ebben a városrészben a legmagasabb.

Sárbogárd területén található a legnagyobb számú vállalkozás a településen belül. A legtöbb vállalkozás a szolgáltatás terén tevékenykedik, ezt követi a vállalkozók száma (101), kiemelkedő még a kereskedelmi tevékenységet folytatók mennyisége is. Ezekhez képest a többi tevékenység részaránya jelentősen elmarad. Közszolgáltatások csaknem egyedül ezen a településrészben találhatók, a gazdasági területeket kivéve (1db). Ezek az arányok a területrész központi fekvésével is összefüggést mutatnak. A településrészben OMV üzemanyagtöltő állomás is megtalálható.

89. diagram:

A 10 legnagyobb iparüzési adót fizető vállalkozások közül 4 db található ezen a városrészben.

Környezet

A területen jellemző lakóterületi túlsúly mellett a városrészben helyezkednek el a legfontosabb városi szintű alap és középfokú intézmények. **Itt található a város nagyobb zöldfelülettel rendelkező intézményei (iskola, óvoda, templom stb.), azonban hiányzik a zöldterületek összefüggő rendszere.** A városban a legnagyobb lakásállománnyal Sárbogárd városrész rendelkezik 2543 lakással, melynek 17%-a tartozik az alacsony komfort fokozatú lakásokhoz.

A városrész **központi szerepét** mutatja, hogy az Ady Endre út és a Hősök tere környezetében kialakult egy **városmagközpont**. Ez a központ azonban nem tudja markánsan felvállalni a városközpont jellegét, csak funkcionálisan mutatkozik meg a parkoló körül. A Hősök terén intézmények; a Polgármesteri Hivatal, az ÁNTSZ, a városi bíróság, a Földhivatal, a művelődési ház, az Ady Endre úton kiskereskedelmi üzletek helyezkednek el. A korábbi központi terület azonban nem jelöli ki igazán a vonzási súlypontokat a parkolási lehetőség

kivételével. A vonzási területek mostanra a településszövetbe sajnálatosan beékelődött könnyűszerkezetes, a kereskedelem alapját mostanra jelentő bevásárlóáruházak (Penny Market, Plus és Lidl) lettek.

A lakóterületek vegyes képet mutatnak. Az épületek megjelenése és léptéke nem egységes. Éppen úgy megtalálható a tömbszerűen kialakított, nagyvárosias jellegű panelházas beépítési módok, mint a mezővárosokra jellemző falusias és kertvárosias lakó területfelhasználás. A sűrűbb úthálózatú területeken a családi házas beépítés a jellemző. A mélyebb telkeket, illetve a tömbbelsőket, foghíjakat több helyen szántják, a városon belül is. További jelentős fejlesztési terület a városközpont közelében lévő zöldterületek, illetve az ahhoz kapcsolódó szabadterületek. Az új építésű lakóházak mellett meghatározóak még, a népi építészet jegyeit magán viselő épületek. A központi városrész kiemelkedő értékei a helyi és országos védelem alatt álló épületek, illetve az ezen a szakaszon kialakult városi térfalak, zártosú beépítések.

A területen jellemző lakóterületi túlsúly mellett a városrészben helyezkednek el a legfontosabb városi szintű alap és középfokú intézmények. **Itt található a város nagyobb zöldfelülettel rendelkező intézményei (iskola, óvoda, templom stb.), azonban hiányzik a zöldterületek összefüggő rendszere.** A városban a legnagyobb lakásállománnyal Sárbogárd városrész rendelkezik 2543 lakással, melynek 17%-a tartozik az alacsony komfort fokozatú lakásokhoz.

A **középületek** általában régi, patinás épületek átalakításával jöttek létre. Az önkormányzat épületének és a művelődési háznak a tömbje jelenlegi állapotában alkalmatlan azonban a térépítészeti értékének a növelésére.

A közterületek kialakítása a nagy arányú átmenő forgalomnak kedvez, a városközponti jelleget erősítő teresedések, közparkok, sétányok nem tudtak kialakulni, a Hősök tere kivételével, sem a főút mentén, sem a lakótömbökben.

A központi funkciónak köszönhetően a városrészben nagyarányú a gyalogosforgalom, amely azonban az **elégtelem közlekedési infrastruktúra** (gyalogos átkelők, járdák és forgalom csillapítás hiánya) miatt teljesen háttérbe szorul a gépjárműforgalom mellett. A településrész központi jellege miatt jelentős továbbá a kerékpáros forgalom. A 63. sz. főút mellett forgalmi sáv megosztásával, felfestésével hoztak létre kerékpársávot. A városrész északnyugati határában található továbbá a vasútállomás.

A sárbogárdi városrész rendelkezik a legjobb közművesítettségi mutatókkal, **minden közműre való rákötésének a lehetősége biztosított.**

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Központi szerep a városban; – Jó megközelíthetőség; – Jó tömegközlekedési adottságok; – Közművesítettség magas foka; – Vegyes lakóterületi funkció; – Alap és középfokú intézményi ellátottság; – Helyi és országosan védett épített értékek; – Nagy kereskedelmi egységek megtelepedése; – Vasútállomás. 	<ul style="list-style-type: none"> – Egységes városi arculat hiánya; – Nagy átmenő forgalom; – Nagyvárosi, kisvárosi, kertvárosi és falusias jellegű utcák tömbök sűrű váltakozása városképi töréseket eredményez; – Kevés a kiemelkedő megjelenésű középület.

LEHETŐSÉGEK (külső)	VESZÉLYEK (külső)
<ul style="list-style-type: none"> – Kerékpárút hálózat kiépítése; – Megépülő városi elkerülő út, javul a terület környezeti minősége, csökken az átmenő forgalom; – A város kereskedelmi, gazdasági élete megélénkül a betelepülő gazdasági, kereskedelmi szereplőktől. 	<ul style="list-style-type: none"> – Takarékos területgazdálkodás elveinek mellőzése; – Nem alakul ki vonzó városi környezet – Az átmenő forgalom megmarad

4.1.2 SÁRSZENTMIKLÓS

Lehatárolás, megközelítés;

A 290,5 ha kiterjedésű városrész 1968-ban egyesült Sárbogárral (Rétszilassal együtt), s ezzel megszűnt Sárszentmiklós községi önállósága, ma Sárbogárd város **déli városnegyedét** alkotja. A városrész összeépült az északi településrészszel, Sárbogárral, azonban délről továbbra is mezőgazdasági területek választják el Rétszilastól. A város gazdasági területeinek déli irányú terjeszkedése a főút mentén megindult. Itt halad keresztül a város és egyben a városrész szerkezetét meghatározó 63. sz. főút, továbbá innen indul Mezőszilas (Örspusztá, Pusztægres) irányába a 6306. j. mellékút, továbbá Alapra a 6223 j. mellékút és a Mezőfalván át a Dunaújváros felé tartó 6219. j. mellékút.

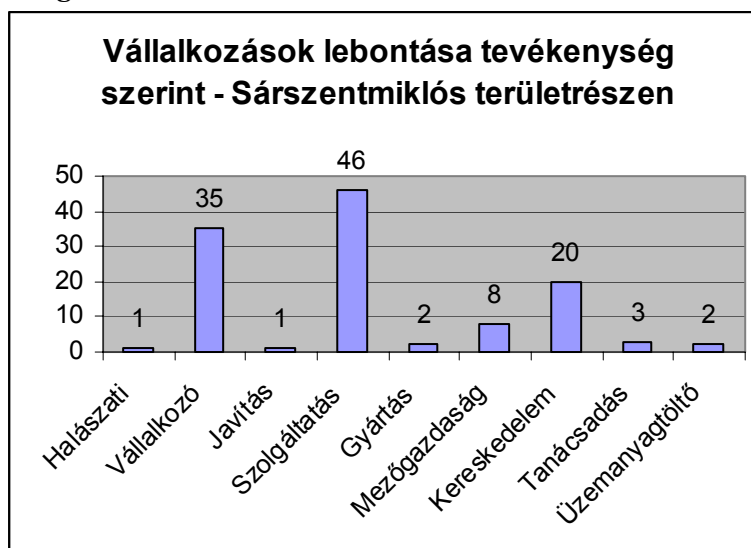

Gazdaság és társadalom

A városrészben élők száma a központi városrész, Sárbogárd után itt a legmagasabb (3248 fő). A fiatal korú lakosság aránya az Alsótöbörzsök, valamint a központi Sárbogárd értékeihez, azoktól nem szakad le. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya relatíve magas, de nem éri el a városközponti területek értékét (7,2 %). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az országos értékekhez képest magas, ugyanakkor a városon belül nem nevezhető annak.

Sárszentmiklós területén legnagyobb számban szolgáltatást nyújtó vállalkozások (46) találhatóak. Kiugró értéket mutat még a vállalkozók száma (35) és a 20 kereskedelmi tevékenységet folytató gazdasági szervezet. A többi tevékenység esetében – a mezőgazdaság kivételével – a vállalkozások száma 4 alatt marad, mezőgazdasági tevékenységet 8 vállalkozás folytat. Bár a Sárszentmiklóson látott értékek összességében elmaradnak Sárbogárd területének értékeitől, itt találjuk a legtöbb kategóriát és a településrészek között ezen a területen is található üzemanyagtöltő állomás. Gyártás és javítás egyedül ezen a területrészen folyik.

90. diagram:

A 10 legnagyobb iparüzési adót fizető vállalkozások közül 4 található a városrészben.

Környezet

A területre jellemző lakóterületi túlsúly mellett megtalálhatók a városrészt kiszolgáló intézményhálózat (posta, iskola, óvoda, orvosi rendelő stb.), a kereskedelmi, szolgáltató üzletek. Az iskola több település oktatási feladatait is ellátja (átvette többek között a 2007. szeptemberében megszűnt pusztagegri iskola tanulóit). A városrész szerkezetét meghatározza a 63. sz. főút és a 6306 j. főút csomópontjába telepedett agráripari területek, melyek telephelyként, illetve magtárolóként szolgálnak, s sajátos „városkapu” funkciót töltenek be Mezőszilas irányából. A településrészen megtalálható, Sárbogárd határába települt MOL benzinkút, illetve Suzuki autókereskedés, a városrész gazdasági életében jelentős Szegletkő Kft. mellett. településrész viszonylag nagy, meglévő rekultivációs területekkel rendelkezik: sportpályák, belső tó, játszótér stb. A városrészben 1058 darab lakás található, melynek 20,6%-a alacsony komfort fokozatú.

A 63. sz. főút két részre osztja a Sárszentmiklóst. A 6306 j. mellékút melletti falusias lakóterületek alakultak ki mélyebb telkekkel, oldalhatáros beépítéssel, jellemzően földszintes házakkal. A városrész többi lakóterületén, a városszél kivételével, a kertvárosias lakóterületek vannak túlsúlyban: kisebb telkeken (800-1200 m²) oldalhatáron álló földszintes, illetve tetőtérbeépítéses lakóépületek.

A városrészben kicsi a beépítetlen területek száma. A városban Sárszentmiklóson alakult ki leginkább funkcionáló városközpont (a 63. sz. főút és a 6219. j. illetve a 6303. j. mellékutak csomópontjában) az alapintézményekkel és a kereskedelmi egységekkel. Ez az alközpont nem jelenti azonban a sárbogárdi városrész alternatíváját abból a szempontból, hogy hiányoznak a közösségi területek, a korábbi önálló település identitásának színhelyei.

A kerékpáros út kijelölésére igény lenne Sárbogárd irányában, mivel sokan e közlekedési eszközt használják a településrészek közötti, s a forgalmas 63. sz. főúton nem elválasztva történik a közlekedés az autóforgalomtól. A falusias lakóterületeken több utcában hiányoznak a portalanított utak.

Sárszentmiklós **közműhálózata** Sárbogárral közösen került kialakításra. Sárbogárd és Sárszentmiklós szennyvízelvezetése egyetlen rendszert alkot. A lakóterületi fejlesztésekkel a közműhálózatok bővítése nem indokolt.

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Jó megközelíthetőség; – Jó alapfokú intézményellátottság, ellátási körzet további településrészeknek; – Közművesítettség magas foka; – Vegyes lakóterületi funkciók; – Fejlődő sportterület. 	<ul style="list-style-type: none"> – Mezőgazdasági feldolgozóüzem központi területen; – Kevés gazdasági szereplő; – Egységes városi arculat hiánya; – Hiányzó közösségi terület.
LEHETŐSÉGEK (külső)	VESZÉLYEK (külső)
<ul style="list-style-type: none"> – Megépülő városi elkerülő út által javul a terület megközelíthetősége, feltárása, további fejlesztési területek válnak feltárhatóvá; – A városrész gazdasági élete megélénkül. 	<ul style="list-style-type: none"> – Takarékos területgazdálkodás elveinek mellőzése; – Nem ütemezetten történik a fejlesztési területek kialakítása; – Fejlesztések elmaradnak; – A központban további üzemi, ipari épületek jelennek meg.

4.1.3 ALSÓTÖBÖRZSÖK

Lehatárolás, megközelítés;

A 290,9 ha kiterjedésű városrész **Sárbogárdtól északnyugatra** helyezkedik el, a 63. sz. másodrendű főút, a Budapest – Dombóvár - Pécs vasútvonal és a külterületek által határolt területrészen. A **városrész megközelíthető** a város legfőbb közlekedési tengelyét jelentő 63. sz. főútról, a városrészen áthaladó, Nagyhorcsókra vezető 6305. j. mellékúton, illetve délről a városközpont felől a Tinódi utcai vasúti átjárón át lehetséges.

Gazdaság és társadalom

Alsótöbörzsökön a lakosság mintegy 12 %-a él. A fiatalok aránya itt a legmagasabb, ugyanakkor magas a nyugdíjas korúak száma is. A városkörnyéki területek után itt a legnagyobb azoknak az aránya, akik legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkeznek. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya alacsony (4,2 %). Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya szintén a második legmagasabb a városrészek közül.

A gazdaság tekintetében Alsótöbörzsökön mindössze négyféle tevékenységet különböztetünk meg, kiugró értéket itt is a szolgáltatási szektor mutat (29) bár ez a mutató elmarad a Sárszentmiklósi(46) és a Sárbogárdi (148) területrésztől.

91. diagram:

A 10 legnagyobb iparüzési adót fizető vállalkozások közül egy nincs ebben a városrészben.

Környezet;

A területen jellemző **lakóterületi túlsúly** mellett megtalálhatók a városrészt kiszolgáló alapintézmények (iskola, orvosi rendelő, élelmiszerboltok, vendéglátóhelyek). A kereskedelmi szolgáltató gazdasági területek mellett ki kell emelni az átalakult zártkerti lakóterületeket, illetve a jelentős gazdasági potenciállal rendelkező, volt honvédségi laktanyát.

A városrészben belül az **intézményi területek** ellenére nem alakult ki markáns városi alközpont, az intézmények és a kereskedelmi egységek jellemzően a településrészt átszelő 6305 j. mellékút mentén helyezkednek el, építészeti kialakításuk és léptékük nem egységes.

A **lakóépületek** egységes képet mutatnak: földszintes, legfeljebb emeletes épületek állnak az 1000-1200 m²-es építési telkeken, melyek földszintjén helyet kapnak időnként kereskedelmi, szolgáltató üzletek. Alsótöbörzsökön az 589 darab lakásból 170 darab (28,9%), ami alacsony komfort fokozatú.

A vasútvonal mellett, illetve a vasútállomással szemben **gazdasági területek** alakultak. Ezen a területen található több mezőgazdasági vállalkozás gépparkjának helyet adó telephely, továbbá a Megyei Közútkezelő telephelye.

Zöldfelületi elemeket Alsótöbörzsökön a Százados utcai játszótér és a temető jelenti.

A település jelentős **lakóterületi tartalékkal** rendelkezik a zártkerti részek felé a belterülethatáron belül, illetve a 6305 j. mellékút mellett belterülethatár módosítással. A **volt zártkerti területeken** megindult a korábbi „üdülők”, és gazdasági épületek lakóépületté alakítása, s ezzel veszélybe került a korábbi zártkerti (házikert, gyümölcsstermesztő) területhasználat. A legnagyobb területfejlesztési potenciállal rendelkező terület a volt **honvédségi terület**, ahol az épületek és a csarnokok a terület gyors rehabilitációját követően helyet biztosíthatnak vállalkozások megjelenésének.

A városnegyed útburkolatai rossz minőségűek, a mellékutcákban több helyen nem portalanított. Sárbogárd városrészrel való **tömegközlekedési kapcsolatot** a gyűjtőutakon bonyolódó kerékpárforgalom és a helyi buszjáratok jelentik.

Alsótöbörzsök teljes **közműellátottsággal** rendelkezik a zártkerti lakóterületek kivételével, ahol nem megoldott a szennyvíz-elvezetés, illetve a vezetékes gázzal való ellátottság.

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Jó megközelíthetőség; – Jó tömegközlekedési adottságok; – Növénytermesztés hagyományai; – Volt Honvédségi laktanya, mint fejlesztési terület; – Lakóterületi túlsúly. 	<ul style="list-style-type: none"> – Egységes, városi arculat hiánya; – Közösségi terek, zöldterületek hiánya; – Alközpont hiánya; – Zöldfelületi elemek, közpark hiánya; – Belső úthálózat rossz minősége.
LEHETŐSÉGEK (külső)	VESZÉLYEK (külső)
<ul style="list-style-type: none"> – Volt Honvédségi laktanya funkcióváltása révén erősödik a városrész gazdasági szerepe; – Közlekedési kapcsolatok javítása; – Környezetterhelés csökkentése; – Városi alközpont kialakítása; – Mezőgazdasági jelleg megtartása; – Kerékpárút hálózat kiépítése. 	<ul style="list-style-type: none"> – Takarékos területgazdálkodás elveinek mellőzése; – A városrész túlzott beépítése; – Romló környezetminőség; – Elnéptelenedő külterületi egységek; – Szlömösödő zártkerti rész.

4.1.4 GAZDASÁGI TERÜLETEK

Lehatárolás, megközelítés

A 409,5 ha kiterjedésű városrész a **belterület keleti részén** helyezkedik el az Árpád utcától kelet-északkelet irányban. Nyugatról az Árpád utcai lakóingatlanok, a többi oldalról a tervezett 63. sz. főút Sárbogárdot elkerülő szakasza adja.

A terület északi része a 63. sz. főútról nyíló Haladás utcából feltárt, továbbá a középső része a Mezőfalva – Sárbogárd közötti 6219 j. mellékút halad keresztül. A déli területek az Árpád utcáról **közélíthetők meg**.

Gazdaság és társadalom

Komolyabb társadalmi elemzést a területen nem lehet végezni, mivel a főként gazdasági meghatározottságú területeken alacsony az itt lakók száma (98).

A gazdasági területeken összesen 5 vállalkozás működik, ebből négy termelő tevékenységet folytat, egy pedig közszolgáltató. Termelő tevékenység csak ezen a területrészen működik. Az összes közszolgáltató közül (13 db) egy található ezen a területen.

A 10 legnagyobb iparüzési adót fizető vállalkozások közül 2 db található ebben a városrészben.

Környezet

A területre **jelenleg mezőgazdasági területek** (szántók) túlsúlya a jellemző, de **jelentős** az egész város gazdasági helyzetét meghatározó a **gazdasági területek** (ipari gazdasági, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területek) megléte: VIDEOTON, FETÉVSZER (KeyTec) stb. A városrész meghatározó szerkezeti elemei a volt mezőgazdasági majorok, továbbá a volt szovjet laktanya és a laktanya körüli területek, mely több vállalkozásnak is helyet ad, köztük: nyomda, ásványvíz gyártó és palackozó, betonkeverő. A gazdasági területeken mindössze 35 lakás található, s csupán 5,7% az alacsony komfort fokozatú lakások aránya.

Az ipari gazdasági területeken szabadon álló építmények helyezkednek el, legfeljebb 10,5 m-es építménymagassággal, legkisebb 2000 m²-es építési telkekkel.

A gazdasági területek **jelentős környezeti terhelést** jelentenek a környezetre. Ez jelenleg nem jelent közvetlen veszélyt a lakókörnyezetre a lakóterületektől való nagyobb távolság miatt, de fokozottabb környezetvédelmi intézkedést kíván a terület a termőföld, a talajvíz, a levegő védelme érdekében. Hiányzik továbbá a városrészt a lakóterületektől elválasztó véderdő, amely jelentősége megnövekedik, ha a (csak időszakosan borított) biológiailag aktív mezőgazdasági területeken gazdasági funkció jelenik meg.

A városrész jelenlegi, beépített területei teljes közművesítettséggel rendelkeznek.

A városrészt nagy távlatban a gazdasági területek túlsúlya határozza meg, mely a szántóterületek visszaszorulásával jár. A gazdasági területek **beépítése csak ütemezetten** valósulhat meg, illetve **kapcsolódva** a várost elkerülő és az M8 út kialakításához. A fejlesztési területek beépülését a közművek kiépülése, azok továbbvezetése is korlátozza. Az infrastrukturális ellátás megteremtésével gyorsan megindulhat a gazdasági területek

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Jó megközelíthetőség; – Növénytermesztés hagyományai; – Jelentős gazdasági, fejlesztési területek. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közmű, infrastruktúra hiánya; – Városban kiugró környezetterhelés; – Gazdasági területek melletti mezőgazdasági területek.
LEHETŐSÉGEK (külső)	VESZÉLYEK (külső)
<ul style="list-style-type: none"> – Volt Honvédségi laktanya funkcióváltása; – Közlekedési kapcsolatok javítása; – Kerékpárúthálózat kiépítése; – Megépülő városi elkerülő út által javul a terület megközelíthetősége, feltárása; – A város gazdasági élete megélénkül. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közmű kiépítésének magas költsége; – Takarékos területgazdálkodás elveinek mellőzése; – Nem ütemezetten történik a fejlesztési területek kialakítása; – Romló környezetminőség.

beépülése.beépülése.

4.1.5 VÁROSKÖRNYÉKI LAKÓTERÜLETEK ÉS EGYÉB LAKOTT TERÜLETEK

Lehatárolás, megközelítés;

A városkörnyéki lakóterületek közé soroltuk a külterületi lakóingatlanokat, **Nagyhörcsök, Sárhatvan, Örspusztá, Pusztaegres, Rétszilás és Kislók** településrészeket, ezek több, mint 293 ha területet foglalnak el. Nagyhörcsök, Sárhatvan, Örspusztá és Pusztaegres a Sárvíztől nyugatra helyezkednek el. Rétszilás egyetlen utcája a sárszentmiklósi városrésztől délre a 63. sz. főút két oldalán fejlődött ki. Kislók a magasabban fekvő, változatosabb domborzatú löszplaton található az északkeleti határban.

Gazdaság és társadalom

A városkörnyéki területek rendelkeznek a legrosszabb társadalmi mutatókkal. Alacsony a fiatal korúak száma, ugyanakkor a legtöbb nyugdíjas itt él. Nagyon magas (63 %) a legfejlebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők száma, amely magával vonja a magas munkanélküliségi arányt. A jövedelmi viszonyokat és az infrastrukturális hiányokat jól jellemzi az alacsony komfortfokozatú lakások magas aránya (51 %).

Ezen a területen kiemelkedő mennyiséget a mezőgazdaság területén figyelhetünk meg, nemcsak a területet, hanem a város egészét tekintve. A vállalkozók száma 11 a területen, amely a többi itt található tevékenységhez képest szintén nagyobb arányt képvisel, de a város egészét tekintve ez a mutató nem kiemelkedő.

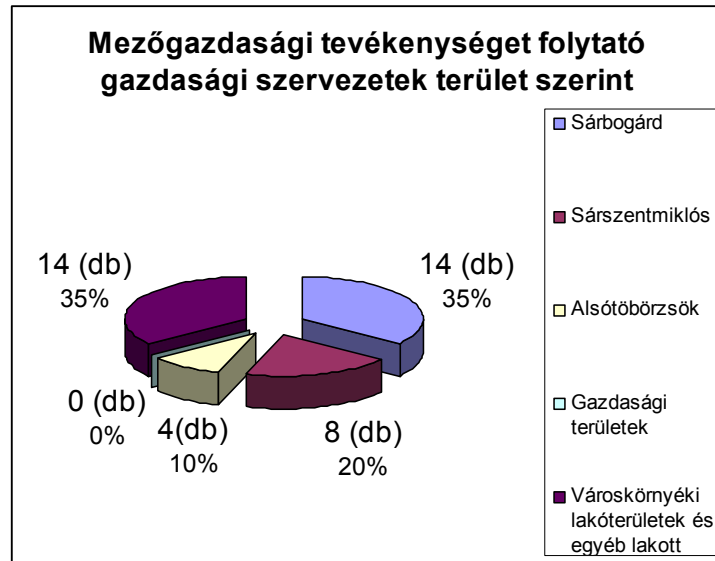
A 10 legnagyobb iparüzési adót fizető vállalkozások közül egy sincs ebben a városrészben.

92. diagram:

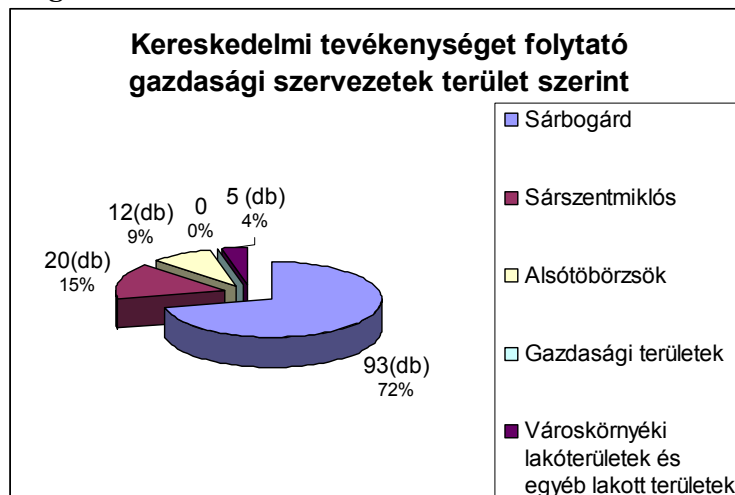
A mezőgazdasági tevékenységet folytató összesen 40 vállalat 70%-a a Sárbogárd és Városkörnyéki lakóterületek és egyéb lakott területen helyezkedik el, egyenlő arányban. Utóbbi terület esetén ez az ágazat képezi a legnagyobb arányt, de a város egészét tekintve nem mutat kimagasló értéket.

93. diagram:

A kereskedelmi tevékenységet folytató vállalatok döntő többsége (72%) Sárbogárd területen található.

94. diagram:

A másik 28% Sárszentmiklós, Alsótöbörzsök és a városkörnyéki lakóterületek és egyéb lakott területek között oszlik meg. A kereskedelmi tevékenység a szolgáltatások és a vállalkozók mögött a harmadik leggyakoribb tevékenységi forma a városban.

A szolgáltatási tevékenységet folytató vállalatok képviselik a legnagyobb létszámarányt a településen. Sárszentmiklóson, Alsótöbörzsökön és Sárbogárd területen is a legtöbb vállalat szolgáltatási tevékenységet végez. Ez a kategória egyedül a gazdasági területeken nincs jelen.

Környezet

Nagyhőrcsök **megközelíthető** a 6305 j. mellékúton Sárbogádról (Alsótöbörzsökről), Sárhatvan és Örpuszta a 6307 j. mellékúton Szabadbattyán (Nagyhőrcsök) és Cece (Örpuszta) irányából, Pusztægres a 6306 j. mellékúton Sárszentmiklósról, illetve Mezőzilásról érhető el, Kislók a Mezőfalva – Sárbogárd közötti 6219 j. mellékúton fekszik, s Rétszilason a 63. sz. főút halad keresztül Sárszentmiklóstól délre.

A városrészeken belül a falusias lakóterület, a **lakófunkció jellemző**, az alapellátást szolgáló intézményrendszer elsorvadóban van. A városi önkormányzat törekvése, hogy mindenhol biztosítsák heti egy alkalommal az orvosi ellátást. Az iskoláskorú gyermekeket a helyi tömegközlekedéssel utaztatják hétköznapokon iskolába. A városkörnyéki lakóterületek közül Nagyhörscsök, Sárhatvan és Örspusztá az országosan védett természeti területek mellett, a Sárvíz közelében telepedtek meg a magasabb részekben. E területek ideális fejlesztési lehetőséget jelentenek a rekultiváció és turizmus (horgász, kerékpáros, természetjáró stb.) irányában. A városkörnyéki lakóterületeken 715 darab lakás található, ahol a városon belül a legmagasabb, 50,8% (Sárhatvanban 42,2%, Pusztáegresen 58,8%, Rétszilason és Kislókon 40,0% és a többi külterületi ingatlanon 54,1%) az alacsony komfort fokozatú lakások száma.

A falusias jellegű lakóterületeken oldalhatáron álló földszintes épületek a jellemzőek. A falusias területek mellett a gazdálkodáshoz kötődő építmények, illetve majorok épültek. A horgásztavakhoz kapcsolódóan fejlesztések indultak meg Nagyhörscsökön, illetve Örspusztán. Sárhatvanban több helyileg és országosan védett szakrális és gazdasági épület található. E településrészekben viszonylag alacsony a zöldterületek aránya, azonban a környező tájhasználathoz való szoros alkalmazkodás és a belső tartalékterületek miatt mégis kedvező a zöldfelületek összértéke.

A városkörnyéki lakóterületek **eltérő infrastrukturális adottságokkal** rendelkeznek. Rétszilás közműellátása Sárszentmiklóshoz kapcsolódóan megoldott a szennyvízelvezetés kivételével. Sárhatvanban és Nagyhörscökpusztán nincs vezetékes gázellátás. A városkörnyéki lakóterületek nem csatornázottak, a magas fajlagos költségek következtében, s nincsen kiépítve – Pusztáegres kivételével, ahol önkormányzati beruházásként kiépült - a szélessávú internet-hozzáférés sem. Kislókon fűtő kút van, az utcai gerincvezeték részlegesen lett kiépítve, ugyanakkor az önkormányzat tájékoztatása szerint nincs olyan ingatlan, amelyet ne lehetne az ivóvíz-szolgáltatásra rákötni.

ERŐSSÉGEK (belső)	GYENGESÉGEK (belső)
<ul style="list-style-type: none"> – Nyugodt lakókörnyezet; – Növénytermesztés hagyományai; – Alapszintű egészségügyi ellátás; – Településrészen belüli összetartás; – Értékes természeti környezet. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közmű, infrastruktúra hiánya; – Sárbogárdtól nagy távolság; – Nagyfokú ellátási függőség Sárbogárdtól; – Rossz népességmegtartó-képesség; – Romló utak minősége; – Idős épületállomány.
LEHETŐSÉGEK (külső)	VESZÉLYEK (külső)
<ul style="list-style-type: none"> – Közlekedési kapcsolatok javítása; – Kerékpárút hálózat kiépítése; – Rekreációs lehetőségek, természetvédelmi peremterületek kihasználása; – Turizmus fejlesztési lehetőségek; – Horgásztavak. 	<ul style="list-style-type: none"> – Közmű kiépítésének magas költsége; – Csökkenő lakónépesség.

Szerintem a városrészelemzésnél a lakásállomány számáról és a nyilvántartott zöldterületek nagyságáról lehetne adatunk az önkormányzattól.

4.2 A VÁROSRESZEK EGYÉB JELLEMZÉSE

Sárbogárd város teljes lakosságának száma 13243 fő, melynek több, mint fele Sárbogárd városrészen él, egész pontosan 6448 fő. Ezt követi Sárszentmiklós, ahol 3302 lakos él (24,9%), majd pedig Alsótöbörzsök, a maga 1844 főnyi lakosával (13,9%). Az itt található gazdasági területeken élő lakosságszám 2 (ki az a kettő?), mely alacsony. A város környékén található lakóterületek és egyéb területek lakosság száma 1647 fő, amely a város teljes lakosságának 12,4%-át teszi ki.

57. táblázat: Létszámadatok

	Létszámadatok (fő)
Sárbogárd	6448
Sárszentmiklós	3302
Alsótöbörzsök	1844
Gazdasági területek	2
Városkörnyéki lakóterületek és egyéb területek	1647
Akcióterület	94
Sárbogárd város (teljes)	13 243

A városrészek tekintetében Sárbogárdon a legmagasabb az ingatlanok száma, a lakások száma, a lakosság száma és a vállalkozások száma; második helyen szerepel Sárszentmiklós; öt követi Alsótöbörzsök; majd Pusztægres, Rétszilás, Sárhatvan és Kislók.

Sárbogárdon az ingatlanok száma 1850, melynek 35%-a központi belterületen helyezkedik el, 65%-a pedig egyéb belterületen. A lakások száma 2338, ennek 33,79%-a központi belterületen található, a 66,20%-a pedig egyéb belterületen. A lakosság számát tekintve elmondható, hogy a lakosok majdnem fele központi belterületi lakos, a másik fele pedig egyéb belterületen lakik. A demográfiai helyzet stagnáló, mely az egész kistérségre jellemző. A vállalkozások száma 522, ezeknek kevesebb mint a fele található a központi belterületen (43,87%), a másik része pedig egyéb belterületen (56,13%). A lakosság jövedelmi helyzete pedig közepes Alsótöbörzsökéhez hasonlóan.

Alsótöbörzsökön összesen 715 ingatlan található, ennek zöme egyéb belterületen (89,5%-a), a maradék 10,5% pedig a központi belterületen. A lakások száma 650, melynek 88,5%-a egyéb belterületen, 11,5%-a központi belterületen épült. A lakosság száma 2045 fő, a nagy része egyéb belterületen lakik (87%), a központi belterületen viszonylag kevesen, 265-en laknak (13%). A demográfiai helyzet szintén stagnáló. A vállalkozások zöme, 147-ből 115, egyéb belterületen tevékenykedik (78%), 32 pedig a központi belterületen (22%).

Sárszentmiklóson található 1544 ingatlanból 1142 (74%) egyéb belterületen épült, a maradék 402 (26%) pedig a központi belterületen. A lakások zöme is egyéb belterületen épült, 1498-ból 1096 (73%), 402 (27%) központi belterületen. A lakosság nagy része is egyéb belterületen él, mintegy 68,5%-a, 31,5%-a a központi részen. Míg Sárbogárd és Alsótöbörzsök esetében nem volt egyéb lakóegység, itt az egyéb belterületen található 2. A demográfiai helyzet stagnáló itt is. A vállalkozások száma 296, melynek 62%-a egyéb belterületen tevékenykedik, a fennmaradó 38% pedig a központi területen. A lakosság jövedelmi helyzete közepes.

A Rétszilason található 190 ingatlanból 156 található egyéb belterületen, ez 82%-ot jelent, a fennmaradó 18%, egész pontosan 34 ingatlan pedig a központi belterületen. A lakások zöme is egyéb belterületen épült, mintegy 72%-uk, 18% pedig a központi részen; itt az összes lakás szám 121 lakást jelent. A 304 főnyi összlakosság 68,75%-a lakik egyéb belterületen, míg a központban 31,25%-uk. Az egyéb lakóegységek száma 1. A vállalkozások száma alacsony, mintegy 12 bejegyzett vállalkozás működik itt, fele a központi része, másik fele pedig egyéb belterületen. Alacsony az itt lakók jövedelmi helyzete.

Pusztagegrenen mind az ingatlanok száma, mind a lakásoké és mind a lakosság száma az egyéb belterületen a nagyobb; ingatlanok esetében a 342-ből 301 (88%) található egyéb belterületen, 41 (12%) központi részen; 289 lakásból 248 (85,8%) egyéb belterületen épült, 41 (14,2%) központi részen; a lakosságot tekintve pedig 756 lakóból 662 (87,5%) egyéb belterületen lakik, 94 (12,5%) pedig a központi részen. A vállalkozások száma magasabb mint Rétszilason, 39 db. Vállalkozás működik itt. Ebből 22 (56%) egyéb belterületen tevékenykedik, 17 (44%) pedig a központi részen. A jövedelmi helyzet itt is alacsony, a demográfiai helyzet pedig stagnáló.

Sárhatvanon 96 ingatlan található, ebből 73 (76%) egyéb belterületen, 23 (24%) pedig központi belterületen. A lakások száma 77, 56 (72,7%) egyéb belterületen épült, a maradék 21 (17,3%) pedig központi belterületen. A demográfiai helyzet stagnáló, a vállalkozások száma alacsony, 60%uk egyéb belterületen található, a fennmaradó 40% pedig központi részen. A lakosság jövedelmi helyzete alacsony.

A 179 lakosú Kislók esetében is hasonló a helyzet, 182 ingatlanból 168 (92,3%) egyéb belterületen található, az egész lakosság itt él, alacsony jövedelmi helyzettel. A vállalkozások száma itt a legalacsonyabb, 5 db, de ezt az is magyarázza, hogy itt a legalacsonyabb a lakosságszám. A demográfiai helyzet szintén stagnáló.

Ami pedig a városkörnyéki lakóterületeket és egyéb területeket illeti, elmondható, viszonylag magas ingatlanszám jellemző (810db), ezen ingatlanok 86%-a egyéb belterületeken épült, a maradék 112 (14%) pedig központi területen. A lakások száma 562, melynek nagy része, 83%-a, egyéb belterületen épült. A lakosság száma viszonylag magas, 1509 fő, 83,3%-a egyéb belterületen lakik. Egyéb lakóegység száma csupán 1. Vállalkozások száma viszonylag magas, 66 vállalkozást jegyeztek be; ebből 39 (59%) egyéb belterületen, 27 (41%) pedig központi területen tevékenykedik. A demográfiai helyzet ugyancsak stagnáló, a lakosság jövedelmi helyzete pedig alacsony.

Összességében elmondható, hogy az ingatlanok, a lakások, így a lakosság is nagyobb százaléka az egyéb belterületen található. A lakosság jövedelmi helyzete Sárbogárd és Alsóbörzsök kivételével - ahol közepes- alacsony; a demográfiai helyzet egységesen stagnáló. A vállalkozások a nagyobb lélekszámú városrészekbe csoportosulnak, ott is az egyéb belterületen vannak jelen nagyobb arányban.

58. táblázat: Városrészek jellemzői

Városrész		Központi belterület	Egyéb belterület	Összesen
Sárbogárd				
1	Ingatlanok száma:	650	1200	1850
2	Lakások száma:	790	1548	2338

Városrész		Központi belterület	Egyéb belterület	Összesen
3	<i>Lakosság száma:</i>	2465	2542	5007
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	0	0
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Vt/k, Vk/k-O, Vk/k-SZ	Lf/k, Lf/T, Lke/K, Lke/T	Lf/k, Lf/T, Vk/k-O, Vk/k-SZ, Lke/K, Lke/T, Lk/k-O
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	229	293	522
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	közepes	közepes	közepes
Alsótöbörzsök				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	75	640	715
2	<i>Lakások száma:</i>	75	575	650
3	<i>Lakosság száma:</i>	265	1780	2045
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	0	0
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Lke/K	Lke/K, Lke/T, Lf/k	Lke/K, Lke/T, Lf/k
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	32	115	147
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	közepes	közepes	közepes
Sárszentmiklós				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	402	1142	1544
2	<i>Lakások száma:</i>	402	1096	1498
3	<i>Lakosság száma:</i>	1468	3182	4650
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	2	2
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Vk/k-O, Vk/k-SZ, Lk/k-O	Lf/k, Lf/T, Lke/K, Lke/T	Lf/k, Lf/T, Vk/k-O, Vk/k-SZ, Lke/K, Lke/T, Lk/k-O
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	112	184	296
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	közepes	közepes	közepes
Rétszilás				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	34	156	190
2	<i>Lakások száma:</i>	34	87	121
3	<i>Lakosság száma:</i>	95	209	304

Városrész		Központi belterület	Egyéb belterület	Összesen
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	1	1
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Lf/k, Vk/k-O,	Lf/k, Lf/T,	Lf/k, Lf/T, Vk/k-O,
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	6	6	12
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	alacsony	alacsony	alacsony
Pusztagegység				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	41	301	342
2	<i>Lakások száma:</i>	41	248	289
3	<i>Lakosság száma:</i>	94	662	756
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	0	0
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Vk/k-O, Vk/k-SZ	Lf/k	Lf/k, Vk/k- O, Vk/k-SZ
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	17	22	39
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	alacsony	alacsony	alacsony
Sárhatvan				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	23	73	96
2	<i>Lakások száma:</i>	21	56	77
3	<i>Lakosság száma:</i>	63	207	270
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	0	0
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Lf/k	Vk/k-SZ	Lf/k, Vk/k- SZ
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	4	6	10
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	alacsony	alacsony	alacsony
Kislók				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	14	168	182
2	<i>Lakások száma:</i>	0	75	75
3	<i>Lakosság száma:</i>	0	179	179
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	0	0
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	Vk/k-SZ	Lf/k	Lf/k, Vk/k- SZ
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	0	5	5
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	alacsony	alacsony	alacsony

Városrész		Központi belterület	Egyéb belterület	Összesen
Városkörnyéki lakóterületek és egyéb területek				
1	<i>Ingatlanok száma:</i>	112	698	810
2	<i>Lakások száma:</i>	96	466	562
3	<i>Lakosság száma:</i>	252	1257	1509
4	<i>Egyéb lakóegységek száma:</i>	0	1	1
5	<i>Előforduló övezeti besorolások:</i>	-	-	-
6	<i>Demográfiai helyzet:</i>	stagnáló	stagnáló	stagnáló
7	<i>Vállalkozások:</i>	27	39	66
8	<i>Jellemző elhelyezkedés:</i>	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben	Környező városok, helyben
9	<i>Lakosság jövedelmi helyzete:</i>	alacsony	alacsony	alacsony

4.3 A KEDVEZŐTLEN ADOTTSÁGÚ (ALACSONY STÁTUSZÚ RÉTEGEKET KONCENTRÁLÓ) VÁROSRÉSZEK BEAZONOSÍTÁSA

Sárbogárd város Polgármesteri hivatalának adatközlése szerint a városban az alábbi utcákban részben, vagy egészben nem találhatóak közművek, illetve pormentes út:

59. táblázat: Kedvezőtlen adottságú területek

	Azon utcák, ahol részben vagy egészben nem találhatóak	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2006.	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2007.	A városrészek nevei, ahol az utcák találhatóak
Vezetékes víz	Sport utca, Fenyő utca, Virágsarok utca, Virágsarok köz, Gergely köz, Lázár utca, Kertalja utca, Vak B. utca, Csík utca, Wesselényi utca, Puha köz	20	20	Sárbogárd
	Ibolya utca	0	0	Sárszentmiklós
	0			Alsótöbörzsök
	0			Puszttaegres
	0			Sárhatvan
	József Attila utca, Kossuth Lajos utca, Ady Endre utca, Úttörő utca, Hunyadi János utca, Nagylóki út, Petőfi Sándor utca, Rákóczi Ferenc utca, Rózsa utca,	12	12	Kislók
	Boeskai utca, Új utca, 6551 hrsz-ú utca	0	0	Rétszilas
	Ország út	0	0	Nagyhörcsök
A r a m	Sport utca, Gergely köz, Gilicze köz, Iskola köz,	1	1	Sárbogárd

	Azon utcák, ahol részben vagy egészben nem találhatóak	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2006.	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2007.	A városrészek nevei, ahol az utcák találhatóak
	Gárdonyi utca, Gesztenyesor	0	0	Sárszentmiklós
	0			Alsótöbörzsök
	0			Pusztægres
	0			Sárhatvan
	0			Kislók
	0			Rétszilás
	0			Nagyhörcsök
Közvilágítás	Sport utca, A többi utcában van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második oszlopon.	0	0	Sárbogárd
	Vasút utca, A többi utcában van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második oszlopon	6	6	Sárszentmiklós
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Alsótöbörzsök
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Pusztægres
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Sárhatvan
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Kislók
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Rétszilás
	<i>A városrészben van közvilágítás, azonban a legtöbb utcában csak minden második vagy harmadik oszlopon</i>			Nagyhörcsök
Szennyvízesatorna	Fenyő utca	5	5	Sárbogárd
	Munkácsy utca	3	3	Sárszentmiklós
	0			Alsótöbörzsök
	A szennyvízesatorna a városrészben nem kiépített.			Pusztægres
	A szennyvízesatorna a városrészben nem kiépített.			Sárhatvan

	Azon utcák, ahol részben vagy egészben nem találhatóak	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2006.	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2007.	A városrészek nevei, ahol az utcák találhatóak
	A szennyvízcsatorna a városrészben nem kiépített.			Kislók
	A szennyvízcsatorna a városrészben nem kiépített.			Rétszilas
	A szennyvízcsatorna a városrészben nem kiépített.			Nagyhörcsök
Gáz	Sport utca, Kertalja utca, Tinódy köz, Fenyő utca, Ifjúság utca, Sövény köz, Puha köz	15	15	Sárbogárd
	Gárdonyi utca, Ibolya utca	0	0	Sárszentmiklós
	0			Alsótöbörzsök
	0			Pusztagegres
	A városrészben a gázvezeték nem kiépített.			Sárhatvan
	0			Kislók
	Bocskai utca, Új utca, 6551 hrsz-ú utca	0	0	Rétszilas
	A városrészben a gázvezeték nem kiépített.			Nagyhörcsök
Pormentes út	Sport utca, Zrínyi utca, Németh sarok köz, Gergely köz, Gilicze köz, Németh Lajos köz, Mádi köz, Kossuth köz, Ó utca, Nap utca, Kis utca Damjanich utca, Szélső utca, Virágsarok utca, Virágsarok köz, Puha köz, Iskola köz, Simon utca, Simon köz, Kovács köz, Kígyó utca, Wesselényi utca, Sövény köz, Vak B. utca, Kertalja utca, Csögör köz, Göbölös köz, Tinódy köz, Dörögdi köz, Mányoki utca	16	16	Sárbogárd
	Munkácsy utca, Álmosvezér utca, Tisza utca, Miklós utca, Vezér utca, Gárdonyi utca, Homokos utca, Csaba utca, Akácfa utca, Nyárfá utca, Park utca, Egressy utca, Deák utca, Nefelejcs utca, Ibolya utca	1	2	Sárszentmiklós
	Honvéd utca, Balassi utca			Alsótöbörzsök
				Pusztagegres
	Kiss utca, Petőfi utca, Széchenyi utca, Ady Endre utca, Baross utca, Deák Ferenc utca,	1	1	

	Azon utcák, ahol részben vagy egészben nem találhatóak	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2006.	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma az el nem látott utcákban 2007.	A városrészek nevei, ahol az utcák találhatóak
	Dózsa György utca, Fehérvári utca, Hatvani utca			
	0			Sárhatvan
	Ady Endre utca, Hunyadi János utca, Kossuth Lajos utca, Nagylóki út, Petőfi Sándor utca, Rákóczi Ferenc utca, Rózsa utca, Úttörő utca, József Attila utca	12	12	Kislók
	Új utca, 6551 hrsz-ú utca	0	0	Rétszilas
	Kossuth utca	0	0	Nagyhörcsök

A fenti táblázat grafikus megjelenítése az 1. és 2. melléklet ábráin található. Ezek a területek jelentik az alapját, a stratégiában meghatározott közműfejlesztési intézkedéseknek.

5 SÁRBOGÁRD VÁROSÁNAK KORÁBBI VÁROSREHABILITÁCIÓS CÉLÚ TEVÉKENYSÉGEINEK BEMUTATÁS

A város elkötelezett a város-rehabilitációt érintő projektekkel, ám mérsékelt önereje miatt önállóan nem képes nagyobb volumenű projekt végrehajtására. Az utóbbi években az alábbi város-rehabilitációhoz kapcsolódó projektek valósultak meg támogatási forrás segítségével:

2004.-ben megvalósított projektek:

A szennyvízberuházás projekt III. üteme 2003.-2004.-ben valósult meg, 891.676.052 Ft összköltséggel, a TEKI 2003 program keretein belül. Ekkor készült el az Energia audit UNDP, 1.250.000 Ft összköltséggel. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás pályázati pénzből, mintegy 600.000 Ft-ból került megrendezésre az EU-s csatlakozási ünnepség. Sikeresült korszerűsíteni, és felújítani a sportlétesítményeket a GYISM pályázati keretéből elnyert 11.278.824 Ft-ból. A Bozsik program által biztosított 25.164.325 Ft-ból műanyag borítást kapott a labdarúgópálya. 2004.-2005. között a Phare program keretein belül sikerült megvalósítani a 31.656.923 Ft összköltségű Oktatás, informatika és esélyegyenlőség a XXI. századi Sárbogárdon projektet.

2005.-ben megvalósított projektek:

A TEKI 2004 program keretén belül valósult meg mintegy 54.209.348 Ft összköltséggel a Sárbogárd városközpont turisztikai célú rehabilitációja. A sikeres volt az Európa napok pályázat, mely a 884.674 Ft összköltségű Európa napok rendezvényhez biztosított finansziális alapot. A TEKI 2003 program keretén belül elkészült a Településrendezési terv, mintegy 17.500.000 Ft összköltséggel. A Fejér Megyei Földhivatal által kiírt és elnyert pályázat biztosította a termőföldek megközelítését szolgáló utak rendezését, 751.284 Ft

összköltséggel. 7 darab háromedényes gyűjtősziget kialakítása is sikerrel megtörtént, 2.503.000 Ft összköltséggel a Települési hulladék közszolgáltatás fejlesztése program keretein belül. A városi díszterem berendezésének költségeit is sikerült pályázati pénzből megfinanszírozni, 9.671.600 Ft összköltséggel, a TRFC program keretein belül. A TEKI 2005 biztosított anyagi forrást a belterületi utak felújítására, 43.497.825 Ft összköltséggel. 2005.-2006. között valósult meg a Mészöly Géza Iskola felújítása, 39.469.400 Ft összköltséggel a TRFC 2005 program keretein belül.

2006.-ban megvalósított projektek

Vízrendezésre vízjogi engedélyezési terv készült 20.900.000 Ft összköltséggel, a TEKI 2005 program keretén belül. A TEKI 2006 nyújtott anyagi forrást a belterületi felújításokra, azon belül is az Úttörő utca felújítására 3.287.693 Ft összköltséggel. Az Árpád utca felújítása 21.758.900 Ft összköltséggel valósult meg a belterületi felújítás projekten belül, melyhez a TEUT 2006 program nyújtott anyagi keretet. A GVOP 4.4.2 program pályázatán elnyert támogatásból sikerült kiépíteni szélessávú közművet Sárbogárdon, Hantoson, Mezőszilaszon és Nagylókon, 258.645.832 Ft összköltséggel.

2007-ben megvalósított projektek

A Panel+ program keretén belül valósult meg az iparosított technológiával épült lakóépületek energiatakarékos felújítása, korszerűsítése, 12.330.036 Ft összköltséggel. Önállósították a Sárbogárdi Orvosi Ügyelet közműveit, 4.030.015 Ft összköltséggel a TEKI 2007 program keretén belül. A Közkincs III. program nyújtott finansziális keretet a József Attila Művelődési Központ felújítására, melynek összköltsége 2.223.000 Ft volt.

60. táblázat: Az elmúlt öt évben állami vagy EU-s támogatással megvalósított projektek

Projekt megnevezése	Támogatás éve	A projekt összköltsége (Ft)	A támogatást biztosító program neve	Projekt azonosítószáma
József Attila Művelődési Központ felújítása	2007	2.223.000	KÖZKINCS III.	K3-07-016/kd07
Sárbogárdi Orvosi Ügyelet közműveinek önállósítása	2007	4.030.015	2007. évi TEKI	10049/49/2007
Iparosított technológiával épült lakóépületek energiatakarékos felújítása, korszerűsítése	2007	12330036	Panel+ A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001 Korm rend. VIII. 2. p. támogatási program	LKFT-2005-LA-2-06-01-12
Szélessávú közmű kiépítése Sárbogárd, Hantos, Mezőszilas, Nagylók településeken	2006	258 645 832	GVOP 4.4.2	
Belterületi útfelújítás Árpád utca	2006	21758900	TEUT 2006	0727039/06TEUT
Belterületi útfelújítás Úttörő utca	2006	3287693	TEKI 2006	0748009/06TEKI
Mészöly Géza Iskola felújítása	2005-2006	39469400	TRFC 2005	KD-TRFC-F-068-2005
Vízrendezésre vízjogi engedélyezési terv készítése	2006	20900000	TEKI 2005	T05-03/2005
Belterületi utak felújítása 2005	2005	43497825	TEKI 2005	T05-02/2005

Városi Díszterem berendezése	2005	9671600	TRFC	TRFC/KD/0700003/2004
7 db. 3 edényes gyűjtősziget kialakítása	2005	2503000	Települési hulladék közszolgáltatás fejlesztése	KD-A-TEHU-13-2005-FM
Oktatás, informatika és esélyegyenlőség a XXI. századi Sárbogárdon (PHARE program)	2004-2005	31656923	Phare program	HU0201-05-01-0034
Településrendezési terv	2005	17500000	TEKI 2003	T03-01/2003
Műanyag borítású labdarugó pálya (Bozsik program)	2004	25164325	Bozsik program	SPO-BP-03C
Sportlétesítmények felújítása, korszerűsítése	2004	11278824	Sportlétesítmények korszerűsítésének, bővítésének és felújításának támogatásának pályázata (GYISM)	SPO-SL-03-472
Termőföldek megközelítését szolgáló utak rendezése	2005	751284	Fejér Megyei Földhivatal pályázata	10257-1/2005
EU csatlakozási ünnepség	2004	600000	Európai Unióhoz történő csatlakozás pályázat	EUV2/113/73
EUROPA napok	2005	884674	Európa napok pályázat	XLI-KERF/28/99/2005
Energia audit készítése UNDP	2004	1250000	UNDP energia audit	UNDP-2003-01 03/08/01
Szennyvízberuházás III: ütem	2003-2004	891676052	TEKI 2003	T03-02/2003
Sárbogárd városközpont turisztikai célú rehabilitációja	2005	54209348	TEKI 2004	T04-07/2004

2008-ban az önkormányzat a Mészöly Géza Általános iskola infrastrukturális fejlesztésére pályázatot nyújtott be. A projekt célja az iskola komplex infrastruktúra fejlesztése: az épület balesetveszélyes állapotának megszüntetése, akadálymentesítés, szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek kialakítása, illetve az OLLÉ program segítségével az iskola sportudvarának fejlesztése. A programhoz kapcsolódóan fejleszteni kívánják a pedagógiai programot a TÁMOP keretén belül. A projekt megvalósulásának tervezett kezdete 2009 év közepe.

A megyei kórház célul tűzte ki a sárbogárdi szakrendelő felújítását, amelyre pályázatot nyújt be. A fejlesztés eredményeként megtörténik Szakrendelő meglévő épületének műszaki-építészeti felújítása, amely jobb körülményeket teremt a betegellátásban, új orvos-szakmai rendelések megnyitását teszi lehetővé, valamint a helyben nyújtott ellátások körének bővítését.

6 SÁRBOGÁRD VÁROS SWOT ANALÍZISE

A térség helyzetelemzéséből származó információk stratégia szemléletű, rendszerezett összegzését tartalmazza a SWOT analízis.

Erősségek	Gyengeségek
<i>Fekvés, elérhetőség</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Jó vasúti elérhetőség 	<ul style="list-style-type: none"> A fejlett városi területektől való távolság, Fejér megye déli, elmaradott területén való elhelyezkedés
<ul style="list-style-type: none"> Meghatározó kistérségi szerepkör: vállalkozások, intézmények, szolgáltatások és kereskedelem 	<ul style="list-style-type: none"> Elsőrendű főútvonal nem halad át a városon Ami áthalad az túlterhelt Vasúti felüljáró hiánya Elkerülő út hiánya
<i>Természet, táj</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Változatos táji és természeti értékek, természeti erőforrások a térségben 	<ul style="list-style-type: none"> Belvizes terület
	<ul style="list-style-type: none"> Véderdők hiánya, alacsony erdősültség
	<ul style="list-style-type: none"> Nádor csatorna szennyezettsége
<i>Gazdaság</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Jó minőségű termőtalajok, mezőgazdálkodási hagyományok, minőségi mezőgazdaság, speciális térségi termékek 	<ul style="list-style-type: none"> Gyenge iparosodottság, szolgáltatások-helyi jelleggel Feldolgozóipar nincs
<ul style="list-style-type: none"> Ipari park cím megszerzésére lehetőség 	<ul style="list-style-type: none"> Főként szántóföldi mezőgazdálkodás, biotermelés nem elterjedt
<ul style="list-style-type: none"> Turisztikai vonzerők a térségben (termálfürdő Vajtán, kastélyok, kúriák, táji környezet) 	<ul style="list-style-type: none"> Egyensúlytalan birtokszerkezet (kevés nagygazdaság nagy földterülettel, sok kistermelő kis földterülettel)
<ul style="list-style-type: none"> Évtizedes lótenyésztési, lóverseny hagyományok 	<ul style="list-style-type: none"> Alacsony szervezettségű mezőgazdaság
<ul style="list-style-type: none"> KITE Zrt. meglévő telep 	<ul style="list-style-type: none"> Alacsony vállalkozói sűrűség, (ipari) nagyvállalatok hiánya /nyomán gyenge helyi gazdaság/ Magas a kényszervállalkozások száma
	<ul style="list-style-type: none"> Tőkeszegény kisvállalkozások dominálnak, ezek száma csökken
	<ul style="list-style-type: none"> Turizmus alig van, tranzitturizmus jellemző (kevés szálláshely, kevés férőhely, kevés vendég), induló ágazat Nincsenek turisztikai termékcsoportok, nincsen kidolgozott idegenforgalmi fejlesztési és marketing stratégia, információs rendszer Országos átlagnál alacsonyabb jövedelmek

Erősségek	Gyengeségek
<i>Intézmények, humán ellátási szolgáltatások</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Alapvető oktatási, egészségügyi, szociális és kulturális intézmények jelenléte, középiskola, zeneiskola, szakképzés Viszonylag jó tömegközlekedés É-D irányába, helyi autóbusz közlekedés Korszerű sportpályák, műfüves pálya 	<ul style="list-style-type: none"> Nincs felsőoktatás, kutatás; nincs kórház, nincs múzeum, kiállítóhely, csak helyi jellegű kulturális élet Kapacitáshiány a bölcsődében, túlhasználtság K-Ny-irányú tömegközlekedés nem megfelelő Szociális otthonokban ellátottak száma nő /fokozódó szociális teher A tornatermek hivatalos mérkőzések lebonyolítására alkamatlanok
<i>Humán erőforrás</i>	
	<ul style="list-style-type: none"> Negatív demográfiai folyamatok: csökkenő népesség, elvándorlás (nagy mértékű képzettebb rétegeknél), elöregedés /nyomán erősödő inaktivitás és szociális nyomás Képzett rétegek kisebb, képzetlenebbek nagyobb aránya /így nem lesz tudásalapú társadalom/ Nagy munkanélküliség (országos átlagot meghaladó munkanélküliségi ráta), nagyon sok ember tartósan van munka nélkül
	<ul style="list-style-type: none"> Emberek motiváltsága hiányzik a változtatásra, pl. a turizmus fejlesztéséhez
	<ul style="list-style-type: none"> Környezeti szemlélet hiánya, a környezeti állapot iránti igénytelenség
	<ul style="list-style-type: none"> Nyelvtudás hiánya
	<ul style="list-style-type: none"> Belső és térségi szintű együttműködés erőtlen, hiányzik, érdekellentétek
<i>Infrastruktúra</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Ivóvízvezeték hálózat kiépítettségének aránya jó, a város a külső városrészek kivételével csatornázott 	<ul style="list-style-type: none"> Belvíz és csapadékvíz elvezetés megoldatlansága Körvezetékes rendszer hiánya EU határértékeket bizonyos összetevőkben meghaladó ivóvíz (megfelelő kezelés hiánya)
<ul style="list-style-type: none"> Alapvető kommunális infrastruktúra biztosított 	<ul style="list-style-type: none"> Hiányos az idegenforgalmi alapinfrastruktúra: parkolók, járdák, kerékpárutak, falusi szálláshelyek, higiénés létesítmények
<ul style="list-style-type: none"> Kábeltévé és informatika jórészt 	<ul style="list-style-type: none"> Külső részeken korlátozott az

Erősségek	Gyengeségek
kiépített	informatikai hozzáférhetőség
<ul style="list-style-type: none"> Gázvezeték kiépítettsége a település nagy részén 	<ul style="list-style-type: none"> Nincs kerékpárút Kiépítetlen és nem karbantartott külterületi utak Beszántott külterületi utak
Kulturális örökség	
<ul style="list-style-type: none"> Épített örökségi értékek (kastélyok, kúriák), természetvédelmi területek, tájház Zsinagóga Bolondvár Nemzetközileg elismert vegyeskar Modern táncsoport Diákszínházi hagyományai a gimnáziumban Helyi amatőr képzőművészek 	<ul style="list-style-type: none"> Csekély mértékben maradtak fenn a kézműves mesterségek, hagyományok Elhanyagolt állapotban (magántulajdon) lévő Bolondvár
Várostervezés, lakásállomány	
<ul style="list-style-type: none"> Kisvárosias megjelenésű központi terület polgári épületekkel 	<ul style="list-style-type: none"> Előregedő lakásállomány (sok öreg lakás) Közművesített építési telkek hiánya Lakások több mint fele csak komfortos Tagolt településszerkezet, elkülönült településrészek
	<ul style="list-style-type: none"> Rossz állapotú főtér, kedvezőtlen városkép
	<ul style="list-style-type: none"> Párhuzamos utcák hiánya a 63-as alternatívájaként
	<ul style="list-style-type: none">

Lehetőségek	Veszélyek
Önkormányzati finanszírozás	
<ul style="list-style-type: none"> Társulási formával Sárbogárd központi, városi funkciói erősödnek 	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzati finanszírozási problémák (növekvő forráshiány és eladósodottság) és a megszorító intézkedések miatt a helyi kulturális, közművelődési, oktatási, egészségügyi és szociális alapellátást az önkormányzat (ill. a megyei önkormányzat) egyre nehezebben képes biztosítani
	<ul style="list-style-type: none"> A forráselosztás rendszere a fejlettebb és jobb anyagi kondícióban lévő pályázóknak, ezáltal térségeknek kedvez,

	<p>így kevesebb fejlesztési forrás jut a városba és a térségbe, lemaradása ezáltal tovább nő</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • A finanszírozási rendszer kistérségi társulásba kényszeríti a települések intézményeit, integrációba a korábban önálló intézményeket, ami feszültséget okoz
Gazdaság	
<ul style="list-style-type: none"> • Biotermékek, egészséges élelmiszerek felé nagyobb figyelem fordul, ami a helyi értékesítés számára kedvező lehet 	<ul style="list-style-type: none"> • A jelenlegi gazdasági recesszió visszafogja a gazdaságot, a mikro- és kisvállalkozások egyre nehezebb körülmények között tudnak fennmaradni, így nem bővül a foglalkoztatás
<ul style="list-style-type: none"> • Az agrár- és agrár-környezetvédelmi támogatások biztosítják a kistermelők gazdaságos termelését, megélhetését, illetve a táj kultúrállapotban tartását 	<ul style="list-style-type: none"> • Befektetők elkerülik a várost és a térséget, így nagyobb gazdasági beruházások nem történnek, nem jön létre új munkahely
<ul style="list-style-type: none"> • Az M8 autópályát megépítése (csak 2013 után lehetőség), a Börgöndi repülőtér javítja a térség elérhetőségét, a város tőkevonzó képessége nő • A magyar laktanya terület értékesítés utáni hasznosítása • A turisztikai szektor felfutásával a város és a térség is növelni tudja turisztikai szerepét 	<ul style="list-style-type: none"> • A mezőgazdasági szektor foglalkoztatási, vállalkozási szerepe tovább csökken, a birtokkoncentráció és a termeléskoncentráció folytatódik, az import- és alacsony minőségű élelmiszerek nehezítik a helyi termékek eladását • A közszolgáltatások finanszírozási nehézségei miatt romlik a helyi egészségügyi, szociális ellátás, a térségi tömegközlekedés (vasút) színvonala
Társadalom	
<ul style="list-style-type: none"> • Az információs technológiák és információáramlás javulásával a városban élők viszonylagos periférikus helyzete csökken. • A távmunka lehetőségek révén a képzetlenebb réteg is a városban maradhat. 	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalom szétszakadása folytatódik, a lakosság jelentős része reménytelenül leszakad, az inaktivitásból, leépülésből egyre nehezebb kimozdítani az embereket • A társadalmi szolidaritás, nemzeti és közösségi összetartozás tovább gyengül, a társadalom helyi atomizálódása folytatódik, a növekvő önzés és individualizmus miatt a helyi közösség erodálódik

6.1 A FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁT MEGHATÁROZÓ HELYZETEK

A SWOT analízis megállapításait tovább elemezve, az erősség-veszély, erősség-lehetőség, gyengeség-veszély, valamint a gyengeség-lehetőség párokat értelmezve értékelhetők olyan speciális stratégiai helyzetek, amelyek eltérő beavatkozást igényelnek.

Az erősség-veszély stratégiai helyzet diverzifikációt igényel, vagyis a térség belső erősségeit úgy kell használni, hogy a térségre a több lábón állás legyen jellemző, ezzel a változó és veszélyeztető külső tényezőkkel hatására sem történik elbillenés.

Az erősség-lehetőség pár offenzív stratégiát igényel, vagyis a belső erősségek teljes kiaknázása felé nyitott helyzetet teremt.

A gyengeség-veszély stratégiai helyzet egyfajta deffenzív hozzáállást igényel, tehát a belső gyengeségeket tovább erősítő külső veszélyekkel szemben egy védekező stratégiát kell választani. A gyengeség-lehetőség pár alapvetően olyan változást igényelő stratégiát igényel, amelyben a belső gyengeség megváltoztatására külső lehetőség áll rendelkezésre.

Változás-orientált stratégiát támogató helyzetek (Gyengeség/Lehetőség)	Offenzív stratégiát támogató helyzetek (Erősség/Lehetőség)
<ul style="list-style-type: none"> Az M8 autót út megépítése javíthatja a térség közötti elérhetőségét, növelve a város befektetés- és beruházásvonzó képességét. Ezáltal a város megyén belüli lemaradása és periférikus helyzete oldódna. 	<ul style="list-style-type: none"> Az M8 autót út és a Börgöndi repülőtér megépül, ami a jó vasúti infrastruktúrával, az ipari parkra építve befektetéseket vonz a városba.
<ul style="list-style-type: none"> Az alacsony erdősültséget oldhatja, hogy az agrártámogatások révén lehetőség van támogatott erdőtelepítésre. 	<ul style="list-style-type: none"> A természeti, táji értékek felértékelődése a város megítélését, helyzetét erősíti, hiszen ilyen értékekkel rendelkezik. Ezek egyrészt az ökoturizmusban hasznosíthatók, de a helyiek életminőségének is fel nem ismert elemei.
<ul style="list-style-type: none"> A hagyományos mezőgazdasági termelési szerkezetből való váltást, az ökológiai termelés felé elmozdulást jelentős agrártámogatások segítik, és a szemlélet is egyre inkább kedvez ennek. 	<ul style="list-style-type: none"> A helyi mezőgazdaság szerepének megőrzését segítheti, a kistermelők számára is megmaradást biztosíthat, ha az egészséges élelmiszerek, biotermékek előállításában a helyi termékeknek nagyobb szerep jut.
<ul style="list-style-type: none"> A turisztikai szektor felfutásával a város és a térség is növelni tudja turisztikai szerepét, nő a turizmus, kiépülhet, erősödhet a város turisztikai kínálata és infrastruktúrája. 	<ul style="list-style-type: none"> A város és térsége rendelkezik minőségi helyi mezőgazdasági termékekkel, amelyek termelése a keresletnövekedéssel fokozódhat, a térség ismertségét is növelve
<ul style="list-style-type: none"> A kisvárosi jelleg, nyugodt lakókörnyezet a városba csábíthat az urbánus környezetből embereket, a város ezen értékei felértékelődhetnek 	<ul style="list-style-type: none"> A térség magas színvonalú lótenyésztési hagyománnyal bír, amely kurrens turisztikai termék, és a kereslet nő iránta.
<ul style="list-style-type: none"> Az információs technológiák és információáramlás lehetősége révén javulhat a fiatalok szemlélete, bővíthetnek a munka-, szórakozási lehetőségek, emiatt többen maradnának a városban. 	<ul style="list-style-type: none"> A térség turisztikai vonzerőjéhez kapcsolódva a város turisztikai szerepe megnő, néhány egyedi turisztikai termék, és egy jellegzetes turisztikai arculat kialakul.
<ul style="list-style-type: none"> A távmunka lehetőségek révén a 	<ul style="list-style-type: none"> A város és térség épített öröksége

Változás-orientált stratégiát támogató helyzetek (Gyengeség/Lehetőség)	Offenzív stratégiát támogató helyzetek (Erősség/Lehetőség)
képzettebb réteg is a városban maradhat.	(kastélyok, kúriák) kurrens turisztikai termék.
<ul style="list-style-type: none"> Az uniós és a hazai támogatások segítségével a város infrastrukturális hiányosságai csökkenthetők, a szolgáltatások működőképessége megőrizhető, a gazdasági és közösségi szükségletek részben kezelhetők. 	<ul style="list-style-type: none"> A finanszírozás révén előtérbe kerülő többcélú kistérségi társulási forma Sárbogárd intézményeire nagyobb szerepet róhat, de központi, városi funkcióit erősíti a térségben.

Defenzív stratégiát támogató helyzetek (Gyengeség/Veszély)	Diverzifikált stratégiát támogató helyzetek (Erősség/Veszély)
<ul style="list-style-type: none"> A nagyterségi közlekedési infrastruktúra fejlesztései elmaradnak, a vasúti közlekedés színvonala is romlik, ezáltal a város és térség elérhetősége nem javul, megyén belüli leszakadó helyzete megmarad, sőt tovább erősödik. 	<ul style="list-style-type: none"> Az országos trendnek megfelelően a mezőgazdasági szektor visszaszorulása folytatódik, az ágazat egyre kevesebb ember tart el, ami által nő, de legalábbis nem csökken a munkanélküliség.
<ul style="list-style-type: none"> A birtokkoncentráció és termelés-koncentráció folytatódása révén a helyi termőföld művelése kikerül a helyi társadalom kezéből, és csak kevés vállalkozás kezében összpontosul. 	<ul style="list-style-type: none"> Az olcsó import- és alacsony minőségű élelmiszerek tovább gyengítik a helyi mezőgazdaságot, a helyi termelők egyre nehezebben bírják értékesíteni termékeiket.
<ul style="list-style-type: none"> A gazdasági recesszió elhúzódik, minek következtében sok mikro- és kisvállalkozás megszűnik, de legalábbis bővülni nem tud, ugyanakkor jelentős befektetés sem érkezik a városba, így a jövedelmi és munkaerő-piaci gondok nem oldódnak. 	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzati és intézményi finanszírozási problémák, a szociális, egészségügyi, oktatási és kulturális ágazatot érintő forráskivonás miatt a jó intézményellátottság ellenére az intézmények (és az önkormányzat) a működőképesség szélére kerülnek, napi működési zavarai állandósulnak, ami gátja a fejlesztéseknek.
<ul style="list-style-type: none"> Az emberek motivátlansága és gyenge anyagi ereje következtében számos pályázati lehetőséggel nem tudnak élni, a közösségi életben nem vesznek részt, ezáltal leszakadó helyzetük konzerválódik. 	<ul style="list-style-type: none"> A növekvő szociális problémák és a családok szétesése miatt fokozódó teher nehezedik a meglévő szociális intézményekre és ellátórendszerre, ami egyre nehezebben tud a város biztosítani.
<ul style="list-style-type: none"> Az inaktív és szegény emberek, képzetlen rétegek véglegesen lecsúsznak, mert az országos szinten mérhető társadalmi szétszakadás nem áll meg. 	
<ul style="list-style-type: none"> A társadalmi szolidaritás, nemzeti és közösségi összetartozás gyengülése miatt a helyi társadalom sem képes megerősödni, a lakosok nem, vagy alig 	

Defenzív stratégiát támogató helyzetek (Gyengeség/Veszély)	Diverzifikált stratégiát támogató helyzetek (Erősség/Veszély)
vállalnak részt a közös ügyekben.	
<ul style="list-style-type: none"> A romló közszolgáltatások miatt az emberek egészségi állapota romlik, tudásuk, készségeik beszűkülnek. 	
<ul style="list-style-type: none"> Az alacsony (reálértékben adott esetben csökkenő) jövedelmek, nyugdíjak miatt az emberek jelentős része lakását, házát nem tudja korszerűsíteni, karbantartani, így a lakásállomány minősége nem javul. 	

Ennek alapján a legfontosabb stratégiai területek a következők:

A térség stratégiai pozícionálása

ERŐSSÉGEK		
<p>V E S Z É L Y E K</p> <p><i>Diverzifikációt igénylő stratégiai helyzetek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Humán ellátó intézményrendszer fenntartása, akár társulási keretben, integrált formában. A mezőgazdasági termékek helyi értékesítési lehetőségeinek megteremtése, helyi piacok és a lakosság szemléletformálása révén. 	<p><i>Offenzív stratégiát igénylő helyzetek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Marketinggel a város- és térség imázs javítása. Ezáltal befektetés vonzás, turisztikai szerepkör erősítése. Épített örökségben, táji környezetben, termálfürdőben, lótenyésztésben rejlő turisztikai lehetőségek kihasználása. Ehhez az épített örökség és a természeti környezet védelme, állapotjavítása. 	<p>L E H E T Ő S É G E K</p>
<p><i>Defenzív stratégiát igénylő helyzetek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> A helyi mikro, kis- és középvállalkozások támogatása szolgáltatás megrendeléseken keresztül. Lakossági lakásfelújítás támogatása, város-rehabilitáció. Helyi közösség erősítése rendezvényekkel, stb., szemléletformálás, egyéni felelősségvállalás erősítése. Humán szociális szolgáltatások fenntartása, biztosítása. 	<p><i>Változást igénylő stratégiai helyzetek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Az agrártámogatások segítségével a mezőgazdaság fenntartása, megújítása, a biotermesztés irányába történő elmozdulás. Térségi integrációban turisztikai arculat- és termékkialakítás. Pályázati aktivitással forrásbevonás az infrastruktúra-fejlesztésbe, gazdaságba, humán ellátórendszerbe. Az informatikai és távmunka lehetőségek kihasználásával a képzett lakosok, fiatalok helyben tartása, fiatalok szemléletformálása. A város életminőségi előnyeinek hangsúlyozásával a vándorlási trend megfordítása. Városkép megújítása. 	
GYENGESÉGEK		

7 STRATÉGIAI FEJEZET

Az **IVS alapjait a településfejlesztési koncepció jelenti**, melyet a képviselőtestület 2006-ban fogadott el, a településrendezési terv mellékleteként.

A jelenleg hatályos szabályozás (a Területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet; és a 184/1996. (XII.11.) Kormányrendelet a területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetésének és elfogadásának rendjéről) inkább keretjelleggel határozza meg a különféle tervdokumentumok rendszerét.

Az IVS új programdokumentum fajtát jelent, melyet nem jogszabályi kötelezettség, hanem a városok felé történő elvárás, igény a fejlesztéseik összehangolása végett.

Sárbogárd számára a településfejlesztési koncepció 2006. év óta határozza meg a keretfeltételeit – elvben – a potenciális fejlesztéseknek.

A 2007. évben a város gazdasági programot fogadott el, továbbá rendelkezik egy 2002-ben elfogadott környezetvédelmi programmal is.

Az IVS készítése kapcsán alátámasztást nyert, hogy a település fejlesztésével kapcsolatos stratégiák aktualizálása bizonyos időszakonként szükséges a város valamint a térségben tapasztalható változások (projektek megvalósulása) miatt.

A jelen IVS alapját a már korábban elfogadott települési stratégiák jelentik, ugyanakkor a tanulmány javaslatot tesz új stratégiai elemek beemelésére, valamint egyes stratégiai elemek újragondolására is.

7.1 A STRATÉGIA ALAPESZMÉJE:

Jelen időszakban egyre inkább érvényes, hogy egy település akkor tudja érdekeit hatékonyan érvényesíteni, ha feltárja saját adottságait, alapvető erőforrásait, lehetőségeit, belső igényeit és szakértőkkel való szoros együttműködési folyamatban, a térségi pozíciókat és szerepeket a települési adottságok és értékek szerint, de harmonikusan meghatározva maguk is végiggondolják a település fő fejlesztési irányait. A komparatív erősségek feltárásának nagy jelentősége van a források megszerzésének szempontjából is, hiszen ezek által lehet versenyelőnyhöz jutni.

Sárbogárd város fejlesztése szempontjából alapvető cél a jobb életminőség, a fenntartható fejlődés⁸ biztosítása a környezeti értékek megtartása, szükség esetén helyreállítása mellett, valamint a település egészének egyensúlyra törekvő, harmonikus, városias fejlesztése.

---

⁸ A fenntartható fejlődés az emberi élet színvonalának, olyan belső értékeket is figyelembe vevő emelését jelenti, amely harmóniában van a környezeti és természeti folyamatokkal és megőrzi az ember által létrehozott értékeket is. Ez tekinthető a társadalom céljának, és ehhez a gazdaság eszközt, a természeti környezet társat jelent. A cél elérése csak átfogó, komplex eszközök alkalmazásával lehetséges.

A fentiek csak akkor teljesülhetnek, ha teret nyer a minőségorientált magatartás és az igényesség, a mennyiségi, rövid távú gondolkodás helyett a magas minőség jelenti a város fejlődésében a fő tényezőt.

A városban élők közvetlenül felelősek a város természeti erőforrásainak megőrzésében, a települési környezet javításában.

A település egy prosperáló régióban és megyében helyezkedik el, de maga a kistérség komplex mutatóit tekintve kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a Közép-Dunántúli régió és Fejér megye többi, fejlettebb térségei. Társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetűnek tekinthető. Sárbogárd a 311/2007. (XI. 17.) Kormány Rendelet 2. számú melléklete szerint **a kedvezményezett Sárbogárdi kistérségben található**, és ugyanezen jogszabály 1. melléklete szerint a kistérség a 174 kistérség közül fejlettség szempontjából a 95 helyen szerepel.

Sárbogárd térszerkezete meglehetősen sajátos: több, egymástól kisebb-nagyobb távolságban fekvő településből jött létre, ami változatos képet kölcsönöz. Ez a sokszínűség fontos tényező, azonban a **stratégia elsődleges célja**, a település egészének, a **különböző városrészekkel összhangban történő, kiegyensúlyozott fejlesztése**.

A város környezeti adottságai, a tervezett infrastrukturális fejlesztések kulcsszerepet játszanak a stratégia kialakításában.

A település egyik legnagyobb értéke a környezeti adottságaiban rejlik, amely nem kereskedelmi termék, hanem örökség az itt élő emberek számára, ezért a **környezeti értékek megőrzésére a fenntartható fejlődés egyik alappillére** lehet (a vizes élőhelyek Ramsari területként lettek kijelölve és a Nemzeti Ökológiai Hálózat magtarületei is). Az eddig megfogalmazott fejlesztési elképzelések is nagy hangsúlyt fektetnek a természeti környezet megóvására, gondozására.

A környezeti adottságok két irányban hatnak Sárbogárd fejlődésére: a **természeti értékek** megőrzése és turisztikai vonzerejének felelős kihasználása, valamint a **mezőgazdasági potenciál** környezetbarát kiaknázása.

A jövőben a város gazdasági vonzerejét, környezeti értékeit, élhetőségét összhangban kell kezelni, egyik tényezőt sem lehet a másik rovására túlzottan előtérbe helyezni. Éppen ezért **egy olyan fejlődési irány a cél, ahol a lehetőség szinten értelmezett gazdasági fejlődés nem hat hátrányosan a természeti és városi környezet minőségére, hanem segít a szinergikus hatások kiaknázásában.**

A stratégia alapját képező minőségi irányvonal elsősorban az életminőség javítását tűzi ki célul. Olyan programokat kell kidolgozni és megvalósítani, amelyek pozitívan hatnak a foglalkoztatásra, megakadályozzák a városból történő elvándorlást, javítanak az egészségügyi ellátás minőségén, a megélhetési gondokkal küszködők életkörülményein. Javítani kell ezen kívül a területminőségen – a települési környezet és a megközelítés minőségén – valamint a települési környezetminőségen.

7.2 A VÁROS HOSSZÚ TÁVÚ JÖVŐKÉPE

A város által elfogadott településfejlesztési koncepció hosszú távú jövőképet nem jelöl ki, ezért ez jelen munka során került kidolgozásra.

A stratégia a külső – főleg infrastrukturális – fejlesztések várható hatásait figyelembe véve előre gondolkodó szemléletmódban, a rendelkezésre álló információk alapján, a helyzetelemzésben felismert tényekre építve készült.

A stratégia legfőbb célja a városban élők életminőségének javítása. Ennek megvalósulását (életminőség javítása), illetve a célállapot elérését, az életminőséget befolyásoló értékek felhasználásával és kapcsolódásainak kihasználásával éri el.

Az elérendő célállapot bemutatása különböző dimenziókra bontva történik.

Ezek a dimenziók a következők:

- Gazdasági
- Társadalmi-szociális
- Környezeti – infrastrukturális

Az egyes dimenziók nem önmagukban szemlélendők és értékelendők, azok szerves kapcsolatban állnak egymással, az egyes dimenziókban bekövetkező változások hatást gyakorolnak a többi dimenzióra is.

7.2.1 GAZDASÁGI DIMENZIÓ JÖVŐKÉPE

A **GAZDASÁG** tekintetében alapvető cél a *város, a vállalkozások és az egyének tartós, a fenntartható fejlődés irányába mutató versenyképességének erősítése*

Ennek a lakosság számára a következőket kell eredményeznie:

- **Több, jobb minőségű, egészségesebb és stabil munkalehetőség** (munkanélküliségi ráta 9 % alatti, forrás: KSH)
- **Európai színvonalú és igazságos reáljövedelmek** (az egy főre jutó belföldi jövedelmek a megyei átlag 62 %-át eléri, forrás: KSH)

A **stratégiát** a gazdasági dimenzióban **befolyásoló** meglévő **adottságok**:

- Hagyományosan agrárgazdasági jelleg (alapvetően szántóterületek és alacsony a gyümölcs és a kert részaránya)
- Jellemzően mikro kis- és középvállalkozások (mikro- vállalkozások: 95%, kisvállalkozások: 3, 6%, középvállalkozások: 0,4%, ami két vállalatot érint)
- Döntő többségben egyéni vállalkozások (676 működő vállalkozásból 508 egyéni vállalkozás)
- Mezőgazdaságban a szövetkezetek és gazdasági társaságok aránya alacsony
- Kihaszíratlan gyepek és legelő területek

- Barnamezős beruházások lehetősége (elhanyagolt gazdasági épületek, területek, mint lehetőség)
- A vállalkozások 71%-a kereskedelmi és szolgáltató szektorhoz tartozik, viszonylag kevés gazdasági szolgáltatás
- Alacsony szakképzettség, mely gátat szabhat a magas tudást igénylő gazdasági ágazatok megtelepedésének

A város gazdaságfejlesztési programja szerint az elmúlt 4 éves időszakban jelentős mértékű beruházásokat, fejlesztéseket, felújításokat hajtottak végre. Ehhez a forrásokat nagyrészt pályázati úton tudták biztosítani, azonban ezen fejlesztések önereje több száz millió forintot emésztett fel.

A város gazdasági szerkezetének sajátos problémája, hogy bár adottságainál fogva agrár-jellegű, a mezőgazdaság mégsem képes felszívni a rendelkezésre álló munkaerőt. A túlsúlyban lévő mikro-vállalkozások érzékenyen reagálnak a makrogazdaságban bekövetkező folyamatokra, változásokra. **A terület kevésbé iparosodott** (noha a lakosság nagyobb része sajátos módon az iparban foglalkoztatott, ám ennek oka a környékbeli nagyvárosokba való ingázásban keresendő), **amely azonban a tervezett infrastrukturális fejlesztésekkel** (M8 autópálya, 63-as főközlekedésű út várost elkerülő szakaszának megépítése, Börgöndi repülőtér) **a következő 10-20 évben nagy eséllyel változhat.** Ezzel a város olyan pozícióba kerül, amely kedvezhet a Sárbogárd Észak-keleti részén – és egyéb területeken, mint a Magyar Honvédség tulajdonában lévő volt katonai laktanya - **kijelölt gazdasági területeken történő ipari, logisztikai vállalatok megtelepedésének.** Ennek hatására a városban a **munkanélküliség valamint a jövedelmi viszonyok meghatározó módon javulhatnak,** amely a **szolgáltatói, kereskedelmi szektor erősödését** eredményezhetik.

A gazdaság fejlődését indukáló közlekedési fejlesztésekig azonban a városnak **fel kell készülnie** az olyan addicionális tényezők elősegítésére, mint:

- **megfelelően szakképzett munkaerő** rendelkezésre állása (a felnőtt oktatás fejlesztésével), a **lakosság motiválása** az aktívabb munkaerő-piaci részvételben (a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolása)
- **a szakképzett munkaerő elvándorlásának megakadályozása**
- **a vállalkozások betelepülésének elősegítése** önkormányzati kedvezmények biztosításával
- **a mezőgazdasági gyakorlat** természetvédelmi érdekeket figyelembe vevő **átalakítása** a vizes élőhelyek puffer területein
- **szociális ellátás fejlesztése**
- **a környezeti állapot megtartása,** a települési környezet fejlesztése

Célkitűzés I.: *A prognosztizálható változásokkal tervező gazdaságfejlesztés*

- A kis és középvállalkozói kör gazdasági stabilitásának elősegítése kedvezmények biztosításával
- A mikro- kis és középvállalatok mellé nagyvállalatok vonzása, amelyek kevésbé érzékenyek a makrogazdasági változásokra. Az önkormányzat feladata lehet a befektetéseket befolyásoló lehetséges kockázati tényezők felmérése és lehetőség szerinti csökkentése, mint a rendezett jogi háttér, a telkek funkciójának pontos meghatározása a fenntarthatóság elvére támaszkodva valamint a szakképzett munkaerő rendelkezésre állásának biztosítása a (felnőtt és gyermek) oktatási színvonal emelése révén.

- Mezőgazdasági vonatkozásban az alapanyag- termelés- feldolgozás-értékesítés kapcsolat kialakítása nagyobb helyi hozzáadott értéken realizálódik. Az alternatív mezőgazdasági formák és a hagyományos művelési módok diverzifikáló, a konvencionális művelésnél környezet kímélőbb működésének hatására a gazdaság stabilitása, adaptációs képessége javulhat. A város egy részének érzékeny természeti területté nyilvánítása után a támogatást élvező ökológiai gazdálkodásra való áttérés kettős hatással jár: egyrészt csekély környezetterhelésénél fogva megfelelő állapotban tartja a környezetet, másrészt stabil piac megszerzésével az értékesítési biztonságot javítja. A mezőgazdasági adottság kihasználásának másik iránya lehet az integrált mezőgazdasági tevékenység támogatása, amely illeszkedne mind a fenntarthatóság elvéhez, mind az aktív, egészséges pihenésre vágyók igényeinek kielégítéséhez.

Célkitűzés II.: *A turizmus értékmegőrzést szem előtt tartó fejlesztése*

- A turizmus fejlesztése és integrált mezőgazdaság támogatása: az elkövetkező időszak egyik húzóágazata lehet (a szükséges feltételrendszerek megteremtése mellett) az ökoturizmus. A turizmus gazdasági fejlesztésének kedvez a kis létszámmal működő gazdasági társaságok nagy aránya, ugyanis a falusi turizmus kiépítése jellegzetesen KKV-kra, családi vállalkozásokra támaszkodik.
- A város turizmusának bázisát fenntartható módon nem a turistaforgalom drasztikus megnövekedése, hanem a minőségi szolgáltatások magas hozzáadott értéke kell, hogy adja. A város természeti értékeinek turisztikai hasznosítása úgy kell, hogy megvalósuljon, hogy az nem veszélyezteti a természeti értékeket, sőt, a turizmusból származó bevételek biztosítják ezen értékek megőrzését és fennmaradását, látogatóbarát bemutatását. Ezáltal az idegenforgalmi beruházások olyan népszerűsítő hatásokkal járhatnak, amely a város gazdaságára áttételes, közvetett hatások révén élenkítő befolyást gyakorolhatnak (háttérgazdaság).

7.2.2 TÁRSADALMI-SZOCIÁLIS DIMENZIÓ JÖVŐKÉPE

A társadalmi-szociális dimenzió alapvető céljai:

- *A kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítása, javítása (elvándorlás arányának csökkenése 1% alá, forrás: KSH)*
- *A foglalkoztatási viszonyok javítása (munkanélküliségi ráta 9 % alatti, forrás: KSH)*
- *A társadalmi összetartozás és a közösségek erősödése (helyi vállalkozások, lakosság, civil szervezetek és az önkormányzat közösen végrehajtott programjainak száma >1/év, az alvárosközpontokban 10 év alatt > 1 rehabilitáció megvalósul, forrás: Önkormányzat)*

A stratégiát befolyásoló tényezők a következők:

- Kedvezőtlen demográfiai folyamatok: csökkenő és öregedő népesség, elvándorlás
- A képzettséget tekintve a legfontosabb tényező, hogy a lakosság közel fele nem rendelkezik semmiféle szakmai képzéssel
- A munkanélküliek aránya magas, a munkanélküliek 86%-a fizikai foglalkoztatású, a munkanélküliek 58%-a tartós munkanélküliségben szenved, a munkanélküliség minden generációt érintő probléma
- A foglalkoztatási szerkezet (iparban foglalkoztatottak magas száma) ellentmond a város gazdasági jellegének
- A háztartások több mint egy-harmadában (40%) nincs foglalkoztatott

I. Célkitűzés: *A foglalkoztatottság javítása, munkanélküliség csökkentése, a szakképzett munkaerő elvándorlásának megakadályozása*

- A helyzetértékelésnek megfelelően a foglalkoztatási probléma megoldása igen szerves részét képezi a célkitűzéseknek. A **humán képességek** minőségi és mennyiségi **fejlesztése** elengedhetetlen feltétele a település kistérségen belül betöltött központi szerepének erősítésében, megtartásában. Ennek lehetőségei:
  - a szakképzés biztosítása, a kompetenciák kialakítása a gazdasági dimenzióval összhangban
  - átképzés a gazdasági kihívásoknak megfelelően
  - felnőttképzés
  - esetleges önkormányzati szerepvállalás a pályázati források kiaknázásával
  - életfogytig tartó tanulás szemléletének érvényesítése az egyéni kompetenciák fejlesztése érdekében
- Mivel a munkavállalók között **magas** a környező nagyvárosokban munkát vállalók aránya (**ingázók**), ezért a városban **javítani kell a lakosság helyi foglalkoztatásának arányát** helyi munkalehetőségek kialakításával.
- **Mérsékelni kell a társadalom periferiájára kerülők számát** (szegregátumok), a perifériára került rétegek társadalmi felzárkóztatásával, a fiatalok célirányos, gazdasági igényeknek megfelelő képzésével, a felnőtt továbbképzésekkel.

II. Célkitűzés.: *A társadalmi kohézió erősítése*

Ahhoz, hogy az emberek szeressenek a városban élni, nem elég csupán a munkalehetőségeket biztosító intézkedésekre és a települési környezet javítására koncentrálni. A közösségi identitástudat kialakításának, a közösségi élet fellendítésének is népeségmegtartó szerepe van.

A városfejlesztésben érdekeltnek fel kell ismerniük az együttműködés fontosságát, objektíven értékelni saját helyzetüket, és aktívan részt vesznek a fejlesztési elképzelések kialakításában.

Olyan minőségi társadalmi szerkezetváltozás szükséges, amelyben a nagy arányú elvándorlás ellentételezéseként a sárbogárdi fiatalok biztonságban érezhetik magukat az otthonteremtéshez szükséges feltételek kialakulását tekintve, továbbá fontos a felnőtt generáció munkaerő-piaci revitalizációja általi életminőség javulás elérése, az elégedettség és a biztonság jegyében.

A társadalmi kohézió erősítése a helyi identitástudat erősítését célzó intézkedésekkel lehetséges (lakossági fórumok, közmeghallgatás, klubok, kulturális rendezvények stb.)

A társadalmi kohézió erősítésének szintén fontos pontja lehet a városi légkör megteremtésére közösségi terek létrehozásával (városközpont közösség-szervező légkörének megteremtése, alvárosközpontok fejlesztése, biztonságos közparkok, közterek kialakítása, játszóterek, szabadidős lehetőségek)

7.2.3 KÖRNYEZETI ÉS INFRASTRUKTURÁLIS DIMENZIÓ JÖVŐKÉPE

Környezeti és infrastrukturális dimenzió céljai:

- *A térségben élők és a gazdaság számára a fizikai elérhetőség a fenntarthatóságot figyelembe vevő fejlesztése (megépült kerékpárutak hossza > 0 km, forrás: Önkormányzat)*
- *A környezeti és emberi értékek fennmaradásával és a természeti erőforrásokkal takarékosan bánó fejlődés (belterületi zöldfelületek aránya nem csökken, a város erdősültségének aránya 3 %-ról 10 év alatt eléri az 4-7 %-ot, a szennyvíztisztítás a lakások legalább 70 %-ában megoldott 2020-ig, forrás: Önkormányzat)*

Ennek eredményeként:

- *biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet,*
- *a helyi sajátosságokat figyelembe vevő, emberhez méltó életkörülmények a városban és város környéki területeken egyaránt.*

Az élehető város egyik minőségi alappillére a természetes és épített környezet összhangjának megteremtése az emberi értékek figyelembe vételével.

A stratégiát meghatározó adottságok a következők:

- 63-as út (jó közúti megközelíthetőség, de rossz útminőség)
- Épülő M8-as autópálya
- Vasúti csomópont
- Leendő börgöndi repülőtér közelsége
- Zöldfelületek aránya
- Alacsony arányú játszó- és köztér a városszerkezeten belül
- Kedvező intézményi ellátottságok
- Sárvíz és térsége természetileg értékes terület
- Közműellátottság kiváló, ivóvíz a lakások 98%-ban van, szennyvízcsatornázás a lakások 65,8%-nál megoldott, és ez folyamatos fejlesztés alatt áll.

I. Célkitűzés: *Az infrastruktúra fejlesztése*

Az infrastruktúra fejlesztésével a lakosság életminősége, ezen keresztül a város népességmegtartó ereje javul, a belváros terhelése csökken, a közlekedési útvonalak fejlesztésével (M8, 63-as elkerülő út) és a már meglévő adottságok kihasználásával a város gazdasága komparatív előnyökre tesz szert, amely következtében a foglalkoztatási viszonyok javulnak.

A megépítendő kerékpárútvonal feltárja a természeti értékeket, ezzel a térség rekreációs használatát elősegíti. A kialakítandó kerékpár-kölcsönzők a karakteres turisztikai pontokon rendelkezésre állnak.

II. Célkitűzés: *Természetvédelem, a települési környezet védelme*

A települési zöldfelületek, valamint a városkörnyéki erdők mennyiségének növelésével, ökológiai folyosók kialakításával, rehabilitálásával, megtartásával, hatékony élőhely védelemmel az ökoszisztémák fennmaradnak, a szaporodási közösségek közötti kapcsolatok kialakításával a biodiverzitás növekszik. Az erdősültség megtartásával és növelésével szoros összefüggésben fejlődik a vadgazdálkodás, újabb területek kerülnek természetvédelmi

oltalom alá. Térstruktúra kiegyensúlyozottá válik, a mezőgazdasági területeket fasorok, erdősávok szegélyezik, a védett természeti értékek körül pufferterületek helyezkednek el.

A város érvényesíti azon jogát, hogy csak környezeti értelemben lágy, a természetvédelmi értékeket tolerálható módon zavaró idegenforgalmat engedi működni. Ez egyik összetevője a természeti erőforrások ésszerű használatának.

A gazdaság fejlesztésével összhangban az ökoturizmus infrastruktúrájának felhasználóbarát, látogató központú, de a helyi értékek védelmére is figyelő kiépítése, amely egységes arculatot kölcsönöz a településnek.

7.3 A JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK KIJELÖLÉSE

7.3.1 A VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

A környezet, a gazdaság és a társadalom egymással összefüggő komplex rendszert alkot. A rendszer elemeiben bekövetkező változás alapvetően befolyásolja és változásokat idéz elő a rendszer többi elemében. A természet nyújtotta erőforrásokat a gazdaság révén a társadalom alakítja át és használja fel. A város környezeti adottságai és fejlesztési stratégiájának irányultsága miatt alapvető követelmény, hogy a környezetpolitika az egyes gazdasági ágak szabályozására (pl.: mezőgazdaság, ipar, közlekedés), is kiterjedjen, és érvényesüljenek a fenntartható, a környezetvédelmi, gazdasági és szociális érdekeket is figyelembe vevő fejlődés szempontjai. Vagyis minden fejlesztésnek, tevékenységnek a fenntarthatósági szemléletmód jelentse az alapját.

Társadalompolitikailag alapvető cél a társadalom környezettel kapcsolatos értékrendszerének pozitív befolyásolása (az oktatás, tudatformálás eszközeivel, a térségben lévő megbízható intelligenciaszintre alapozva), valamint a társadalmi részvétel erősítése a környezetvédelmi célok elérésében.

A megfogalmazott programok eredményessége azon múlik, hogy a városon belül milyen szintű lesz a – különböző közösségi és egyéni érdekek összehangolását és megvalósítását szolgáló – együttműködés, a város mekkora saját forrást lesz képes előteremteni, mennyi külső fejlesztési forrást sikerül bevonni, és főként, hogy a szereplők akarata mennyire erős a programok megvalósítását illetően. Eredményessége hosszú távon döntően attól is függ, hogy a szubszidiaritás elve mennyire érvényesül, mennyivel növekszik a város – mint kistérségi központ – feladat és hatásköre és a fejlesztésre fordítható saját forrása. Ennek függvényében mozgósíthatók a belső erőforrások és ezzel együtt növekedhet a belső kohézió is.

A fentebb említettek alapján a város stratégiájának **ALAPCÉLJA** - az eddigi tervekhez képest változatlanul - **a jobb életminőség és a térségi szinten értelmezhető fenntartható fejlődés biztosítása, a környezeti értékek megtartása, és szükség esetén helyreállítása mellett. A koncepció kulcsa az EGYENSÚLY elérése a különböző indíttatású célok és prioritások között.**

Összefoglaló táblázat a város egészére vonatkozó stratégiáról

PRIORITÁSOK	I. ÉLHETŐ VÁROS	II. A HELYI GAZDASÁG ÉLÉNKTÍTÉSE	III. A VÁROS ÉRTÉKEINEK VÉDELME	IV. SÁRBOGÁRD TÉRSÉGBEN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK NÖVELÉSE
TEMATIKUS CÉLOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	<p>I.1 Minőségi lakókörnyezet kialakítása I.1.1 Sárbogárdi központ kialakítása, fejlesztése, funkcióbővítés, esztétikai megújítása I.1.2. Közműhálózat fejlesztése I.1.3. Környezetvédelmi intézkedések I.1.4 Épített értékek védelme I.1.5 Városképmegújítása I.1.6. Városi menedzsment felállítása</p> <p>I.2. Közlekedésfejlesztés I.2.1. M8 autópálya és 63. sz. főút Sárbogárdot elkerülő szakaszának megépítése (hosszútávon) I.2.2. Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának lecsökkentése, átmenő forgalmára való rátelepülés I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása I.2.4. Városkörnyéki települések elérhetőségének javítása</p> <p>I.3. „Jól ellátott város” I.3.1. Szolgáltatások fejlesztése I.3.2. Településrészi alközpontok kialakítása I.3.3 Oktatás I.3.4. Lakossági tájékoztatás, helyi médiarendszer fejlesztése I.3.5. Civil szervezetek, kulturális közéleti, nemzetiségi, vallási stb. érdekképviseleti társadalmi szervezetek tevékenységének növelése</p>	<p>II.1. Ipari ágazat fejlesztése II.1.1 A helyi mikro-és közép vállalkozások megerősödését szolgáló programok kidolgozása II.1.2. Vállalatok betelepülésének elősegítése</p> <p>II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése II.2.1 Versenyképes agrártermelést segítő intézményi háttér megteremtése II.2.2. Termékláncok fejlesztése, termelési és értékesítési hálózatok és az integráció kialakulásának támogatása II.2.3 Környezeti tudatformálás az agrárgazdálkodásban II.2.4 Alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése</p> <p>II.3. Az idegenforgalom fejlesztése II.3.1 A városhoz kapcsolható turizmus fejlesztése II.3.2 Turizmus fejlesztése a Sárvíz mentén</p> <p>II.4. A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</p>	<p>III.1 Táj- és természeti értékek védelme és azok kímélő hasznosítása III.1.1 Természeti környezet megújítása III.1.2 Vízgazdálkodás (természetközpontú) újragondolása III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Épített örökség védelme (kastélyok, kúriák, tájházak, zsinagóga) ▪ A város kulturális életének támogatása (vegyeskar, modern tánc csoport, diákszínház, amatőr képzőművészek) 	<p>IV.1. Községi terek kialakítása Településközpont és alközpontok fejlesztése</p> <p>IV.2. Kistérségi központ erősítése, városi területen túlmutató intézményi és gazdasági funkciók telepítés (okmányiroda fejlesztése, bírósági épület felújítása, középfokú oktatás színvonalá-elemzése) A kistérség fejlesztésével foglalkozó háttérintézmény (kistérségi iroda létrehozása)</p> <p>IV.3.. Natúrpark létrehozása Sárvíz menti települések bevonásával</p>

Mindezek figyelembe vételével a város jövőképét a következő főbb prioritásokkal kell biztosítani:

- I. Élhető város**
- II. A helyi gazdaság élénkítése**
- III. A város értékeinek védelme**
- IV. Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése**

A prioritásokhoz az alábbi, a város egészére vonatkozó tematikus célok és intézkedések tartoznak:

I. Az élhető város

I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása

Sárbogárd városnak vonzó településsé kell válni nem csak a gazdasági szervezetek számára, hanem a letelepülni vágyó fiatalok számára is, biztosítva a városokra jellemző teljes intézményi ellátottság mellett a vonzó lakókörnyezetet. Ezek a minőségi fejlesztések a turizmus háttérének megteremtése mellett amiatt is elengedhetetlen, hogy a városról egy pozitív arculat formálódjon, s ezzel együtt erősödjön a településen lakók identitástudata.

A közműhálózatok fejlesztése a minőségi lakókörnyezet fejlesztése szempontjából kiemelt feladat. Sárbogárd központi részén (Alsótöbörzsök, Sárbogárd, Sárszentmiklós) elérhetővé kell tenni a teljes közművesítettséget minden ingatlan számára. A városkörnyéki területeken gondoskodni kell, hogy milyen közműpótlók, illetve alternatív megoldásokkal lehet a közmű-ellátottságot javítani.

A városképi megújításával a településképi megítélés javítása az elsődleges cél. A védelemben részesülő építmények helyreállítása, s az épület méltó hasznosítási feltételeinek megteremtésével az értékközpontú tervezés miatt kiemelt jelentőségű. A városkép megújítása fontos része a település kondicionáló hatásának fokozásának.

I.1.1 Sárbogárdi központ kialakítása, fejlesztése, funkcióbővítés, esztétikai megújítás

Sárbogárd városközponti, kistérség-központi helyzetének a megerősítése, a településrész elérhetőségének növelésével, az alap- és középfokú intézmények koncentrációjával, a színvonalas kereskedelmi és szolgáltató létesítmények megtartásával, fejlesztésével, művelődési központ kialakításával.

- Közösségi terek létesítése
- A városi és kistérségi lakosság értékeinek megőrzésére, hagyományainak ápolására, a helyi identitástudat erősítésére, oktatásra városi közterület, illetve zöldterület létesítése, és közösségi épület, művelődési ház építése.
- Kereskedelmi és szolgáltató egységek koncentrációjával, azok bővítése (funkcióbővítés)
- A kistérség számára vonzó kereskedelmi szolgáltató központ kialakítása.
- Esztétikai megújulás

I.1.2. Közműhálózat fejlesztése

- Szennyvíztisztítás kialakítása a városkörnyéki lakóterületeken is (Nagyhörscökpuszta, Sárhatvan, Örspuszta, Pusztaegres, Rétszilas, Kislók)
- Az ivóvíz szolgáltatás minőségének a javítása (körvezetékes rendszer).
- Vezetékes gázhálózat kiépítése Nagyhörscökön és Sárhatvanban
- Belvíz és csapadékvíz elvezetésének megoldása: Belvizes területek a töbörzsöki részen, valamint Sárbogárd K-DK-i részén jellemzőek, többek között azokon a részeken, ahol régebben természetes állóvíz volt, amit

azonban a beépítések során feltöltöttek. 1999-es évben a belvív ~500 házban okozott kisebb-nagyobb kárt. Sárbogárd belterületéről összegyűlt csapadékvizet a Keleti-csatorna, illetve Nyugaton a Tinódy árok vezeti a külterületre, ahol a befogadó a Nádor-csatorna szállítja tovább a megyén kívülre. A városban főként a K-Ny-i elvezető hiánya, valamint a csatornák karbantartás elmaradása miatti feltöltődése jelenti a problémát. A város elkészítette a felszíni vízelvezetéssel foglalkozó terveit. Azonban látva az ágazati és regionális pályázati kiírásokat, csekély esélyt lát ennek megvalósulására.

I.1.3. Környezetvédelmi intézkedések

- Szelektív hulladékgyűjtés területi bővítése
- Zaj- és rezgésterhelés csökkentése főleg a vasút melletti területeken, valamint a 63-as út városon áthaladó szakaszán.
- Megújuló energiaforrások előállítása, használata, energiafelhasználás racionalizálása

A város számára hosszú távon célszerű egy energiaracionalizálási program megalkotása (és annak megvalósítása). Ez – a biztonságos energiaszolgáltatás mellett – magába foglalja majd a város energiaforrásait, a megújuló energiaforrások lehetőségeit (nap-, biogáz-, szélenergia), azok előnyeit és hátrányait, energia felhasználásának racionalizálását, a költségtakarékos és környezetkímélő energiatermelési eljárások alkalmazását (hulladékhasznosítás), támogatások és korlátozások rendszerét. A fenntartható fejlődés követelményrendszere ugyanis megkívánja a természeti erőforrásokkal, így az energiaforrásokkal való takarékos gazdálkodást, a megújuló energiaforrások mind szélesebb körű felhasználását, az energia felhasználásának racionalizálását, hulladékokból történő energia-visszanyerést, költségtakarékos és környezetkímélő energiatermelési eljárások alkalmazását is. Az energiaracionalizálás gazdasági és környezeti előnyökkel jár, melynek megvalósításához az alternatív energiaforrások is hozzájárulnak. A város a mezőgazdasági alapanyagokban bővelkedik, biogáz erőmű kialakítása célszerű lehet. Másrészt célszerű lehet energia-megtakarítási program kidolgozása a meglévő középületek, a társasházak, valamint a magánházak részére.

I.1.4. Épített értékek védelme

A város épített környezete jelentős és sajátos értékekkel bír. A belváros megújulása elkezdődött. A nemzeti örökség részét képező épületek, az utcahálózat jellegmegőrző és igényes fejlesztése mind az idegenforgalmi és fesztiválvárosi fejlesztéseknek, mind a városi polgárok e téren növekedő kulturális és városi, környezeti igényeinek kielégítése szempontjából eminens feladat. Feltételeinek megteremtése anyagi és szellemi ráfordításokat egyaránt igényel.

- Épületek állapotának megóvása
- Épületek méltó hasznosítási feltételeinek a megteremtése

I.1.5 Városkép megújítása

- Településképi arculatformáló tervek kidolgozása
- „Tiszta város, tiszta utca”: köztisztaság hangsúlyozása az általános iskolai tananyagban (rajzversenyek rendezése, a szelektív hulladékgyűjtés jelentőségének ismertetése), szemétyűjtők kihelyezése a forgalmasabb területeken

▪ **Közösségi helyek megújítása**

Philia Egyesület: Közösségi házhoz jutás, amely alkalmas lenne programjaik megvalósítására, a beérkező nagy mennyiségű használt ruhák, eszközök tárolására, elosztására.

Sárbogárdi Református Egyházközség: 225 éves templom felújítása. 2005-2006-2007-2008-ban történt felújítás. De a falak vizesednek még mindig. Templombelső felújítása, mennyezet helyreállítása, párologtató vakolat, padok restaurálása, teljes festés, éjszakai kivilágítás. Gyülekezház teljes külső és belső felújítása, kiállító helyiséggé alakítása. Új gyülekezeti ház építése a parókia épületével szerves egységben.

Római katolikus egyház: József Attila utcai 5002 m² –es telken lévő plébániatemplom, plébánia hivatal és melléképület felújítása, telek parkosítása.

- **Városközpont főút (Ady Endre út) melletti épületek esztétikai megújítása: Intézményi épületek felújítása**
- **Városi Park kialakítása az Ady E. u. környékén (meglévő tervek alapján, ~ 60 millió Ft költséggel)**
- **Fejér Megyei Rendőrkapitányság: Épület felújítása, közbiztonságot javító beruházások**
- **Megyei Bíróság: A Hősök tere 17. sz. bírósági épület rekonstrukciót**
- **Városi zöldfelületek rendezése, azok megújulása, új területek kialakítása, kedvező esztétikai megjelenés biztosítása, fasorok telepítése, városi zöldfelületek összekapcsolása, a gazdasági területek és a lakott területek között zöldsáv telepítése**

A modern kisvárosokban egyre növekednek az aktív és kulturált pihenéshez, szórakozáshoz, kikapcsolódáshoz, művelődéshez szorosan kötődő elvárások, melyek nemcsak a lakosság vagy az idegenforgalom igényeit elégítik ki, hanem kiemelkedő szerepet játszhatnak a sokoldalú, új (gazdasági, szolgáltatási, innovációs) fejlesztések, megtelepedésében is. E feladat magában foglalja a városi parkok és zöldterületek bővítését, a vendéglátás, művelődési intézmények eltérő lakossági és turistaigényekhez igazodó szegmenseinek összehangolt és ötletes fejlesztését, támogatását.

I.1.6. Városi menedzsment felállítása

- **Városi fejlesztések bemutatása a helyi lakosok között**
- **Kistérségi és országos ismertség elérése**
- **Fejlesztések koordinálása, pénzügyi források megpályázása**

I.2. Közlekedésfejlesztés

A közlekedés fejlesztése esetében ketté kell választani a Sárbogárd jövőjét hosszútávon meghatározó közlekedési fejlesztéseket és város jelenlegi közlekedési rendszeréből származó problémákat. Az M8 autópálya és a 63. sz. főút sárbogárdi elkerülő szakasz megvalósulását, mely a gazdasági szereplők megtelepedéséhez, így a város és a kistérség felemelkedéséhez járulhat hozzá. Jelenlegi legfőbb feladat a főút városon átmenő forgalmának a csillapítása, illetve az átmenő forgalom gazdaságélénkítő hatásainak (kereskedelmi, szolgáltató gazdasági hiány) a kihasználása. Helyi közlekedésfejlesztési intézkedésekkel kell a városrészek elérhetőségének minőségét Sárbogárdon belül biztosítani.

I.2.1. M8 autópálya és 63. sz. főút Sárbogárdot elkerülő szakaszának megépítése hosszútávon

I.2.2. Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának lecsökkentése, átmenő forgalmára való rátelepülés

- **Az átmenő forgalomra rászerveződő kereskedelmi és szolgáltató egységek**
- **Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának csillapítása, lelassítása forgalomelterelő járdaszígekkel**
- **A központi területrészen sebességkorlátozás, kiemelt gyalogátkelőhely**

I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása

- Nem portalánított utak szilárd burkolatúvá alakítása
- Városi utak minőségének a javítása
- Parkolóhelyek kialakítása a városközponti területen
- 63. sz. főúttal párhuzamosan tehermentesítő utak létesítése az elkerülő út megépítéséig
- Településen belüli kerékpárút kialakítása
- Forgalomtól elválasztott járda kiépítése
- Vasúti pályaudvar fejlesztése

I.2.4. Városkörnyéki települések elérhetőségének javítása

- Közutak minőségének (burkolatának) javítása
- Sárbogárd és a környező településrészek között összekötő kerékpárút létesítése
- Városrészek elérhetőségét biztosító tömegközlekedés fejlesztése (a helyi buszközlekedés menetrendjének összehangolása a MÁV és távolsági buszjáratokkal, figyelembe véve a szociális-, oktatási-, egészségügyi- és kulturális intézmények nyitva tartását is.)

I.3. A jól ellátott város

Sárbogárd városi és a kistérségi ellátottságát növelni kell ahhoz, hogy vonzó településsé váljon, mely a helyben lakók számára elérhető településsé teszi, s az idelátogatók, átutazók számára elegendő szolgáltatást biztosít

I.3.1 Szolgáltatások fejlesztése

- Egészségügy (járóbeteg szakellátást szolgáló Rendelőintézet teljes körű felújítása, jelen kor igényeinek megfelelő fejlesztése)
- Szociális ellátó rendszer: intézmények centralizálása, infrastrukturális háttér fejlesztése
- Kiskereskedelem
- Vendéglátás
- Strand
- A város sportlétesítmények
- Közbiztonság
- Közösségi területek, rekreációs területek
- Szélessávú internet a külső, városkörnyéki területeken is

I.3.2. Településrészi alközpontok kialakítása (Sárszentmiklós, Alsótöbörzsök)

A városrészekben az elérhetőség, az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítése, illetve kiemelkedő feladat a helyi identitástudat erősítés jegyében közösségi terek kialakítása.

- Városkörnyéki településrészekben közösségi terek létesítése
- A helyi lakosság értékeinek megőrzésére, hagyományainak ápolására, a helyi identitástudat erősítésére, oktatásra városi közterület, illetve zöldterület létesítése, és/vagy közösségi épület építése.
- Kereskedelmi és szolgáltató egységek koncentrációja, azok bővítése (funkcióbővítés)
- Esztétikai megújulás

I.3.3. Oktatás

A gazdaság életképessége szempontjából elengedhetetlenül fontos a megfelelő szakértelemmel rendelkező munkaerő. Amennyiben egy üzleti vállalkozás működni és növekedni kíván, jól képzett emberekre van szüksége. Miközben a

munkanélküliség igen jelentős társadalmi probléma, a szakképzett munkaerő hiánya károsan hat az üzleti életre. Egy gazdaság versenyképességének növelésére az egyik legfontosabb mód az emberi erőforrások fejlesztése. A gazdasági megújulás szempontjából fontos annak biztosítása, hogy a város folyamatosan képezze ki és át a meglévő munkaerejét. A munkanélküliek segítése mellett ez a meglévő üzleti tevékenységek fennmaradásához is hozzájárulhat. Mivel a képzett munkaerőhöz való hozzájutás egy üzleti vállalkozás áttelepülési megfontolásai során döntő szerepet játszik, **a város az új üzleti vállalkozások vonzása szempontjából akkor lesz jobb helyzetben, ha fejleszti és fenntartja a szakértelem színvonalát.** Az elmúlt időszakban bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások következtében megnövekedett az igény a magas fokú szakmai képzettséggel és megújulási képességgel rendelkezők iránt. Ezért az elkövetkező időkben egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a magas fokú, a helyi gazdasági igényekhez igazodó iskolai képzésre (jól adaptálható ismeretek), továbbképzésre, felnőttképzésre. A rendelkezésre álló munkaerő milyensége, a munkakultúra hagyománya lehet az egyik legfontosabb oka annak, hogy egy vállalat- külföldi vagy hazai cég - az ország mely területén indítja el tevékenységét. Az intézkedés keretében a következő pontok kapnak szerepet:

- Térségi felnőttoktatási központ kialakítása: A foglalkoztatás bővítéséhez szükséges az álláshely-teremtő és -kínáló munkáltatók igényeinek való megfelelés a versenyképesnek bizonyuló ágazatokban. Ehhez megfelelő felkészültségű munkaerő szükséges, melyet központ segíthet. A hosszú távon érvényesülő program első eleme a posztgraduális szakképzés - melyet az informatikai alapú távoktatás egészít ki.
- Helyi oktatóbázisok továbbképzése a korszerű ismeretek és szakmai szolgáltatások fejlesztése: Már rövidtávon szükséges elkészíteni az oktatóképző helyek kulcsemberei számára ilyen irányú hazai és európai tanulmányutak, tapasztalatcserék programját, amihez fel kell kutatni az Európai Unió és a hazai pályázati lehetőségeket.
- Középfokú oktatás színvonalának javítása (az egész életen át történő tanulás" és "gyakorlati életre nevelés" elvének megfelelően új típusú posztgraduális képzési formák bevezetése és alkalmazása, a folyamatos minőségi fejlesztés, az eszköz- és épületállomány korszerűsítése.):
A város középfokú képzési funkciói a közelmúltban kedvezően változtak. Az oktatási struktúra racionalizálása, a kínálat növelése és az oktatás minőségének javítása érdekében számos lépést terveznek a középfokú oktatásban. Szükségesnek tartják egyes tantárgycsoportok — így a nyelvi, sport, informatika és társadalomtudományok — területén az integráció további szélesítését és mélyítését. Alapvető feladatuknak tekintik az elméleti, szakmai képzésen túl az új tudásformák és szemléleti megközelítések közvetítését, az információs kor által megkövetelt készségek és képességek elsajátítása, kialakítása érdekében.
  - A Sárbogárdi Többcélú Kistérségi Társulás által is deklarált a Petőfi Sándor Gimnázium bővítése és felújítása
  - A Mészöly Géza Általános Iskola felújítása
  - A hagyományokkal rendelkező szakoktatás fejlesztése
- Környezetvédelmi és természetvédelmi oktatási tananyag hangsúlyozottabb megjelenése a közoktatásban
- Turizmus, vendéglátás oktatása

1.3.4. Lakossági tájékoztatás, helyi médiarendszer fejlesztése

A lakosság tájékoztatása a városban folyó fejlesztésekről, fejlesztési elképzelésekről, hírekről helyi elektronikus, illetve hagyományos médiarendszeren keresztül. A városban van helyi újság, illetve helyi televízió

is működik, amely alkalmas csatorna az információtovábbításra. Az elektronikus médiarendszer fejlesztése hatékonyabb eszköz lehet az információ továbbítására a jövőben. Ahhoz, hogy a helyi lakosság is érvényesíthesse beleszólásai jogait a fejlesztési elképzelésekbe, tervekbe, megfelelően tájékoztatni kell a fejlesztési elképzelésekről, folyamatokról.

1.3.5. Civil szervezetek, kulturális közéleti, nemzetiségi, vallási stb. érdekképviseleti társadalmi szervezetek tevékenységének növelése

A lokalitás fontosságának hangsúlyozása mellett a városi identitás tudatot is indokolt támogatni, hiszen a város egy közösségként fogható fel. Ez a középtávon realizálható és hosszú távon intézményesülő cél szervesen kapcsolódik az integrált fejlődés elősegítésének gondolatához. Sárbogárd hagyományait ápoló, jelentős tradíciókkal rendelkező város. A lakosság széles rétegei büszkéek városukra, itt képzelik el gyermekeik jövőjét. Ez a kötődés jelentős társadalmi—szervező—fejlesztő energiákat szabadíthat fel a koncepcióban foglaltak megvalósításához. Célszerű lenne kiadni a város elkészült monográfiájának első kötetét, a helyi médiában, az iskolákban szorgalmazni a helyi tudást ápoló műsorokat, vetélkedőket, elérhetővé tenni a helytörténet összegyűjtött, rendszerezett anyagait. Sajátos meghatározottságú városrészek, civil – városszépítő (építő, ápoló) szervezeteinek támogatása, illetve újabbak létrehozása. A tudásalapú és digitális városprogramhoz kapcsolódva e feladatot is erősíthetné a városról szóló információk, tudásanyagok weboldalakon, prospektusokon, tájékoztató, szóróanyagokon való megjelenítése is.

A helyi intézmények feladatát csökkentendő önkéntesek civil szervezetek bevonása a feladatmegoldásba, önkéntes akciók és mozgalmak serkentése a közterület-rendezés, a hagyományok felelevenítése, az épített örökség rehabilitációja, a kultúra, a sport, a bűnmegelőzés területén és további területeken.

II. A helyi gazdaság élénkítése

II.1. Az ipari ágazat fejlesztése

II.1.1 A helyi mikro-és középvállalkozások megerősödését szolgáló programok kidolgozása

A vállalkozói kör működését jellemzően a tőke- valamint a piaci információk, illetve a szakmai képzés és továbbképzés kialakult rendszerének hiánya jellemzi. Ezen vállalkozói kör gondjain elsősorban pénzügyi programok valamint ezekhez kapcsolódó oktatási, szakképzési programok kidolgozásával és elindításával lehet hatékonyan segíteni. A vállalkozói kört segítő pénzügyi programok a vállalkozások fejlődését gátló tőkehiány következményeit hivatottak enyhíteni, ezen vállalkozói kör speciális helyzetéhez igazodó módon. A kidolgozásra kerülő pénzügyi programok feltételezik az érintett vállalkozói kör bizonyos szinten történő együttes kezelését, valamint a kapcsolódó feltételek (pl.: garanciarendszerek) intézményes formában történő megteremtését. A pénzügyi programokhoz kapcsolódó oktatási és szakképzési programok célja a képzés és továbbképzés rendszerének kidolgozása annak érdekében, hogy az érintette piacképes, megújulni képes ismeretekkel legyenek képesek a gazdasági életben bekövetkező változásoknak megfelelni.

- Vállalkozói szolgáltató központ (open office) kialakítása

- A sárbogárdi valamint a környékbeli kezdő és induló vállalkozásoknak segítséget nyújtó inkubátorház létrehozása
- Pénzügyi programok kidolgozása.
- Oktatási és szakképzési programok kidolgozása és megvalósítása.

II.1.2. Vállalatok betelepülésének elősegítése

- Kijelölt ipari park fejlesztése (az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztése, ipari park cím elnyerése)
- Logisztikai bázis kijelölése az M8-as út koncepciójához kapcsolódva (Fehérvár—Szekszárd—Dunaújváros, azok vonzásának határán, egy formálódó és az M8-as út megépülése után még inkább megerősödő kelet-nyugat irányú közlekedési és forgalmi folyosó révén Sárbogárd pozíciói kiválóan alkalmasak logisztikai fejlesztésekre. Országosan is kiemelkedő a vasúti csomóponti adottságunk, amelyre építeni lehet.)
- Barnamezős beruházások (régii Videoton épülete, a Honvédség épülete)
- Környezetvédelmi ipar megjelenésének támogatása

II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése

II.2.1 Versenyképes agrártermelést segítő intézményi háttér megteremtése

A kistérségi társulás háttér-intézményének kialakítása után, ehhez kapcsolva, kistérségi agrár-információs hálózat/vidékfejlesztési központ kiépítése, információs, tanácsadó és marketing irodák kialakítása és működtetése. Az információs hálózatra kapcsolt iroda naprakész információszolgáltatást, piaci, jogi, szakmai pénzügyi, pályázati tanácsadást, kistérségi és üzleti marketing tevékenységet folytat, továbbá elősegíti a piacképes termelésszerkezet (vetőmag, szaporítóanyagok, magas genetikai értékű állatok, biotermékek, gyógynövények, zöldségfélék, fűszernövények, stb.) a piacképes termékek termelésének és a környezetkímélő mezőgazdasági termelési módok elterjesztését. Az iroda elláthatja a kistérségi rendezvényekkel és a falusi turizmussal kapcsolatos szervezési, foglalkozási és promóciós tevékenységet is. Olyan kiadványok terjesztését is elvégzi, amelyek más - a kistérség versenyképességét befolyásoló ismeretek elsajátítását elősegíti.)

II.2.2. Termékláncok fejlesztése, termelési és értékesítési hálózatok és az integráció kialakulásának támogatása

Az EU-ban versenyképes termelésszerkezet vertikális rendszerbe szervezésének; a termékpályás integrációs rendszerek kialakításának és folyamatos fejlesztésének, helyi feldolgozók létesítésének és az együttműködés minden ésszerű formájának támogatása, figyelembe véve a piac méreteit, határait és változásait. A mezőgazdasági termelők lehetőségeit növeli a mezőgazdasági termékek helyben történő feldolgozása és a szolgáltatások fejlesztése. Viszonylag gyors eredményhez vezet a meglévő termékláncok megerősítése, fejlesztése. A termelők ugyanis jelenleg kiszolgáltatottak a felvásárló piaccal szemben, mivel nincs eszközük az árak alakításához. A kérdés megoldására bevált módszer kínálkozik. A termékpályás szövetkezesek a piacgazdaság, a modern európai agrártársadalom bevált érdekérvényesítési modellje. A kistermelők számára létkérdés a termékek rendszeres biztonságos értékesítése, szállítása, elszámolása és érdekeik érvényre juttatása. Kiszámíthatóvá teszi a termelők számára a partnereket a termékpálya áruforgalmi és feldolgozási szintjén, ugyanakkor részesülhetnek a vertikum más szakaszain képződő jövedelmekből is. Az EU-ban a gazdálkodók szövetkezéseire épül a vidékfejlesztő és népességmegtartó politika, csakúgy, mint az

agrárrendtartási rendszer. A program megvalósítása mellett szőlő tehát gazdasági és társadalmi hasznossága, valamint az EU csatlakozásra való felkészülés is. A meglévő termékláncok megerősítése, újak létrehozása, új típusú szövetkezesek megalakítása, melyek részt vesznek termékpályák kialakításában. A mezőgazdasági termékek helyi feldolgozását eredményező vállalkozások és szolgáltatások fejlesztése.

- Környezetkímélő, korszerű területhasználat és technológiák elterjesztése, kiemelten a természetvédelmi területek környezetében, génmanipulált termékek használatának megtiltása
- Mintagazdaságok létrehozása a Kishantosi Vidékfejlesztési Központ koordinációjával
- Minőségi mezőgazdasági termékeket előállító kistermelők támogatása, érdekvédelmi szervezet létrehozása, kapcsolódási pontok keresése a turizmussal (helyi termékek értékesítése a szálláshelyeken, hotelekben)
- A mezőgazdasági termékek feldolgozottsági fokának javítása feldolgozó üzemek kialakításával.
- Helyi természeti adottságokhoz alkalmazkodó ökológiai gazdálkodás
  - Gazdasági szerkezetváltás (Nagyüzemi szántóból a munkaigényes kertészeti kultúrák és gyümölcsstermesztés irányába)
  - Egyedi „bogárdi”, „Sárvíz-menti” termék létrehozása (saját név és arculat a helyben előállított termékekre)

II.2.3 Környezeti tudatformálás az agrárgazdálkodásban

Tudatosítani a fenntartható mezőgazdaság elvét, és ezen elv gyakorlati érvényesítésének alkalmazott módjait, valamint azt, hogy ezen elvek betartása milyen előnyöket hordoz, és mellőzése milyen károkkal jár. Az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek felkutatása, a környezetkímélő, de egyben piacteremtő mezőgazdasági és élelmiszeripari eljárások, technológiák, bemutatása. A tájpotenciálnak leginkább megfelelő agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló termelési módszerek megismertetése. Az információszolgáltatás beillesztése a kialakítandó információs rendszerbe, kihasználva megyei és országos információs rendszerekhez való kapcsolódási lehetőségeket és a média által kínált lehetőségeket is

II.2.4 Alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése

Célszerű a városban és térségében egy több lábon álló, sokoldalú mezőgazdaság bevezetése és működtetése. A nem élelmiszer jellegű mezőgazdasági termékek előállítása (rostanyagok, nád, csomagolóanyagok, biomasz hasznosítás), a mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódó kiegészítő tevékenységek és szolgáltatások, (turizmus, falusi vendéglátás stb.) képesek olyan jövedelemforrásokat és foglalkoztatási lehetőségeket teremteni, amelyek révén biztosítható az életszínvonal emelkedése. A mezőgazdasági termelésen kívül más gazdasági tevékenységek megjelenése a jövedelemtermelő képesség növekedését fogja eredményezni. Az új gazdasági tevékenységek esélyt jelentenek a mezőgazdaságból csak jövedelem-kiegészítésben részesülők számára és ezáltal a helyben maradás alternatíváját nyújtják. Nemcsak a korábban kizárólag mezőgazdaságból származó alacsony és bizonytalan jövedelem egészül ki és stabilizálódik, hanem a foglalkoztatottság is, új munkahelyek létesülésével.

II.3. Az idegenforgalom fejlesztése

II.3.1. A városhoz kapcsolható turizmus fejlesztése

Sárbogárd idegenforgalma jelentős ugyan, de egyelőre e sajátos gazdasági tevékenység nem valódi húzóágazata a városnak. Az „egynapos”, „átutazó”, csak a főbb belvárosi látnivalókat felkereső turizmus helyett a kínálat tényleges és szakszerű összehangolására illetve bővítésére van szükség. Az „általános fejlesztés” nem elégséges, s a látnivalók (egyedi épített emlékeinknek, gasztronómiai különlegességek, helyi kézműves termékek stb.) jó marketingjére is szükség van. A távlati fejlesztések között szerepel a falusi turizmus, illetve a fesztivál-, konferencia- ill. szakturizmus, az utóbbi kombinálva művészeti táborokkal, kurzusokkal. Kodály népzenei mozgalomához hasonlóan, akár európai léptékű fejlesztések is elkezdődhetnek, s a jelenleg nem túlságosan sok „idegent” vonzó rendezvények további sorsát is e szellemben kellene átgondolni. Lehetséges, hogy bizonyos ciklikussággal a sporthoz kapcsolódó rendezvények is érdemben bővíthetnék a kínálatot.

- Évi visszatérő, rendszeres rendezvények
- Falusi turizmus élénkítése
- Szálláshelyek kialakítása
- Lefojtott termálkút hasznosítása, strand létesítése
- Sárbogárd városrészben található termálkút hasznosítása, szabadtéri strand létesítésével, ezzel hozzájárulva a kialakuló városi uszoda/strand igényeinek kielégítésére.
- A termálkúthoz kapcsolódóan fitness, wellness szolgáltatás fejlesztése
- A szálláshely mellett közvetlenül, a szállást igénybevevőket, a strand használóit megcélzó funkciókat kell telepíteni, melyek teljes körű szolgáltatást biztosítanak, versenyezve az országos kínálattal.
- Különböző színvonalú és típusú étkezési lehetőségek biztosítása
- Az egyes turisztikai attrakciókra szervezett szolgáltatások
- Külső kapcsolatok erősítése városi marketing-, összehangolt idegenforgalmi termékcsomag kialakítása (A város versenyképességének, imázsának a fokozására, amely összehangolt marketing tevékenységet fog át. A fejlesztési célokat együtt kezelve kell kialakítani, mégpedig célszerűen akkor, amikor "lesz mit felmutatni" az együttműködőnek: azaz a stratégiai program érvényesülésének kezdetén. A marketing egyre fontosabb a települések közötti versenyben. A megfigyelések szerint annak a településnek van nagyobb esélye, amely összehangoltan, idegenforgalmi és gazdasági termékcsomagot ajánlanak ki. Jelenleg a turisztikai tevékenység összehangolatlan, és a létesítményi feltételek sem alakultak ki.)

II.3.2 Turizmus fejlesztése a Sárvíz mentén

- Természetjárás, -megfigyelés, természetismertetés (tematikus útvonalak létesítése, látogatóközpont kialakítása, erdei iskola)
  - Tematikus útvonalak létesítése: a természeti, kulturális értékek a hagyományos termelési ismeretek egy-egy jellegzetes csoportját keretbe foglaló turisztikai programok szervezése.
  - Látogatóközpont kialakítása: a védett és nem védett értékek, turisztikai vonzerők összekapcsolására, vízi tematikus út kialakítása
  - Évi visszatérő, rendszeres rendezvények: Évi 2-3 alkalommal és adott naphoz kötődően visszatérő rendezvények szervezése, melynek nem csak a Sárvíz mentén, de minden településrészen lehetne valamilyen speciális programrésze.
  - Horgász, vadász turizmus: A halastavak kijelölt részén horgászati lehetőséget kell biztosítani, a környezetében megfelelő háttér-infrastruktúra kiépítésével, folyamatos vízutánpótlás biztosításával. Térségi összefogás a vadászok és

- horgászok területre csábításában, együttműködés a vadásztársaságokkal, illetve a horgászklubokkal.
- Kerékpáros turizmus: A térségi (a megyei szerkezeti terven szereplő, illetve az Eurovelo 6 /Duna-menti/) tervezett kerékpárút hálózathoz kapcsolódva (oldalirányú leágazással Dunaújváros irányából, illetve kapcsolódóan a Székesfehérvár – Sárkeresztúr – Dég – Simontornya tevezett nyomvonalhoz) ki kell jelölni egy helyi kerékpárút hálózatot (a Sárvíz gátrendszerén).
  - Lovasturizmus: Nagyhőrcsökpusztán megindult egy lovas központ kialakítása, aminek a fejlesztésével lovas táborok mellett lovastúrák induló vagy közbelső állomása lehet, továbbá új lovasközpontok létrehozásával.
  - Szálláshelyek: A különböző igény szintű turisták kiszolgálására különböző színvonalú és árfekvésű szállást kell biztosítani, és célszerű a szálláshely mellett közvetlenül, a szállást igénybevevőket megcélzó funkciókat telepíteni.
    - A városhoz kötődően minőségi turizmus
    - Pusztaegresen erdei iskola
    - Falusi szálláshelyek a városkörnyéki településeken
    - Kemping, sátorozó hely a Sárvíz mentén
  - Különböző színvonalú és típusú étkezési lehetőségek biztosítása: Az étkeztetés a szálláshelyhez kapcsolódóan, illetve az egyes nagyobb fogalmat lebonyolító turisztikai központ színhelyén.
  - Natúrpark szervezeti rendszer létrehozása: A natúrpark egy természeti és tájképi értékekben gazdag, nagy kiterjedésű kultúrtáj, amelynek hosszú távú fenntartását a természeti és az épített környezet összehangolt fejlesztése jelenti. A natúrparki működés tulajdonképpen egy értékvédő, értékteremtő, a természeti értékek fenntartásán alapuló, a helybéli önkormányzatok, civil szervezetek és a lakosság összefogásán, önszerveződésén alapuló területfejlesztési együttműködés, amely az ökoturizmus fejlesztésén, a helyi nevezetességek, népi kultúrák bemutatásán keresztül hozzájárul a természet és a táj értékeinek megőrzéséhez, a munkahelyteremtéshez és a helyi lakosság életminőségének javításához. Magyarországon a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 2004. évi módosítását követően lehet hivatalos jogi kategóriaként említeni a natúrparkot.
  - Az egyes turisztikai attrakciókra szervezett szolgáltatások: A turisztikai attrakciókhoz kötődően szervezett vezetések, kirándulások, interaktív foglalkozások formájában történik a különböző korosztályok számára, az év több időszakában.
  - Marketing (kistérségi és országos ismertség)
    - Szórólapok, kiadványok, ismertető füzetek
    - Honlap
    - Városi és városkörnyéki eligazító-táblák kihelyezése

II.4. A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében

A stratégia céljai akkor érvényesülnek, ha azok a helyi társadalom érdekeivel megegyeznek. Ez akkor valósul meg, ha utóbbi érdekek megjelennek a programok előkészítése és végrehajtása során. Feladat ennek megszervezése, együttműködés kialakítása, ehhez különféle technikák kidolgozása, megvalósítása, az önkormányzatok, gazdasági szereplők, civil szervezetek és a lakosság együttműködésének elősegítése.

A közszféra alatt az önkormányzati döntéshozó szféra értendő; a magánszféra alatt pedig egy ettől jellemzően elkülönülő, a (helyi) politikától mentes (!) civil szféra.

Előrelépés, hogy az IVS készítésekor elkezdődött a fejlesztésben érdekelt civil szféra részvétele a tervezésben (sikeresen megrendezett fórumokkal).

Az intézkedéssel elérendő cél az, hogy a közszféra és a magánszféra elkülönülése oldódjon, a kistérségi identitás erősödjön.

- A helyi társadalom véleményének kikérésével elfogadott stratégiai program mentén, a végrehajtás során a helyi társadalom képviselőinek érdemi bevonására, véleménycserére, az elért eredményekről rendszeres tájékoztatásra, ehhez új technikák (pl. Internet WEB oldalon) kidolgozására van szükség.
- Többek között ez is a létrehozandó város-fejlesztési társaság szervezési feladata lehet.
- Fórumok folyamatos szervezése

III. A város értékeinek megőrzése, védelme

III.1 Táj- és természeti értékek védelme és azok kímélő hasznosítása

Sárbogárd számos természeti értékkel rendelkezik, melyek valamilyen nemzetközi vagy országos oltalom alatt álló vizes élőhelyhez kapcsolódnak a Sárvíz völgyében. A természeti értékekhez alkalmazkodó (a Nemzeti Parkkal összhangban lévő) vízgazdálkodás, területgazdálkodás, mezőgazdasági művelés jelentősen hozzájárulhat a város határában lévő értékek megőrzéséhez, illetve az ehhez alkalmazkodó turisztikai fejlesztések révén azok megismeréséhez.

III.1.1 Természeti környezet megújítása

- Vizes élőhely rekonstrukció: A Sárvíz menti értékes és – nemzetközileg és országosan – is védett vizes élőhelyek fenntartása, vizes élőhelyek területarányának növelése.
  - Visszagyepesítés: A fokozottan védett területek közelében, a pufferterületeken, a természetvédelmi használatához illeszkedő területhasználati mód, szántóterületek gyepesítése az alacsonyabb aranykorona értékű területeken.
  - Ritka fajok visszatelepítése: Fajvédelmi programok keretében a területen honos, visszaszorult populációjú, eltűnt élővilág újbóli elterjedésének segítése.
  - Erdősítés, erdősávok létesítése
    - lakó és gazdasági területek között
    - nagy mezőgazdasági területeken mezővédő erdősávok
    - az alacsonyabb aranykorona értékű területeken
- a. Vízfolyás (Nádor-csatorna, Sárvíz csatorna, Keleti-csatorna, Malom csatorna) megtisztítása

III.1.2 Vízgazdálkodás (természetközponitú) újragondolása

- Meglévő vízelvezető rendszerek, halastó-rendszer természetvédelmi és turisztikai szempontú értékelése
- A vízelvezető árkok, csatornák, holtágak medrének, partjának, természetközeli szemléletű gondozása, tisztítása
- Egyes tavaknak rekreációs célú fejlesztése
- Kerékpárút nyomvonalának kijelölése a gátrendszeren

III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése

- Épített örökség védelme (kastélyok, kúriák, tájházak, zsinagóga)
- A város kulturális életének támogatása (vegyeskar, moderntánc csoport, diákszínjátás, amatőr képzőművészek)

IV. Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése

IV.1. Községi terek kialakítása

Településközpont és alközpontok fejlesztése

IV.2. Kistérségi központ erősítése, városi területen túlmutató intézményi és gazdasági funkciók telepítése (okmányiroda fejlesztése, bírósági épület felújítása, középfokú oktatás színvonalának emelése)

Sárbogárd területi, igazgatási és egészségügyi ellátási szerepkörei viszonylag kötöttek, a közigazgatási beosztás szerint behatároltak. Ugyanakkor a város tényleges vonzáskörzete átlépi ezeket a határokat. A tényleges, valódi vonzáskörzete az érintett lakosság spontán illetve piaci döntései alapján kirajzolódó tér- és vonzásokapcsolatai lényegesen nagyobb területről jelentenek potenciális fogyasztókat, a városi javakat igénybevevő látogatókat Sárbogárd számára. A program keretében ki kellene dolgozni azokat az önkormányzati, intézményi vagy éppen gazdasági, kulturális, idegenforgalmi együttműködési, funkció-megosztási és program-összehangolási lehetőségeket, melyek e térkapcsolatok alapján Sárbogárd számára nemcsak Sárbogárdi kistérségben, hanem a környező kistérségek közén adódnak. Sajátos térségi fejlesztési együttműködési fórumot lehetne létrehozni a környék és környék kistérségeivel és a benne élő vállalkozókkal is. A modernizálódó és átstrukturálódó államigazgatás révén, vagy a bizonyos gazdasági irányító szervezeteknek kínált lehetőségek nyomán Sárbogárd mint a Fehérvárról kitelepülő, azt tehermentesítő ilyen intézményeknek otthont adó de-centrum is szóba jöhet.

- A kistérség fejlesztésével foglalkozó háttérintézmény (kistérségi iroda létrehozása)

IV.3. Natúrpark létrehozása Sárvíz menti települések bevonásával

Az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű terület. A nemzeti parkokkal ellentétben a feladatok ellátása a natúrparkok esetében jelenleg a helyi szereplőkre hárul. A natúrpark név használata az adott terület számára semmiféle építési vagy egyéb korlátozással nem jár, ugyanakkor egy ilyen, a szakminiszter által adományozott minősítés mindenképpen hasznos a térség számára.

Fentebb sorolt fejlesztési irányokat szükséges az egyes városrészek szintjéhez rendelni, hogy a 7-8 éves tematikus célok is a városrészekre kitűzött területi célok egymással szoros kölcsönhatást érjenek el a megvalósuló fejlesztések révén. Az egyes városrészek fejlesztési elképzelései eltérő fejlődési pályát írhatnak le, hiszen más és más igénnyel bírnak ezen településszerkezet mentén. Az egyes városrészek társadalmi-gazdasági tényezői is befolyással bírnak az adott területen elért célokra.

7.3.2 VÁROSRESZEKRE VONATKOZÓ CÉLOK

Sárbogárd

Sárbogárd városrész vegyes területfelhasználású terület, ahol továbbra is szükséges az igazgatási, kereskedelmi, vendéglátó, szolgáltató, közösségi oktatási szórakoztató funkciók megerősítése, s e mellett a városi és kistérségi központi szerepkör erősítése a cél. Ennek megvalósítása a városközpont fejlesztésével valósulhat meg, azonban ez nem jelentheti a többi városrész állapotának elhanyagolását, romlását.

I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása

I.1.1 Sárbogárdi központ kialakítása, fejlesztése, funkcióbővítés, esztétikai megújítás
Hősök tere, mint városközpont méltó építészeti és tájépítészeti kialakítása.

I.1.4. Környezetvédelmi intézkedések

- Zaj- és rezgésterhelés csökkentése, a forgalom csillapítása a 63. sz. főút mentén.
- I.1.5. Országos és helyi védelemben részesült épületek védelme
Városközponti épületek védettségi kataszterezése, az épületek méltó hasznosítási feltételeinek megteremtése (volt városháza)
- I.1.6 Városkép megújítása
Településképi arculatformáló tervek kidolgozása, az épületek szisztematikus felújítása
- I.2. Közlekedésfejlesztés
  - I.2.2. Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának lecsökkentése
Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának csillapítása, lelassítása forgalomelterelő járdaszigetekkel, illetve a központi területrészen sebességkorlátozás, kiemelt gyalogátkelőhely építése
  - I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása
Nem portalanított utak arányának csökkentése, kihasználható parkoló területek számának növelése a központi területen.
Településen belül kerékpárút kiépítése, közintézményeknél kerékpártárolók építése
- I.3. A jól ellátott város
  - I.3.1. Kereskedelmi, vendéglátó funkciók megtelepedésének támogatása
  - I.3.2. Szolgáltatások fejlesztése
  - I.3.3. Oktatás
- II.3. Az idegenforgalom fejlesztése
  - II.3.1. Turizmus fejlesztése a városhoz kapcsolódóan
Évi visszatérő, rendszeres rendezvények megrendezése
  - II.3.2.. Az átmenő forgalom megállítása, kiszolgálása
- III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése
- IV.1. Közösségi terek kialakítása
Színvonalas művelődési ház felépítése, Hősök tere átépítése igazi városi főtérré, találkozóhellyé

Sárszentmiklós

A városrészben az elérhetőség, az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítése a cél, továbbá kiemelkedő feladat a helyi identitástudat fejlesztése, Sárbogárd városközponttól való független fejlődés.

- I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása
  - I.1.2. Közműhálózat fejlesztése
  - I.1.3. Belvíz és csapadékvíz elvezetésének megoldás
  - I.1.4. Környezetvédelmi intézkedések
Zaj- és rezgésterhelés csökkentése, a forgalom csillapítása a 63. sz. főút mentén.
  - I.1.5. Országos és helyi védelemben részesült épületek védelme
  - I.1.6 Városkép megújítása
Településképi arculatformáló tervek kidolgozása, épületek felújítása
  - I.1.7. Településrészi alközpontok kialakítása
- I.2. Közlekedésfejlesztés
  - I.2.2. Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának lecsökkentése
Városon áthaladó 63. sz. főút forgalmának csillapítása, lelassítása forgalomelterelő járdaszigetekkel, illetve a központi területrészen sebességkorlátozás, kiemelt gyalogátkelőhely építése
  - I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása

Nem portalanított utak arányának csökkentése

Kerékpárút építés, kerékpártárolók építése

I.3. A jól ellátott város

1.3.1 Szolgáltatások fejlesztése

1.3.2. Településrészi alközpontok kialakítása

II.1. Az ipari ágazat fejlesztése

II.1.1 A helyi mikro-és közép vállalkozások megerősödését szolgáló programok kidolgozása

II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése

III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése

IV.1. Közösségi terek kialakítása

Alsótöbörzsök

A városrészben az elérhetőség, az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés megkönnyítése a cél, továbbá kiemelkedő feladat a helyi identitástudat fejlesztése, Sárbogárd városközponttól való független fejlődés.

I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása

I.1.2. Közműhálózat fejlesztése

I.1.4. Környezetvédelmi intézkedések

Zaj- és rezgésterhelés csökkentése a vasút mentén

I.1.6 Városkép megújítása

Településképi arculatformáló tervek kidolgozása, középületek felújítása

I.1.7. Településrészi alközpontok kialakítása

I.2. Közlekedésfejlesztés

I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása

Nem portalanított utak arányának csökkentése

Kerékpárút építés, kerékpártárolók építése

I.3. A jól ellátott város

1.3.1 Szolgáltatások fejlesztése

1.3.2. Településrészi alközpontok kialakítása

II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése

III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése

IV.1. Közösségi terek kialakítása

Gazdasági területek

A gazdasági területeken a gazdasági szerkezet megtartása elsődleges jelentőségű. A gazdasági fejlesztéseknek úgy kell bekövetkezniük, hogy a lakó- és természeti környezetre ne jelentsen megnövekedő terhelést.

I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása

I.1.2. Közműhálózat fejlesztése

I.1.4. Környezetvédelmi intézkedések

I.2. Közlekedésfejlesztés

I.2.1. M8 autópálya és 63. sz. főút Sárbogárdot elkerülő szakaszának megépítése hosszútávon

Kerékpárút építés, kerékpártárolók építése

II.1. Az ipari ágazat fejlesztése

II.1.1 A helyi mikro-és közép vállalkozások megerősödését szolgáló programok kidolgozása

II.1.2. Nagyvállalatok vonzása

Forrás Ipari Park, KeyTec telephely fejlesztése

II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése

Városkörnyéki lakóterületek

A városkörnyéki lakóterületeken is biztosítani kell a szolgáltatásokhoz való gyors hozzáférést, illetve a városias lakókörnyezet biztosítása a teljes közművesítettség elérésével. A városkörnyéki fejlődés alapja a természeti környezettel összhangban történő turisztikai fejlesztések.

I.1. Minőségi lakókörnyezet kialakítása

I.1.2. Közműhálózat fejlesztése

Alternatív közműrendszerek (szennyvíz-elvezetés,) kiépítésének tanulmánya, megtervezése
vezetékes gázszolgáltatás biztosítása
szélessávú internet

I.1.3. Belvíz és csapadékvíz elvezetésének megoldás

I.1.4. Környezetvédelmi intézkedések

Szelektív hulladékgyűjtés területi bővítése

I.1.6 Városkép megújítása

I.2. Közlekedésfejlesztés

I.2.3. Városon belüli közlekedési problémák feloldása

Nem portalanított utak arányának csökkentése
Kerékpárút építés, kerékpártárolók építése

I.2.4. Városkörnyéki települések elérhetőségének javítása

Közutak minőségének (burkolatának) javítása, valamint Sárbogárd és a környező településrészek között összekötő kerékpárút létesítése

I.3. A jól ellátott város

1.3.1 Szolgáltatások fejlesztése

II.2. A mezőgazdaság helyi értékeken alapuló fejlesztése

II.2.1 Versenyképes agrártermelést segítő intézményi háttér megteremtése

II.2.3 Környezeti tudatformálás az agrárgazdálkodásban

II.2.4 Alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése

II.3. Az idegenforgalom fejlesztése

II.3.2 Turizmus fejlesztése a Sárvíz mentén

Külső kapcsolatok erősítése városi marketing-, összehangolt idegenforgalmi termékcsomag kialakítása, Natúrpark szervezet létrehozása, továbbá a Sárvíz mentén kerékpárutak kijelölése

III.1 Táj- és természeti értékek védelme és azok kímélő hasznosítása

III.1.1 Természeti környezet megújítása

III.1.2 Vízgazdálkodás (természetközponturn) újragondolása

III.2. Kulturális és építészeti értékek megőrzése

IV.1. Közösségi terek kialakítása

7.4 A STRATÉGIA ILLESZKEDÉSE A MEGLÉVŐ FEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKHOZ

Az IVS-ben megfogalmazott stratégiai célokhoz és prioritásokhoz a 2006-ban elfogadott Településfejlesztési koncepció ad iránymutatást. A Településfejlesztési koncepció főleg az infrastrukturális fejlesztéseket, valamint az épített és természeti környezet értékvédelmét

helyezi előtérbe. Az IVS az egyes komponenseket gazdasági, társadalmi-szociális és környezeti-infrastrukturális dimenziókra bontva vonta be és ezek a jövőképet meghatározó főbb prioritásokban is megjelennek.

Szerkezetét tekintve a Településfejlesztési koncepció Alapcélakat fogalmaz meg a település egészére nézve, majd külön tárgyalja a kül- és belterületeket érintő fejlesztési elképzeléseket. Ezen belül a fejlesztési irányokat elkülöníti a beépítésre szánt és a nem beépítésre szánt területek esetén. Külön fejezetet kap az értékvédelem – amelynek szerepét az IVS-ben a fenntarthatóság jeleníti meg -, a közúthálózat, a tömegközlekedés, a kerékpár közlekedés, a gyalogos közlekedés, a vízellátás, a csatornázás, a csapadékvíz elvezetése, a gázellátás, az elektromos ellátás és a távközlés. Az IVS alapul véve, de szerkezetileg átfórmálva vette át a Területfejlesztési koncepció elemeit.

A Területfejlesztési koncepció lényeges eleme az **értékvédelem**, nemcsak az épített, de a természetes környezetre is nagy hangsúlyt fektetve. Az IVS-ben megfogalmazott jövőkép prioritásaiban a következőképp jelenik meg: a természetes környezet védelmét főként a III.A természeti értékek megtartása és kímélő hasznosítása prioritás érinti, az épített környezet védelméről pedig az I. Élhető város prioritásban jelenik meg.

A Településfejlesztési koncepcióban szó esik a **turizmus**, mint lehetséges ágazat fejlesztéséről, amely gondolat az IVS-ben mélyebben kifejtésre kerül.

Fontos terület az **infrastruktúra**, melyet több részre lehet tagolni: az IVS-ben is külön kiemelet a közlekedésfejlesztés – mind a városon belül és a város megközelíthetőségét tekintve -, a kerékpárutak fontossága, a csapadék és belvízelvezetés, az ivóvízellátás korszerűsítése.

A **mezőgazdaság** és az **ipar** szerepet kap az IVS-ben is, mint lehetséges gazdaságélénkítő ágazatok, de szigorúan a fenntarthatóság és így a Településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott értékvédelem figyelembevételével.

A **városközpont** és az alközpontok szükségessége megjelenik az IVS-ben is, de továbbgondolva a Településfejlesztési koncepcióban megfogalmazottakat, a **városkép** fogalmát is bevezetve.

7.4.1 ILLESZKEDÉS, ÖSSZHANG A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓVAL, TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVVEL

A városrészi fejlesztések kijelölésénél messzemenőig figyelembe vettük a helyi adottságokat, illetve a fejlesztési lehetőségeket, a hatályos településrendezési eszközök elhatározásait..

Az IVS a településfejlesztési koncepció alap gondolatával összhangban van, a „**sebességváltás**”, azaz a lassú változások helyett a gyors, látványos, eredményes változások ma is időszerűek lennének.

A koncepció célrendszeréhez képest az IVS-ben kissé nagyobb hangsúlyt kapott a **mezőgazdaság**, a mezőgazdasági szerkezetváltás, és a helyi termékek feldolgozása, értékesítése. Az **ipar** jelentősége továbbra is fontos. A szerkezeti tervben kijelölt gazdasági területek felhasználásának első ütemét határozta meg az IVS. Ennek ellenére elmondható,

hogy a város terveiben ábrázolt gazdasági területi fejlesztési lehetőségek kissé nagy léptékűek, az IVS időtávlátában felhasználásuk nem várható, még a város fejlődését nagyban elősegítő autópálya és elkerülő út beruházás megvalósulása esetén sem. Megfontolandó a szerkezeti terv felülvizsgálata során a fejlesztési területek egy részének tartalék területbe történő helyezése, hogy a jelenlegi mezőgazdasági vállalkozók fejlesztéseit, esetleg a lehetséges föld alapú támogatások lehívását a távlati fejlesztés ne akadályozza.

Hasonlóan némileg túlzóak a **lakóterületi** fejlesztések a szerkezeti tervben, hisz a koncepció sem határozott meg látványos lakosságnövekedéssel járó demográfiai prognózist. A szerkezeti terv esetleges felülvizsgálata során e némileg túlzó, lakóterületi fejlesztés felülvizsgálendő.

A koncepció nem mond ki az egyes városrészekre jövőképet, vagy fejlesztési irányt, de közvetett módon következtethető, hogy a **városkörnyéki lakóterületeken** a fejlesztés és nem az elsorvasztása a cél. Ezzel összhangban van az IVS. ugyanígy az IVS az egyes városrészek (Alsótöbörzsök, Sárszentmiklós) fejlesztését is tartalmazza.

A településfejlesztési koncepció megemlíti a **szabadidő sport rekreációs** tervek támogatását, s ennek megfelelően a szerkezeti terv számos rekreációs és sport területet jelölt ki a különböző városrészekben. Ezek jelentős része magánkézben van, a terület beépítésére nincs konkrét elképzelés, igény, és anyagi forrás sem. Az IYS nagyobb hangsúlyt fektet a táji és természeti értékek megismerésén és kihasználásán alapuló ökoturisztikai fejlesztésekre, a Sárvíz mentén, és a környező lakóterületeken. Az akcióterületeket is itt helyezi el.

A **város központi területe** a szerkezeti tervben településközpont vegyes területként lett kijelölve, összhangban azzal, hogy a város ezen a területen képzeletben elhosszú távon központját, s a vegyes területként kijelölt terület nagyságával a várható fejlesztéseknek is teret adva.

A szabályozási terv és a helyi építési szabályzat módosítására mégis sor került Sárbogárd központi területén, a Hősök tere környezetében. A tervek módosítása folyamatban van, az jelenleg a tervek államigazgatási és társadalmi véleményezése folyik, a jóváhagyás – a közeljövőben várható.

Összességében elmondható, hogy az IVS a településfejlesztési koncepció és a szerkezeti, valamint a szabályozási terv elhatározásait figyelembe véve készült, azokhoz illeszkedik.

Hangsúlyeltolódásai a koncepció és a tervek elkészítése óta eltelt társadalmi, gazdasági változások figyelembevételé miatt keletkeztek.

Mind emellett igazolódik az a tény, hogy a településrendezési eszközök időszakonkénti felülvizsgálata mindenképp javasolható, s ez itt Sárbogárdon sincs másképp.

7.4.2 CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJA

A célrendszer városrészekre történő lebontása igazolja, hogy az egyes városrészek fejlesztése összhangban van a város egészének fejlesztésével, annak stratégiai célkitűzéseivel. A városrészek között feladatmegosztás során alakultak ki az egyes fejlődési irányok. Sárbogárdon a városi és kistérségi központ erősítése mellett az élehető, szolgáltatásokhoz gyorsan elérő alközpontok kialakítására került sor Sárszentmiklóson és Alsótöbörzsökön. A városkörnyéki lakóterületeken a stratégia a városias ellátottságot emeli ki, a természetes környezet megőrzésével összhangban. A város fejlődésének biztosítására elsősorban a gazdasági területeken képzelt el további fejlesztéseket. A jelentős munkahelyteremtéssel járó ipari fejlesztések mellett a mezőgazdaság területein is. A szomszédos városrészek meghatározott céljai illeszkednek egymáshoz, és a célok nem eredményezik zárványok kialakulását.

Környezeti állapotban az egyes városrészekre kitűzött célok közvetve vagy közvetlenül javulást eredményeznek: zöldterületi fejlesztések, jelentősebb környezeti terheléssel járó 63. sz. főút forgalmának a csillapítása stb. A gazdasági területek városrész esetében a várható fejlesztések jelentősebb gazdaság, ipar megtelepedésével jár. Ezeken a részekben, illetve a közelükben a környezeti terhelés növekedése várható, ezért kiemelten kell ebben a városrészben foglalkozni a környezetvédelem kérdéskörével, s a beruházásokkal együtt jelentősebb zöldterületi fejlesztéseket is járulékosan létrehozni.

7.5 A 2007-2013 SORÁN FEJLESZTENI KÍVÁNT AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE

Az akcióterületek elhelyezkedését a 3. és 4. melléklet tartalmazza.

■ SÁRBOGÁRD - BELVÁROS KÖZPONTI AKCIÓTERÜLET			
<p>Mikes Kelemen köz – Tury Miklós utca – Tompa Mihály utca – Rózsa Ferenc utca – Bercsényi utca és Ady Endre utca által határolt terület Sárbogárd központi részében helyezkedik el. A központi részen található a városi és a kistérségi igazgatási központ a Polgármesteri Hivatal, a Városi Bíróság és egyéb közintézmények, illetve lakóterületek. A város központja nem csak az intézményi ellátottságban tölti be a szerepét, hanem a település legfőbb reprezentációs területe is egyben.</p> <p>A városi és a kistérségi központ erősítése érdekében a területen a meglévő intézményterületek racionális területfelhasználására kell a hangsúlyt helyezni, aminek következtében a felszabaduló területeken megjelenhetnek kereskedelmi-szolgáltató funkciót betöltő területek mellett közösségi területek.</p>			
Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg. (e. Ft)	
1.	Településképi arculatformáló terv kidolgozása a városkarakter erősítése érdekében	2 000	Az élehető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> Sárbogárd központ kialakítása, fejlesztése, funkcióbővítés, esztétikai megújítás, városkép megújítása; Sárbogárd térségben betöltött

			szerepének növelése prioritáson belül: <i>Közösségi terek kialakítása</i>
2.	Önkormányzat épületének átalakítása funkcióbővítéssel	232 000	Az élhető város prioritás: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> városközpont funkcióbővítés, városkép megújítása; A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Kistérségi központ erősítése</i>
3.	Művelődési ház átépítése	208 046	Az élhető város prioritás: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> városközpont kialakítás, fejlesztés, esztétikai megújítás, városkép megújítása
4.	Kereskedelmi és szolgáltató funkció bővítése a területen, új szolgáltatóház építése	540 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> városközpont funkcióbővítés, fejlesztés, <i>A jól ellátott város:</i> szolgáltatások fejlesztése; A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az ipari ágazat fejlesztése</i> (open office): helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása
5.	Hősök tere zöldfelületének megújítása Megújuló közösségi terület, várostér kialakítása	40 932	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ esztétikai megújítása, városkép megújítása A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Közösségi terek kialakítása</i>
6.	Új parkolóterületek kialakítása	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ fejlesztése, <i>Közlekedésfejlesztés</i> (városon belüli közlekedési problémák feloldása)
7.	Új utca nyitása a Mikes Kelemen köz és a Hősök tere között	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ fejlesztése, városkép megújítása
8.	Bíróság épületének homlokzati felújítása	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ esztétikai megújítása, országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>
9.	63. sz. főút forgalomcsillapítása	30 000	Az élhető város prioritáson belül:

	(sebességkorlátozás, sávszűkítés, terelősziget, kiemelt gyalogos átkelőhelyek)		<i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> környezetvédelmi intézkedések, zaj és rezgésterhelés csökkentése, <i>Közlekedésfejlesztés</i>
10.	Hősök tere körül gyalogos és kerékpáros közlekedés felülvizsgálata, hiányzó elemek kiépítése	5 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i> (városon belüli közlekedési problémák feloldása)
11.	Kerékpárút hálózat városközponti szakaszának megépítése, kerékpártárolók kiépítése közterületen és az intézményeknél	40 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i> (városon belüli közlekedési problémák feloldása)
Projektek 2013 után			
13.	Műemlék épület (volt községháza) felújítása, funkciójának újraértékelése	100 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ esztétikai megújítása, országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>
14.	Építészeti értékek védelme, Épületfelújítás, állapotuk megóvása - Pénzalap létrehozása az épületek homlokzatának felújítására a Fő utca mentén (önkormányzati támogatással)	500 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> a központ esztétikai megújítása, országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>

■ SÁRBOGÁRD – BELVÁROS KÖZPONTI AKCIÓTERÜLET TÁVLATI BŐVÍTÉSE			
<p>A belvárosi akcióterülethez kapcsolódóan a 63. sz. főút nyugati oldalával együtt a Tury Miklós utcától a József Attila utcáig tartó városrész. A település városias jellegét, arculatát, településképét meghatározza a városközpont elhelyezkedése, illetve annak intenzívebb beépítésű, városias megjelenésű kialakítása.</p> <p>Az itt elhelyezkedő közfunkciók, építészeti emlékek és zöldfelületek révén a lakosság és az idegenforgalom számára is hangsúlyos szerepet képvisel, a településről alkotott vélemény fontos meghatározója, fokozott használatú és látogatottságú településrész. Az akcióterületen a helyi gazdasági szereplők és a közfunkciók erősítése mellett cél a kisvárosias jelleg erősítése, a településkép megújítása.</p>			
Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Helyileg védett templomok és a hozzájuk tartozó imaházak, paplakok felújítása, az egyházi kezdeményezések támogatása	300 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> az országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása;</p> <p>A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i></p>
2.	Mészöly Géza Általános Iskola tornatermének kibővítése	80 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város:</i> oktatás</p>
Projektek 2013 után			
3.	Fő utca megújítása, kisvárosias jelleg erősítése Fő utca mentén kereskedelmi épületek homlokzatának felújítása, támogatás	100 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> városközpont kialakítása, fejlesztése, funkcióbővítése, esztétikai megújítása;</p> <p>A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i></p>
4.	Helyi kiskereskedők támogatása funkcióbővítéshez, felújításhoz	50 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i></p> <p>A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Ipari ágazat fejlesztése:</i> helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása</p>
5.	A 63. sz. főút (Ady Endre utca) mellett a gyalogos és kerékpáros közlekedés átalakítása	10 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés:</i> városon belüli közlekedési problémák feloldása</p>
6.	Kerékpárút kialakítása (a forgalmi úttól elválasztott rendszerben)	200 000	<p>Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés:</i> városon belüli közlekedési problémák feloldása</p>
7.	Kerékpárút hálózat városközponti	30 000	<p>Az élhető város prioritáson belül:</p>

	szakaszának folytatása, kerékpártárolók kiépítése közterületen és az intézményeknél		<i>Közlekedésfejlesztés</i> (városon belüli közlekedési problémák feloldása)
8.	63. sz. főút forgalomcsillapítása (sebességkorlátozás, kiemelt gyalogos átkelőhelyek, sávszűkítés, terelősziget,)	30 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés:</i> városon belüli közlekedési problémák feloldása, városon áthaladó 63. sz. főút forgalomcsillapítása
9.	Műemléki zsinagóga méltó hasznosítási feltételeinek a megteremtése (funkcióváltás; koncertterem, kiállító terem)	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> az országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása; A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Idegenforgalom fejlesztése</i> (rendszeres rendezvények); A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>
10.	Egységes tervek alapján a településkép megújítása (homlokzatrekonstrukció)	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> az országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>
11.	Zöldfelület növelése – fasor telepítése a 63. sz. főút (Ady Endre utca) mellett	5 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> városkép megújítása
12.	Volt HEMO (Honvédségi Művelődési Ház) hasznosítása	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Ipari ágazat fejlesztése:</i> helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása

■ SÁRBOGÁRD – REKREÁCIÓS (TURIZMUSFEJLESZTÉSI) AKCIÓTERÜLET			
<p>A terület a város központja közelében, a Tury Miklós utcától északra található zöldterületek, közpark (Ifjúság Park), illetve az azzal szomszédos be nem épült, illetve szántóként hasznosított területek. Az akcióterület rekreációs jellegű területnek, strandnak, illetve ahhoz kapcsolódóan szabadidősport és turisztikai fejlesztéseknek ad lehetőséget. A terület előnye a központhoz közeli elhelyezkedés, a jó megközelíthetőség. A területen megvalósuló fejlesztésekkel nő a városi ellátottság, illetve szélesedik a turisztikai paletta.</p>			
Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Kistérségi és városi turisztikai stratégia, program megalkotása	5 000	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
2.	A terület közlekedési hálózatának a felülvizsgálata, hiányzó elemek kiépítése.	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
3.	Ifjúsági park zöldfelületi, kertészeti terveinek elkészítése, megújítása, szabadtéri színpad építése	80 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása, A jól ellátott város</i>
4.	Strand építés, termál vízre alapozva, városi uszoda funkcióval kiegészítve	500 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
5.	A strandhoz kapcsolódóan fitness, wellness szolgáltatások kialakítása	100 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
Projektek 2013 után			
6.	Szálláshelyek kialakítása, (panzió, szálloda)	400 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
7.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése közterületen és az intézményeknél	30 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
8.	Közterületi zöldfelületek megújítása, közterület fásítás	10 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása</i>

■ SÁRSZENTMIKLÓS - ALKÖZPONT AKCIÓTERÜLET			
<p>Sárszentmiklós központi részén a 63. sz. főút (Köztársaság utca) Magyar utca és Vasút utca közötti szakasza. A településrész majdnem minden alapintézménye a területen található. Az alközpont a városkapu Mezőszilas (Örspuszta, Pusztagegres) és Mezőfalva (Dunaújváros) irányából.</p> <p>A területen színvonalas közösségi területeket kell kialakítani, egységes városképet kialakítani, s tovább erősíteni a helyi kereskedői réteget. Mindezzel együtt a településrészen élők identitástudatának erősödése várható.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Színvonalas közösségi terület kialakítása; ○ Városi tér kialakítása; ○ Helyi zöldterületek fejlesztése. 			
	Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Településképi arculatformáló terv kidolgozása a városkarakter erősítése érdekében	2 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása, A jól ellátott város (települési alközpontok fejlesztése)</i>
2.	Új kereskedelmi és szolgáltató funkciók megtelepedésének támogatása a Köztársaság utca és a Vasút utca kereszteződésében (Köztársaság utcai üzlethelyiségek elbontása, új standok építése egységes építészeti elképzelések alapján)	100 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Ipari ágazat fejlesztése: helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása;</i> A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Intézményi és gazdasági funkciók telepítése</i>
3.	63. sz. főút forgalomcsillapítása az alközpontban (sebességkorlátozás, kiemelt gyalogos átkelőhelyek sávszűkítés, terelősziget)	30 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
4.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése közterületen és az intézményeknél	40 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
5.	Műemlék épületek (templomok) felújítása	100 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: az országos és helyi védelemben részesült épületek védelme;</i> A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Kulturális és építészeti értékek megőrzése</i>
6.	Könyvtár és kultúrház további	80 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól</i>

	hasznosítása, funkcióbővítés.		<i>ellátott város</i> : civil szervezetek, kulturális közéleti nemzetiségi vallási stb. érdekképviselői társadalmi szervezetek tevékenységének növelése; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: Kulturális és építészeti értékek megőrzése
7.	Iskola befogadóképességének a növelése, tornaterem kibővítése	50 000	Az élhető város prioritáson belül: A jól ellátott város : oktatás; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: Kulturális és építészeti értékek megőrzése
8.	Közösségi terület, várostér kialakítása a római katolikus templom körül	60 000	Az élhető város prioritáson belül: Minőségi lakókörnyezet kialakítása : városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: Kulturális és építészeti értékek megőrzése
Projektek 2013 után			
9.	Római katolikus templom kertjének rekonstrukciója	10 000	Az élhető város prioritáson belül: Minőségi lakókörnyezet kialakítása : városkép megújítása; A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: Kulturális és építészeti értékek megőrzése
10.	Zöldfelület növelése – fasor telepítése a 63. sz. főút (Köztársaság utca) mellett	2 000	Az élhető város prioritáson belül: Minőségi lakókörnyezet kialakítása : városkép megújítása
11.	Új parkoló terület kialakítása a központban	20 000	Az élhető város prioritáson belül: Közlekedésfejlesztés
12.	Városközponti gazdasági területek fejlesztése	Nem becsülhető	

▪ SÁRSZENMIKLÓS – DÉLI GAZDASÁGI VÁROSKAPU (GAZDASÁGFEJLESZTÉSI) AKCIÓTERÜLET

Sárszentmiklós és Rétszilas beépített területei közti beépítetlen településrész a 63. sz. főút nyugati és keleti oldalán, melyet jelenleg általános mezőgazdasági területként hasznosítanak. Ezen a területrészen kapcsolódik a tervezett Sárbogárdot elkerülő út a 63. sz. főút.

A terület középtávon a városi környezetre kisebb terhet jelentő gazdasági-szolgáltató jellegű fejlesztéseinek színtere lehet. A város egyoldalúan északra települt munkahelyi funkcióinak egyik ellensúlyozója lehet, mely a 63. sz. főút átmenő forgalmára.

Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Önkormányzati tulajdonú ingatlanok területcseréje - Tervezés	n.a.	-
2.	Közművesítés	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: a közműhálózat fejlesztése</i>
3.	Szabadság utca meghosszabbítása	40 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>

▪ ALSÓTÖBÖRZSÖK ALKÖZPONT AKCIÓTERÜLET

Alsótöbörzsök központi részén a Szent István utcában fekszik az akcióterület. A településrészre a lakófunkció a jellemző. A városrész alapfokú intézményellátottsága hiányos, s nem koncentráltan helyezkednek el.

Az alapintézmény-hálózatot, a közösségi területeket fejleszteni kell, a városképet egységes elvek szerint megújítani. Mindezzel együtt a településrészen élők identitástudatának erősödése várható.

Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Településképi arculatformáló terv kidolgozása a városkarakter erősítése érdekében	2 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása, A jól ellátott város (alközpont)</i>
2.	Új kereskedelmi és szolgáltató funkciók megtelepedésének támogatása a Szent István utcában (Szent István utcában egységes építészeti elképzelések alapján üzlethelyiségek kialakítása)	30 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: az országos és helyi védelemben részesült épületek védelme, városkép megújítása, A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Ipari ágazat fejlesztése: helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása</i>

3.	Közösségi terület, várostér kialakítása az Imremajori utcában a lakott területek mögött	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása, A jól ellátott város ;</i> A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Közösségi terek kialakítása</i>
4.	Zöldfelület növelése – fasor telepítése a Szent István utca mellett	2 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása</i>
5.	Új parkoló terület kialakítása a Szent István utcában	20 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
	Projektek 2013 után		
6.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése közterületen és az intézményeknél	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
7.	Közszolgáltatásokat biztosító létesítmények elhelyezése	70 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Intézményi és gazdasági funkciók telepítése</i>

■ **ALSÓTÖBÖRZSÖK - KERESKEDELMI ÉS LOGISZTIKAI (GAZDASÁGFEJLESZTÉSI) AKCIÓTERÜLET**

A volt magyar honvédségi területek Alsótöbörzsöktől délre, a városon áthaladó fő vasútvonaltól nyugatra helyezkedik el. A terület közel fekszik a városon áthaladó vasúti és közúti vonalassal elemekhez. Teljes közműellátottsága révén a városon így a városon belül kivételesen jó infrastrukturális lehetőségekkel rendelkezik. A laktanya területén az épületállomány megfelelő, a csarnok és a lakóépületek gazdasági és logisztikai célokra kis átalakításokkal felhasználhatók.

A város legnagyobb szabadon álló, kihasználatlan területe. Lényeges lenne egyfajta vegyes használat ösztönzése (munkahelyek, KKV telephelyek létesítése).

Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Volt Magyar Honvédségi területek tulajdonjogának megszerzése, konkrét hasznosítási terv kidolgozása, a terület értékesítésének menedzselésére	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Ipari ágazat fejlesztése: helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok, nagyvállalatok vonzása; A</i>

	Önkormányzati vállalkozás létrehozása, befektetők megjelenése, beépítés, hasznosítása (az egyes projektelemek a ATT időtáblán túlmutatnak)		<i>közsféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</i>
2.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése	50 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
3.	Vasúti teherszállítási kapcsolat, iparvágány kialakítása Sárbogárd vasútállomástól	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
4.	Közúti megközelítés feltételeinek a javítása – Szent István utca felújítása		Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
5.	Épületállomány új funkcióhoz való átalakítása	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város: szolgáltatások fejlesztése, településrészi alközpontok kialakítása</i>
6.	Közterületi zöldfelületek megújítása, közterület fásítás	10 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása</i>

■ GAZDASÁGI TERÜLET - INKUBÁTORHÁZ AKCIÓTERÜLET

A terület a 6219. j. mellékúttól északra helyezkedik el, a tervezett elkerülő út közvetlen közelében, a Forrás Ipari Park területén.

Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Közművesítés	18 400	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: a közműhálózat fejlesztése</i>
2.	Pályázat Építészeti tervek elkészítése, Pénzforrás biztosítása (pályázat) Építés Igénybevő vállalkozókkal megegyezés	280 000	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>A közsféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</i>
3.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése	30 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
4.	Közterületi zöldfelületek megújítása, közterület fásítás	2 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása</i>

5.	Szerkezeti és szabályozási terv - módosítása,	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében
----	--	--

GAZDASÁGI TERÜLET – MŰKÖDŐ IPARTERÜLETEK AKCIÓTERÜLET			
<p>A város északi részén lévő gazdasági területek több évtizede üzemelő és termelő létesítmények övezete. Jelentős a város gazdasági helyzetét meghatározó gazdasági területek megléte: VIDEOTON, FETÉVSZER (KeyTec). A gazdasági telephelyek között mezőgazdasági területek helyezkednek el. A terület előnye, hogy a városban egyedülálló, meglévő és működő gazdasági terület, melyen a teljes infrastruktúra kiépült. A gazdasági területek átalakulása várható a következő években, azonban támogatni kell az ipar helyben tartását. A lehetséges fejlesztéseknek figyelemmel kell lenniük az akcióterület közelében található lakóterületekre, másodsorban a mezőgazdasági területekre.</p>			
Projekt 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	FETÉVSZER (KeyTec) fejlesztései	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: Ipari ágazat fejlesztése: helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok
2.	VIDEOTON fejlesztései, gyártási szerkezet átalakítása	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: Ipari ágazat fejlesztése: helyi vállalkozások megerősödését szolgáló programok
3.	Közúti kapcsolatok javítása – Haladás utca teherforgalomnak megfelelő kialakítása, rekonstrukciója	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: Közlekedésfejlesztés
4.	Haladás utca felújítása	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: Közlekedésfejlesztés
5.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése	50 000	Az élhető város prioritáson belül: Közlekedésfejlesztés
6.	Közterületi zöldfelületek megújítása, közterület fásítás	2 000	Az élhető város prioritáson belül: Minőségi lakókörnyezet kialakítása: városkép megújítása

<p>▪ SÁRVÍZ ÉS KÖRNYEZŐ TELEPÜLÉSRESZEI TURIZMUSFEJLESZTÉSI AKCIÓTERÜLET – PUSZTAEGRES, NAGYHÖRCSÖK, SÁRHATVAN, ÖRSPUSZTA, SÁRVÍZ</p>			
<p>Sárbogárd számos természeti értékkel rendelkezik a Sárvíz mentén, melyek valamilyen nemzetközi vagy országos oltalom alatt állnak. A természeti értékekhez alkalmazkodó (a Nemzeti Parkkal összhangban lévő) vízgazdálkodás, területgazdálkodás, mezőgazdasági művelés jelentősen hozzájárulhat a város határában lévő értékek megőrzéséhez, illetve az ehhez alkalmazkodó turisztikai fejlesztések révén azok megismeréséhez. Ezen az akcióterületen feltehetően jelen időszakban az előkészítése a főszerep (tervek, koncepciók, értékkataszter, együttműködési megállapodások).</p>			
Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Kistérségi és városi turisztikai stratégia, program megalkotása a Sárvíz menti településekkel összhangban	3 000	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése (Sárvíz mentén), A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</i>
2.	Sárvíz gyalogos, kerékpáros és vízi megközelítésének megtervezése	2 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
3.	Együttműködés kidolgozása, Aranypony Rt (Réti-major) fejlesztési terveivel	-	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése, A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</i>
4.	Együttműködés kidolgozása a Sárvíz menti településekkel (kistérségen túlmutató együttműködés)	-	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése, A közszféra és a magánszféra együttműködése a fejlesztési stratégia konzekvens megvalósítása érdekében</i>
5.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése, kerékpártárolók kiépítése	80 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
6.	Tematikus útvonalak kialakítása	30 000	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése;</i> A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Táji és természeti értékek védelme és azok kímélő hasznosítása</i>
7.	Látogatóközpont kialakítása Sárhatvanban	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
8.	Széles turisztikai kínálat kidolgozása	Nem	Az élhető város prioritáson belül:

	(kerékpár-, lovas-, vízi-, horgász- és bakancsturizmus, természet megfigyelés) a lakosság elképzeléseire alapozva	becsülhető	<i>Közlekedésfejlesztés;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése;</i> A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Táji és természeti értékek védelme</i>
9.	Lovastanya bővítése Nagyhörcsökön	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
10.	Horgásztavak hasznosítása Nagyhörcsökön és Örspusztán	Nem becsülhető	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése;</i> A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Táji és természeti értékek védelme</i>
11.	Erdei iskola és sátorozó hely kialakítása a volt pusztaegresi iskola területén	20 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város: oktatás;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
12.	Szálláshelyek kialakítása városkörnyéki lakóterületeken	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése</i>
13.	Nem portalánított utak arányának csökkentése, utak burkolása	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
14.	Natúrpark szervezeti rendszer létrehozása	15 000	A helyi gazdaság élénkítése prioritáson belül: <i>Az idegenforgalom fejlesztése;</i> A város értékeinek megőrzése, védelme prioritáson belül: <i>Táji és természeti értékek védelme;</i> A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Natúrpark létrehozása</i>

■ VÁROSKÖRNYÉKI TERÜLETEK INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSE AKCIÓTERÜLET

A városkörnyéki lakóterületek (Nagyhörcsök, Sárhatvan, Örpuszta, Pusztægres, Rétszilás és Kislók) eltérő infrastrukturális ellátottsággal rendelkeznek (lásd települési közműellátottság című térképlap). A lakóterületek a viszonylag magas fajlagos költségek miatt nem csatornázottak. Sárhatvan és Nagyhörcsök nem rendelkezik vezetékes gázzal. Minden településrészen található vezetékes ivóvízzel nem rendelkező lakótelkek, illetve lakóterületek, ahova nem vezetnek portalanított utak. A szélessávú internetet mindenki számára elérhetővé kell tenni.

A városkörnyéki lakóterületeken cél a meglévő közmű szolgáltatások javítása, valamint a lakóterületek teljes közművesítettséggel való ellátása, hogy ne legyen különbség az ellátásban a sárbogárdi, illetve a külső településrészek között.

Projektek 2007-2013		Stratégiai egyezőség	
	Projekt rövid leírása	becsült ktg.	
1.	Alternatív közműrendszerek (szennyvíz-elvezetés, vezetékes gázszolgáltatás) kiépítésének tanulmánya, megtervezése	6 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> közműhálózat fejlesztése
2.	Szennyvíz-hálózat kiépítése a városkörnyéki lakóterületeken	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> közműhálózat fejlesztése
3.	Az ivóvíz minőségének a javítása	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> közműhálózat fejlesztése
4.	Vezetékes gázhálózat kiépítése Nagyhörcsökön és Sárhatvanban	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Minőségi lakókörnyezet kialakítása:</i> közműhálózat fejlesztése
5.	Szélessávú internet elérhetőség kiépítése a városkörnyéki lakóterületeken	40 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város:</i> lakossági tájékoztatás, helyi médiarendszer fejlesztése
6.	Kerékpárút hálózat elemeinek összekötése, városrészek közti kerékpárutak kijelölése,	80 000	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
7.	Nem portalanított utak arányának csökkentése	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>Közlekedésfejlesztés</i>
8.	Művelődési házak, közösségi házak kialakítása a városkörnyéki lakóterületeken is – sárbogárdi Művelődési ház irányítása mellett Rétsziláson, Kislókon	Nem becsülhető	Az élhető város prioritáson belül: <i>A jól ellátott város;</i> A Sárbogárd térségben betöltött szerepének növelése prioritáson belül: <i>Közösségi terek kialakítása</i>

Az indikatív akcióterületek tervezett prioritási sorrendje:

1. Sárbogárd - belváros központi akcióterület

2. Sárszentmiklós - alközpont akcióterület
3. Sárvíz és környező településrészei turizmusfejlesztési akcióterület – Pusztagegres, Nagyhörcsök, Sárhatvan, Örspusztá, sárvíz
4. Sárszentmiklós – déli gazdasági városkapu (gazdaságfejlesztési) akcióterület
5. Gazdasági terület - inkubátorház akcióterület
6. Gazdasági terület – működő iparterületek akcióterület
7. Városkönyéki területek infrastrukturális fejlesztése akcióterület
8. Sárbogárd – belváros központi akcióterület távlati bővítése
9. Sárbogárd – rekreációs (turizmusfejlesztési) akcióterület
10. Alsótöbörzsök alközpont akcióterület
11. Alsótöbörzsök - kereskedelmi és logisztikai (gazdaságfejlesztési) akcióterület

8 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA

Az önkormányzat ingatlangazdálkodását alapvetően a Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének 18/2004. (IV.9) Ktr.sz. rendelete (az Önkormányzat tulajdonáról, a tulajdonosi jogok gyakorlásáról, a vagyonnal való gazdálkodásról és értékesítésének egyes szabályairól) határozza meg (6. sz. melléklet).

2007. december 31-én az önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanok jellemzői

Ingatlanok típusa	Ingatlanok száma	Földrészlet területe (ha)	Könyv szerinti bruttó érték (M Ft)	Ingatlan becsült értéke (M Ft)
Összes ingatlan	1151	532	3 915	10 563
Forgalomképtelen	882	373	1 005	2 876
Korlátozottan forgalomképes	95	57	2 736	7 191
Forgalomképes	174	102	175	495
Belterület	522	149	3 130	9 015
Külterület	629	383	785	1 548

8.1 AZ ÖNKORMÁNYZAT VÁROSREHABILITÁCIÓS CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ NEM INGATLANFEJLESZTÉSI JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEI

8.1.1 TERVALKU

Az önkormányzat nem alkalmazza a tervalku gyakorlatát. A rendezési terv módosításának előkészítésekor az Önkormányzat figyelembe veszi a közintézmények parkolási igényeit, valamint a vállalkozói igényeket. Az előírt parkolók számát az építési engedélyek kiadásakor közterületen valósítja meg.

8.1.2 VÁROSI MARKETING STRATÉGIA

Elkészítése fontos annak érdekében, hogy a létesítmények kihasználtsága növekedjen, a fejlesztési eredmények ismertebbé váljanak, a város által tervezett programok minél nagyobb vonzerővel bírjanak.

A városunknak mind a gazdasága fejlesztéséhez, mind a befektetői érdeklődés fenntartásához, mind az idegenforgalma fejlesztéséhez, mind a nemzetközi kapcsolatainak kiteljesítéséhez, de általában is a nemzetközi városversenyben való sikeres helytálláshoz igen tudatos városmarketingre van szüksége. Ezen belül kiadványoktól kezdve a hazai és nemzetközi kiállításokon való tudatos (és a gazdasági szférával közös) szereplésen át a korszerű internetes megjelenésen keresztül a sajtópolitikáig minden beletartozik. Valószínű, hogy a gazdasági és intézményi szereplők is aktív támogatói lennének ennek a programnak, hiszen a közös fellépés, egy sikeres városmarketing mindenkinek érdeke. Ennek során Sárbogárd idegenforgalmi nevezetességeit, szálláshelyeit megismeri, illetve a beruházók tájékozódhatnak a város adottságairól, a beruházás tekintetében releváns ismeretekről. Sárbogárról kialakított vonzó képet nemcsak a befektetők és a városba látogatók körében, hanem a helyi lakosság tudatában is meg kell jeleníteni ezzel is erősítve a helyi identitás tudatot. Ezért egy jól megtervezett, célcsoport orientált, a város eszköztárával hatékonyan megvalósítható városmarketing stratégiát szükséges megvalósítani.

A város nem rendelkezik Városi Marketing Stratégiával. Ennek elkészítését és megvalósítását a turizmus fellendítésének és a befektetővonzásnak az igénye indokolja.

8.1.3 FUNKCIÓVESZTETT, KIÜRESEDETT, HASZNÁLATON KÍVÜLI ÉPÜLETEK HASZNOSÍTÁSA

Az önkormányzat korlátozott mértékben rendelkezik eszközökkel, hogy a funkcióvesztett épületek hasznosítását ösztönözze. Ezen épületek hasznosítása többnyire piaci alapon történik. Azokban az esetekben, ahol ráhatása van, az önkormányzat segíti a funkcióváltást. A városban az alábbi funkcióvesztett ingatlanok funkcióváltása valósult meg, illetve valósul meg a közeljövőben:

8.1.4 HELYI ADÓKEDVEZMÉNYEK, ÉPÍTÉSI ILLETÉK KEDVEZMÉNYEK BIZTOSÍTÁSA

Sárbogárdon a helyi adók és illetékek mértéke alacsony, ezért, illetve azért, mert 2008. január 1-től nem lehetséges adókedvezmény nyújtása, az önkormányzat ezek csökkentésével nem képes a fejlesztéseket ösztönözni. A fellendülés elindulása esetén, az adók és illetékek alacsony szinten tartásával, elősegítheti a hosszú távú fejlődést.

8.2 PARTNERSÉG BEMUTATÁSA

A partnerség célja olyan élhető a város kialakítása, amelyet az itt élők igényeinek megfelelően alakítanak ki a lehetőségek és adottságok figyelembe vételével.

A rövidtávú célok közé tartoznak:

- A közösség érdekeinek azonosítása, figyelembevétele
- Egy jól működő társadalmi párbeszéd kialakítása, és fenntartása
- A lakosság körében a társadalmi felelősség, a fejlesztések iránti elkötelezettség erősítése
- Társadalmi kohézió növelése a közös érdekek és célok mentén való együttműködés érdekében
- Nyitottabb városfejlesztés
- Városirányítás hatékonyságának növelése
- Konfliktuskezelés

Konkrét célként egy olyan együttműködés fogalmazható meg, amely elősegíti a Sárbogárdi IVS megtervezését, végrehajtását.

Ezen partnerség kezdeményezője és felelőse is egy személyben Sárbogárd Önkormányzata. A feladat végrehajtója a pályázat-előkészítés, pályázatkészítés, valamint a megvalósítás ideje alatt: az önkormányzat által kijelölt munkacsoport, illetve a többségi önkormányzati tulajdonban lévő Sárbogárdi Forrás Ipari Park.

Az alábbi táblázatba beazonosításra kerülnek az IVS-ben érintett csoportok, szereplők és feladatok.

Partnerség építése az IVS előkészítése és végrehajtása során

Célkitűzés	Végrehajtandó feladatok	Részvevő csoportok	Eszközök
A társadalmi párbeszéd gyakorlatának kialakítása, beépítése a városfejlesztés folyamatába (lakosság-városvezetés-közigazgatás)	Tájékoztatás a partnerség építés fontosságáról, tartalmáról, módszereiről A város célrendszeréről az IVS készítésének céljáról, tartalmáról az akcióterületekről az akciók ütemezéséről az együttműködés tartalmáról, formáiról	Lakosság Vállalkozók Közigazgatás és intézmények dolgozói Civil szervezetek	Web és e-mail-en észrevételek Rövid összefoglalók IVS-ről, ATT-ről, On-line-fórum Lakossági fórumok Vállalkozói fórumok Civil fórumok Mélyinterjúk
Az erőforrások összehangolása	Együttműködési szándékok feltérképezése,	Vállalkozók Befektetők Egyházak Lakosság	Fórumok Tervek elküldésének ösztönzése
Az önkormányzat és a magán szféra között: városfejlesztési célok összehangolása, konszenzusteremtés, együttműködés megteremtése	Vállalkozók bevonása aktuális projektekbe	KKV-k vezetői	Fórumok, e-mail-en kapcsolattartás, személyes egyeztetések
A programok finanszírozási hátterének feltérképezése	Piaci igényfelmérés	Civil szervezetek, befektetők, magán szféra,	Web és e-mail-en észrevételek
A szegregáció felszámolása, a szegregáció kiterjedésének megakadályozása az érintettek bevonásával	Anti-szegregációs terv készítéséről tájékoztató, egyeztetés	Civil szervezetek, érdekvédelmi szervezetek, intézményi szereplők, alakosság csoportjai	Személyes megbeszélés, mélyinterjú Web és e-mail-en észrevételek
Az integrált városfejlesztés eredményességének, hatásának feltérképezése	Elégedettségmérés	Lakosság, Önkormányzati intézmények Vállalkozók, civiliek	Web és e-mail-en észrevételek

Nyilvánosság biztosítása

A sárbogárdi önkormányzat hangsúlyt fektetett a lakosság informálására (lakossági fórumok, vállalkozói egyeztetések, civil fórumok; tervezői egyeztetések)

A fórumokról tartott jegyzőkönyvek, emlékeztetők a 7. számú mellékletben található

Fórumok/egyeztetések időpontja	Helye	Tárgya
2008. január 18.	Sárbogárd, Polgármesteri Hivatal	Képviselőtestületi ülés
2008. február .8.	Sárbogárd, Polgármesteri Hivatal	Képviselőtestületi döntés (lásd: 8. sz. melléklet)
2008. február .12.	Nem meghatározható	Civilek és vállalkozók írásbeli megkeresése (9. melléklet)
2008. február 22.	Sárbogárd, Polgármesteri Hivatal	Lakossági fórum
2008. április 9.	Budapest, Kossuth tér 13-15	Tervezői egyeztetés Sárbogárd városközpont rehabilitáció akcióterület
2008. április 9.	Sárbogárd, Tury Miklós u. 3.	Munkaügyi központ: Sárbogárd városközpont rehabilitáció akcióterület
2008. április 9.	Sárbogárd, Polgármesteri Hivatal	Oktatási szakterület
2008. április 14.	Sárbogárd Város Önkormányzati Hivatal	Sárbogárd Város Önkormányzati Hivatal, egyeztetés: pályázati referens, Műszaki Osztály
2008. április 18.		Civil fórum
2008. április 30.		Civil fórum
2008. május 6.	Sárbogárd Város Önkormányzati Hivatal	Civil fórum
2008. május 6.	Sárbogárd Város Önkormányzati Hivatal	Vállalkozói fórum
2008. május 9.	Sárbogárd Város Önkormányzati Hivatal	Közmeghallgatás
2008. május 15.	IVS felhelyezése a város honlapjára	IVS felhelyezése a város honlapjára
2008. június 11.	Sárbogárd, Polgármesteri Hivatal	IVS képviselőtestületi elfogadása

A város honlapjára munkaközi anyagok felkerülnek, elősegítve a véleménynyilvánítási lehetőséget.

A megvalósítás időszakában is nagy hangsúlyt kívánnak fektetni a nyilvánosság biztosítására.

Városfejlesztésben részt vevő csoportok értékelése

A városfejlesztésben érdekelt csoportok	Erőforrás potenciál	Érdek érvényesítő képesség	Elvárás	Előkészítésben, végrehajtásban betöltött szerep
Lakosság	Mérsékelt szakismeretek, tapasztalatok, ugyanakkor a városról fontos ismeretek	közepes	A település fejlődése, élhetőbb lakókörnyezet, magasabb szintű szolgáltatások	Az elvárásaik beazonosítása
KKV-k	Mérsékelt érdeklődés, alacsony investíciós képesség	közepes	Tervezhetőség, lehetőségek	Igényeik beazonosítása, Lehetséges partnerek
Civil szervezetek	Ismeretek, tapasztalat,	erős	A városi lakosságnak	Előkészítésben,

A városfejlesztésben érdekelt csoportok	Erőforrás potenciál	Érdek érvényesítő képesség	Elvárás	Előkészítésben, végrehajtásban betöltött szerep
	összetartás, lojalitás		megfelelő fejlesztések	tájékoztatásban betöltött szerep
Külső szakértők	Tervezői, stratégiai, pályázatkészítői tapasztalatok	közepes	Pontos együttműködés minden szereplőcsoporttal, visszajelzések	Folyamatszervezés
Szakhatóságok	Megfelelő kompetenciák, szaktudás engedélyezési szerepkör	erős	jogszabályoknak és szakpolitikai irányvonalaknak megfelelő fejlesztések végrehajtása	koordináló, jóváhagyó szerep, szakmai kontroll
Környező települések		gyenge	a települések igényeit kiszolgáló intézményrendszer elérhetőség munkahelyek növekvő száma	

8.3 VÁROSFELJESZTÉSI TEVÉKENYSÉGEK ELHELYEZÉSE AZ ÖNKORMÁNYZATI SZERVEZETRENDSZERBEN

Sárbogárd önkormányzat a 10/2007- (III. 19.) KRT. sz. rendeletében az alábbi 5 fős, állandó bizottságokat hozta létre:

1. Ügyrendi és Jogi Bizottság
2. Pénzügyi, Városgazdálkodási és Városfejlesztési Bizottság
3. Egészségügyi és Szociális Bizottság
4. Oktatási és Közművelődési Bizottság
5. Civil Kapcsolatok, Ifjúsági és Sport Bizottság

A fenti bizottságok közül a Pénzügyi, Városgazdálkodási és Városfejlesztési bizottság foglalkozik városfejlesztéssel, az illetékes osztályok bevonásával. A Bizottság feladataiban összpontosulnak a vagyongazdálkodási, vagyongazdálkodási, üzemeltetési és fejlesztési feladatok.

A Bizottság feladatai:

- Közreműködik az éves költségvetési terv összeállításában.
- Ellenőrzi az önkormányzat gazdálkodását.
- Vizsgálja az intézmények és önkormányzati vállalatok gazdálkodását.
- Ellenőrzi a gazdálkodásról szóló éves beszámolókat.
- Figyelemmel kíséri a felügyeleti, gazdálkodási ellenőrzések hatékonyságát, rendszerét, következetességét.
- Vizsgálja az önkormányzat bevételeinek felhasználását.
- Javaslatot tesz a képviselő-testületnek a saját bevételek módozatainak kimunkálására.
- Az önkormányzati törvény 83. §-ában meghatározott pénzügyi döntések előtt előzetes javaslatot készít, véleményt nyilvánít.

- Közreműködik az önkormányzati vagyon felmérésében, a törzsvagyon tárgyának megállapításában.
- **Kezdeményezi, döntésre előkészíti, előterjeszti a fejlesztéssel és felújítással kapcsolatos kivitelezési és tervezési pályázatokat.**
- **Javaslatot tesz a gazdálkodási és városfejlesztési koncepciók, irányelvek kidolgozására.**
- Javaslatot dolgoz ki a pénzügyi keretek átcsoportosítására, felhasználására.
- **Rangsorolja a gazdálkodási és fejlesztési feladatokat, döntési alternatívákat készít.**
- **Véleményezi a területrendezési terveket.**
- **Meghatározza a közterületek rendjét, az egységes város és utcaképek kialakításának követelményeit.**

Képviselő-testület elé terjeszti döntésre:

- a) csatorna, vízhálózati
- b) közlekedési, úthálózati
- c) kommunális és üzemeltetési problémák megoldásával kapcsolatos javaslatokat.
  - Összefogja, szervezi és meghatározza a város üzemeltetésével, működésével kapcsolatos feladatokat.
  - Előkészíti a lakás és telekellátással kapcsolatos döntéseket.
    - Véleményezi, minősíti a működő önkormányzati vállalkozások gazdálkodását, beszámolóját,
    - **Kezdeményezi a városgazdálkodási és városfejlesztési feladatok ellátását biztosító rendeletek megalkotását.**
    - **Kezdeményezi, döntésre előkészíti, előterjeszti a fejlesztéssel és felújítással kapcsolatos kivitelezési és tervezési pályázatokat.**
    - Ellenőrzi a vállalkozásokat.
    - Ellátja mindazon feladat- és hatásköröket, amelyeket a képviselő-testület meghatároz számára.

A Képviselő-testület által átruházott hatáskörök:

Átruházott hatáskörben dönt a 18/2004. (IV. 9.) K t r. s z. rendelet 16. § (3) bekezdésében meghatározott egyéb kérdésekben.

Sárbogárd Polgármesteri Hivatal belső tagozódását tekintve az alábbi osztályok működnek a hivatalban:

- Gazdasági Osztály
- Hatósági Osztály
- Okmányiroda
- Műszaki Osztály
- Szervezési Csoport

Ezek közül városfejlesztési szempontból kiemelt fontosságú a Műszaki Osztály, mert feladatkörébe tartoznak a településfejlesztési és rendezési feladatok, valamint a fejlesztések, beruházások szervezési és lebonyolítási feladatai.

A város-rehabilitációs beavatkozások végrehajtására létrehozandó városfejlesztő társaság létrehozása a megyei jogú városokkal szemben elvárás, a többi város részére csupán ajánlás. Előnye lehet, hogy a hatékonyabb, rugalmasabb, átláthatóbb, piaci szemléletű menedzsment, amely biztosítja a köz- és magánszektor együttműködését. Fontos érv lehet a kisvárosok esetében, hogy megfelelő együttműködés mellett a város-rehabilitáció terhei is megoszlanak a köz és magánszféra között.

Az önkormányzat városfejlesztéssel kapcsolatos terveinek megvalósulásában fontos szerep jut az önkormányzati többségi, és magáncégi kisebbségi tulajdonban lévő Forrás Ipari Park Kft-nek. Az Európai Unióban nagy sikerrel alkalmazzák a PPP-modellt (public-privat partnership), Magyarországon is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek erre az összetett megoldásra. Mindez egy olyan koprodukciónak a modellje, amely magába foglalja, hogy a fejlesztési akcióknak egyszerre kell biztosítaniuk a gazdaságos vállalkozás lehetőségét és azon célok teljesíthetőségét, melyeket a helyi önkormányzat tart fontosnak. Sárbogárdon is megvan ez a nyitottság, az önkormányzat hangsúlyt fektet ezen lehetőségek kiaknázására. Arra törekszik, hogy minél több vállalkozás érdeklődését keltse fel, és vonjon be ilyen jellegű projektekbe.

Sárbogárd esetében elmondható, hogy felismerték azt a problémát, hogy nem minden fejlesztési cél elérésénél alkalmazható ilyen megoldás; például egy üzletközpont építéséhez be lehet vonni vállalkozókat, de például egy útszakasz felújítása esetén nem egyszerű feladat, hiszen ebben az esetben elkerülhetetlen az önkormányzat aktív jelenléte.

Ahhoz, hogy a gyakorlatban ez megvalósulhasson, jól meg kell határozni a feladatokat; ingatlanfejlesztéssel a magánszférának kell foglalkoznia, hiszen az önkormányzat nem profitorientált gazdasági társaság; nagyobb városrészek fejlesztése esetén, pedig az önkormányzat irányítja az akciót. Közös, megosztott kockázatvállalást jelent.

A növekvő PPP kapcsolatok magyarázata:

- A külföldi tapasztalatok azt mutatják, hogy a PPP-vel 10-20%-os költség megtakarítást lehet elérni a hagyományos beszerzési módszerekkel szemben.
- A megtakarítások a tervezés/ kivitelezés/üzemeltetés során egyszerre jelentkeznek, ezek forrása pedig elsősorban a hatékony üzemeltetés, hogy a szereplők nem egymástól nyerik el a megtakarított összeget, hanem „mindkét fél nyer”.

A Sárbogárdi Forrás Ipari Park Kft. 2004. december 22-én alakult meg a Sárbogárdon kialakított/kialakítandó ipari park megfelelő menedzsmentjére. (Az Ipari Park Tulajdonosai Sárbogárd Város Önkormányzata (70%), illetve az IPD Europe Kft (30%). Tevékenységi köre alapvetően ingatlanforgalmazás-ingatlanhasznosítás, de tevékenységi körük a szolgáltatások körének bővítésével párhuzamosan nő.

Az önkormányzat a tulajdonában lévő területen olyan hatékony gazdaságfejlesztési eszköz létrehozását tűzte ki célul, aminek segítségével elérni kívánja a hazai és külföldi befektetők beruházásainak térségbe vonzását.

A Sárbogárdi Forrás Ipari Park a kistérség gazdasági múltját, gazdasági profilját, elhelyezkedését alapul véve olyan vállalkozások, befektetői tőke idevonzását célozta meg, melyek alap profilját az élelmiszeripari, elektronikai, könnyűipari, vegyipari és gépipari tevékenységek képezik. Célul tűzték ki egy olyan korszerű, nemcsak nagy, hanem kis- és középvállalkozásokat is befogadó ipari park létrehozását, amely a kistérség lakosai számára biztos megélhetést nyújt.

8.4 A STRATÉGIA MEGVALÓSULÁSÁNAK MONITORINGJA

A stratégia megvalósulásának folyamatos nyomon követése, felülvizsgálata a város érdeke. Figyelni kell arra, hogy a célkitűzések elérése érdekében tett lépések a megfelelő időben történjenek, a megfelelő eszközökkel. Ez a nyomonkövetés a **monitoring**, amely számos komplex feladatot foglal magában az adatgyűjtéstől kezdve a stratégia esetleges szükséges módosításáig. A legfontosabb monitoring feladatok a következők:

- Évenkénti rendszerességgel meg kell vizsgálni, hogy milyen lépések történtek a stratégiai célkitűzéseinek elérésére. Eltérés esetén be kell avatkozni, a kívánt cél elérése érdekében módosítani kell a stratégiai eszközöket.
- Az IVS felülvizsgálata, aktualizálása két évenként szükséges, az elkészült felmérések, legfrissebb statisztikai adatok, egyéb új információk ismerete illetve a stratégia megvalósulási folyamataiból levonható következtetések alapján.
- Figyelemmel kell kísérni a külső környezet változásait, amellyel szükség esetén összhangba kell hozni a stratégiai célkitűzéseket, illetve azok megvalósítási eszközeit.
- Ki kell értékelni a már végrehajtott feladatok eredményeit, különös tekintettel a pályázati úton megvalósított fejlesztések esetén a pénzügyi és fizikai megvalósulásra.

A monitoring feladatok ellátására, a munkák koordinációjára az önkormányzat a 70 %-os önkormányzati tulajdonban lévő Sárbogárdi Forrás Ipari Park Kft-t bízta meg, mely rendelkezik a megfelelő jogkörrel, a programok megvalósulását ellenőrizni, és jelentési kötelezettséggel bír az önkormányzat képviselő-testülete, így a nyilvánosság felé is.

9 TÁRSADALMI-SZOCIÁLIS FELMÉRÉS ÉS ANTI-SZEGREGÁCIÓS TERV – külön tartalomjegyzék szerint

---

10 ELFOGADÁS MÓDJA, DÁTUMA

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiát a szakmai és társadalmi (lakossági) vitájának biztosítását követően a képviselő testület 2008. június 11.napján megvitatta és ... igen, ... nem, ... tartózkodás mellett elfogadta.

.....
Juhász János polgármester
Sárbogárd Város Önkormányzata

11 ZÁRADÉK

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiát a Szociális és Munkaügyi Minisztérium megbízásából támogatta , véleményezte és elfogadta:

.....
Bacsó Ágnes
Anti-szegregációs szakértő

Sárbogárd. 2008.junius 11.

MELLÉKLETEK

HIÁNYOSAN ELLÁTOTT TERÜLETEK (KÜLSŐ)

1. MELLÉKLET

HIÁNYOSAN ELLÁTOTT TERÜLETEK (BELSŐ)

2. MELLÉKLET

INDIKATÍV AKCIÓTERÜLETEK (BELSŐ)

3. MELLÉKLET

**INDIKATÍV AKCIÓTERÜLETEK
(KÜLSŐ)**

4. MELLÉKLET

CIVIL SZERVEZETEK LISTÁJA

5. MELLÉKLET

6. MELLÉKLET

**PARTNERSÉG DOKUMENTÁLÁSA
(EMLÉKEZTETŐK,
JEGYZŐKÖNYVEK, JELENLÉTI
ÍVEK)**

7. MELLÉKLET

**KÉPVISELŐTESTÜLETI
HATÁROZATOK A
VÁROSKÖZPONT-
REHABILITÁCIÓS PÁLYÁZAT
KAPCSÁN**

8. MELLÉKLET

